

Prima editio in predicamenta

Amici Adailij Severini Boetij viri clarissimi editio prima in Categorias Aristo.

Pereditis bis que ad predicamenta Aristotelis Porphyrii institutiōe digesta sunt: hos quoque commentarios in predicamenta prescribēs mediocris stili seriem persecutus: nihil de altiorū questionum tractatione permiscui: sed dilucidandi moderatione seruata nec angere lectores breuitate volui: nec dilatatione confundere. Quare prius breuiter huius operis aperienda videtur intentio: que est huiusmodi. Rebus preiacentibus: et in propria principaliter nature constitutione manentibus: humanum solum genus extitit: quod rebus nomina posset imponere. Unde factum est: ut singulatiim omnia persecutus hominis animus singulis vocabula rebus aptaret. Et hoc quidem verbi gratia. corpus homines vocauit: illud vero lapidem: aliud lignum: aliud vero colorem. Et rursus quicumque ex se alium genuisset: patris vocabulo nuncupauit: mensuram quoque magnitudinis proprii forma nominis terminauit: ut diceret bipedale esse: aut tripedale: et in aliis eodem modo. Ergo omnibus nominibus ordinatis ad ipsorum rursus vocabulorum proprietates figurarum reuersus est: et huiusmodi vocabuli formam que inflecti casibus possit. nomen vocauit: quod vero temporibus distribui verbum. Prima igitur illa fuit nominum positio. per quam vel intellectui subiecta vel sensibus designarent. Secunda consideratio: qua singulas nominum proprietates figurarum perspiceret ita ut primum nomen sit ipsius rei vocabulum. Ut verbi gratia: cum quelibet res homo dicatur. Quod autem ipsum vocabulum id est homo nomen vocatur: non ad significationem nominis ipsius refertur. sed ad figuram: idcirco quod possit casibus inflecti. Ergo prima positio nominis secundum significationem vocabuli facta est. Secunda vero secundum figuram. et est prima positio: ut nomina rebus imponerentur: Secunda vero ut aliis nominibus ipsa nomina designarentur. Illam cum homo vocabulus sit subiecte substantie: id quod dicitur homo nomen est hominis. id est ipsius nominis appellatio est. Dicimus enim quale vocabulum est homo: et proprie respondetur. nomen. In hoc igitur opere hec intentio est: de primis rerum nominibus: et de vocibus res significantibus disputare: non in eo quod secundum aliquam proprietatem figurarum formantur: sed in eo quod significantes sunt. Illam cum vel de substantia vel facere vel pati dicitur. non ita tractatur: quasi vnus eorum casibus inflecti possit. Aliud temporibus permu- tari: sed quasi aut hominem aut equum: aut individuū aliquod: aut speciem generis significet. Est igitur huius operis intentio de vocibus res significantibus in eo quod significantes sunt pertractare. Hec quidem est temporis introductionis et simplicis expositionis apta sententia: quam nos nunc Porphyrium sequentes: quod videbatur expeditior esse planiorque digestimus. Est vero in mente de tribus olim questionibus disputare: quarum vna est quid predicamentorum velit intentio. Ibi quoque numeratis diuersorum senten-

tiis. docebimus cui nomen quoque accedat arbitrium: quod nemo huic in presentiarum sententie repugnare miratur: cum videat quanto illa sit altior. Porphyrii: cuius non nimirum ingredientium mentes capaces esse potuissent: ad quos mediocriter imbuendos ista com- scripsimus. Afficiendi ergo: et quodammodo disponendi mediocri expositione sunt in ipsis quasi discipline huius foribus quos ad hanc paramus scientiam admittere: Hanc igitur eam mutata sententie vtriusque operis lector agnoscat: quod illic ad scientiam pythagoricam perfectamque doctrinam: hic ad simplices in- troducendorum motus expositionis sit accomodata sen- tentia. Sed nunc ad propositum reuertamur sitque in presens predicamentorum intentio: que superius est comprehensa: id est de primis vocibus significantibus prima rerum genera: in eo quod significantes sunt dis- putare: et quoniam res infinite sunt: infinitas quoque voces que significant eas esse necesse est. Sed infi- nitum nulla cognitio est infinita: namque animo com- prehendendi nequeunt. Quod autem ratione mentis cir- cundari non potest nullius scientie fine concluditur. quare infinitorum scientia nulla est. Sed hic Aristoteles non de infinitis rerum significationibus tractat sed decem predicamenta constituens ad que ipsa infi- nita multitudo significantium vocum referri debeat terminauit. Verbi gratia: cum dico homo: lignus: la- pis: equus: animal: plumbum: stagnus: argentum: aurum: hec et alia huiusmodi que nimirum infinita sunt: hec omnia ad vnum substantie vocabulum deducuntur. hec namque et si qua sunt alia que certe sunt infinita vocabu- la: vnum substantie nomen includit. Rursus cum di- co bipedale: tripedale: sex: quattuor: decem: lineam sup- ficiem soliditatem: et quecumque alia ex eodem sunt ge- nere infinita: vno quantitatis nomine continentur: ut hec omnia sub quantitate ponantur: Rursus cum di- co album: vel scientiam: vel bonum: vel malum: vel alia huiusmodi: queque in hoc genere quoque infinita sunt: vnum tamen nomen concludens omnia quali- tatis occur- rit: et de aliis quoque similiter. Rerum ergo diuersarum indeterminatam infinitamque multitudinem: decem pre- dicamentorum paucissima numerositate concludit: ut que infinita sub scientiam cadere non poterant: decem gene- ribus propriis diffinita scientia comprehensione clau- dantur. Ergo decem predicamenta que dicimus: infi- nitam in vocibus significationum genera sunt. Sed quoniam omnis vocum significatio de rebus est: que voce significantes in eo quod significantes sunt: genera rerum necessario significabunt. Ut igitur concludenda sit intentio. dicen- dum est in hoc libro de primis vocibus prima rerum ge- nera significantibus in eo quod significantes sunt: dispo- situm esse tractatum. Sed quoniam de intentione dictum est: breuiter huius operis utilitas explananda est. Illam cum res infinite infinitis quoque vocibus significarentur: et (ut dictum est) sub scientia venire non possent: hac definitione: qua decem predicamentorum diuisio facta est cunctarum rerum et vocum significantium acquiri- mus disciplinam. Hic est quod ad logicam tendenti- bus primus hic legendus liber occurrit. Idcirco quod cum omnis logica sillogismorum ratione sit constituta sil- logismi vero propositionibus coniungantur. propositiones vero sermōibus consistunt. Prima est utilitas. quid quod sermo significet propria scientie diffinitione cogno- scere. Hec quoque nobis de decem predicamentis in- spectio: et in physica Aristotelis doctrina: et in moralis philosophie cognitione perutilis est: quod per singu-

*infinitorum sunt
na nulla.*

*Decem predicamenta
sunt omnia rerum*

Prima editio In predicamenta

la currentibus magis liquebit. Quocirca de ordine quoque huius libri eadem ratio est illam quoniam res simplices compositis priores sunt: que enim composita sunt: ex simplicibus componuntur. Hic quoniam de simplicibus vocibus res significantibus disputantur secundum ipsius simplicitatis principales naturam: primum hic Aristotelis inchoantibus liber addiscitur. Nec illud se re dubium est: ad quam partes philosophie huius libri ducatur intentio. Idcirco quoniam quidem quod de significantibus vocibus tradit. de rebus quoque est aliquatenus tractaturus. Res etenim et rerum significatio iuncta est: sed principaliter erit illa disputatio que de sermonibus est. Secundo vero loco illa que de rerum ratione formatur. Quare quoniam omnis ars logica de oratione est: et in hoc opere de vocibus principaliter pertractatur. Quamquam enim sit huius libri relatio ad ceteras quoque philosophie partes: principaliter tamen refertur ad logicam: de cuius quodammodo simplicibus elementis. id est de sermonibus in eo principaliter disputatur. Aristotelis vero neque ullius alterius liber est idcirco quod in omni philosophia sibi ipse de huius operis disputatione consentit: et breuitas ipsa atque subtilitas ab Aristotele non discrepat. Alioquin interruptum imperfectumque opus edidisse videretur qui de syllogismis scriberet: si aut de propositionibus pretermisisset aut de primis vocibus tractatum quibus ipse propositiones continentur ommitteret. Quamquam extet alter Aristotelis liber de eisdem disputans eadem fere continens: cum sit oratione diuersus. Sed hic proprietatis liber calculum cepit: Architas autem duos composuit libros. quos καθόλου λόγους inscripsit: quorum in primo hec decem predicamenta disposuit. Unde posteriores quidam non esse Aristotelem huius diuisionis inuentiones suspicati sunt quod Pythagoricus vir eadem conscripsisset. in qua sententia. Iamblicus philosophus est non ignobilis: cui non consentit Themisti neque concedit eum fuisse. Architem qui pitagoricus tarentinusque esset: quique cum Platone aliquantulum vixisset: sed peripateticum aliquem architem: qui nouo operi auctoritate vetustate nominis concederet: sed de his alias. Restat inscriptio que varia fuit. Inscriptura namque alii de rebus: alii de generibus rerum: quos eadem similisque culpa confudit. Illamque (ut docuimus) non de rerum generibus: neque de rebus: sed de sermonibus rerum genera significantibus in hoc opere tractatus habetur. hoc vero Aristoteles ipse declarat cum dicit. Eorum que secundum nullam complexionem dicuntur: singulum aut substantiam significat: aut quantitatem. Quod si de rebus diuisionem faceret non dixisset significat: res enim significatur: non ipsa significat. Illud quoque maximo argumento est. Aristotelem non de rebus: sed de sermonibus res significantibus speculari. quod ait. singulum igitur eorum que dicta sunt. ipsum quidem secundum se in nulla affirmatione dicitur. horum autem ad se inuicem completionem affirmatio fit. Res enim si iungantur: affirmationem nullo modo perficiunt. affirmatio namque in oratione est. Quocirca si predicamenta iuncta faciunt affirmationes: affirmatio vero non nisi in oratione est: que autem inungitur: ut affirmatio fiat hec sunt rerum significantes voces: predicamentorum tractatus non de rebus sed de vocibus est: male igitur vel de rebus vel de rerum generibus inscripserunt. Annotant alii hunc librum legendum ante topica: quod nimis absurdum est. Cur enim non magis ante phy-

ficam: quasi vero minor huius sit libri usus in physicis: cum primi resolutorii ante topica prelegantur: et ante primos resolutorios. Peribermennias liber ad cognitionem veniat inchoantis. cur non magis hunc librum vel ante peribermennias: vel ante resolutorios inscripserunt. Quare repudianda est inscriptio ista quoque ista sententia. Dicendumque est: quoniam rerum prima decem genera sunt: necesse fuit decem quoque esse simplices voces: que de subiectis rebus dicerentur. Omne enim quod significat de illa re dicitur quam significat: inscribendus liber est de decem predicamentis. Sed forte quis dicat: si de significantibus rerum vocibus ipsa disputatio est: cur de ipsis disputat rebus? Cui dicendum est: quoniam res semper cum propria significatione coniuncte sunt: et quicquid in res venit hoc idem in rerum vocabulis inuenitur: quare recte de vocabulis: disputans proprietatem significantium vocum de his que significabantur: id est de rebus assumptis. Erat alia quoque fortasse questio: cur cum hic orationem in decem predicamenta sit partit in peribermennias libro in duas tantum partes diuisiones fecit. in verbum videlicet. et in nomen. Sed hoc interest quod illic figuras vocabulorum diuidit: in hoc de significationibus tractat. quare non est sibi ipsi contrarius. In peribermennias enim libro de nomine et verbo considerat: quod secundum figuram quandam vocabuli sunt: quod illud in flecti casibus potest illud variari per tempora hic vero non secundum has figuras: sed in eo quod voces significantes sunt disputatur: quare diuersam in diuersis rebus atque tractatibus faciendo diuisionem nulla contrarietate notabitur: neque nunc orationem diuidit sed ad multitudinem generum nomina ipsa dispartit. nam quoniam decem rerum genera sunt: non secundum orationem sed secundum rerum significationem in decem predicamenta voces diuidit: deque his tractat. Atque ideo necesse fuit quodammodo disputationem de rebus quoque misceri: ita (ut dictum est) ut non aliter nisi ex rebus proprietates in sermonibus apparerent. atque ita non de rebus proprie sed de predicamentis: id est de ipsis rerum significantibus vocibus in eo quod significantes sunt seriem disputationis orditur. Cur autem si de predicamentis disputat: de equiuocis vel vniuocis vel de denominatiuis primus illi tractatus est. Idcirco nimirum quod quedam semper a disputantibus premittuntur: quibus positus facilius de sequentibus possit esse doctrina: ut in geometria prius termini preponuntur post theorematum ordo coterit. Ita quoque hic quicquid ad predicamentorum disputationes esse possit utile: prius quam ad ipsa predicamenta veniret: exposuit: quare quoniam que predicanda erant explicauit. Illuc ad ipsius disputationis seriem tertiusque veniamus.

Equiuoca dicuntur quorum solus nomen commune est: secundum nomen vero substantie ratio diuersa. ut animal homo et quod pingitur. Horum enim solum nomen commune est: secundum nomen vero substantie ratio diuersa. Si quis enim assignet quid sit utrumque eorum quo sint animalia: proprium assignabit utriusque rationem.

Quid autem equiuoca vel vniuoca vel denominatiua utilitatis habeant: secundum ipsas singulorum rationes diffinitionesque tractabit. Omnis res aut nomine aut diffinitione monstratur. namque subiectam rem aut

*Adoastus Ap...
hif...*

rem aut proprio nomine vocamus: aut diffinitio de qua sit ostendimus. Ut verbi gratia: quandam substantiam vocamus hominis nomine: et eiusdem definitionem damus dicentes: hominem esse animal rationale mortale: ergo quoniam omnis res aut diffinitione aut nomine declaratur. ex his duobus nomine. scilicet et diffinitione diuersitates quatuor creantur. **C**Omnes namque res aut eodem nomine et eadem definitione iunguntur ut homo et animal. utraque enim animalia dici possunt et utraque una diffinitione iunguntur. Est namque animal substantia animata sensibilis: et homo rursus substantia animata sensibilis: et hec vocatur vniuoca. **C**Alia vero que neque nominibus neque diffinitionibus coniunguntur. ut ignis lapis vel color: vel que proprie substantie natura discreta sunt. hec autem vocatur diuersiuoca. **C**Alia vero que diuersis nominibus nuncupantur et vni diffinitioni designationisque subduntur. ut gladius ensis hec enim multa sunt nomina: sed id quod significant: vna diffinitione declaratur. et hoc vocatur multiuocum. **C**Alia vero que nomine quidem congruunt diffinitionibus discrepant: ut est homo verus: homo pictus. nam utrumque vel animalia vel homines nuncupantur. **S**i vero quis velit picturam hominemque diffinire. diuersas utrisque diffinitiones coaptabit: et hec vocantur equiuoca. **Q**uare quoniam quid sint equiuoca dictum est. **S**ingulas aristotelice diffinitionis sententias persequimur. **E**quiuoca inquit dicuntur. Res per se ipse equiuoce non sunt: nisi vno nomine predicentur. **Q**uare quoniam ut equiuoca sint: ex communi vocabulo trahunt: recte ait: equiuoca dicuntur. Non enim sunt equiuoca: sed dicuntur. fit autem non solum in nominibus sed etiam in verbis equiuocatio: ut cum dico complector te: et complector a te. In quibus significationibus cum vnum nomen sit complector alia tamen faciendi ratio est: alia patiens: atque ideo id quoque equiuocatio est. vnum enim nomen quod est complector: diuersis faciendi et patiens diffinitionibus terminatur. **I**n prepositionibus quoque et in coniunctionibus frequenter equiuocatio reperitur. Atque ideo quod ait. quorum nomen solum commune est. nomen accipiendum est omnis rerum per uocem significatio id est omne vocabulum non proprium solum neque appellatiuum: quod ad illud tantum nomen pertinet quod casibus inflecti potest: sed ad omnem rerum significationem: qua rebus inposita vocabula predicamus. **S**olum autem duobus modis dicitur. semel cum aliquid vnum esse dicimus: ut si dicamus solus est mundus: id est vnus. **A**lio vero modo cum dicimus ad quandam ab altero diuisionem: ut si dicat quis solam me habere tunicam: id est non etiam togam. ad diuisiones videlicet toge. **H**ic ergo aristoteles posuit. dicens. solum nomen commune. quia si hoc voluisset intelligi non etiam diffinitio. equiuoca enim iunguntur nomine: sed diffinitione dissentiant. **C**omune quoque multis dicitur modis. **D**icitur commune quod in partes diuiditur: et non iam totum commune est: sed partes eius proprie singulorum: ut domus. **D**icitur commune quod in partes non diuiditur: sed vicissim in usus habentium transit: ut seruus communis. vel equus. **D**icitur etiam commune quod utendo cuiusque sit proprium post usum vero in commune remittitur: ut est theatrum nam cum eo vtor meum est: cum inde discedo. in commune remittitur. **D**icitur quoque commune: quod ipsum quidem nullis diuisum partibus totum vno tempore in singulos venit: ut vox vel sermo ad multorum aures vno eo-

demque tempore totus atque integer peruenit. **S**ecundum hanc igitur vltimam communis significationem aristoteles putat equiuocis rebus commune esse vocabulum. Namque in homine picto et homine viuo in utrisque totum vocabulum dicitur animalis. secundum nomen vero substantie ratio diuersa. hoc hac significatione premitit: ut si aliter reddantur diffinitiones quam secundum nomen: statim tota diffinitio labet et titubet. **A**c primum de diffinitionis proprietate dicendum est. Ille enim certe diffinitiones sunt. que conuertuntur: ut si dicas quid est homo. animal rationale mortale verum est. quid est animal rationale mortale homo. hoc quoque verum est: At vero si ita quis dicat. quid est homo. substantia animata sensibilis verum est. quod substantia animata sensibilis. homo. hoc non modis omnibus verum est: idcirco quod equus quoque est substantia animata sensibilis: sed homo non est. **E**rgo illas constat esse diffinitiones integras que conuerti possunt. **S**ed hoc fit in his que non de communi sed vno tantum: ut cum de hominis nomine: redduntur verbi gratia. Animal est commune nomen: si dixerit quis homo est substantia animata sensibilis: procedit: sed non conuertitur: quia de communi nomine reddita est diffinitio: si vero de vno nomine redditur tunc de ipso nomine faciendum est diffinitio. **S**ed tamen est recta faciendum ut hominis diffinitio. sit animal rationale mortale: non substantia animata sensibilis. hec enim secundum hominis nomen: illa secundum animalis est reddita. **I**dem est in his nominibus: que de duabus rebus communiter predicantur: si secundum nomen substantie ratio non reddatur. **C**onstat aliquotiens fieri: ut ex vniuocis equiuoca sint et ex equiuocis vniuoca. namque homo atque equus cum secundum nomen animalis vniuoca sint possunt esse equiuoca: si secundum nomen minime diffinita sint: homo namque et equus communi nomine animalia nuncupantur. **S**i quis ergo hominis reddat diffinitionem dicens animal rationale mortale et equi animal irrationale biniabile: diuersas reddidit diffinitiones: et erunt res vniuocae in equiuocas permutate. **H**oc autem idcirco euenit. quod diffinitiones si secundum animalis nomen reddite sunt: quod eorum commune vocabulum est: sed secundum hominis atque equi. nam si secundum commune nomen diffinitio redderetur: ita fieret. homo est substantia animata sensibilis secundum nomen. scilicet animalis et rursus equus est substantia animata sensibilis secundum nomen rursus animalis. **S**ecundum idem namque animalis vocabulum equus atque homo vniuocae predicantur. **R**ursus ex equiuocis vniuocae fiunt hoc modo. **S**i quis pyrrum achillis filium et pyrrum epyrotum dicat esse equiuocos: idcirco quod vno nomine et pyrrum dicantur et sint animalia rationalia atque mortalia. **H**ic secundum nomen hominis reddita diffinitio ex equiuocis fecit vniuoca. **Q**uod si secundum nomen pyrrum diffinitionis ratio iungeretur vel a parentibus vel a patria: diuersis oporteret diffinitionibus terminari. **R**ecte igitur additum est. secundum nomen. idcirco quod si aliter facta sit diffinitio stabilis esse non poterit: et frequenter diuersos secum ducit errores. **R**atio quoque multimode dicitur. **E**st enim ratio anime et est ratio computandi. **E**t ratio nature ipsa nimirum similitudo nascentium. **E**st ratio que in diffinitionibus vel descriptionibus redditur. **E**t quoniam genera generalissima genere carent: indiuidua vero nulla substantiali differentia discrepant: diffinitio vero ex genere et differentia trahitur: neque generalissimorum generum neque indiuiduorum vlla potest diffinitio reperiri. **S**ub

De diffinitionibus

Solus

Com

Ratio

Prima editio In predicamenta

alternorum vō generū: quoniā ⁊ differentias habēt ⁊ genera: diffinitiones esse possunt. At vero quorum diffinitiones reddi nequeunt: illa tantum descriptiōibus terminantur. **C** Descriptio autē est: q̄ quālibet res quadā proprietate designat: Siue ergo diffinitio sit: siue descriptio: vtraq; rationē substantie designat. Quare cum substantie rationē dixit: ⁊ diffinitiois ⁊ descriptionis nomen inclusit. **E** quiuocorum alia sunt casu. alia consilio. Casu: vt Alexander priami filius: ⁊ alexander magn⁹. Casus enim id egit: vt idem vtriq; nomen poneret. Consilio vō ea sūt quecūq; hominū voluntate sunt posita. **M** horum autē alia sunt scđz similitudinem: vt homo pictus: ⁊ hō verus: quo nunc vtitur Aristoteles exemplo. alia scđm proportionē: vt principium. namq; principium est in numero vnitas: in lineis punctus. Et hec equiuocatio secundum ppor tionem esse dicitur. **A** lia vō sunt que ab vno descēdunt: vt medicinale ferramentum. medicinale pigmētum. ab vna enim medicina equiuocatio ista descēdit. Alia que ad vnus referuntur: vt si qs dicat salutaris vctatio est: salutaris esca est. hec. s. idcirco sunt equiuoca: qđ ad salutis vnum vocabulū referūtur. **C** ur autē prius de equiuocis post de vniuocis tractat. Idcirco quod ipsa decem predicamēta cū diffinitionib⁹ diuersa sint: vno predicationis vocabulo nūcupantur cuncta enim predicamēta dicimus. ipsa vō pdicamenta quoniā rerū genera sunt: de subiectis reb⁹ vniuoce predicantur. Omne enim genus de speciebus propriis vniuoce dicitur: quare recti⁹ pri⁹ de omnī predicamentorum communi vocabulo tractat: qđ quēadmodū singula. de speciebus propriis predicarent: exponeret. **C** at si (vt dictū est) non de rebus: s; de nominibus huius libri intentio est. Cur de equiuocis ⁊ nō de equiuocatiōe tractauit: equiuoce nāq; res sūt: equiuocatio vō vocabulum. Idcirco: qm̄ ipsum nomē nūgil in se retinet equiuocatiōis: nisi diuerse sint res de quibus illud vocabulum predicetur. Quare qz inde substantiaz ipsa equiuocatio trahit: de ipsis digni⁹ inchoatū est. Videt autē alius esse mod⁹ equiuocatiōis quē Aristoteles omnino non recipit. Illā sicut dī pes hominis: ita quoq; dicitur pes nauis: ⁊ pes montis. que huiusmodi omnia scđm trāslationē dicunt. **T** rāslatio vō nullius proprietatis est. Quare equiuoca nūq; sunt nisi propriis ⁊ inmutabilibus subiecte res vocabulis appellentur. Est autem talis horū vniuersalis inspectio. Illeq; enim omnis translatio ab equiuocatiōe seiungitur: sed ea tantum cum ad res habentes positiū vocabulū ab alia iaz nominata re nomē ornat⁹ cā transfertur: vt qz iā dicitur quidē auriga: dicit⁹ ēt gubernator. Si quis ornatus gratia cum qui gubernator est: dicat aurigam: non erit auriga nomē equiuocum h; id diuersa idest moderatorem currus nauisq; significet. Sed quotiens res quidē vocabulo eget: ab alia quidem re que h; vocabulū sumit: tūc ista trāslatio equiuocationis retinet proprietatē: vt ex homīe vno ad picturā nomē hoīs dictū est: Et de equiuocis hactenus nunc de vniuocis pertractemus.

Vniuoca dicūtur quorū nomen cōmune est: ⁊ scđm nomen eadem ratio substātie vt aīal hō atq; bos. communi. n. nomine vtraq; aīalia nūcupātur. ⁊ est substātie rō eadē. Si qs. n. assignet vtriq; rōnem qđ vtrūq; sit quo sint aīalia: eandem assignabit rationem. **P**ost equiuocorum diffinitionem ad vniuocorum termi

num transitū. fecit. in qbus nihil aliud discrepat. nisi qd equiuoca diffinitione disiuncta sūt. Vniuoca ipso quoq; termino coniungūt. sed cetera oīa quecūq; in equiuocorum diffinitione dicta sūt: in hac quoq; vniuocorum designatione conueniunt. Illā quemadmodū in equiuocis scđz nomen equiuocarū rerū diffinitio fiebat ita quoq; in vniuocis scđm nomen substantie rō assignabitur. Sunt autē vniuoca aut genera speciebus aut spēs speciebus: ⁊ genera speciebus: vt animal atq; hō. Illā cum sit hominis aīal gen⁹: dicit⁹ homo animal: ergo ⁊ animal ⁊ homo animalia nūcupātur. Secundū igit cōmune nomē si vtrōsq; diffinitias dicit animal esse substantiaz animatā atq; sensibilez hominem quoq; scđm id quod animal est: si substantiam animatā sensibile dixeris: nihil in eo falsitatis inuenies. Species vō speciebus vniuoce sunt: que vno atq; eodem genere continent: vt hō equus atq; bos. his commune genus est animal: ⁊ cōmū nomine aīalia nominantur. Ergo secundum nomen vnum quod illis commūe est animalis: vna illis ratio diffinitiois aptabitur. Luncta enim sunt substantie animate atq; sensibiles. Secundum igitur posteriorem vniuocationis designationē Aristoteles qua species speciebus vniuoce sunt: vt homo ⁊ bos: que sub eodem sunt genere. sumpsit exēplum.

Denominatiua vero dicuntur. quecūq; ab aliquo solo differētia casu scđm nomē hnt appellationē: vt a grāmatica grāmaticus: ⁊ a fortitudine fortis.

Hec quoq; diffinitio nihil habet obscurum. Casus enim antiqui nominabant aliquas nominū trāfigurationes: vt est a iustitia iustus: a fortitudine fortis ⁊c. Hec igit nominis trāfiguratio casus ab antiquioribus vocabat. Atq; ideo quotienscūq; aliqua res alia participat: ipsa participatione sicut rem ita quoq; nomē adipiscit. vt quidā homo: qz iustitia picipat ⁊ rem quoq; inde trahit: ⁊ nomen: dicit⁹ enim iust⁹. Ergo denominatiua vocantur quecūq; a principali nomine solo casu: idest sola trāfiguratione discrepāt. Illā cū sit nomē picipale iustitia: ab hoc trāfiguratione nomen iustus efficitur. Ergo illa sunt denominatiua quecūq; a principali nomine solo casu: idest sola trāfiguratione nominis discrepātia: scđm principale nomē hnt appellationē. **T**ria sunt autem necessaria vt denominatiua vocabula cōstituant. Pri⁹ vt rem participet: post nomē: postremo vt sit quedam nominis trāfiguratio: vt cū aliquis dicitur a fortitudine fortis: ē. n. quedā fortitudo qua fortis ille participet habet quoq; nominis participationē: fortis enim dicitur. At vō est quedam trāfiguratio: fortis enim ⁊ fortitudo non eisdem syllabis terminantur. Si quid vō sit quod re non participet. neq; nomine participare potest. Quare quecūq; re non participant denominatiua esse non possunt. **R**ursus que re quidē participant: nomine vō minime: ipsa quoq; a denominatiuorum natura discreta sunt: vt si quis euz sit virtuosus virtute ipsa participet: nullo euz alio nomine nisi sapientem vocamus. Sed virtus ⁊ sapientia nomine ipso disiuncta sunt. hic ergo re quidē participat: noie vō minime. Quare sapiens a virtute denominatus esse non dicitur: sed a sapientia: qua. s. ⁊ participat: ⁊ nomine iungitur: ⁊ trāfiguratione diuersus ē ⁊ rursus si trāfiguratio nō sit: vt quedā mulier musica: participat qđ ipsa musice disciplina: ⁊ dī musica. hic igitur non

igitur non est denominatiua s̄ equiuoca: vno enim nomine et disciplina ipsa et mulier musica d̄. Quia ergo similis terminus syllabarum est et nomen simile et nulla transfiguratio: denominatiua esse non poterit. quare quicquid denominatiuum est d̄: illud et re participabit et nomine et aliqua transfiguratione vocabulum disrepabit. Nec igitur ad predicamenta necessaria credidit promisit.

De multiuocis.

Multiuoca vero et diuersiuoca respicit. quod ad presentem tractatum utilia non putauit. Breuiter tamen utraque diffinienda sunt. Multiuoca sunt quorum plurima nomina vna diffinitio est: ut est scutus clipeus. His. n. plura nomina sunt: s̄ vna diffinitio est. Marc' portus. Lato his enim tot nominibus res vna subiecta est. Diuersifica sunt quorum neque nomen idem est neque eadem diffinitio: ut homo color et quicquid omnino a se et nominis nuncupatione et diffinitionis ratione discretus est.

Corum que dicuntur alia quod secundum complexione dicuntur alia vero sine complexione: et ea que secundum complexione dicuntur sunt homo currit. homo vincit. ea vero que sine complexione dicuntur sunt. ut homo: bos currit: vincit.

Postquam de coniunctione diffinitionum atque nominum quantum ad presens attinebat opus: sufficienter exposuit quoniam de primis nominibus prima rerum genera significatibus diuisio facienda est non nomine sed genere discrepantibus: nunc ostendit quod sine complexione sit cuiuslibet vocabuli facta prolatio. Sine complexione enim dicuntur quecumque secundum simplicem sonum nominis proferuntur: ut homo: equus his enim extra nihil adiunctum est. Secundum complexione vero dicuntur quecumque aut aliquid coniunctione copulantur: ut aut socrates aut plato: vel quecumque secundum aliquid accidens coniunguntur. Nam quod verbi gratia in socratem venit ambulatio: dicimus socrates ambulat: et est prolatio ista secundum complexione ideo quod cum dico socrates ambulat: socratem suum cum ambulatione complexus. Quod autem ait. Eorum que dicuntur: nihil aliud demonstrare vult: nisi se de primis rebus vocabulis huius libelli disposuisse tractatum. Rerum enim vocabula sunt que dicuntur. ipsa enim nomen nominamus.

Corum que sunt alia de subiecto quodam dicuntur: in subiecto vero nullo sunt. ut homo de subiecto quod dicitur alio quo homine. in subiecto autem nullo est. Alia autem in subiecto quod dicitur de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto autem esse dico quod cum sit in aliquo non sicut quedam pars impossibile est sine eo esse in quo est. ut quedam grammatica in subiecto quidem est in anima de subiecto vero nullo dicitur. et quoddam album in subiecto est corpore. omnis enim color in corpore est. Alia vero de subiecto quod dicitur et in subiecto sunt: ut scientia in subiecto quidem est in anima. de subiecto vero dicitur. ut de grammatica. Alia vero neque in subiecto sunt. neque de subiecto dicuntur. ut aliquis homo. vel aliquis equus. nihil enim horum neque in subiecto est neque de subiecto dicitur. Simpliciter autem que sunt indiuidua et numero singularia. de nullo subiecto dicuntur. in subiecto autem nihil prohibet aliqua esse. que enim grammatica in subiecto est. de subiecto autem nullo dicitur.

Die Aristoteles sermonum omnium multitudinem in partem colligit diuisionem. Nam quod rerum vocabula in decem predicamenta distribuit. maior hac diuisione non

potest inueniri: nihil enim esse poterit quod huic diuisioni undecimum adijci queat. Omnis enim res aut substantia est aut quantitas: aut qualitas: aut ad aliquid: aut facere aut pati: aut quando: aut ubi: aut habere: aut sit quod circa tot erunt etiam sermones qui ista significant. et hec est maxima diuisio cui ultra nihil possit adiungi. Primum vero est quod sit in quatuor in substantiam: et accidens et vniuersale: et particulare. Omnis enim res: aut substantia est: aut accidens: aut vniuersalis: aut particularis. Sicut ergo decem superioribus nihil adijci poterat: ita et his quatuor nihil demum. namque nec minor vlla diuisio his quatuor fieri potest: nec maior quam si denario limite predicamenta claudantur. cur autem in his quatuor diuisio facta est: paucis exponam. Primum quod rerum est omnium diuisio in substantiam atque accidens. Sed quoniam substantia proferri non potest: nisi aut vniuersaliter aut particulariter intelligatur. Nam cum dico homo rem dixi vniuersalem: ideo quod nomen hoc de multis indiuiduis predicatur. cum vero dico socrates vel plato rem dixi particularem: quoniam socrates de nullo subiecto dicitur: et accidens quoque eodem modo. Nam cum dixerit scientiam: rem protuli vniuersalem: ideo quod scientia et de grammatica et de rhetorica: et arithmetica: et de alijs omnibus sub se positis predicatur. Si vero dixerit platonis scientiam: quoniam omne accidens quod in indiuidua venit. indiuiduum fit: particularem scientiam dico. namque platonis scientia sicut ipse plato particularis est. igitur quoniam neque substantia neque accidens villo modo proferri potest nisi in suo nomine: aut vniuersaliter vim: aut particularitatis includat. Recte igitur quatuor diuisio facta est ut sit omnis res aut substantia: aut accidens: et horum aut vniuersalis: aut particularis. Ex his igitur quatuor quatuor sunt complexiones. Nam cum venerit vniuersalitas in substantiam: fit vniuersalis substantia: ut est homo vel animal. Vniuersale autem est quod aptum est de pluribus predicari. Particulare vero quod de nullo subiecto predicatur. Ergo est vna complexio vniuersaliter et substantie: ut sit substantia vniuersalis. Si vero particularitas substantie copuletur: fit substantia particularis: ut est socrates: vel plato. et quicquid in substantia indiuiduum reperitur. At cum miscetur vniuersalitas accidenti. fit accidens vniuersale: ut scientia: que cum sit accidens: et preter animam cui accidit esse non possit: tamen vniuersalis est quod de subiecta grammatica vel alijs speciebus predicari potest. Cum vero particularitas accidenti coniungitur: fit accidens particulare: ut platonis vel aristotelis scientia. fiunt enim quatuor complexiones: substantia vniuersalis: substantia particularis: accidens vniuersale: accidens particulare. Ut autem accidens in substantie naturam transeat: vel substantia in accidens fieri nullo modo potest et accidens quoque venit in substantiam: sed non ut substantia sit neque enim quoniam color quod est accidens venit in substantiam: ideo quod color iam substantia est nec quoniam substantia suscipit color: ideo quod color iam substantia fit. Quare neque substantia in accidens: neque accidens in substantie naturam transit. At vero nec particularitas: nec vniuersalitas in se transeunt. Namque vniuersalitas potest de particularitate predicari: ut animal de socrate vel platone. et particularitas suscipiet vniuersaliter predicationem: sed non ut vniuersalitas sit particularitas: nec rursus quod particulare est: vniuersalitas fiat. Ergo quatuor complexiones: vniuersale substantiam: vniuersale accidens: particularem substantiam particulare accidens. Aristoteles disponere cupiens: non

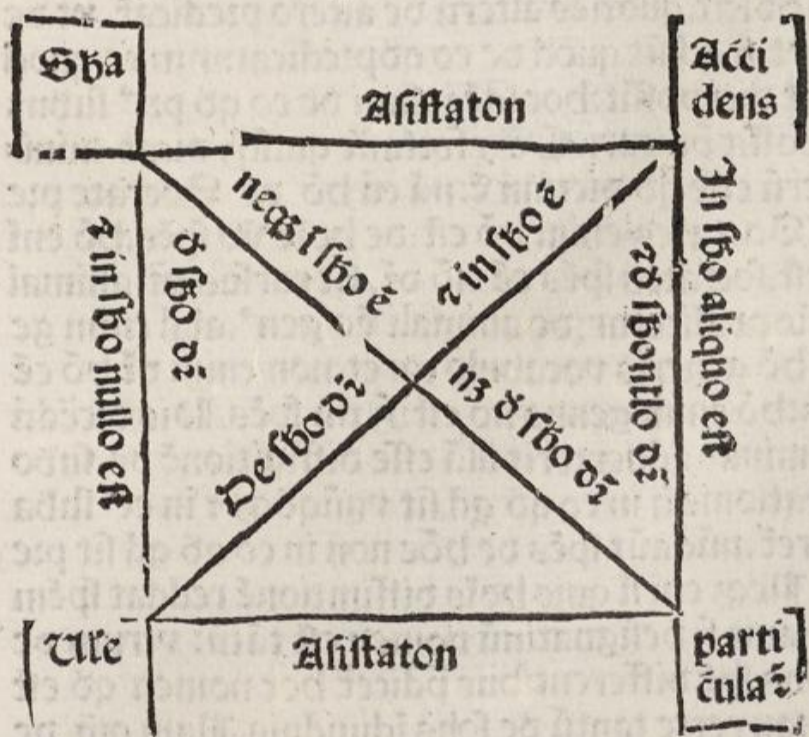
Prima editio In predicamenta

eorum nomina sed descriptiones apposuit. Et quoniam generalissimorum generum definitiones non poterat invenire descriptionibus usus est. Ad substantiam esse dicens quod in subiecto non esset. Accidens vero quod in subiecto esset. Omne namque accidens in aliquo est: ut color in corpore: scientia in anima: et subiectam habet substantiam omne accidens. Si quis enim substantiam tollat: accidens non erit. Quare substantia loci quidam est: ubi accidens valeat natura consistere. Ipsa vero substantia per se constat: atque ideo dicitur substantia: nec villo subiecto alie nititur: sed cunctis ipsa subiecta est. Alioquin si substantia in villo subiecto esse posset: esset accidens. Omne enim accidens in subiecto est: et quicquid in subiecto est illud est accidens. quod si substantia esset in aliquo subiecto: continuo fieret accidens. sed substantia accidens esse non potest: sicut supra docuimus. Quare quoniam accidens in subiecto est: substantia vero accidens non est. substantia in subiecto non est. Universalitatis vero descriptio est: de subiecto predicari. Omnis namque universalitas de subiectis particularibus predicatur. nam quoniam uniuersale est animal: vel homo: de socrate predicatur et platonem. Dicitur enim socrates: animal atque homo. et quoniam uniuersale est accidens scientia: dicitur de subiecta grammatica: grammatica enim scientia est. Particularitas vero quoniam ipsa est rerum vltima: et nihil est illi subiectum: de nullo subiecto predicatur. nam quoniam uniuersalitas de subiecto predicatur: particularitas vero uniuersalitas non est: particularitas de subiecto non predicabitur. Ubi enim res discrepant: et definitio non discrepabit. ita quoque in his. nam quoniam discrepat substantia et accidens: definitiones quoque eorum discrepabunt. Ut quoniam est accidens in subiecto: erit substantia non in subiecto. Et quoniam uniuersalitas de subiecto predicatur: particularitas autem ab uniuersalitate discrepat. de subiecto non predicabitur. Has igitur huiusmodi descriptiones Aristoteles ita permiscuit dicens. Eorum que sunt alia de subiecto quodam dicuntur: in subiecto vero nullo sunt. volens scilicet uniuersalem substantiam demonstrare. Nam quoniam dixit de subiecto dicuntur uniuersale est quod vero ait in subiecto nullo sunt. substantia. ergo quod ait quodam de subiecto dici in subiecto vero nullo esse: uniuersalem substantiam demonstrare contendit. ut enim sepius dictum est: quod de subiecto dicitur: uniuersale est quod in nullo subiecto est substantia. Nec iuncta: id est de subiecto quodam dici: et in subiecto nullo esse: uniuersalem substantiam monstrant. Post uniuersales substantiam particulare accidens posuit dicens. Alia autem in subiecto quidem sunt: de subiecto autem nullo dicuntur. Illam quod ait in subiecto sunt: accidens monstrat. quod vero addidit. de subiecto autem nullo dicuntur particulare. Accidens enim in subiecto est: particularitas de nullo subiecto predicatur. Ergo quecumque res ipsa in subiecto est: si de nullo subiecto predicatur: accidens est particulare. ut est quedam grammatica: id est Aristarchi: vel alicuius hominis individua grammatica illa enim quoniam individui hominis est: ipsa quoque facta est individua et particularis: ergo quoniam quedam grammatica in anima est accidens est. et quoniam de nullo subiecto predicatur. particularis est. quemadmodum enim ipse Aristarchus de nullo subiecto dicitur ita quoque eius grammatica de nullo subiecto predicatur. Non autem dicit quod ipsa grammatica particularis est: sed quod quedam grammatica: id est alicuius

hominis individui grammatica: quam scilicet homo particularis propria retinet cognitione. Et quoniam incorporeale accidens posuit quod anime accideret: id est grammaticam que esset in anima. Adnit quoque aliud exemplum corporale: ait enim: et quoddam album in subiecto est corpore. omnis enim color est in corpore: hic quoque non omne album dicit esse particulare: sed quod in individuum corpus album venit. Probatur quoque particulare album in subiecto esse hoc modo. nam color quod genus est albi vel cuiusdam albi in corpore est: et est in subiecto. Quare cuius genus in subiecto est: ipsum quoque in subiecto est. Omnes enim species vel individua proprio genere continentur: et eiusdem habent naturam. Quoniam vero esse in aliquo multis dicitur modis: quid velit Aristoteles ostendere esse in subiecto: paucis absoluam. Dicitur enim esse in aliquo nouem modis. dicimus enim esse aliquid in loco ut in foro vel in theatro. Dicitur quoque esse in aliquo: ut in aliquo vase: ut triticum in modio: Dicitur esse in aliquo velut pars in toto: ut manus in corpore. Dicitur esse in aliquo: velut totum in partibus: ut corpus in omnibus suis partibus. Rursum velut in genere species: ut in animali homo: vel genus in speciebus suis. Dicitur quoque esse in aliquo velut aliquid in fine esse: ut quoniam bone vite finis beatitudo est. Si quis sit beatus: in fine est scilicet bone vite. Dicitur quoque esse in aliquo: ut in quolibet potente: ut in imperatore esse regimen ciuitatis. Dicitur quoque velut formam in materia. ut similitudinem Achillis in ere vel in marmore. Nouem igitur modis in aliquo esse dicitur: ut in loco. ut in vase: ut pars in toto: ut totum in partibus: ut in genere species: ut in speciebus genus: ut in fine: ut in imperatore: ut in materia forma. Horum igitur Aristoteles tria sola commemorat: sed duo in unum coniuncta aliud separatim ait enim. In subiecto autem esse dico: quod cum in aliquo sit: non sicut quedam pars: impossibile est esse sine eo in quo est. Sensus autem talis est. Hoc sicut dico esse accidens: quod sit in subiecto id est quod sit in altero ut pars eius non sit et sine aliquo subiecto esse non possit: ut ubi gratia: color cum est in corpore nulla pars corporis est. Et si color a corpore separatur: color nusquam est. Quod si color solo corpore est. Ergo illud est accidens quod semper in subiecto est altero: ut eius pars non sit. Et cum ab eo in quo est separatur ad nihilum redigatur: et per se sine altero subiecto esse non possit. Quod autem ait ut non sit sicut aliqua pars: ab ea scilicet significatione in aliquo consistendi diuidere voluit: secundum quam partes in toto esse dicimus. non enim tale est subiectum: ut eius accidens pars sit. Quod vero dicit impossibile est esse sine eo in quo est: ab ea scilicet significatione diuisit que est esse aliquid in vase vel in loco: quod enim in vase vel in loco est: a vase vel loco poterit separari: ut triticum quod in modio est potest a modio segregari: et homo a theatro discedere. accidens vero ab eo in quo est segregari non potest. quare solas tres posuit significationes: id est secundum quam in vase vel in loco dicitur esse: et secundum quam pars in toto est. Sed ut in vase et ut in loco vna sententia distribuit dicens impossibile est esse sine eo in quo est: Sed fortasse quis dicat non esse definitionem veram: illa est in subiecto que sic sint in alio ut non sint partes. et sine eo in quo sint esse non possint. Socrates enim vel homo quilibet cum accidens non sit: tamen semper in loco est et sine loco esse non potest. Quibus respondendum est: quod socrates loca poterit permutare: et esse preter locum in quo fuit: et postremo si intelligentia

si intelligentia capiamus: p se subsistit: accidētia vō per seipsa non constant. Sed si qs hoc quoqz obicit: posse locū accidētia pmutare. maluz namqz si in manu teneatur: manus mali odore cōplet. adeo odor qd est accidēs: in aliud subiectū transire pōt. Sed nō hoc ait Aristoteles: qm̄ mutare accidens locū nō pōt nec ita dixit ipossibile esse sine eo in quo erat sed sine eo in quo est: hoc aut significat mutare posse locū: s sine aliquo subiecto esse nō posse. Quare recta est atqz integra diffinitio eius qd in subiecto est: qd in altero sit: ita nō sic quedā pars: et ipossibile sit eē sine eo in quo est. Scdm̄ aut illā significationē dictū est scd̄z quā formā in materia eē dicim̄. Māqz forma si i materia nō sit: p seipsam nulla rōe cōsistit. Postqz igit̄ particulare accidēs qd eēt oñdit dicēs: qd in subiecto est et de subiecto nō pdicat̄. et in subiecto consistētis rei diffinitionē reddidit dicēs. Qd cū in aliquo sit nō sicut quedā pars: ipossibile est esse sine eo in quo est. Ad vniuersale accidēs cōtinenti disputatiōe reuertit̄ qd definit hoc mō. Māqz post ei⁹ rei que in subiecto ē diffinitionē: et post particularis accidētis exēpla ad vniuersale accidēs trāsītū fecit. Inquies alia eē que in subiecto sint: et de subiecto predicētur: qd. s. accidēs vniuersale significet. nā qm̄ de subiecto dī vniuersale est qm̄ in subiecto ē accidēs. in subiecto ergo eē et de subiecto predicari vniuersale accidēs monstrat. Hui⁹ quoqz cōplexiōis cōuenientia pponit exēpla. ait enī scientiā in subiecto eē in aīa. nā nisi sit aīa in qua sit: scientia nulla est: idcirco qd scientia actus ē aīe. nā ea que sunt inanimata nihil sciūt. hinc sequit̄ substantie particularis ppositio: quā. s. ita declarat. qd neqz in subiecto sit neqz de subiecto pdicetur. Mā qd in subiecto nō ē: substātia ē: et qd de subiecto nō predicat̄ particularitas. Uterqz igit̄ res de subiecto nō pdicari. et in subiecto nō eē particularis est substātia. Res igitur quatuor cū propria cōplexione non scd̄z ppria nomina: s scdm̄ proprias rationes diffinitionesqz cōteruit. Mā pro substantia vniuersali posuit: qd in subiecto non est et de subiecto predicatur. p accidēti particulari dixit. qd in subiecto est: et de subiecto non predicatur. Accidens vō vniuersale p hoc designauit qd ait: qd et in subiecto est: et de subiecto dicat̄. Pro particulari substātia iterposuit. qd nec in subiecto ē. nec de subiecto pdicat̄. Simpliciter at̄ q sunt indiuidua et numero singularia de subiecto nullo dicūt̄. In subiecto autē nihil ea prohibet esse: quedā enī grāmatica in subiecto est. oīs particularitas aut substantia erit aut accidens. Mā cū dico socratē: indiuiduā et particularem significauit substantiā. cū dico quādā grāmaticam: indiuiduū et particulare accidēs dixi. Indiuidua autem sunt: que neqz in alias spēs diuidi possunt: neqz in alia indiuidua. Mā quēadmodū aīal diuiditur in spēs hominē atqz equū: hō aut̄ in singulos hoēs. i. in socratē et platonē et ceteros: sic plato et socrates nō diuidūtur in alios. atqz hoc idēz de accidētib⁹ dici conuenit. Mā quēadmodū scientia diuiditur in spēs grāmaticā et rhetoricā. grāmaticā vō ipsa in particulares grammaticas quas. s. particulares hoēs norūt hic ipsa particularis grāmatica in particulares grammaticas non secatur. Ergo indiuidua sunt: quecūqz numero sunt singularia: et in nullas alias multitudines scdm̄ spēs vel scdm̄ indiuidua diuidunt̄. Oē indiuiduū qm̄ particulare est: de subiecto nō predicat̄: oē at̄ q de subiecto nō pdicat̄: aut substātia erit vt plato aut accidēs vt quādā grāmatica. His ergo particularibus

substantia. s. atqz accidenti que de subiecto nō pdicatur. Substantia quidē nec in subiecto ē: accidens vō in subiecto ē. Ita illa indiuidua: q sube sūt: i subiecto esse non poterūt. Alia vō indiuidua que scd̄z accidentis naturā dicūtur: illa in subiecto esse nihil p̄hibet. Atqz hoc ē qd ait. Simpliciter at̄ que sunt indiuidua et numero singularia: de nullo subiecto dicūtur: in subiecto autē nihil prohibet aliqua eē. Quedā enī grāmatica in subiecto est. de subiecto aut nullo dī. Hoc enim maluit demonstrare: et accidentibus et substantiis particularib⁹ hoc esse cōmune: q de subiecto nō pdicant̄. Hoc enī dixit. Simpliciter aut̄ que sūt indiuidua et numero singularia: de nullo subiecto dicūtur. Subaudiendo. s. sine substantie sint: siue accidētia: s nō oīa indiuidua nō sunt in subiecto. Indiuidua enī accētia i subiecto eē nihil p̄hibet qdā. n. grāmatica cū sit indiuidua: et de subiecto non pdicetur. tñ in subiecto est. i. in anima. Sed vt cōgregati dicat̄: sensus b̄mōi est: oīa qdē quecūqz sunt indiuidua: d subiecto qdem nullo dicunt̄: sed non oīa nō sunt in subiecto. Mā cū particularis substātia in subiecto nō sit: vt plato particulare. tñ accidēs in subiecto est: vt quedā grāmatica in aīa. Illud quoqz magna attentīōe notādū est: quis sit huius ordo propositi. Mā cū sint quatuor pplexiones facta ex quatuor reb⁹. Quarū due natura discrepant: vt substantia et accidens due q̄titate vt particularitas et vniuersalitas: cōiunctis cōpositis qz bis quatuor oībus dissentietē lateribus dispositionem fecit. Posuit enim prius substātiā vniuersalem dicēs: qd in subiecto nō est et de subiecto dī. post hanc propositionē totis discrepantē rebus rē subdidit. i. accidens particulare qd in subiecto eē et de subiecto non predicat̄. Mā nō substātia dixit aut substātia discrepat. qd particulare dedit: ab vniuersali distūxit. Rursus ex alio latere disposuit in diuisione accidēs vniuersale dicēs: qd in subiecto ē et de subiecto predicat̄: et vltimo substātiā particularem contrariā superiori accidenti dixit qd neqz i subiecto est: neqz de subiecto predicatur: substantie particularitatem vniuersalitati accidētis opponens. Sed vt plinius quod dicimus fiat figuram descriptiōemqz subiecimus. In qua superius latus substantie accidētisqz notauim⁹. Reliquum particularitatis et vniuersalitatit titulo inscripsimus Aristotelicam complexiōnem angulariter et per latera designantes.

Quando alterus de altero predicatur vt de subiecto quecūqz de eo quod predicatur dicuntur: omnia etiam de subiecto dicuntur: vt homo predi

Prima editio In predicamenta

catur de quodam boie: aial vero de homine: ergo
z de quodam homine animal predicabitur. quidā
enim homo z homo est z animal.

Cum superius de his que in subo sunt .i. de acciden-
tibus loqueretur: diffinitionem constitutam in subo
rei: z preter subiectum nullo mō permanentis in me-
dia tractatione disposuit dicens illud esse: qđ neqz ps
esset alicuius: nec sine subo posset vllō mō pmanere.
Postefacto igitur quid sit esse in subo: nunc qđ sit p-
dicare de subo declarat. Duplici enim modo pđica-
tiones sunt. Uno scđm accidens: alio de subo. de ho-
mine namqz predicatur album. dī enim hō albus. rur-
sus de eodem boie pđicatur aial. dicitur enim homo
animal esse. Sed illa prior predicatio que est hō est al-
bus. secundum accidens est. nāqz accidēs qđ est albū
de subo homine predicatur: sed non in eo quod quid
sit. nam cum albū sit accidēs homo substātia: accidēs
de substātia in eo qđ qđ sit predicari non potest. ergo
ista predicatio scđm accidens dī. de subo vō pđicare
est quotiens altera res de altera in ipsa substantia pre-
dicatur: vt animal de boie. nam qm̄ z aial substātia
est: z genus est hoīs: idcirco in eo qđ quid sit de boie
predicatur. Quare illa sola de subo predicari dicunt:
quecunqz in cuiuslibet rei substantia z diffinitione po-
nuntur. ergo quotienscūqz hōmō fuerit predicatio vt
alterum de altero vt de subo predicetur. i. vt de eius
substantia dicat: vt aial de homine: hanc pđicatz
euenire necesse est: vt si de eo qđ predicatur: quippiā
vt de subo. i. in eius substantia pđicet: necessario idē
in hoc qđ de pđicato dicitur: dicatur etiam de pđica-
ti subo vt hō pđicatur quidē de socrate in eo qđ qđ
sit. Interrogantibus enī qđ sit socrates: hoīs respō-
demus. At vō de ipso boie in eo quod quid sit aial dī-
citur. in substantia enī hoīs aial predicatur. atqz ita
fit vt aial qđē de boie: hō vō d socrate i eo qđ qđ sit
vt de subo predicentur. Ergo qm̄ ista est cōsequētia:
z aial de socrate in eo quod qđ sit predicabitur. pđōt
enim dici interrogantibus quid est socrates. aial. Er-
go manifestum ē qđ si qua res de aliquo vt de subo p-
dicetur: vt hō de socrate. de eadē vō re qđ pđicatur d
boie. i. alia rursus superior vt de subo pđicet: vt aial
necesse erit z hanc eandē de subo eius de quo ipsū dī
pđicari: vt aial de socrate. Socrates nāqz subus est
hoī de quo aial predicat. Ergo constat hōmōi diffini-
tio que dicit. quotiēs alterū de altero predicat vt de
subo: vt si qđ sit quod de eo qđ predicatur in eo quod
quid sit dici possit: hoc idē ipsum de eo qđ pri^o subus
erat possit pđicari. **C**s3 fortasse quisqz dicat minis-
me verū esse qđ dictum ē: nā cū hō de Socrate pre-
dicet. Socrates enim hō est. de boie vō spēs. hō enī
spēs est. socrates spēs eē nō dī. Et rursus cū animal
de boie predicetur: de animali vō gen^o. aial enim ge-
nus ē hō generis vocabulo caret. non enim dī hō eē
genus: hō enim genus nō est: s; tñ spēs. **H**is dicēdū
est qđ minus aduerterit illā esse diffinitionē de subo
predicationis qđ in eo qđ qđ sit vnūqđqz z in ei^o suba
pđicaret. nūc aut spēs de hōe non in eo qđ qđ sit pre-
dicat. **M**eqz enī si quis hoīs diffinitionē reddat spēm
nominauit s; designatiuū nomen est tātū: vtrum de
pluribus spēs differentibus pđicet hoc nomen qđ est
homo: an certe tantū de solis indiuiduis. Nam qm̄ de
indiuiduis solis hō pđicatur: idcirco spēs dī. z qm̄ de
spēs differentib^o aial dī: idcirco aial genus vocamus
Et sunt quodammodo nominū nomina. Quare neqz

genus de aiali: neqz spēs de boie in eo qđ qđ sit pre-
dicatur. sed tantū designatiua ē illa: quō hō z animal
de subiectis (vt dictum ē) predicentur pđiis. Ergo
non est mirandum si ad eoz subiectum que de subie-
cto dicuntur: eius predicati quod de subiecto non di-
citur predicatio peruenire non potest.

Diuersorumqz genoz z non subalternatim posito-
rum diuerse sunt specie differentie: vt animalis z
scientie: animalis quidē differentie sunt: vt gressibi-
le z volatile z bipes z aquatile. scientie vō nulla ha-
rum est: neqz enim scientia a scientia differt in eo
qđ est bipes. Subalternorum vero generum nihil
prohibet easdem esse differentias: superiora enim
de inferioribus predicantur. quare quecūqz fuerit
predicati differentie: erunt eedem z subiecti.

Cum multis modis genus dicatur: solum qđ nūc tra-
ctari conuenit assumamus. Dicit. n. genus qđ de plu-
ribus spēs differentibus in eo qđ qđ sit predicatur: vt
anima predicat de boie z de equo: z de cane: z de bo-
ue: z de ceteris: qđ oīa spēs a seipsa discreta sūt. Spēs
vō est qđ de pluribus numero differentibus in eo qđ
quid sit predicatur: vt hō predicatur de catone socra-
te platone virgilio cicerone: z de singulis hominib^o:
qui specie ipsa non differunt: sed tñ a se numero di-
stant: **D**ifferentia vō est: qđ sub eodē genere positas
spēs propria qualitate determinat. **M**ā cum equus z
hō quantum ad genus vnum sint. (vterqz. n. aial est)
Differentia rōnalis z irrationalis vtrōsqz disiungit
at discernit. Qualitate enī quadā rōnalitatis: z irra-
tionalitatis vterqz a proprie substantie diffinitione
dissentunt. Ergo differentia est que de pluribus spēs
differentibus in eo quod quale sit pđicatur. Namqz
hec ipsa differentia que est irrationalitas de multis
specie differentibus predicatur: vt de cigno. z equo
vel pisce: que omnia a se cū spēs ipsa dissentunt: irra-
tionalitatis tñ qualitate cōiuncta sunt. Sed non i oī-
bus differentia de pluribus specie differentibus pre-
dicat. Sunt enī qđā que nō nisi de vna specie predi-
cantur: vt grauitas de sola terra: leuitas de solo igne
proprie dicitur. At vero nec species semper de pluri-
bus numero differentibus predicatur. mundi enim
species de vno solo mundo dicitur. z phenice species
de vna tantū phenice. Sed iccirco ita diffinita ē: qđ
frequentius differentia de pluribus specie differenti-
bus predicatur: qđ de vno. Eodemqz modo z species
frequentius inuenitur de pluribus numero differen-
tibus pđicari: qđ de vna tñ re ac singulari. **C**his ita
positis sunt qđā genera: que generalissima nūcupāt.
quib^o gen^o inueniri nō possit. Sunt spēs quibus alias
subiectas spēs nullū inueniet. Inter vtraqz autē sūt
alia que subalterna genera nominantur: que superiorū
quidē species sunt: posteriorū vō genera: vt substan-
tia genus quidem est generalissimū: vt eius gen^o in-
ueniri non possit homo vero species est: vt eius spēs
alia reperiri non valeat. Animal vō ad substātia qđ
dem species est: ad hominē vō genus. Decē igitur p-
dicamētoz significatio nihil aliud demōstrat nisi re-
rum decē gñā que gñalissima nominamus. Ergo quo-
tiens genera generalissima discrepant eozumqz spēs
discrepabunt: z quotiens species discrepant: quoniā
differentiis disiunguntur atqz informant: Differen-
tie quoqz diuersarū speciez discrepabūt. Aial nāqz z
sciētia qm̄ ē aial suba: sciētia vō ad aliqd. Quoniāqz
genus

genus animalis est suba: et genus scientie est ad aliquid. Omnia substantie a se ratione discreta sunt: et dicitur quoque scientie atque animalis omnibus qualitatibus distinguuntur. Est namque differentia animalis bipes et quadrupes: animal enim ab alio animali differt sic: quod hoc quidem bipes sit: ut homo vel avis: illud vero quadrupes: ut equus atque bos: illud vero multipes ut formica vel apis. Sed scientia differentias huiusmodi non habet: neque enim scientia a scientia differt in eo quod bipes est. Quare constat quotiens diversa sunt genera specierum quoque differentias esse discretas. Atque hoc est quod ait. Diversorum generum et non subalternati positorum diversas secundum speciem differentias esse. et hoc exempli adiectioe firmavit. dicens. Animalis et scilicet diversas esse differentias. Nam cum sit bipes animalis differentia: scilicet non est. Et hoc quidem de diversis generibus dictum est. id est quod subalterna non sunt. Quod si subalterna sunt genera: nihil prohibet alias easdem esse differentias: alias diversas: ut avis est species animalis et rursus est genus corvi: et est subalternatum: genus enim avis. Sed animalis differentie sunt rationalis. scilicet et irrationalis: avis vero differentia rationalis non est. Nulla enim avis ab alia avi differt quod sit rationalis. ergo hoc loco non sunt eadem subalternorum generum differentie. Si quis vero has generis. id est animalis differentias dicat: ut animalium: alia sunt que pascuntur herbis: alia que seminibus: alia que carnibus. Hec differentie conveniunt in subalterno genere. in avi. namque avium sunt alie que seminibus vescuntur: alie que herbis: alie vero que carnibus: ut vultur vel milvus. ergo in subalternis generibus nihil prohibet easdem esse differentias et iteque discrepare: hoc autem iccirco evenit: quod quod predicato dicuntur: possunt de subiecto predicari. Quare quod dicitur de genere: potest etiam dici de specie. Atque hoc est quod ait. Subalternorum vero generum nihil prohibet easdem esse differentias. Superiora enim de inferioribus generibus predicantur: Sed cum diceret nihil prohibet easdem esse differentias hoc quodammodo voluit demonstrare esse quasdam easdem differentias. Alias vero posse esse diversas cui rem contrariam itulisse videtur. cum dicit. Quare quecumque predicati differentie fuerint: eadem erunt et subiecti. nam cum illic dixisset. nihil prohibet esse easdem differentias generum subalternorum. Hic omnes easdem esse declarat: dicit enim. Quecumque fuerint differentie predicati: easdem et subiecti esse: atque hoc res plures maximis illigavit erroribus: ut emendandum crederet locum ut non esset ita. Quare quecumque predicati differentie fuerint: eadem erunt et subiecti. Sed ut hoc modo. Quare quecumque subiecti differentie fuerint: eadem erunt et predicati. Sed hoc abijciendum est: neque fieri potest ut in re superioris predicatio posterioris reducat. nam cum dicitur: quecumque subiecti fuerint differentie. eadem erunt predicati: hoc. scilicet significat ut predicatio subiecti redeat in predicatum: quod fieri non potest. Sed dicendum est quod sunt alie differentie que dicuntur completive predicati: et cuiuslibet illius speciem informantes: que cum nomine specificis noiantur. Nam cum dico animalium et sensibile: si substantie coniungantur: definitionem et species morum animalis efficiunt. Animal enim est substantia animata sensibilis: atque hee differentie dicuntur specificae et completive. Sunt autem alie que ipse quidem nihil complent: nec ullam speciem reddunt: sed genus tantum dividunt: ut rationale et irrationale. hec enim dividunt genus. id est animal. Animal enim rationali differentia irrationalis dividit. Ergo ille que sunt generis divisive differentie: possunt aliquotiens eadem esse: possunt aliquotiens non eadem: ut animalis quoniam divisibilis est differentia que est rationale: potest eam non habere avis que est subalternum genus. Et rursus easdem divisibiles habere potest: ut easdem quas superius diximus. Nam cum dividant

animal differentie: que carnibus herbis et seminibus vescuntur eadem possunt esse subalterni generis. id est avis. ergo hee divisibiles possunt esse et eadem diverse. Ille vero que completive et specificae sunt: aliquando non predicari de subiecto non possunt. Ut quoniam animalibus differentias completivas et sue speciei effectivas: se sibi. scilicet et animatum. Hec differentie de bove quod est subiectum animalis non predicari non possunt. Omnes enim specificae differentie de his predicantur: quorum speciem complent: ut de animali predicantur sensibile et animatum: et hoc ut de subiecto. In suba enim animalis utraque predicantur: sed animal predicantur de homine ut de subiecto: necesse est ergo animatum atque sensibile de homine predicari ut de subiecto. Hoc est enim quod superius premisit cum diceret quando alterum de altero predicantur ut de subiecto. quecumque de eo quod predicantur dicuntur: omnia etiam de subiecto dicuntur: atque hoc in omnibus generibus recte constat intelligi. Ergo divisibiles differentie possunt aliquando cum subiectis esse communes: aliquando diverse. Specificae vero et completive cum subiectis esse non possunt. Quod ergo Aristoteles ait subalternorum generum nihil prohibere easdem esse differentias: divisibiles differentias easdem esse nihil prohibere putandum est: que possunt esse et diverse. Quod ait. vero quecumque predicati differentie fuerint eadem erunt etiam subiecti: de specificis intelligendum est. Que cum speciem cuiuslibet informant: et de eo quod informant: ut de subiecto predicantur: ad quecumque ut de subiecto predicantur illud quod ipse dicitur informant: de eo ut de subiecto predicantur: et de eo non predicari non possunt. Quare nihil est in huiusmodi theoremate quod villo modo debeat emendari.

Quorum quidem quod secundum nullam complexionem dicuntur: singulum aut substantiam significat: aut quantitatem: aut qualitatem: aut ad aliquid: aut ubi: aut quando: aut situm: aut habere: aut facere aut pati. Est autem substantia ut figuratim dicatur. ut homo equus. quantitas ut bicubitum tricubitum. qualitas ut album. grammaticum. ad aliquid ut duplum. dimidium. maius. ubi ut in lycio in foro. quando autem. ut heri. superiori anno. situm vero ut sedet. iacet. habere. ut calciatus. armatus facere ut secare urere. pati. ut secari. viti. Singula igitur eorum que dicta sunt. ipsa quidem secundum se in nulla affirmatione dicuntur. Horum autem ad se invicem affirmatio sit complexione. Videtur autem omnis affirmatio vel vera vel falsa esse. eorum autem que secundum nullam complexionem dicuntur singula neque vera neque falsa sunt. ut homo album. currit vincit.

Post parvissimam enumerationem in quatuor. id est in substantia: accidentibus: universali: particularitate. Muc est de partitione marina tractaturus: que fit in decem hac enim enumeratione maior non potest inveniri. Neque enim undecim predicamenta poterunt inveniri: nec ultra decem villo modo aliquod genus recte excogitari. potest. Quare huiusmodi facit enumerationem: sed non divisionem. Divisio namque fere est generis in species. predicamentorum vero quoniam genus unum non habet: divisio esse non potest: sed potius enumeratio est. Sunt vero quodammodo contendunt recte enumerationem non esse dispositam. alii namque ut supervacua quedam demunt. alii ut curto operi addunt alii vero permutant: quos nimirum non recte sentire alio nobis opere dicendum est ait. aut. eorum que secundum nullam complexionem dicuntur. Adeo non de rebus: sed de vocibus tractatur est. ut diceret. Res enim.

Prima editio in predicamenta

pprie nō dicūt s; voces. 7 q; addidit: singulū aut substantiā significat. late patet eū de vocib; disputare. n̄ enī res sed voces significāt: res aut significantur. Si ne cōplexione vō dicūt (vt dictū est) q̄cūq; singulari intellectu 7 voce pferunt. Scdm cōplexionē vō que cūq; aliqua cōiunctione vel accidentis copulatiōe mīscēt sed quid ex his que scdm nullā cōplexionē dicūtur efficitur: ipse demonstrat: cū dicit. Singula igit̄ eoz que dicta sunt: ipsa quidē scd; se in nulla affirmatione dicūt. Morū aut̄ ad se inuicē cōplexiōe affirmatio fit videtur enī oīs affirmatio vel falsa esse vel vera. Eoz aut̄ que scdm nullam complexionē dicuntur neq; verū quicq; neq; falsum est: vt homo: albū: currit: vincit. Significat ergo 7 hic ea que sine vlla cōplexione dicuntur: affirmationis vim non obtinere. si quis enim dicat hō: vel albū: vel decē: vel quilibet simplici modo: in eo neq; verū quid inueniet. neq; falsum. sed omnis affirmatio vel vera vel falsa est. Igit̄ vniuersaliter predicamenta pronūciat affirmationis ratione penitus non teneri. Sed hec eadem si cū quādā cōplexione cōiuncta sint: fieri ppositiōes necesse ē: que in se verū falsūue cōtineant. Sed nō oīs cōplexio ppositionem facit. Illec si dixerō: socrates in foro: iccirco iam ppositio est. S; si quis dicat: socrates in foro ambulat: tunc fit ppositio: que aut affirmatio ē aut negatio. Affirmationes vō 7 negatiōes: vel vere videntur esse vel false. atq; ideo quodcūq; neq; verū neq; falsū est: illud ppositio nō est. Ergo quadam complexione ex his que s̄m nullā cōplexionē dicūtur veritas falsitasq; cōficitur. Affirmationē autem solā nunc Aristoteles iterposuit: iccirco q; oīs affirmatio prior est. hoc enim negatio tollit: quod affirmatio ante constituit. prius quidē scdm significationē: sed non scdm genus: quod alio liquebit loco. Maxime autem monstrat Aristoteles se non de rebus sed de vocibus tractaturū quod ait. Mor; autem ad se inuicem cōplexione affirmatio fit: non enim rez complexione fit affirmatio vel negatio sed sermonum. Illec in rebus est veritas 7 falsitas sed in intellectibus atq; opinionib; 7 post hec in vocibus atq; sermonibus: hic hactenus scdm cōplexionē ergo sunt quecūq; ex integris compositis sūt: vt socrates ambulat. nā 7 socrates 7 ambulat vterq; integer sermo est: 7 cōiunctus affirmationē fecit. At vero si quis dicat flamiger: vel multi sonus: vel fluctuagus: scdm cōplexionem nō erit ista platio: iccirco qd̄ ex neutris integris factū ē. Mor; at̄ decē pdicamētoz diffinitiōes inueniri nō pnt. Iccirco q; ea que significant: generalissima sunt: Sba .n. 7 quātitas 7 qualitas nulli vnq; generi vidētur eē subiecta. Quare qm̄ diffinitio oīs a genere dī genus qd̄ ali; generi subiectū non est a diffinitione relinquit̄. Sed nunc quidē oīuz pdicamētoz cōuenientia dixit exempla. Post vero latius de vnoquoq; tractabit̄. 7 quoniam diffinitio inueniri nulla potest: quibusdam proprietatibus informantur. quare quoniam de his dictum est plene: ad tractatum substantie transeam.

Substantia autem est que proprie 7 principaliter 7 maxime dicitur: que neq; de subiecto dicitur neq; in subiecto est: vt aliquis homo. vel aliquis equus. Secunde autē substantie dicuntur in quibus speciebus ille que principaliter substantie dicuntur insunt. Et quidē 7 harum specierum genera. vt aliquis homo in spe

cie quidem est in homine. Genus vero speciei animal est. Secunde ergo substantie he dicuntur: vt est homo atq; animal.

Queritur cur predicamentoz tractatū a substantijs inchoauerit nam quoniam omnis res aut in subiecto est aut in subiecto non est. Quicquid ī subiecto ē eget subiecto: quoniam in propria natura non potest consistere: 7 quoniam rebus omnibus substantia subiecta est: nihil eorum que sunt in subiecto preter substantiā poterit permanere. Sed prior illa natura ē: sine qua alia esse non possunt. Quocirca prior naturaliter videtur esse substantia: non absurde igitur in disputationem quod prius per naturam fuit: prius etiā sumpsit: 7 diffinitionem quidem substantie proferre non potuit: sed post exemplum superius datū descriptionem quandam profert: qua quid sit ipsa substantia queamus agnoscere. hoc est autem non esse in subiecto. Substantia enim in subiecto non est: facit autē 7 quandam substantiarum diuisionem cum dicit: alias primas esse substantias: alias secundas. Primas vocans indiuiduas. Secundas vero indiuiduarum species 7 genera. Ergo cum primis secundisq; substantijs commune sit non esse in subiecto: additū primis substantijs de subiectis non predicari: primas substantias a secundis substantijs separat. substantia enim indiuidua in eo quod est substantia in subiecto non est. Quod autem indiuidua est: de subiecto non predicat̄. Sunt ergo prime substantie: que neq; in subiecto sūt neq; de subiecto dicuntur: vt est Socrates vel Plato. Hi enim quoniam substantie sunt: in subiecto nullo sunt. Quoniam vero particulares indiuiduiq; sunt de nullo subiecto predicantur. Secunde vero substantie sunt: quibus commune est cum primis substantijs: quod in subiecto non sunt. Proprium vero quod de subiecto predicantur: que secunde substantie sunt vniuersales vt est homo atq; animal. homo namq; 7 animal in nullo sunt subiecto: sed de subiecto aliquo predicantur. Sunt igitur prime substantie particulares. secunde vniuersales. Proprie autem substantias indiuiduas dicit: quod hominem quidem ipsam speciem vel animal quod est genus: non nisi ex indiuiduorum cognitione colligimus. Quare quoniam ex singulorum sensibus generalitas intellecta est: merito proprie substantie indiuidua 7 singula nominant̄. Principaliter vero indiuidue substantie dicte sunt: quod omne accidens prius in indiuidua post vero in secundas substantias venit. Nam quoniam aristarch; grecus est: homo vero est aristarchus: est homo grecus. ita prius omne accidens in indiuiduum venit: secundo vero loco etiam in species generaq; substantiarum accidens illud venire putabitur. Recte igitur quod prius subiectum est: hoc substantia principaliter appellatur. Maxime autem substantia prima dicitur iccirco quod que maxime subiecta est rebus alijs: ea maxime substantia dici potest. maxime autem subiecta est prima substantia: omnia enim de primis substantijs dicunt̄: aut in primis substantijs insunt: vt genera 7 species: namq; genera 7 species predicant̄ de proprijs indiuiduis: vt animal atq; homo predicantur de socrate. i. secunde substantie de primis. Sin vō sint accētia: in primis substantijs principaliter sunt. Quare qm̄ vel accētia in primis substantijs principaliter sūt vel secunde substantie de primis substantijs predicantur. Prime substantie secundis substantijs accētibusq; subiecte

subiecte sūt. Quare quoniā iste maxime subiecte sūt vel accidētū subsistentie: vel secundarū substantiarū pdicationi: iccirco maxime substātie nūcupantur. Dicit aut: non oīs species neq; oīa genera secundas esse substantias: sed eas tm̄ que primas substantias cōtinēt: vt est hō atq; animal: hō nāq; cōtinēt Socrate & aliquā indiuiduā subam. Animal vero cōtinēt indiuiduū speciemq; .i. hominē & aliquē hominem: quare gēna & spēs q̄ de primis substātijs pdicāf: ipsas secundas putat esse substantias. hoc aut hoc modo ait. Secūde autem substantie dicūt in quibus speciebus ille que principaliter substantie dicunt isunt: he & harū specierū genera & inde cōuenientia ponit exempla. Ac si diceret: non omnia genera neq; oēs spēs secundas s̄bas dico. Sed eas tm̄ species. in quibus indiuidua illa. i. prime substantie insunt: & harū specierum. i. que cōtinēt primas substantias genera. Hoc aut iccirco dictū videtur: ne quis colorē quod gen^o est: vel albū quod est species: secundas putet esse substantias. Ita enī primas sub se nō continent. **C** Sed dicat aliquis quemadmodū prime poterūt esse substantie indiuidue: cū omne quod prius est sublatū aufert id qd̄ ē posterius: posterioribus vero sublati priora nō perit. homo nāq; si pereat. socrates quoq; sit cōtinuo periturus. Si vero socrates interierit: homo continuo nō peribit. Si igitur sublati generibus & speciebus indiuidua perimūtur: sublati indiuiduis genera speciesq; pmanent: magis primas substātijs species & genera nominari dignum fuit. **C** Sed hoc modo indiuiduorū natura nō recte accipitur. Neq; enī cūcta indiuiduorū substantia in vno socrate est: vel quolibz vno homine: sed in omnib⁹ singulis. Genera namq; & spēs nō ex vno singulo intellecta sunt: sed ex omnibus singulis indiuiduis mentis ratione concepta: **S** Et per etiā que sensibus propinquoza sunt: ea etiam prope nuncupanda vocabulis arbitramur. Qui enim primus hominem dixit: non illum qui ex singulis hominibus conficitur concepit animo: sed quēdā singularē atq; indiuiduū cui hominis nomē imponeret. Ergo sublati singulis hominibus homo non remanet: & sublati singulis animalibus animal interibit. Quo circa quoniā in hoc libro de vocabulorum significatione tractatus habetur ea quibus vocabula pri^o posita sunt: merito primas substantias nuncupauit. pri^o autem illis vocabula sunt indita: que prius sub sensibus cadere potuerunt. Sensibus vero obijciunt prima indiuidua. Merito igitur eas primas in diuisione posuit. Eodem quoq; modo illa questio soluitur que dicit. Cum naturaliter prime intelligibilis sint substātie: vt deus vel animus cur non has primas substantias nuncupauerit. quoniā hic de nominibus tractat⁹ habetur: nomina autem primo illis indita sunt: que principaliter sensibus fuere subiecta. Posteriora vero in nominibus ponendis putantur: quecunq; ad intelligibilem pertinent incorporealitatem vt ad deum: vel animā: vel ad genus: vel ad speciem. Quare qm̄ i hoc opere principaliter de nominibus tractat⁹ est de indiuiduis vero substātijs que prime sensibus subsistent: prima sunt dicta vocabula: in opere quo de vocabulis tractabatur. Merito indiuidue sensibilesq; substantie prime substantie sunt posite. Cum autem tres substantie sint: materia species & que ex vtriusq; conficitur: vndiq; composita & compacta substantia: hic neq; de sola specie: neq; de sola materia: s; de vtriusq; mixtis compositisq; proposuit. **P**artes autem sub

stantie incomposite & simplices sunt: ex quibus substātia ipsa conficitur: species: & materia: quas post per transitum nominat dicens. substantiarum partes & ipsas esse substantias: atq; hec hactenus. Nunc expositionis cursum ad sequentia conuertamus.

Manifestum est autem ex his que dicta sunt qm̄ eorū que de subiecto dicuntur: necesse est & nomen & rationem de subiecto predicari: vt homo de subiecto aliquo homine predicatur. & predicatur quidē nomen ipsius. **H**ominem enim de aliquo homine predicabis. **R**atio quoq; hominis de subiecto aliquo homine predicabitur. quidam enim homo & homo est & animal. quare & nomen & ratio pdicabit⁹ de subiecto. **E**orum vero que in subiecto sunt: in pluribus quidē neq; nomen de subiecto neq; ratio predicabitur. **I**n aliquibus autem nomen quidem nihil prohibet predicari de subiecto: rationē vero impossibile est predicari. vt album cum i subiecto sit vt in corpore: predicatur de subiecto. dicitur enī corp^o album: ratio vō albi nunq; de corpore predicabitur. alia autem omnia aut de subiectis dicuntur principalibus substātijs: aut in subiectis eisdem sunt. hoc autem manifestum est ex his que per singula proponuntur: vt animal de homine predicatur: ergo de aliquo homine predicabitur animal. nam si de nullo aliquorum hominū neq; oīno de homine. **R**ursus color in corpore est ergo & in aliquo corpore. nam si non in aliquo singulorū: nec omnino i corpore. **Q**uare alia omnia aut de subiectis principalibus substātijs dicuntur: aut in subiectis eisdem sunt. **N**on ergo existentibus primis substātijs impossibile est esse aliquid aliorum: oīa enim alia aut de subiectis eisdem dicuntur. aut in subiectis eisdem sunt. **Q**uare non existentibus primis substātijs impossibile est aliorum aliquid eē.

Omnia quecunq; dicta sunt vel in subiecto sunt vel de subiecto predicantur. sed non omnia quecunq; in subiecto sunt: de subiectis proprijs dicuntur. namq; quod in subiecto aliquo est de proprio subiecto predicatur: vt album predicatur de corpore. dicitur enim corpus album. **S**ed quoniā secunde substantie primarum substantiarum vel species vel genera sunt: socratis enim species homo est & animal genus. **G**en^o autem de subiectis speciebus & indiuiduis vniuoce pdicatur. **S**ecunde substantie de subiectis speciebus vniuoce predicatione dicuntur. **C**onuenit namq; primarum & secundarum substantiarum si sit vna facta diffinitio. namq; animal vel homo vel socrates vna diffinitione iunguntur: quod sunt substantie animas te atq; sensibiles. **I**gitur secunde substātie ita de subiectis predicantur proprijs: idest de primis substātijs vt vniuoce predicentur. **I**llorum vero que sunt in subiecto aliquoties quidē neq; nomen ipsum de subiecto dicitur. **I**llam virtus in anima est: sed virtus de aīa minime pdicāf. **A**liquoties autem denominatiue dicit⁹: vt grāmatica: quoniā est in homine: denominatiue grāmatica a grammatica dicitur. **S**epe aut ipm̄ nomē de subiecto predicāf: vt qm̄ albū ē i corpore corpus albū dicit⁹: sed siue nomen nō pdicēf: siue de denominatiue dicatur: siue pprio nomine predicatione sit **D**iffinitio ei⁹ quod est i subiecto: de proprio subiecto

Prima editio in predicamenta

nunquā predicabitur: ut albi quoniam est in subiecto corpore: predicat albi quidē nomē de corpore. diffinitio vero albi ad corpus nullo modo dicitur. albus nā qz vel corpus vna ratione vtraqz diffiniri non possunt. Amplius si omne accidens in subiecto est: et substantia subiectum est differt ab accidente substantia differt etiam diffinitio substantie atqz accidentis: qd eadem diffinitio subiecti et eius quidem quod est in subiecto esse non potest. Atqz hoc est quod ait. Eorum que sunt in subiecto in pluribus quidem neqz nomen de subiecto neqz ratio predicat: ut virtus in anima. Addidit quoqz de quibusdam nihil prohibere predicari: et in alijs quidem denominatiue: in alijs vero recto nomine fit predicatio. De secundis vero substantijs semper ad primas substantias predicatio peruenit. Nam si quidam homo et homo ē et animal: et certe vna diffinitio animalis et ad hominē et ad quendam hominem conuenienter aptabitur. Magis tamen eē substantias indiuiduas et particulares ipse significantius monstrat. Nam cum omnis res aut substantia sit aut accidens: et substantiarum alie sint prime: alie secunde: fit trina partitio: ita ut omnis res aut accidēs sit: aut secunda substantia: aut prima. Horum autem ut sub descriptione diuisio fiat: hoc modo dicimus. Omnis res aut in subiecto est: aut in subiecto non est. eorum que in subiecto sunt alia predicant de subiecto: alia minime. eorum que in subiecto non sunt: alia de nullo subiecto predicantur: alia vero predicantur. Ergo omnis res aut in subiecto est: aut in subiecto non est. Aut in subiecto est: et de subiecto predicatur: aut in subiecto non est: et de nullo subiecto predicatur: aut in subiecto nō ē: et de nullo subiecto predicat. His igitur sumptis si primas substantias separamus: remanent secunde substantie atqz accidentia. Sed secunde substantie sunt que in subiecto non sunt: et de subiecto predicantur. Ergo esse suum nisi in hoc quod de aliquo predicant: non retinent. Predicantur autem secunde substantie de primis. ergo ut secunde substantie sint: predicatio de primis substantijs causa est. Non enim essent secunde substantie: nisi de primis substantijs predicarentur. illa vero que in subiecto sunt penitus consistere non valent: nisi fundamenti quodammodo loco primis substantijs niterentur. Ergo omnia quecumqz sunt preter primas substantias: aut secunde substantie erunt aut accidentia. Sed secunde substantie de primis substantijs predicant: accidentia in primis substantijs sunt. Quocirca oīa aut de primis substantijs predicant: ut secunde substantie: aut in primis substantijs sunt ut accidentia: qd Aristoteles proposuit hoc modo. Cetera vero oīa aut de subiectis dicuntur primis substantijs aut in eisdē subiectis sunt. hic quoqz verissima sumit exēpla. Ait enī. Si accidēs in nullo subiecto corpore esset: nec in corpore esset oīno. Nam si in nullo singulari: in nullo generaliter esse diceret. Et item animal nisi de singularibus atqz indiuiduis hominibus predicaretur: nec de homine predicaretur omnino. Quare quoniam iccirco predicantur secunde substantie: quoniam sunt prime: et iccirco sunt aliquid accidentia: quoniam eisdem prime substantie subiecte sunt: si prime substantie non sunt: neqz que de his predicant māsura sūt: neqz q̄ in his subiectis sūt primāebūt

Secundarū vero substantiarum magis substantia est species q̄ genus. propinquior enī est prime substantie. Si quis enim assignet primā substan-

tiam quid est. euidentius et conuenientius assignabit speciem proferens q̄ genus. ut quendam hominem assignans. manifestius assignabit hominem q̄ animal assignando. Illud enim proprium ē magis alicuius hominis. hoc autē cōmunius. et cum aliqua arborem reddideris. manifestius assignabis. cū arborem reddideris quā plantā.

Constat indiuiduas substantias primas et maxime et proprie esse substantias. Secunde vero substantie: id est genera et species sicut non equaliter a prima substantia distāt: ita non equaliter substantie sunt. nam quoniam propinquior est species prime substantie q̄ genus iccirco magis est species substantia q̄ genus propriū ut homo propinquior est socrati q̄ animal: atqz id magis ē hō substantia. Animal vero quancūqz et ipsum substantia sit tamē minus homine. hoc autē iccirco euenit: qd in omni diffinitione cōuenientius species ad primā substantiam dicitur q̄ genus. Nam si quid sit socrates aliquis velit ostēdere: propinquius substantiā socratis proprietatemqz monstrabit si dixerit eus esse hominem q̄ si animal. Quod. n. animal est socrates: cōmūe est cum ceteris: qui homines non sunt. i. cū equo atqz boue. Quod vō hō ē cū nullo alio est cōmune nisi cū his qui sub eadē specie hōis continētur. Quocirca propinquior erit ad significationē designatio: cum indiuiduo species redditur: q̄ si generis vocabulū predicetur. Rursum si quālibet indiuiduam arborem designare aliquis volens arborem dicat: propinquius designabit quid sit id quod diffiniuit: q̄ si plantā nominet. planta autē genus est arboris. predicatur enim planta et de his que arbores non sunt: ut de caulibus atqz lactucis: quare constat species magis esse substantias: eo quod sint primis et maxime substantijs propinquiores. Et q̄ in eo qd quid sit assignata spēs cōuenientius: et euidentius assignet: genus vō longius atqz cōmunius.

Amplius principales substantie eo quod alijs omnibus subiecte sunt. et alia omnia aut de his predicantur. aut in eis sunt. ideo maxime dicuntur substantie. Sicut autem principales substantie ad alia omnia se habent. sic et species ad genus se habet. subiacet enim species generi genera enim de speciebus predicantur. species autem de generibus non conuertuntur. Quare et ex his species magis genere substantia est.

Magis esse substantias spēs validiori rursus argumentatione confirmat: per similitudinem namqz hō ita esse declarat. Nam cū omnes substantie aut prime sunt aut secunde. Secundarum autem aut genera: aut species: specierum atqz generum qcqd simili primis substantijs inuenit: hoc magis substantia merito putabitur. Sed prime substantie iccirco maxime substantie dicuntur: quod omnibus ita subiecte sunt: ut aut in ipsis sint cetera ut accidentia aut de ipsis alia predicentur ut sube sede. Quod ergo in primas substantias: hoc idē in spēs venit. Namqz species et cūctis subiacent accidentibus: et de speciebus genera predicantur: de generibus vero spēs non predicatur. Quare non similiter genera subiacent: quēadmodū spēs. Mō enī de generibus species predicantur. Ergo sicut prime substantie subiecte sunt secundis substantijs et accidentibus: ita spēs subiecte sunt et accidentibus et generibus. Genera vero q̄qz subiecta sint accidentibus: spēsbus. tamen

tamen ipsa non subiacet. Quocirca maior est similitudo speciei ad primas substantias quam generis: quod si maior est similitudo specierum ad maximas substantias: ipse erunt magis substantie. Sed ne quis nos arbitretur dicere: quod ea que sunt genera: species esse non possunt. Sed id quod sunt genera: species esse non possunt. Nam in eo quod species est: de superioribus non predicatur: sed in eo quod genus de eo predicabitur cuius est genus. Quocirca genera ipsa quorum sunt genera bis subiacere non possunt. Species vero quorum sunt species: de bis predicari non possunt.

¶ Ipsarum vero specierum quecumque non sunt genera: nihil magis alterum altero substantia est. nihil enim familiarius assignabis de aliquo homine hominem assignando. quam de aliquo equo equum. Similiter autem et principium substantiarum: nihil magis alterum altero substantia est. nihil enim magis aliquis homo substantia est quam aliquis bos. merito igitur post principales substantias sola aliorum species et genera dicuntur esse secunde substantie. eorum enim que predicantur: principale substantiam sola hec indicant. Aliquem enim hominem si quis assignauerit quid sit speciem quidem vel genus assignans familiariter assignabit. et manifestus faciet hominem vel animal assignans. Aliorum vero quicquid assignauerit quilibet assignabit extranee: velut album: aut currit: aut quecumque talium reddens. ergo merito hec sole aliorum secunde substantie dicuntur. Amplius principales substantie eo quod aliis omnibus subiacent ideo proprie substantie dicuntur. Sicut autem prime substantie ad omnia alia sese habent: ita principium substantiarum genera et species ad omnia reliqua sese habent. De his enim omnia reliqua predicantur. aliquem enim hominem dicitis grammaticum esse: ergo et hominem et animal grammaticum dicitis. similiter autem et in alijs.

¶ Predictum est (ut Porphyrius quoque in libro de generibus speciebus differentijs proprijs atque accidentibus planissime docuit) alia esse solum genera: quorum genus inueniri non posset: alia solum species: que in alias species diuidi non valerent. He autem sunt que de pluribus numero differentijs in eo quod quid sit predicantur: ut homo de singulis hominibus dicitur: et equus de singulis equis: et bos de singulis bobus qui sub propria specie positi a seipsis proprie nature figura non discrepant. Ergo huiusmodi species: ut est homo atque equus que solis indiuiduis presunt: quoniam genera esse non possunt: equaliter semper substantie sunt. Nam tam propinque redditur de quolibet indiuiduo equo nomen equi: quam de quolibet indiuiduo homine hominis nomen. Quocirca si equaliter species hec que genera non sunt: ad primas substantias sunt equaliter esse substantie merito putabuntur hoc autem dicit non quod omnes species equaliter substantie sunt: sed que equaliter primis substantijs distant. potest enim fieri ut cuiuslibet superioris generis una qualibet species sit que comparata ad propriam speciem minus illa superior videatur esse substantia: ut animalis si quis dicat speciem esse auem: eiusdem quoque speciem hominem. auis et homo non

equaliter substantie sunt: ideo quod auis homine superior est. Homo namque in alias species non diuiditur est enim magis species. Auis autem potest in alias diuidi species: ut in accipitrem vel vulturem: que quamquam aves sint specie tamen ipse dissentunt. Proprie autem species accipiter et vultur est hi enim solis indiuiduis presunt. Quare homo atque accipiter equaliter a primis substantijs distant: et sunt equaliter substantie. Homo vero atque auis quoniam superior est auis homine: non equaliter substantie sunt. magis enim substantia homo est. Ergo quecumque species equaliter a suis indiuiduis distant: equaliter substantie sunt. Quod quoniam species hec que genera non sunt: equaliter a primis substantijs absunt: equaliter substantie dicuntur. Planum autem est: ut non egeat expositione. primas quoque substantias equaliter esse substantias. aliquis homo enim atque aliquis equus quoniam sunt indiuidua: principaliter substantie sunt: et proprie et maxime. Quocirca in maximis substantijs neque minus neque magis substantia poterit inueniri. Indiuidua igitur equaliter substantie sunt. Recte autem post primas substantias sola aliorum species et genera secunde dicuntur esse substantie. eorum enim que predicantur primam substantiam sola hec significant. Ordine et conuenienter post primas substantias: id est indiuidua genera et species secundas esse substantias constitutas monstrat Aristoteles: que est firma atque expedita probatio. ait enim. Post primas substantias recte genera et species secundas substantias esse nominatas. In definitionibus enim ubi substantia cuiuslibet ostenditur: nihil aliud primam substantiam monstrat nisi genus et species. Socrates namque si quis quid sit interroget: dicitur homo: vel animal. et in eo quod quid sit socrates interrogatus recte hominem vel animal esse respondet. Quare quid sint prime: secunde substantie monstrant. quod si quis preter secundas substantias in interrogatione quid sit prima substantia dicat: id alienissime profert: ut si quid sit socrates interroganti aliquis respondeat album: vel currit: vel aliquid huiusmodi: quod secunda substantia non sit: nihil conuenienter unquam profert: si quid de prima substantia preter secundas substantias dicat. Quare quoniam nihil eorum que non sunt secunde substantie quod sit prima declarat: secunde autem substantie genera et species sunt. recte post primas substantias species et genera dicuntur esse secunde substantie. Amplius prime substantie propterea quod omnibus alijs subiacent: ideo proprie substantie dicuntur. Hec quoque de eadem re probatio recte post primas substantias genera et species esse positas verissima ratione confirmat. Namque indiuidua ideo prime dicuntur esse substantie: quod alijs cunctis subiacent. Nam quoniam de secundis substantijs ad predicationem supposite sunt: et de his secunde substantie dicuntur: vel quoniam accidentibus ut possint esse accidentia subduntur: ideo prime substantie sunt. Et sicut prime substantie cum etis subiacent accidentibus: sic etiam secunde. Nam quoniam aliquis homo accidentibus subiacet: et homo et animal accidenti supponitur: et quoniam est quidam homo grecus. i. aristarchus est homo grecus: est etiam animal grecum. Quocirca accidentibus prime substantie principaliter subduntur: secunde vero secundo loco et quemadmodum prime substantie et accidentibus et secundis substantijs subiacent sic secunde substantie accidentibus supponuntur: sed secunde substantie species et genera sunt

Prima editio in predicamenta

Recte igitur post primas substantias species et genera secundas substantias esse proposuit.

Comune est autem omni substantie in subiecto non esse. principalis enim substantia neque de subiecto aliquo dicitur neque in subiecto est. Secundarum vero substantiarum sic etiam constat: quod nulla est in subiecto. etenim homo de subiecto aliquo homine dicitur. in subiecto autem nullo est. neque enim in aliquo homine homo est. Similiter animal de subiecto quidem dicitur aliquo homine: non est autem animal in aliquo homine. Amplius eorum que sunt in subiecto: nomen quidem de subiecto aliquando nihil prohibet predicari: rationem vero impossibile predicari est. Secundarum vero substantiarum de subiectis ratio predicabilis et nomen. rationem enim hominis et animalis de aliquo homine predicabis. Ergo non erit horum substantia que sunt in subiecto. Non est autem proprium substantie hoc. namque differentia eorum est: que in subiecto non sunt. bipes enim et gressibile de subiecto quidem homine dicitur: in subiecto autem nullo est. non enim in homine est bipes: neque gressibile. ratio quoque differentie de illo dicitur: de quo ipsa differentia predicatur: ut si gressibile de homine dicitur: et ratio gressibilis de homine predicabitur: est enim homo gressibilis. Non vero conturbent nos substantiarum partes. que ita sunt in toto quasi in subiecto. ne forte cogamur confiteri non eas esse substantias. non enim sic dicebantur esse ea que sunt in subiecto ut quasi partes essent in aliquo.

Cpost enumerationem substantiarum et diuisiones in qua alias primas alias secundas esse proposuit: quoniam substantie diffinitio nulla est reddita: iccirco quia generalissimum genus diffinitionibus non tenetur. pro prietatem quamdam cupit exquirere quasi signum aliquod quo substantiam queamus agnoscere: priusque quid ipsis substantiis commiter possit euenire proponit: post vero quid illis proprium sit querit. sed iccirco ista premitit: ut ad illud verum proprium sine ullo errore perueniat: et quod vere est substantiarum proprium ultimis dicat. **T**ribus autem modis proprium significatur. Est enim proprium quod alicui speciei omni euenit: et non soli: ut homini bipedem esse. Omnis enim homo bipes est: sed non solus: aues namque et ipse sunt bipedes. Aut soli et non omni: ut eidem homini euenit ut sit grammaticus: sed non omni homini: neque enim omnis homo grammaticus est. At vero tertia proprii significatio est: que omni et soli et semper: ut risibile. Omnis enim homo risibilis est: et solum est animal homo quod rideat: Ex his igitur illa duo superiora que diximus: ubi omni et non soli aut soli et non omni esse quedam propria dicebamus: a propriorum veritate esse videntur aliena. Hoc vero tertium quod omni inest et soli: hoc vere est proprium. illa autem superiora consequentia quidem dicuntur non tamen vere propria: hoc autem ultimum vere est proprium. Quecumque ergo talia propria Aristotelis inuenerit: que aut solis. et non omnibus substantiis: aut omnibus: et non solis eueniant: velut non vere in natura cuiuslibet constituta repudiat. Illud vero ultimum ponit: quod et omni substantie et soli valeat euenire. Illa enim sunt propria que conuertuntur

ut si quid fuerit homo risibile est: si quid est risibile homo est. hec autem solum conuerti possunt: que omni soli que contingunt. nam neque ulli alij magis: neque ulli minus euenient: quare his predictis ad loci ipsius rationem expositionemque veniamus. Quod ergo dicit hoc est omnibus substantiis commune: ut in subiecto non sint namque prime substantie: idest individua in subiecto non sunt. quod planissime his demonstratur. Nunquam enim particularis substantia alicui accidens potest esse. secunde vero substantie habent quandam imaginem que sint in subiecto. videntur enim secunde substantie in subiectis primis substantiis esse: sed falso. nam. secunde substantie de primis substantiis solum predicantur: non in ipsis sunt. Animal enim de quodam homine tantum dicitur non etiam in aliquo homine consistit ut in subiecto. Hoc autem illa res probat: quod omnia quecumque in subiecto sunt: eorum quoque individua in subiecto sunt. color quoniam in subiecto corpore est: et quidam color subiecto corpore nititur in hoc vero quoniam prime substantie: idest individua in subiecto non sunt: nec eorum vniuersalia: idest secunde substantie que genera et species sunt: possunt aliquo niti subiecto. Quare secunde substantie prius substantias ad predicationem tantum subiecta habent non etiam ut ipse primis substantiis accidant. Illud quoque maximum argumentum est secundas substantias non esse in subiecto quoniam omne quod in subiecto est potest mutari: illa que subiecta est non mutat ut color qui est in corpore: eodem corpore manente potest mutari: ut niger fiat ex albo: Manentibus autem substantiis primis secunde substantie non mutantur quam vero ipse Aristoteles posuit probationem secundas substantias non esse in subiecto huiusmodi est: pro docuit enim quorundam que sunt in subiecto: nomen de subiectis posse predicari: rationem vero nunquam. Album enim cum sit in corpore: dicitur corpus album: et predicatur albedo de corpore: sed alia est diffinitio albedinis: alia corporis. Secunde vero substantie de primis substantiis et nomine predicantur et diffinitione iunguntur. Illam quidam homo animal est et homo. sed quidam homo et hominis et animalis ratione diffinitur. Et ut veracissime sententia concludatur: omne quod est in subiecto: equivoce de subiecto dicitur. Secunde vero substantie de primis non equivoce sed vniuoce nuncupantur: iccirco quod (ut dictum est) et nomine et diffinitione consentiunt. Quare quemadmodum prime substantie in subiecto non sunt: sic secunde subiecto carebunt. Commune est igitur omnibus substantiis et secundis et primis in subiecto non esse. et quodcumque substantia fuerit. consequens est ut in nullo subiecto sit. Sed queritur an hoc soli substantie inest an etiam alijs. nam si soli substantie inest quoniam omni substantie hoc inesse monstrauimus quod in subiecto non sit: verum proprium dicitur esse substantie non esse in subiecto. Hoc enim dictum est esse maxime proprium quod omnibus inesset et solis. sed hoc non esse substantie proprium verissima Aristotelis probatione confirmat dicens. Non est autem proprium substantie hoc. namque differentia eorum est: que in subiecto non sunt bipes enim et gressibile de subiecto quidem homine predicatur: in subiecto vero nullo est. Non enim in homine est bipes neque gressibile: et ratio quoque differentie de illo dicitur de quo ipsa differentia predicatur. ut si gressibile de homine dicitur: et ratio gressibilis de homine predicabitur. est enim homo gressibilis

bilis non esse propriū hoc substantie dicit: iccirco qđ
in differentijs idē sit. In nullo. n. differentiā subiecto ē
ad illud nāq; recurrit. Si differentiā in subiecto eēt:
ad illud nāq; recurrit. Si differentiā in subiecto eēt:
nomine tm̄ de subiecto: predicaret: non etiam ratio:
ne. Differentiā vō de eo de quo dicitur: vniuoce predi-
catur: vt si quis dicat gressibile differentiam de bove
ipsius differentie diffinitio quoq; homini conuenien-
ter aptabitur. Gressibile namq; est quod per terram
pedibus ambulat: et homo est quod per terram pedi-
bus ambulet. Ita differentie et eius de quo ipsa diffe-
rentia dicitur: vna poterit esse ratio substantie: id est
vnius possunt et nominis nuncupatione: et diffinitio-
nis determinatione coniungi. Quod si in subiecto eēt
differentia: nunq; de subiecto sibi vniuoce predicare-
tur. Quare non propriū est substantie quod retinet
etiam differentia. differentia namq; substantia non
est. Effet enim propriū substantie in subiecto non esse
Non est autem differentia accidens. effet enim in sub-
iecto. Omnis autem res aut accidens est: aut substan-
tia: id est aut in subiecto est: aut in subiecto non est. et
sunt accidentia quecumq; in substantiā subiecti veni-
unt: queq; permutata naturam substantie non peri-
munt. Si quibus vero peremptis subiecta interimā-
tur: illa pprie accidentia non vocamus differentia ve-
ro est que de pluribus specie differentibus in eo qđ
quale sit predicatur. Sed differentia substantia non
est: iccirco quod si effet substantia non in eo quod q̄le
sit de subiecto: sed in eo quod quid sit predicaret. qua-
litas vero solū non est: effet enim accidens et in subie-
cto: an magis a substantia et qualitate differentia ip̄a
conficitur. et ita vt illud de quo predicatur: perempta
differentia simul interimatur vt calor cum est in aq̄
perempto calore potest aqua in sua substantia perma-
nere: et est calor in subiecto aqua: quo interempto aq̄
non peribit. C̄ Idē tamen calor est in igne: sed perē
pro calore ignem interire necesse est. Quare hec qua-
litas caloris substācialiter inest igni: et est propria dif-
ferentia. i. substantialis. Concludendū est igitur diffe-
rentiam: neq; solum substantiam esse: neq; solum q̄-
litate: sed quod ex vtriusq; conficitur substantialem
qualitatem: que permanet in natura subiecti: atq;
ideo quoniam substantiam participat: accidens non
est quoniam qualitatem a substantia relinquitur. S;̄
quoddam medium est inter substantiam et qualitates
que quoniam in subiecto non est: et substātia non est
ppriū substātie: nō ē nō esse in subiecto. C̄ Post hoc
illud quoq; dicit non debere nos conturbari: ne forte
substantiarum partes que ita sunt in toto quasi in ali-
quo subiecto: aliquādo cogamur accidentia non sub-
stantias confiteri. Substantiarum partes in subiecto sūt
sed non vt accidentia. videmus enim quasdam partes
substantiarum ita esse in toto quasi sint in subiecto.
vt caput in toto corpore est: et manus in toto corpore
est. forma quoq; et materia que sunt partes composi-
te substantie: in ipsa composita substantia sunt. Ne
forte ergo cogamur aliquando partes substantiarum
quoniam sunt in subiecto: suspicari non esse substan-
tias: sed accidentia: premonet dicens. Non nos
vero conturbent substantiarum partes que ita sunt
in toto quasi in subiecto sint: ne forte cogamur dicere
non esse eas substantias. Nō enim sic dicebantur esse
que sunt in subiecto: vt quasi partes essent in aliquo.
Hoc enim rationis affert: cur ista accidentia esse ali-
quis suspicari non debeat. Illa enī esse diffinita sunt
in subiecto: que non essent vt quedam pars: hoc enī

superius ait. In subiecto autem esse dico quod cum i
aliquo sit non sicut quedā pars impossibile est esse si-
ne eo in quo est. Quocirca quoniam accidentia ita sunt
in subiecto: vt subiecti partes non sint: substantiarū
vō in toto partes ita sunt: vt in subiecto non sint: par-
tes subarū ptes accidētū eē null⁹ recte suspicari pōt

C Inest autē substantijs et differentijs ex his omnia
vniuoce predicari. Omnia. n. que ab his predica-
ta sunt. aut de indiuiduis predicant: aut de specie-
bus. a prima: namq; substātia nulla est predicatio
de nullo enī subiecto dicitur. Secundarū vero sub-
stantiarū species quidem de indiuiduo predicat.
Genus autem et de specie et de indiuiduo. Simili-
ter autem et differentie et de speciebus et de indiui-
duis predicantur. rationem etiam suscipiunt pri-
me substantie specierum et generum. et species ge-
neris: quecumq; enim de predicato dicuntur. eadez
et de subiecto dicuntur. Similiter autem et differē-
tiarū rationē suscipiunt species. et indiuidua. vniuo-
ca autem sunt: quorum. et nomen commune et ratio
eadem est. Quare omnia que a substantijs et diffe-
rentijs sunt vniuoce dicuntur.

Quoniam in subiecto non esse differentijs et substan-
tias cōe monstravit: aliam rursus cōunitatem sub-
stantiarum differentiariq; proposuit. Nam cū sub-
stantiarum alie sint prime: alie secunde. et prime sub-
stantie sint indiuidue: quoniam nihil indiuidua possunt
habere subiectū: ab indiuiduis nulla predicatio ē. se-
cūde vero substantie de indiuiduis: id est de primis
substantijs predicantur: et de his vniuoce dicunt. Se-
cundarum enim substantiarū nomen de indiuiduis
predicatur: et ratio. et de indiuiduo quidem et species
predicat et genus: vt de platone id est de aliquo homi-
ne: et homo dicitur et animal. aliquis enim homo et ho-
mo est: et animal. et vtriusq; de indiuiduo predicat ra-
tio. Dicimus enim aliquē hominē animal esse ratio-
le mortale: que est speciei diffinitio: id est hominis. et
rursus aliquē hominē dicim⁹ substantiam animatam
atq; sensibilem: que est generis diffinitio. i. animalis. spe-
cies vero generis sui et diffinitionē suscipit et vocabu-
lum de homine enim animal predicat. dicit. n. homo ani-
mal est: et ipse rursus homo rationem suscipit anima-
lis. Dicimus enī esse hominē substantiā animatā at-
q; sensibilem. Cōstat ergo quoniam et genera et species
de indiuiduis: et genera de speciebus vniuoce predica-
tur: id est in omni predicatione secunde substātie vni-
uoca appellatione de subiectis dicuntur: quod his cū
differentia cōmune est. Differentia namq; de specie
de qua dicitur et de eius indiuiduo ipsa quoq; vniuo-
ce predicatur. Nam cum sit gressibilis differentia: et
aliquo homine predicatur dicitur enī quidam homo
gressibilis: vt plato vt cicero. sed et diffinitionē diffe-
rentie suscipiūt indiuidua: de qb⁹ illa differentia predi-
cat. Gressibile namq; ē qđ per terrā pedibus ābula-
re potest. Et quedā hominē possis ita secūdū nomē
differentie diffinire: vt dicas platone esse qui per ter-
rā pedibus ambulare possit. Et hoc idē euenit de spe-
cie cuiusdā hoīs: id est de homine. homo nāq;: id est
ipsa species cum sit gressibilis: potest diffiniri. homo
ē qđ p terrā pedibus ambulare possit. Ergo et differē-
tie de his de quib⁹ predicat. vniuoce dicunt. quocirca
quoniam et secunde substantie de his de quibus predi-

Prima editio in predicamenta

catur: vniuoce dicuntur: et differentie eodē mō. Que cunq; a substantijs vel differentijs predicationes fuerint: he et vniuoce de subiectis predicabuntur. Que autē causa sit: vt secunde substantie de primis substantijs vniuoce predicentur: illa quā supra docuit Aristoteles nos admonēs dixit. omnia enim quecūq; de predicato dicūt: eadem etiam dicentur de subiecto. Omnes enim differentie que sunt specificē generis predicantur et de specie et de individuo: vt quoniā animal efficiunt differentie animatum atq; sensibile: eadem et de specie: idest homine: et de individuo: idest aliquo boie predicabuntur: qđ quoniam superius dictum ē: nūc qđ tū expositōis breuitas postulat: dixisse sufficiat.

Omnis autem substantia videtur hoc aliquid significare: et in primis quidem substantijs indubitabile et verum est: quoniam: hoc aliquid significat Individuum enim et vnum numero significatur. In secundis vero substantijs: videtur quidem similiter sub appellationis figura hoc aliquid significare: quando quis dixerit vel hominem vel animal. non tamen verum est. sed magis quale aliqd significat. neq; enim est vnum quod subiectum est quemadmodum prima substantia: sed de plurib; homo dicitur et animal non autem simpliciter quale quid significat quemadmodum album. nihil. n. album aliud significat qđ qualitatem. Genus autē et species circa substantiam qualitatem determinant. qualem enim quandam substantiam significant plus autem in genere qđ in specie determinatio fit. dicens enim animal plus cōplectit qđ boies

Postq; superius geminas dixit substantie consequentias: idest in subiecto non esse: et cuncta ab his vniuoce predicari. et eas maxime proprio substantie separavit: iccirco quod differentijs etiam videntur esse communes: aliud adiecit. Quod iccirco substantie propriū non sit: quod non sit in omni substantia. Nam quēadmodum quantitas quantū significat. et qualitas quale: sic etiam substantia videt hoc aliquid significare. Nam cum dico socrates vel plato vel aliquā indiuiduā substantiā nomino: hoc aliquid significo. sed omnibus hoc substantijs nō inest. Individuis nāq; quonias particularia sunt et numero singularia: verum ē hoc aliquid a substantijs significari. In secundis vero substantijs non idem est. Namq; secunde substantie non sunt vne: nec numero singulares: sed species intra se plurima indiuidua continent: et multas intra se species genus includit. quocirca cum dico homo: non hoc aliquid significavi. neq; enim singulare est hominis nomē: iccirco quod de pluribus indiuiduis predicatur: sed potius quale quiddā. qualis enim substantia sit demonstratur: cū dicitur homo. Qualitas autē hec circa substantiā terminatur. nā sicut indiuidua qđ litas species et genera qualitatis habet: et sicut singulas quantitates quantitas speciebus et generibus claudit: ita quoq; indiuiduarum substantiarum species et genera secunde substantie sunt. Ergo cū dico homo: talem substantiam significo: que de pluribus numero differentibus in eo quod quid sit predicatur. qualem ergo quādā substantiā significo. cū hominē dixi: talē scilicet que de indiuiduis nomine. idē quoq; de genere est. Nam cum dico animal: talem substantiā significo. que de pluribus speciebus dicatur. Est igitur qua-

litas vt albū: que semp fit in substantia: sed nō vt ipas substantiā interimat iccirco quod proprietatē substantie albedo non habet. Qualitas vero hec que de substantijs dicitur: circa substantiā qualitatem determinat. qualis sit enim illa substantia demonstrat. Nam si rationalis homo est. et substantia erit rationalis: sed rationalis qualitas est. Qualem ergo substantiā monstrat secunde substantie. Quocirca non est hoc propriū substantie: hoc aliquid significare. Secunde enim substantie non hoc aliquid sed quale aliquid (vt dictū est) monstrant: ita tñ quale aliquid monstrat. vt ipsa qualitatem circa substantias determinent: Qualitas enim secunday; substantiarū in indiuiduis est. de ipsis. n. naturaliter predicat: que ipsa indiuidue substantie sūt Qualitas igitur secunday; substantiarum circa indiuidua: idest que prima sunt: et ipsas quoq; substantias terminatur. Determinatio vero quoties ipse terminus multa concludit: maior est minor quoties pauciora. quocirca genus plurima colligit: species vero non tā plura. Nam cū dico animal: etiā hominē bouēq; et alia cūcta animalia hoc vno nomine clausi. Cū vero dico homo: solos homines indiuiduos hac nominis significatione concludi. quocirca maior fit determinatio per genus qđ per se speciē. et fit determinatio circa substantiā qualitatis: vel quod substantialis qualitas in genere et specie est: vel quod secundū quandam cōmunionē subiectoy; dicitur. Sed per se qualitas vt album neq; vllius substantiā significat: neq; vllam cōmunionē: sicut genus specierum suarum: et indiuiduorum species ostendit. Quocirca aliud substantie propriū requirendum est.

Nest autē substantiis etiam nihil illis esse contrarium. prime enim substantie quid erit contrarium: vt alicui homini vel alicui animali: nihil enim est contrarium. at vero nec homini nec aiali aliquid ē contrariū non est autem hoc substantie propriū s; etiam multoy; aliorum. vt quantitatis. bicubito vel tricubito enim nihil est contrariū: at vero nec decē nec alicui talium. Nisi quis forte multa paucis dicat esse contraria vel magnū paruo. determinata; vero quantitatum nullū nulli est contrarium.

Adiecit quoq; aliud substantie propriū dicens: substantie nihil esse cōtrariū: hoc autē ex ea que singillatī fit inductione cōfirmat. Homo enim homini vel equo vel alicui alij animalium non est contrarius. Sed si quis forsitan dicat cū ignis atq; aqua substantie sint ignem aque esse contrariū: mentietur. Non enim ignis aque contrarius est: sed qualitates ignis qualitab; aque opponūt. Calor enim et frigus contraria sunt: et humor et siccitas: que qualitates cū alie sint in igne: alie in aqua. ipsas substantias contrarias facere videtur. sed non sunt hoc autem ex omnibus alijs substantijs pōt probari: in quib; quicq; nihil poterit inuenire contrariū. Sed hoc solius substantie propriū non est namq; et quantitas definita contrarijs caret. Nam neq; duo tribus cōtraria sunt: nec duobus quatuor nec aliquid huiusmodi. nam si dicamus tres duob; esse cōtrarios: cur nō his duob; etiā quatuor vel quinq; cōtrarios esse ponamus: nulla. n. afferrī ratio pōt cum tres duobus contrarij sint: cur quatuor. vel quinq; duob; cōtrarij non sint. Quod si hoc est: vel quatuor vel tres vel quicq; vel quicūq; a duob; distāt numeri: contrarij fiant duobus. et erūt vni rei multa cōtraria

eraria: quod fieri non potest: Non est igitur contrarium
aliquid quantitati. sed si quis dicat magnum paruo
vel multa paucis esse contraria: hec quidem etiam si
quis quantitates esse confirmet: tamen diffinitive qua
titates non sunt. Quantum enim sit magnum vel quoniam
tuum paruum non definit qui loquitur. eodem modo
etiam in multis atque paucis. Quare si quis hec quanti
tates esse dicat: indeterminatas indefinitasque esse con
fitebitur. Dicit autem Aristoteles terminate quanti
tati nihil esse contrarium: ut duobus vel tribus: vel
linee vel superfici. Quod si etiam alie quantitates
habent contraria: alie vero non habent: nihil omnino impe
dit ad hoc quod dicitur proprium non esse substantie
idcirco quod constat quasdam quantitates non habe
re contraria. Quod si hoc et in quantitatibus euenit:
non esse contrarium substantiarum proprium non est
Atque hec quidem si quis magnum vel paruum in qua
titatibus ponat: manifestum est (ut ipse est posterius
monstratur) hec non esse quantitates sed ad aliqd.
magnum enim ad paruum dicitur. sed cum ad ea loca
venerimus: oppositi ordinem loci diligentius exequemur.
Nunc quoniam declaratum est et substantie nihil
esse contrarium: et hoc ei proprium non esse: quoniam
idem est in quantitatibus consideratur: ad sequens
proprium expositionis semitam conuertamus.

Videtur autem substantia non suscipere magis
et minus. dico autem hoc non quod substantia a sub
stantia non sit magis et minus substantia. hoc enim
dictum est quia est: sed quoniam unaqueque substantia
hoc ipsum quod est non dicitur magis et minus: ut
si est hec substantia homo: non est magis aut minus
homo: nec ipse a seipso nec alter ab altero: non est
enim alter altero magis homo. sicut est album al
terum altero magis album: et bonum alterum alte
ro magis bonum. Sed et ipsum a se magis et minus
dicitur: ut corpus cum sit album: magis album esse di
citur nunc quam prius: et cum calidum sit magis et mi
nus calidum dicitur. Substantia vero non dicitur.
nihil enim homo magis nunc homo quam prius dici
tur: nec aliorum quicquam que substantie sunt. qua
propter non recipit substantia magis et minus.

Hoc proprium non simpliciter dicitur: sed cum aliquo
distinctione. ait enim substantias neque magis recipe
re neque minus: non hoc dicens: quoniam substantia
non est magis ab alia substantia. Namque quidam homo
cum sit substantia magis est substantia ab homine. i.
a specie. et homo ab animali: id est a genere. ergo non
hoc dicit: quoniam non inueniuntur substantie que a
substantiis magis substantie sint. hoc enim dictum est
quoniam est: id est quoniam inueniuntur. Ait enim su
perius primas substantias. i. indiuiduas maxime esse
substantias: in secundis vero substantiis magis esse sub
stantias species quam genera Ergo hic non dicit quoniam nulla
substantia ab alia substantia magis substantia est: sed
hoc ipsum quod est quelibet illa substantia non dicitur
magis et minus: ut si est substantia homo non dicit quo
niam homo non est magis et minus substantia. indiuiduus
enim homo magis est substantia: species vero minus: si ad pri
mam. i. indiuiduam substantiam referatur. Sed hoc
dicit hoc ipsum quod est. i. homo non erit magis homo vel
minus homo. quocirca non dicit: quoniam homo non est
magis substantia vel minus. Sed quoniam homo hoc
ipsum quod est: non est magis vel minus homo. non

est enim aliquis homo magis et minus homo: et hoc idem
in eiusdem comparatione conuenit speculari. Nam
ipse homo a seipso non est plus homo. at vero nec si ad al
terum conferat: ad alterum vero ita ut sub eadem con
iugatione sint: ut quidam homo indiuiduus ad aliquem
indiuiduum hominem comparatus non erit magis et
minus homo: vel ipsa species seipsa non erit magis et mi
nus homo. sed hoc palam est in substantiis. in qualitati
bus vero potest esse magis et minus. album enim potest
fieri magis album seipso: et suscipere magis et minus
ut sit magis album et minus album. potest et alio albo plus
esse album: ut lilius lana: et alio albo minus esse album
ut lana lilio: vel cignus niue: atque idem in aliis quali
tatibus. ut bono vel calido. Namque hec possunt tem
poribus permutari: et in plus minusue transducuntur. fit
enim aliquotiens bono melius et deterius: et calido
feruentius et tepidius. homo vero quod est substan
tia neque nunc plus erit homo quam fuit antea: neque
post magis aut minus erit homo quam nunc est.

Quocirca cum substantia non suscipiat magis et mi
nus: tamen proprium eius hoc non erit. Sed cur non
sit proprium ipse Aristoteles velut notum contigit:
nos autem addimus. quoniam non solum substantie
non suscipiunt magis et minus: sed et alia multa. cir
culus enim alio circulo non erit magis circulus aut
minus. nec duplum magis duplum vel minus. Equa
liter enim duplus est quaternarius ad binarium
vel denarius ad quinarium comparatus: quocirca quo
niam etiam et in aliis idem est: hoc substantie proprium
non esse putandum est. Sed hec quidem omnia quecumque
sint in substantiis omnibus: propria tamen substantie
non sunt eo quod etiam in aliis sunt consequentia sub
stantie appellantur. Nec enim omnia substantias con
sequuntur: ut ubicumque fuerit substantia: ea que dicta
sunt sint: illa vero que non omnibus substantiis insunt
accidentia sunt substantiis. quocirca propria non sunt
Quod si propria non sunt nondum quale sit substantia de
monstrant. Quare ut substantie qualitatem proprie co
gnoscamus: talis est huic requirenda proprietate: que
et solis substantiis insit et omnibus: hec autem huius
modi est: quam ipse proposuit.

Maxime vero substantie proprium esse videtur
cum unum et idem numero sit. contrariorum susce
ptibile esse. et in aliis quidem non habebit quisquam
quid proferat quecumque non sunt substantie. quod
cum sit unum numero susceptibile contrariorum
sit: velut color quod est unum et idem numero non
erit album et nigrum. neque eadem actio et una numero
erit prava et studiosa. Similiter autem et in aliis que
substantie non sunt. Substantia enim cum unum
et idem numero sit. capax contrariorum est. ut homo
cum unus et idem numero sit. aliquando quidem
niger. aliquando autem fit albus. et calidus et frigi
dus. et prauus et studiosus. In nullis autem aliis ali
quid tale videtur. nisi quis forsitan instet dicens
orationem et opinionem eiusmodi esse susceptibi
lia. eadem enim oratio vera et falsa esse videtur. ve
luti si vera sit oratio sedere quendam. surgente eo
falsa erit. similiter autem et de opinione. Si quis
enim vere putat sedere aliquem surgente eo falso
putabit. eandem habens de eodem opinionem. sed
et si quis hoc suscipiat. tamen modo differt. nam ea

Prima editio In predicamenta

que in substantiis sūt. ipsa mutata susceptibilia sūt contrariorum. frigidum enim de calido factus mutatus est. alteratum enim est: et nigrum ex albo: et studiosum ex prauo. Similiter autem et in aliis vñ buodq; ipsum mutationem suscipiens est susceptibile contrariorum. oratio autem et opinio ipsa quidem immobilia omnino perseverant. Cum vero res mouetur: contrarium circa eam fit. oratio namq; permanet eadem eo q; sedet aliquis. Cum vō res mota sit. aliquando quidem vera: aliquando falsa sit. similiter autem et in opinioe. Quapropter proprium modo substantie est: eo q; secundum mutationem suam captabilis est contrariorum. Si q; autem etiam recipiat placitum et orationem susceptibilia esse contrariorum. non est hoc verum. oratio namq; et opinio nō in eo q; ipsa aliquid recipiāt contrariorum susceptibilia esse dicuntur. sed in eo q; circa alterum aliqua passio facta sit. nam in eo q; res est vel non est. in eo etiam oratio vera aut falsa esse dicitur. non in eo q; ipsa sit captabilis contrariorum. Simpliciter enim a nullo nec oratio mouetur nec placitum. Quapropter non erunt susceptibilia contrariorum. cum nulla in eis contrariorum passio facta sit. verum substantia in eo q; ipsa contraria recipiat. in hoc susceptibilis dicitur contrariorum esse. Languorem enim et sanitatem suscipit. candorem et nigredinem. et vnumquodq; talium ipsa suscipiendo contrariorum esse susceptibilis dicitur. quare proprium erit substantie cum idem et vnum sit numero: contrariorum susceptibilem cum permutatione suscipere esse. et substantia quidem hec dicta sufficiant.

¶ Aut maxime proprium esse substantie: q; eadē et vna numero contrariorum susceptiua sit: nihil contrarium superioribus dicens. Illic enī dixerat substantias substantiis non esse contrarias. hic vō dicit non substantias substantiis esse contrarias: sed res in se contrarias posse suscipere: vt vnus atq; idem homo nunc quidem sit sanus alio vero tempore sit eger. egritudo autem et sanitas contraria sunt. Ergo quoniam declaratum ē substantias posse contraria suscipere: demonstrandum est: quemadmodum hoc solis substantiis insit: hoc autem in nullis aliis inuenitur. namq; in qualitate qualitas non erit eadem atq; vna numero contrariorum susceptiua. idem enim et vnum numero non erit album atq; nigrum: cum album fuerit et post in nigrum vertitur: tota qualitatis species permutatur et non erit vnum atq; idem numero: quod contrarium est: sed diuersum. At vō et actio eadez et vna numero non erit bona atq; mala: sed fortasse vna bona alia mala: ita vt diuerse sint non eodem numero. hoc etiā in aliis reperitur. Ipsa vō substantia cum vna sit et numero singularis contraria suscipit: vt idem atq; vnus homo cum fuerit candidus atq; albus sole tactus nigrescit: et album in nigrum vertitur: et in contrarium permutatur vtrasq; res in se contrarias suscipiens. Nulli igitur alii inesse hoc nisi solis substantiis satis superiora demonstrat. Si quis autem apponat orationem et opinionem vnam atq; eandem contrariorum esse susceptibilem. ideo quod cum dico ci-

cero sedet: vel eum sedere opinor: cum vere sedet. vera est et oratio de eodem et opinio quoniam sedet: cum vō surrexit ille: eadem permanet opinio vel oratio que dicit vel arbitratur cicero sedet sed falsa est: quoniam non sedet: videt enim opinio atq; oratio eadē et vna numero nunc quidem esse vera nunc autem falsa: et contraria ipsa suscipere. sed hoc falsum est quod oratio et opinio contraria non recipiunt. Nam si q; hoc recipiat quod etiam oratio atq; opinio contrariorum susceptiua sint: non tñ eodem modo quo substantia: nā substantia ipsa contraria suscipiens permutatur: eice ro namq; ipse in se egritudinem suscipiens ex sano factus est eger et mutatus ipse contraria suscipit: sermo vō vel opinio ipsa quidem immutata permanent: sed cum rebus de quibus dicuntur permutatis ipse inueniuntur false esse vel vere: et substantia quidem ipsa cum his que suscipit contrariis permutatur. oratio vero et opinio eo q; res de quibus dicuntur vel arbitrantur: permutentur. ipse videt false esse vel vere: Nam cum dico cicero sedet: si ille surrexit oratio quidem ipsa nihil passa est: sed res de qua illa fuit oratio: mota est. Qui enim sedebat surrexit. ideo ex vera oratione facta est falsa. Quocirca substantia ipsa suscipiens. (vt dictum est) contraria permutatur: oratio vel opinio nō mutat: sed re circa eas mota ipse vere vel false sunt. Quare proprium substantie ita esse putabitur contrariorum susceptibile: vt ipsa permutata contraria suscipiat: nō vt re mutata ipsa immutata imutabilisq; permaneat. Atq; hoc dictum est: si quis orationem atq; opinionem contrariorum susceptibiles putet: nō autem esse orationem atq; opinionem contrariorum susceptibiles ipse rursus adiecit. Non est autem hoc verum: etenim oratio et opinio nō quo ipsa suscipiāt aliquid: contrariorum susceptibilia esse dicuntur. Sed quocirca alterum aliqua passio facta sit. At enim orationem atq; opinionem ipsa quidem nullius esse contrariorum susceptibilia: neq; enim falsitas veritasq; in oratione vel opinione insita est. Sed ideo videntur contrariorum esse susceptibilia: quod (vt ipse ait) circa alteram quandā passionem sint hoc est circa hoc esse opinionem vel orationem. Nam circa sedere et non sedere que sunt contraria: est sedendi aliquem et non sedendi opinio vel oratio. atq; ideo quoniam circa alias res sunt: que sibi sunt contrarie. Illis permutatis ista videntur esse contraria: non q; ipsa suscipiant: sed quod circa contrarias passiones rerum sint. Nam neq; oratio neq; opinio permutatur: sed sola tantum de quibus est ipsa oratio atq; opinio: id est sedere et non sedere. Quocirca quoniam nullā ipsa oratio vel opinio suscipiunt passionem: nec quicq; in eis sit. atq; euenit contrarium. contrariorum esse susceptibilia non videtur. At substantia eo q; ipsa suscipiat contrarium: contrariorum dicitur esse susceptibilis. cicero enim suscipiens sanitatem sanus fit: suscipiens egritudinem fit eger. Oratio vō atq; opinio (vt dictum est) contraria nō suscipiunt. Quare erit hoc proprium substantie contrariorum esse susceptibilem. Sed si quis forsitan dicat: cur cum ignis calidus sit nunq; frigus suscipiat et cur cum aqua sit humida nunq; suscipiat siccitatem. His enim oppositis videtur non omnis substantia contrariorum esse susceptibilis: et substantie hoc proprium infirmabitur: cum nō sit in omnibus substantiis. Sed dicendum ē quoniam ea contraria suscipere videntur substantie: que sunt in eius natura nō insita. alioquin nō suscipit quicquid illi substantialiter adest. Suscipere enim dicimus

cinus aliqd de rebus extrinsecus positus & preter substantiam constitutus. quoniam igitur in substantia ignis in est calidum esse. ignis calorem non suscipit: quocirca neque est ignis caloris susceptibilis: neque frigoris. Calorem quidem non suscipit: idcirco quod eius nature substantieque immutabiliter adbesit. frigus enim non suscipit. quoniam caloris natura ipsius ignis contrarius sponte repudiat. Quocirca si quid est quod suscipiat ignis. id est extrinsecus positus: accipiat necesse est ei quodque contrarium ipse vnus permanens ac singularis. Idem quoque de aqua dicendum est: illa enim sicut ignis calorem: sic non suscipit humiditatem: sed est quodammodo & ipsi humiditas naturaliter insita: atque ideo calor ignis vel humiditas aque non solum qualitates dicuntur: sed etiam substantiales ignis & aque qualitates: namque aqua quoniam in se neque frigus neque calorem substantialiter habet: susceptibilis & frigoris & caloris esse dicitur. Quocirca non de his contrariis loquitur: que substantialiter insunt: sed de his que potest suscipere vnaqueque substantia: id est quod potest extrinsecus exhiberi: hoc autem in omnibus esse substantiis manifestum est. Nam quoniam si cicero homo sanus & eger est: & si homo sanus & eger est: aial sanus atque egrotum est. Sed cum duobus modis animal atque homo spectentur. vno quod de pluribus predicentur: altero quod substantie sint: in eo quod de pluribus predicantur: contrariorum susceptiua non sunt: vt animal in eo quod de speciebus dicitur neque sapiens est neque insipiens & homo in eo quod de indiuiduis dicitur neque sanus. neque eger. In eo vero quod substantie sunt: & quod indiuiduis substantiis presunt: contrariorum susceptibiles sunt. Quocirca erit hoc solius proprium substantie contrariorum esse susceptibilem. Hec de substantia dicta sufficiant. Secundi vero voluminis series ab expositione incipitur quantitatis.

Explicit primus commentariorum liber. Incipit secundus a quantitatis predicamento.

Si nos cure officij consularis impediant: quo minus in his studiis omne otium plenamque operam consumamus: pertinere tamen videtur hoc ad aliquam reipublice curam: elucubrante rei doctrina ciues instruere. Nec male de ciuibus meis merear. si cum prisca hominum virtus vrbium ceterarum ad hanc vnam rem publicam dominationem imperiumque transfulerit. ego id saltem quod reliquum est. grece sapientie artibus mores nostre ciuitatis instruxero. Quare ne hoc quidem ipsum consulis vacet officio: cum romani fuerit semper moris quod vbiunquam gentium pulchrum esset atque laudabile: id magis ac magis imitatione honestare. Aggrediar igitur & propositi sententiam operis ordinemque conteram.

Quanti autem aliud quidem est discretum. aliud continuum. & aliud quidem ex habentibus positionem ad se inuicem suis partibus constat. aliud autem ex non habentibus positionem. Est autem discreta quantitas. vt numerus & oratio. Continua vero: vt linea superficies corpus. Amplius autem & preter hec est tempus & locus. Partium etenim numeri nullus est communis terminus ad quem copulantur particule eius. vt quinq; si ad decem sunt. particule: ad nullum communem terminum copulantur

quinq; & quinq;. sed semper discreta sunt & separata. sed & tria & septem ad nullum commune terminum coniunguntur. omnino autem non habent in numero accipere communem terminum partium sed semper discrete & separate sunt. Quapropter numerus quidem discretorum est. similiter autem & oratio discretorum est. Quod quidem enim quantitas sit oratio. manifestum est. mensuratur enim syllaba breui & longa. Dico autem orationem cuius voce factam ad nullum enim commune terminum particule eius copulantur. Non enim est communis terminus. ad quem syllabe copulantur sed vnaqueque diuisa est ipsa secundum seipsam.

Post substantie tractatum cur de quantitate potius ac non de qualitate proposuerit: hec causa est: quod omnia quecumque sunt simul atque sunt in numerum cadunt. omnia enim res aut est vna aut plures. vnum vero vel plures quantitates scientia colliguntur. Sed non omnis res simul atque est aliquam accipit qualitatem: Ipsa enim materia sub quantitatis quidem principium cadit: quod vna est. sub qualitate vero minime. ipsa enim est interim cunctis qualitibus absoluta. superaddita vero forma quadaam afficitur qualitate. per se autem numero quidem vna est: qualitate vero nulla. quocirca si res omnis simul atque est cadit in numerum. Non autem omnes res mox vt est statim suscipiet qualitatem: recte prius de quantitate proposuit. Est quoque alia causa cur prius de quantitatis ratione pertractet. Omne enim corpus vt sit: tribus dimensionibus constat longitudine latitudine altitudine. Ut vero sit corpus cuius qualitate: tunc erit aut album aut nigrum aut quodlibet aliud: & quoniam prius est esse corpus. post vero esse corpus album: prius erit corpori tribus constare dimensionibus quam esse album. Sed tres dimensiones & numero & continuatione spacij quantitates sunt. Longitudo enim & latitudo & altitudo: in quantitatibus numerantur: album vero qualitatis est. Quocirca si prius est ex tribus constare dimensionibus quod esse album: prius erit qualitate quantitas. quocirca recte est tractatus de quantitate propositus. Item alia causa quod quantitas plura habet substantie consimilia. Nam quemadmodum substantie nihil est contrarium & substantia non recipit magis & minus: sic etiam quantitas. quantitati enim nihil est contrarium: nec quantitas recipit magis & minus: vt paulo post docebimus. Qualitas vero & contraria suscipit: vt album & nigrum: & magis & minus: vt candidius & nigrius & calidissimum & nigerrimum id enim sumit intensionem quod potest sumere diminutionem. Quod si substantie similiores quantitas est: recte post substantiam de quantitate propositus. Quantitatis autem dicit esse differentias duas. quantitas namque alia discreta & disgregata: alia vero continua. Post hanc rursus diuisionem alio modo partitus est quantitatem. dicit enim quantitatis aliam esse: que constat ex habentibus positionem ad se inuicem suis partibus. aliam vero ex non habentibus positionem: vnam vero rem diuerse posse diuidi manifestum est hoc modo. vt si quis diuidat animal dicens. Animalium alia sunt rationalia: alia irrationalia: & rursus eandem ipsam rem alio partiamur modo vt est. animalium alia sunt gressibilia: alia non gressibilia. Eorumque animalium rursus alia sunt carnibus vescentia: alia herbis: alia seminibus. Hic ergo vna eademque res

Prima editio In predicamenta

diuerso ordine modoque diuisa est. Ita igitur aristoteles vnum idemque quantitatatis nomen diuerse partitus est. in ea. scilicet que discreta essent: vel que continua: et in ea que haberent positionem partium: vel que non haberent. Sed de secunda diuisione posterius dicendum est: nunc prima tractetur. Aut enim de prima diuisione hoc modo. **Quantum** aliud est continuum: aliud disgregatum. Disgregatum est cuius partes nullo communi termino coniunguntur. Continuum vero cuius partes habent aliquem communem terminum: ad quem videantur esse coniuncte. Discretarum namque quantitatum ipse exempla ponit et species. Oratio enim discreta est quantitas: eodemque modo et numerus et numerum esse quantitatem nemo dubitat. Discreta vero est. quoniam denarius numerus cum constet ex quinque et quinque: que res quinarium ad quinarium iungat ut faciat denarii corpus: non potest inueniri. Nam si tres et septem quis dixerit: quo communi termino tres et septem coniungantur: ut denarii reddat vnus integrum corpus: nullus inueniet. atque hoc quidem in omni numero speculari licet. Nullus enim numerus ita partes habet. ut eas aliquis communis terminus iungat: sed semper partes ipse disiuncte atque discrete sunt. et huiusmodi vocatur quantitas discreta. Numerus ergo discreta quantitas est: orationem vero quantitatem esse dicit: idcirco quod omnis oratio ex nomine et verbo constet: sed hec syllabis constant. Omnis autem syllaba vel longa vel breuis est. Longus vero vel breuis sine vlla dubitatione quantitas est. quocirca quod ex quantitatibus constat: id quantitatem esse quis dubitet: at vero oratio ipsa cum sit quantitas: illa quoque discreta est. Cum enim dico cicero quod orationis est pars partes huius nominis: ci. et ce. et ro. nullo communi termino coniunguntur. Non enim reperimus: quo communi termino iungatur. ci. syllaba ad ce. syllabam. Vel rursus ce. syllaba ad ro. syllabam. Quocirca etiam oratio quantitas videtur esse discreta. Sed si quis fortasse dicat hunc esse communem terminum. quo ita iunguntur: ut aliquid significant: ut in hoc ipso nomine cicero: communis syllabarum terminus ipsa significatio sit. Si enim ce. syllaba que media est prima ponatur: et ro. que vltima est: media: et ci. que prima: vltima: nomen quod erat antea id est cicero transuersis per loca syllabis nihil significabit. Illi dicendum est quoniam si quecumque in quadam oratione proferantur siue significant: siue nihil significant: syllabarum communis terminus nullus est. Nam si quis dicat permutatis syllabis quod est cicero ceroci: significationes quidem amittit: sed equaliter syllabe ad nullum communem terminum coniunguntur. Quod si quis hunc quoddem ipsum sermonem aliquid significare posuerit: ut hoc ipsum cicero aliquid significet. Significatio quidem addita est: nullus tamen syllabis communis terminus apponitur. Quare siue significet siue nihil significet nomen partes eius discrete atque disiuncte sunt et nullo communi termino coniunguntur. quoniam vero greca oratione $\lambda\delta\gamma\delta\sigma$ dicitur etiam animi cogitatio et intra se ratiocinatio: $\lambda\delta\gamma\delta\sigma$ quoque et oratio dicitur ne quis aristotelem cum diceret $\lambda\delta\gamma\delta\sigma$ id est orationem quantitatem esse discretam de eo putaret dicere quem quisque $\lambda\delta\gamma\delta\sigma$ id est rationem in propria cogitatione disponderet: hoc addidi. dico autem illam que sit cum voce orationem. Apud romanam namque linguam discreta sunt vocabula orationis atque rationis. Greca vero oratio vtriusque vocabulum et rationis et oratio

nis. $\lambda\delta\gamma\delta\sigma$ appellat. Quare ne quid mendax translatio culparetur: idcirco hoc quoque addidi. Dico vero illam que sit cum voce orationem apud latinos enim nulla alia oratio est preter hanc solam que sit cum voce orationem. Apud grecos vero est alia qui sit in animi cogitatione. Quocirca ne quid deesset etiam hoc quod ad latinam orationem minus esset conueniens transfuli. Quod quare ita fecerim: hac expositione patefecit. atque hec quidem de discreta quantitate sufficient. Continua vero quantitas est (ut dictum est) cuius quantitatis partium communis terminus inuenitur: ut est linea: superficies: corpus: et preter hec tempus: et locus: quod ipse aristoteles designat his verbis. **Linea** vero continua est: est enim sumere communem terminum ad quem particule eius copulantur punctum: et superficiem lineam. plani namque ad quendam communem terminum particule copulantur. Similiter autem et in corpore poteris sumere communem terminum lineam vel superficiem ad quem copulantur corporis particule.

Postquam de discretis explicuit. transit ad species continue quantitatis. Continue autem quantitates sunt (ut dictum est) quarum partibus quidam communis est terminus. ut linea. Si quis enim diuidat lineam: que est longitudo sine latitudine duas in vtraque diuisione lineas facit: et vtriusque ex diuisione linee singula in extremitatibus puncta redduntur. Linee enim termini puncta sunt. quocirca cum illa linea diuisa non esset: vtraque puncta que in vtriusque lineam capitibus post diuisiones apparent simul antea fuisse intelliguntur: que sunt in diuisione separata. Intelligitur ergo partium linee communis terminus punctum: id est quoddam paruum finem: quod in partes diuidi secarique non possit. Superficies quoque: que est latitudo sine altitudine: communem terminum habet in partibus lineam: corpus vero solidum superficiem. Eodem vero modo diuisa superficies duas per singulas partes lineas efficit: quemadmodum et linea diuisa duo puncta aliter reddebantur. Corpus quoque solidum cum diuiseris: duas in vtriusque diuisionis partibus superficies facies que cum coniuncta sint atque indiuisa: punctum quidem partium linee intelligitur communis terminus. Linea vero superficiem: superficies autem solidi corporis. est autem signum continui corporis: si vna pars mota sit totum corpus moueri: vel si totum corpus mouetur certe simul alie partes vicine mouebuntur: ut si iaceat virgula vel ex ere: vel ex ligno: vel ex quolibet alio metallo: si quis vnum eius caput vel quolibet eius partes moueat: tota mox virgula commouetur. Hoc autem idcirco euenit quod eius partes quodam communi termino coniunguntur: et ille communis terminus vna parte mota ceteras mouet. hoc vero in discretis non est. In numero namque cum sint decem: si vnum mouero ceteri non mouentur: immoti enim permanet nouem. et plenus tritico sit modius: si vnum tritici granum mouero: non omnia continuo grana commouebuntur: Idcirco quod discreta est multitudo nec granum grano villo communi termino videtur implicitus. At vero si ipsius granum pars vna sit mota. totum corpus granum moueatur necesse est: Non autem nunc hoc dicitur: quod linea constet ex punctis: aut superficies ex lineis: aut solidum corpus ex superficiebus. Sed quod vel linee termini puncta sunt: vel superficiem linee: vel solidi corporis superficies: nullaque res suis terminis constat. Quocirca punctum

etum linee nō erit pars: sed communis terminus partium. Superficie lineae: vel superficies solidi corporis non erunt partes: sed partium termini communes. Constat igitur et lineam et superficiem et solidi corporis crassitudinem esse continuam quantitatem. His alia rursus appōit. Est autem talium et tempus et locus: presens. n. tempus et ad preteritum et ad futurum copulatur. Rursus locus continuorum est. locum enim quendam corporis particule optinent: que ad quendam communem terminum copulantur. igitur. et loci particule: que obtinent singulas corporis partes ad eundem terminum copulantur ad quem corporis particule. Quapp continuus erit locus. Ad unum enim terminum communem copulantur eius particule.

Tempus quoque et locum continue quantitatis esse pronūciat. Tempus namque esse quantitatem res illa demonstrat quod in spacio idest in longitudine et in breuitate consideratur. Continuum vero esse res illa demonstrat quod partes temporis habent aliquem communem terminum ac medium: ad quem coniungantur extrema. Nam cum sint partes temporis preteritum et futurum: horum presens tempus communis est terminus. huius namque finis est: illius initium. Locus quoque continuorum est. Locum vero dicimus quodcumque illud sit quod partes corporis tenet siue supra: siue a latere: seu subter sit. locus dicitur. Quod si cuncte partes corporis locum aliquem tenent: et qui circa corpus est locus per omne corporis spacium partesque diffunditur: que omnis corporis partes a loci partibus occupabuntur: Quod si ita est: qui communis terminus coniungebat corporis partes: eius terminus locus illa quoque loca que sunt corporis partium iungit: et est eodem modo locus de continua quantitate: quem admodum et corpus. Ita enim communis terminus inuenitur in loco partium quemadmodum corporis: idcirco quod corporis locus per corpus omne diffunditur. quod autem dixit: sunt autem talium et locus et tempus: quoniam superius de continuis loquebatur: tempus quoque vel locum continuis addidit. dicens. Sunt autem talium et tempus et locus idest continuorum: sed post continue discreteque quantitatis diuisionem aliam a principio rursus orditur.

Amplius autem alie quidem constant ex particulis que in eis sunt positionem ad se inuicem habentibus. Alie autem ex non habentibus positionem: ut linee quidem particule positionem habent ad se inuicem. Singulum enim eorum situm: est alicubi: et habes unde sumas et assignes unumquodque ubi situm est in plano et ad quam particulam reliquarum copulatur: similiter autem et particule plani habent quandam positionem. similiter namque unumquodque ostenditur ubi iacet et que ad se inuicem copuletur. s. et soliditatis quoque et loci similiter.

Rursus digerit quantitatis differentias. Sunt enim quantitatis alie quidem que ex habentibus positionem ad se inuicem suis partibus constant: alie vero que nullam partium habent positionem. Positionem vero partium retinere dicuntur: quarum triplex ista natura est: primum ut eius partes alicubi sint: deinde ne pereant. tertio vero ut sese partes ipse coniungant et propria se ordinatione continent: ut est linea. Posita enim linea in superficie possis agnoscere ubi partes eius sunt: ut dicas caput quidem linee est ad dexteram: medium vero

hoc loco: extremitas est ad sinistram: et hec manentibus ipsis partibus dicuntur. Partes enim linee non pereunt: sed in loco in quo sunt permanent: possis quoque monstrare: que pars linee cui parti continuetur. id est ad quam partes caput alterius partis extremitas: que coniugitur. ut dicas hec pars: verbi gratia: medietas linee hic diffinitur: locum ubi desinat monstrans. alia rursus pars linee totius hinc incipit. Ergo linea posita in superficie qualibet et locum aliquem partes eius retinent: et partes ipse non pereunt: ut possit quilibet agnoscere ubi extremitas partium coniugatur: et quo ad se inuicem loco continuetur. hoc quoque idem in superficie euenit. Partes enim superficie in aliquo loco sunt. et ipse quoque non pereunt: et ubi pars parti iungatur ostenditur. idem quoque soliditas habet: et loci quoque partes continuatur ad eas. s. partes: ad quas corporis partes sibi met continuantur: sicut iam supra dictum est. Quocirca eiusdem nature erit et locus: cuius tota soliditas erat. Ergo et locus ex eodem genere quantitatis est quo est et soliditas. id est ex habentibus ad se inuicem positionem suis partibus constans.

Locus igitur et ipse ex habentibus suis partibus positionem ad se inuicem constat. Ergo tria hec (sicut supra dictum est) consideranda sunt: ut ad se inuicem positionem partes habere videatur. id est locum in quo partes ipse sint posite: ut partes ille non pereant: ut sit partium continua atque continuatio. Quod si quis dicat hoc loco deesse eo quod in loco non sit: in loco. n. cuncta sunt: locus vero in loco esse non poterit. Dicendum est quoniam iccirco superficies et soliditas et linea habere positionem partium dicuntur quod in loco sint: et partes permanent: et sint continue. Quare multo magis ipse locus cuius neque partes pereunt: et sibi perpetue continuanturque coniuncte sunt habere positionem partium dicatur: et de his quidem que ex habentibus positionem ad se inuicem suis partibus constant: hec dicta sint. Que vero non habent positionem: ipse rursus adiecit.

In numero autem non poterit quisque ostendere quemadmodum particule eius positionem aliquam ad se inuicem habeant. aut sint site alicubi. aut que particule eius ad se inuicem nectantur. Sed neque ea que temporis sunt. nihil enim permanent particule temporis. quod autem non est permanent. quod positionem aliquam habebit. sed magis quendam ordinem particularum dices habere. ut aliquid quidem primum sit temporis aliud vero posterius. Sed et de numero similiter. eo quod prius numeratur unum quam duo. et duo quam tria: et ita habebunt quendam ordinem. positionem vero non multum accipies. sed oratio similiter. nihil enim permanent particule eius. sed dictus est et non est amplius sumi hoc. quapp non erit positio particularum eius. si quidem nihil permanent. alia itaque constant ex particulis que in eis sunt positionem ad se inuicem habentibus. alia autem ex non habentibus positionem.

Hec. s. idcirco nullam positionem ad se inuicem partium retinent: quod bis aliquid de supra dictis rebus deesse manifestum est. Numerus. n. ipse discretus est: nec partes eius ad se inuicem coniunguntur. sed omnino discrete sunt. Atque idcirco non est ex his que habent ad se inuicem aliquam partium positionem. nec vero possis ostendere: qui numerus quo loco iaceat. habere autem positionem dicitur quod (ut dictum est) et in loco aliquo positum est: et ipsa positio manentibus partibus

Prima editio In predicamenta

tibus constat et ad se inuicem coniunctis continuatisque: ut ubi queque iaceat: et que ad quam continuetur possit ostendi. in numero vero nihil horum est. Illa neque in aliquo loco esse positus demonstratur. nec eius partes coniuncte sunt. Quocirca numero ex his tribus que diximus due res desunt: loci positio: et partium continuatio. tempus etiam quodque sunt eius partes continue: tamen quoniam non permanent: sed semper mouentur semperque pretereunt: habere positionem partium non dicitur. Semper enim veloci agitatione torquetur: et currentis aqua more in nulla vniuersa statione consistit. quia partes eius non permanent. ex habentibus ad se inuicem positionem suis partibus constare non dicitur. Sed hec quodque positionem partium habere non possunt: tamen habent ordinem quendam: quem preter positionem partium tantum retinent. Dicimus enim priores esse binarium quodque ternarium: atque hunc quodque quaternarium: et in tempore nimirum idem ordo conuertitur. Prius enim futurum presente presensque preterito: Quocirca et si hec non habent aliquam partium positionem: retinent tamen ordinem. Quod vero dicit positionem vero non multum accipies. tale est ac si diceret penitus non accipias. Multum enim pro omnino videtur adiunctum ac si diceret positionem vero omnino non accipies. Idcirco quod ipsa quidem continuatio dat aliquam imaginem: quod possit habere aliquam partium positionem. hoc minime est. Idcirco quod quousque sunt continue quantitates: si tamen vno careant ex his que superius dicta sunt positionem partium habere non possunt. Illam aqua quam fistula euomit. dum cadit quidem retinet positionem: cum vero iam effuse vnde se miscuerit: positionem partium perdit: et fluuius quoque quando in pelagus fluit: et positionem videtur habere partium et esse continuus: cum nondum marine aque fluuii superficies ipsa permixta est: cum vero extremitas amnis marina alluione contingitur: tota sine dubio positionem videtur amittere. Oratio quoque similiter sese habet. nam nec ipsa vlllo loco posita est: nec eius partes ad aliquam coniunguntur: sed ad se inuicem ille discrete sunt: nec cuius eius partes dicte sunt. permanent. atque hoc est quod ait. Sed dictum est et non est ultra hoc sumi. Mor enim dicitur sermo: mor preterit: nec vlla ratione poterit permanere quare mor ut aliquid dictum sit: ei partes ostendi: et ad demonstrationem sumi non possunt. Constat igitur orationem quoque ex his esse que positionem partium non habent. de ordine vero dubium est. Illam si quis sermo aliquid significet: ut est cicero: est in eo quidam ordo quod ei syllaba primum dicitur: secunda vero ce. tertia ro. et potius ex significatione ordinem sumit: si vero nihil significet nec ordinem dicitur habere: ut scidapsus nihil quidem significat. sed siue secundam syllabam primam potius: siue vltimam primam: siue quomodolibet syllabarum ordinem seriemque permisceas: idem erit. in significatiuis enim vocibus idcirco esse dicitur: quod illo ordine permutato vis significationis euertitur. hic vero ubi nulla est significatio nihil interest quomodolibet iaceant partes. Quare oratio in aliquibus quidem habet ordinem partium: in aliis vero nec ordo ipse poterit inueniri. An fortasse oratio dici non potest que nihil significat: et nulla est oratio: que ordinem non habeat: Ergo secundum priorem quantitates diuisionem ubi dicebatur quantitates alia esse continua: alia vero discreta. Quinq; sunt continua: duo vero discreta. Continua quidem linea: superficies: soliditas: locus: tempus.

Discreta vero numerus et oratio. In hac vero secunda diuisione qua dicit alia quantitates ex habentibus. ad se inuicem positionem constare partibus. quatuor quidem sunt que retinent positionem: id est linea superficies corpus locus. Tria vero que positionem non habent: sed ex his duo semper ordinem retinent: tempus. scilicet et numerus. Oratio vero si quod significet. habet ordinem. si vero nihil significet: inordinata est: si tamen oratio nihil significans dici possit: his dictis ipse concludit dicens. Igitur alia ex habentibus ad se inuicem partibus positionem constant: alia vero ex non habentibus positionem. Hac igitur diuisione finita transit ad cetera monstrans que proprie quantitates nuncupantur: que secundum accidens.

Proprie autem quantitates hec sole dicuntur: quas diximus: alia vero omnia secundum accidens. ad hec enim aspicientes et alia dicimus quantitates: ut multum dicitur album eo quod superficies multa sit: et actio longa eo quod tempus multum sit: et motus multus. neque enim horum singulum per se quantitas dicitur: ut si quis assignet quanta aliqua sit actio tempore diffiniat anni mensuram: vel sic aliquo modo assignans et album quantum sit assignans. superficie diffiniat. Quanta enim superficies fuerit. tantum esse album dices. Quare sole proprie et secundum seipsas quantitates dicuntur que dicte sunt. aliorum vero nihil per se. sed si forte per accidens.

Prius principaliter aliquid esse dicitur: quod per se tale est: quale esse demonstratur. Secundum accidens vero illud quod non per se sed per aliud: tale est quale esse dicitur: ut albedo per se inest colori. secundum naturam enim albi color esse dicitur albedo. cum vero homo dicitur coloratus: non per se dicitur: idcirco quod homo in eo quod homo est: color non est: sed quoniam habet colorem: idcirco dicitur coloratus. Ergo quemadmodum album idcirco color est per se: quoniam color naturale quoddam est genus. homo vero idcirco coloratus dicitur: quoniam habet colorem et dicitur album quidem per se et principaliter color: homo vero secundum accidens coloratus. Ita quoque et quantitates. hec enim omnia que dicta sunt id est linea: superficies: corpus: numerus: oratio: tempus: per se et secundum propriam naturam quantitates dicuntur. Si qua vero alia dicuntur secundum aliquam quantitatem: non per se sed secundum accidens nominantur: ut album dicitur multum: non idcirco quod albedo sit quantitas: sed quoniam multa sit superficies in qua illud album sit. Si enim multum spatium fuerit in quo album sit: multum erit album. quocirca non quoniam ipsa albedo per se aliquam quantitatem habet sed quoniam in aliqua quantitate est constituta: id est in superficie: Idcirco secundum superficies quod est quantitas que. scilicet per se multa est album multum dicitur non secundum se. atque ideo album non per se nec principaliter sed secundum accidens multum dicitur. Actio quoque ideo dicitur longa: quod multo tempore sit acta. multum vero egritudinem idcirco dicitur: si eadem multum sit tempus et motum multum idcirco quod multo tempore factus sit: ut si quis multo tempore currat. si quis vero multum cursum dicat illum esse: quod sit velocissimum: ille non conuenienter sermone utitur. Velocitas enim si quantitas sed potius qualitas est. quales enim secundum eas dicimur id est veloces. non quanti: Secundum quantitatem vero multum dicitur. hoc autem monstrat ipsa rerum diffinitio. qui

nitio. qui enim multum album monstrare desideret: et proprio termino rationis includere: illi dicendum est multum esse album: quod in multa iaceat superficie: et motum atque actionem multam: que longo tempore perficiantur. quare quoniam ad proprias quantitates aspicientes atque ad eas res ceteras referentes quantitates vocamus: ut album ad superficiem que vere est quantitas: et cursum et aliquem motum atque actionem ad tempus: quod ipsum vere quantitas est: reducimus. Nec non per se quantitates: sed per eas que proprie quantitates dicte sunt. nominantur. Quocirca quoniam quod per se non est: secundum accidens est: recte cetera omnia preter ea que superius in quantitate numerata sunt: per accidens esse non per se quantitates dicuntur. Sole igitur proprie et secundum se ipse quantitates dicuntur: hec que superius comprehense sunt. Alia vero per se quantitates non sunt: sed (ut ipse ait) forte per accidentem. Post divisionem vero continui atque discreti et habentis positionem partium et non habentis: et que per se sunt principaliter et rursus per accidens quantitates: solito more via inveniendi quantitatum proprietates ingreditur.

Amplius quantitati nihil est contrarium. in definitis enim manifestum est. quoniam nihil est contrarium ut bicubito vel tricubito: vel superficiem. vel alicuius talium nihil est contrarium: nisi forte quis multa paucis dicat esse contraria vel magnum parvo. horum autem nihil est quantitas. sed magis ad aliquid nihil enim per se ipsum paruum vel magnum dicitur. sed eo quod ad aliud refertur. nam mons quidam parvus dicitur: milium vero magnum: eo quod hoc quidem sui generis maius sit: illud vero minus sui generis. ergo ad aliud est eorum ratio. nam si per se ipsum magnum vel paruum diceretur: nunquam mons quidem parvus. milium vero magnum diceretur. Rursus in vico quidem plures homines esse dicimus. in ciuitate vero paucos. cum sint eorum multiplices. et in domo quidem multos. in theatro vero paucos. cum sint plures. Amplius bicubitum vel tricubitum et unumquodque talium quantitatem significat. magnum vero vel paruum non significat quantitatem sed magis ad aliquid quoniam ad aliud spectat magnum vel paruum. quare manifestum est. quoniam hec ad aliquid sunt. Amplius siue ponat aliquis has esse quantitates siue non ponat. nihil illis contrarium erit. Quod enim non potest sumi per se ipsum: sed ad solam alterius relationem refertur. quod huic aliquid erit contrarium. Amplius si erunt magnum et paruum contraria. contingeret ipsius idem simul contraria recipere. et ea ipsa sibi met esse contraria. Contingit enim idem ipsum simul paruum esse et magnum. est enim aliquid ad hoc quidem paruum ad aliud vero hoc idem ipsum magnum. quare idem paruum et magnum in eodem tempore esse contingit. quare contraria simul suscipiet. Sed nihil est quod videatur sibi contraria posse suscipere. ut substantia susceptibilis contrariorum quidem esse videtur. sed nullus sibi et sanus est et eger. nec albus et niger sibi est. Nihil quod aliud sibi contraria suscipiet. et eadem sibi ipsi contingit esse contraria. Nam si est magnum paruum primum ipsum aut idem sibi est paruum et magnum. ipsum sibi erit con-

trarium. Sed impossibile est ipsum sibi esse contrarium. non est igitur magnum paruum contrarium. nec multa paucis. Quare vel si non relatiuorum hec quilibet dicat. sed quantitatis nihil habebunt contrarium. Definita quantitas: est que alicuius termino numeri coercetur: ut sunt duo vel tres et que ad hunc modum dicuntur: ut si dicas bicubitum tricubitum et cetera: quod aliquid propria significatione definita sunt: ut est superficies vel soliditas: quid enim et que quantitates dicantur agnoscitur. quocirca hanc quoniam sunt definite: nulla vlli primum est. neque enim bicubito tricubitum contrarium est: sicut neque numerus vlli numero. At vero nec superficies soliditati. nec aliquid horum. sed quoniam quedam indefinita imaginem quodam quantitates ostendunt: ut magnum vel paruum: quod videntur esse primum: hec sibi aristoteles opponit dicens: non esse quantitates sed magis ad aliquid: quod ipsius sermonibus astruamus: Sed non est hoc proprium quantitates non habere contraria. non enim omnis quantitas contraria caret sed nobis per singula queque currentibus que quantitates species contraria non habeant: que ve habeant demonstrandum est. Linea quidem primum caret. linea. n. linee contraria non est. sed si quis dicat rectam lineam curue linee esse primum fallitur. Non enim in eo quod linea est curua linea recte linee contraria est: sed in eo quod curua est. et in his non linee videntur esse contrarie: sed ipsa rectitudo vel curuitas. Quare non in eo quod quantitas est. linea curua recte linee primum est: sed in eo quod curua est. Nam quoniam curuitas et rectitudo contraria sunt secundum id quod curua et recta est linea: non secundum quod linee sunt suscipiunt primum: quocirca linea in eo quod linea est contraria caret. At vero nec superficies superficiem primum est. sed forte dicat aliquis albam superficiem nigre superficiem esse contraria: cui sibi occurendum est: non in eo quod superficies sunt esse primum. sed in eo quod est in his albedo atque nigredo: que contraria esse quis dubitat. Eodem quoque modo et lenem. et asperam superficiem si quis contrarias. dixerit: refellitur: quod non sibi quantitates superficiem: sed sibi qualitatem asperitatis lenitatisque ipse superficies contrarium tenent. At vero nec corpori quicquam villo modo contrarietas opponitur: cui si quis dicat incorporale esse contrarium refutabitur. Quod omnis contrarietas propriis nominibus dicitur: ut bonum malum: album nigrum. Corporale vero et incorporale non secundum contrarietatem: sed secundum priuationem habitumque proferunt. Incorporale enim corporis est priuatio. nec tempore quoque quicquam contrarium est. sed si nox diei videtur opposita: non in eo quod tempus est: sed in eo quod dies est aer lucidus: nox aer obscurus. Aer vero neque tempus neque quantitas est. lumen quoque et obscuritas qualitates sunt et non quantitates. Oratio est quodammodo videatur habere contrarium: tamen contraria non habet oppositiones videtur enim vera oratio esse vel falsa que sunt contraria sed oratio vera vel falsa in significatione est. Lumen. n. quod est oratio significat vera est: cum vero quod si est designat tunc falsa est. Oratio vero non secundum id quod significat in quantitate numerat: sed secundum id quod profertur. Secundum. n. id quod proferimus orationem: longa syllaba breuius componitur. que omnem orationem non secundum id quod ipsa significat. sed secundum id quod ad prolationem est: metiuntur. illud quoque manifestum est in numero non esse primum: Duo enim tribus vel tres quaternario primum non sunt: nec vllus alter numerus cuiuslibet ali numero contrarius est. Locus vero habet aliquam contrarietatem sursum enim et deorsum contrarium est Sed quodammodo nolunt non esse quantitates quod sursum deorsum et deorsum potius habitudines que greci οχθη vocant. quod enim per

Prima editio In predicamenta

ad caput nostrū est hanc sursum vocamus: que pars pedibus subiacet: illa deorsum dicitur. quocirca secundū habitudinē quādam quodāmodo ad nos ipsos relata sursum deorsūq; p̄dicamus. Mermini⁹ quoq; ait sursum ⁊ deorsum non esse loca: sed quādam quodāmodo positionē loci. Est enim res sursum atq; deorsum. nō est autem idē esse aliquid loci. qd̄ locū. loci enī ē positio in loco: locus vō ipse positio nō ē. Sed si q̄s omnē mūdi respiciat formā: qm̄ rerum omnīū formā spere ambitus amplectitur: ⁊ terra media est: In spera vō nihil est vltimū: nisi quod eiusdem terminū medieta- tis obtinuit: q̄cqd̄ in extremo celi cōueritatis: ē illud sursum esse dicitur: qd̄ vō est mediū: illud deorsum Quo circa sunt scdm̄ totū sursum deorsūq; contraria sursum in celo: deorsum in terra: iccirco qd̄ a se lōge dis- iuncta sunt. vnde post quoq; tria hoc mō sunt diffini- ta. contraria sunt quecūq; a se longissime distant. hīc est videlicet tracta diffinitio: q̄ quoniā celū terraq; distare longissime videbantur: ⁊ illud esse sursum: il- lud vō deorsum: qm̄ deorsum atq; sursum nō ob aliā causam contraria dicuntur: nisi q̄ a se longe disiuncta sunt qd̄ esse contrarium longissime distare diffiniunt quod aristoteles hoc modo pronunciat.

CMaxime autem circa locum videtur esse cōtra- rietas quantitatis. sursum enim ad id quod est de- orsum contrarium ponunt locum qui in medio est deorsum dicentes: eo q̄ multa distantia mediū ad terminos mundi sit. videntur autem ⁊ aliorum cō- trariorum diffinitionem ab his proferre. que enī a se inuicem multum distant eorum que sub eodē genere sunt contraria determinant.

In omni spera media terra est: quod ipsa astrozum demonstrat ordinata vertigo. adiecit quoq; causam cur huiusmodi loca contraria dicantur: q̄ multa dis- tantia est medietatis ad mundi terminos. Terminos vō mundi celi vltimam conueritatem dicit. ex hac igit̄ loci contrarietate ⁊ cetera definita esse contraria sic demonstrat. videntur autem ⁊ aliorū contrariorum diffinitionem ab his proferre que enim multaz a se inuicē distant: i eodē genere contraria esse diffiniūt Sed qm̄ ne ordo contrarietate q̄tatis impediret: iccirco superioribus in quibus singulis q̄tatis nihil esse contrarium dicebamus: has loci contrarieta- tes adiecim⁹: ⁊ quedam in medio pretermissa sunt. Rursus ad superiora redeamus: vt expositionis ordo sese ipse continuet. Ait enim superius cum q̄tati ni- hil esse contrarium proponeret: bicubito vel tricubi- to vel superficie vel alicui talium nihil posse esse con- trarium. Diffinitis enim his quantitibus contra- riaz nihil esse videtur: vt duobus vel tribus. sed que- dā cū sint indefinita nec q̄tates vel cōtraria videā- tur hec rursus adiecit. Nisi multa paucis dicat q̄s eē cōtraria: vel magnum paruo. Hoz autē nihil est q̄- tatis: sed ad aliqd̄: nihil enim per seipsū magnum dicitur vel paruum: sed eo q̄ ad aliqd̄ refertur. Nam mōs q̄- dem paruus dicitur: miliū vō magnū eo q̄ hoc quidē sui generis maius sit: illud vō sui generis minus. Ergo ad aliud est eoz̄ relatio nam si per seipsū parū vel magnum diceretur: nunq̄ mōs quidē paruus: miliū vō nūq̄ magnū diceret. Rursus in vico qd̄ plures homines esse dicimus: in ciuitate vō paucos cum sint eorum multiplices: ⁊ in domo quidē multos: in thea- tro vō paucos cū sint plures. Amplius bicubitū ⁊ tri- cubitū ⁊ vnūq; talū q̄tate significat: magnū

vō vel parū nō significat q̄tatem: s̄ magis ad ali- quid. qm̄ ad aliqd̄ spectat magnū ⁊ parū: quare ma- nifestum est qm̄ hec ad aliquid sunt: Quēadmodum diffinite q̄tates contrarias nō tenentur: ipse supi⁹ cōprobauit dicens: bicubito vel superficie nihil eē tri- ū. indefinite autē vt ē magnū vel parū vel multa vlt̄ pauca dant imaginē cōtrarietatis. S; illud occurrit has nō esse quantitates. Ois enim quantitas p̄ se dicitur bicubitū enī vel tricubitū vel duo vel tres vel super- ficies ad nihil aliud refertur. magnū vō vel paruum sine aliis dici non possunt. Cū. n. dicis magnū ad ali- cuius alterius cōparationē atq; equiuocationē referet. Eodē quoq; mō ⁊ parū: qd̄ ipsa aristotelica probat inductio: Si enī magnū ⁊ parū p̄ se dicerentur non ad alterius relationē. nūq̄ diceremus montē parū miliū magnū. Si. n. magnū parūq; nō ad relationē alterius diceret: mons. semp magn⁹: sempq; parū milium diceret: S; aliqd̄ collē ad athlantis altitudi- nem cōferētes: dicimus parū montē: ⁊ rursus miliū ad minora alia grana miliū cōferētes: magnū milium nominam⁹: ⁊ simpliciter q̄cqd̄ magnū vel parū dicitur ad eiusdē gnis spēs referētes magnū parūq; nomi- nam⁹: vt mōti mōtē cōparam⁹: miliū vō milio: ⁊ alia h̄mōi. multa: ⁊ pauca eodē mō dicuntur. Dicim⁹ enī si fuerit hoies centū in vico plures eē hoies. hī vō si i ciuitate sint: paucos dicim⁹: nūc ad paruitatē vicoz̄ nūc ad magnitudinē ciuitatū cōferētes. Rursus si s̄ in domo quinquaginta. multi sunt si in theatro: pauci: iō q̄ tūc in theatro eē paucos dicim⁹ cū ad eos q̄tati i theatro eē debebant cōparam⁹. Amplius qm̄ cōsistit ⁊ magnū parūq; referri sp̄ ad alterū: singulari vō q̄tati- tates nihil ad aliud comparātes: suas ac ppas noia- mus: vt tres vel duo: vel quatuor: vel lineā: vel supfi- ciez: magnū parūq; ⁊ multa vel pauca a q̄tate di- uisōe distincta sūt: Sūt enī ista nō q̄tates s̄ poti⁹ relatiua: Amplius siue aliquis ponat eas eē q̄tates siue nō ponat: nihil illis erit cōtrariū. qd̄ enī nō ē su- mere p̄ seipsū: s̄ ad solā alterius relationē: quomō- buic aliqd̄ erit cōtrariū. Hoz quoq; validissimo ar- gumento approbat q̄tatis his q̄ predictesunt ni- hil eē triū: nisi soli forsitan. loco. Nā si q̄s magnum vel parū ⁊ multa vel pauca in q̄tatis p̄dat: et hoc si cōcedat: tñ qm̄ semp referat ad aliud: cōtrariis nō tenet. Oē enī cōtrariū p̄ se cōsistit: nec illud ad alte- ri⁹ cōparationē relationēq; p̄feret: vt bonū nō dicitur mali bonum nec rursus malum bōi malum: s̄ ipz̄ i ppria natura ⁊ platōe cōsistit. Quecūq; sunt cōtra- ria: eodē mō sunt. Magnū vō vel parū qm̄ non per se constant: sed ad alterius relationē referuntur tria eē non possunt. Amplius si sunt magnū ⁊ parū cō- traria cōtingit idem simul cōtraria suscipere. ⁊ eaipta sibi eē cōtraria. Cōtingit enī simul idem paruum esse ⁊ magnū. Est enim aliqd̄ ad hoc quidē paruum: ad aliud vō hoc idem ipsum magnū. Quare idē parū ⁊ magnū ⁊ eodē tpe eē contingit: quare simul con- traria suscipiet. sed nihil est q̄ videatur s̄ cōtraria posse suscipere: vt substantia susceptibilis quidē tra- riorū videt esse: sed null⁹ simul est sanus ⁊ eger: nec albus ⁊ niger simul: nihilq; aliud simul cōtraria susci- piet. ⁊ eadē sibiipse contigit eē cōtraria. Nā si est ma- gnū parū triū ipsum aut idem simul est paruum ⁊ magnū: ipsū sibi erit cōtrariū: s̄ impossibile ē ipsū sibi esse triū: non est igit̄ magnum paruo contra- rium. Constat hoc ⁊ inmutabile in pp̄a ratione cōsistit: vnam eandēq; rem vno eodēq; tēpore contraria non posse

non posse suscipere: vt substantia susceptibilis quidē
cōtrariorū ē. Nō nāq; cum suba sit: z egritudinē sus-
cipiet z salutē: sed nō eodē tempore: z albedinem z
nigredinē capit: sed alio atq; alio tempore: vt vō eo-
dē tēpore contraria vtraq; suscipiat: fieri nequit. q; si
magnus paruo aliquis contrariū ponat: eueniet qd;
dā impossibile: vt vna atq; eadē res eodē tēpore vtra-
q; suscipiat cōtrarietates: z eadē ipsa sibi possint esse
cōtraria. Nonamus ergo magnū paruo esse contra-
rium. sed vna atq; eadē res vno eodēq; tēpore pōt
magna esse z parua vt si sit decē pedum mensura col-
lata ad duoz pedū magnitudinē magna ē: ad centuz
vero cubitoz magnitudinē mensuramq; collata: ea-
dem parua est. Nō est ergo eadem res eodem tēpo-
re z magnitudinis esse susceptibilis z paruitatis.

Eadem enim res vno eodemq; tempore ad maiores
minoremq; collata eadē magna vel parua est. Quod
si magnū puo contrarium est eadem vero res eodez
tempore z magnitudinē suscipit z paruitatem eodez
tēpore contingit vt eadē res cōtraria vtraq; suscipi-
at. sed hoc imposs. bile est. Quocirca quoniā res eadē
eodē tempore contrariorum susceptibilis non est: po-
test vero vna atq; eadem res magnitudinem paruis-
tatē suscipere: magnitudo z paruitas cōtraria non
sunt. At si vero si quis magnum paruo cōtrarium po-
nat: eadem ratione vnā eandēq; rem sibi ipsi dicit eē
cōtrariā. Nā si paruu; magno est cōtrarium: eadē
vero res (vt docui) parua z magna potest eē ad aliū
z ad aliud scilicet comparata. Res quoq; que parua
z magna est: eadē sibi potest esse contraria. paruum
enim z magnum cōtrariū dicitur est. sed ē impossibile.
Quocirca paruum z magnū contraria si sunt. Post
huiusmodi vero rationem z argumentationis firmis-
sime propositionē de contrarietate differit loci: de q;
iam supra diximus quocirca ptereunda est ne repeti-
te expositionis iteratio. fastidio sit potius q̄ doctrine

Non videtur quantitas suscipere magis z min⁹
vt bicubitum. neq; enim est aliud alio magis bicu-
bitum. neq; in numero. vt ternarius quinarium. ni-
hil enim magis tria dicentur q̄ quinq;: nec tria po-
tius q̄ tria. neq; tempus aliud alio magis z minus
dicitur. nec omnino i his que dicta sūt: magis z mi-
nus dī. quare z q̄titas nō suscipit magis z min⁹

Aliud proprium rursus appositum quod q̄uis quantis-
tatis p̄p̄iū nō sit: cur tñ non sit ipse reticuit: nobis tñ
est demonstrandum. quod autē dicit tale est quātitas
magis z minus non suscipit. nullus enim numer⁹ alio
numero nec magis nec minus est numerus. Nam ter-
narius si quinario comparetur: nec magis nec minus
est numerus. z rursus ipsi tres sibi ipsi cōparati: nec
magis nec minus sunt tres. nec tempus quoq; habet
aliquid magis z minus: vt magis aliud tēpus sit alio
tempore. longius quidem tempus tēpore esse potest:
vt vero dicatur magis tempus alio tēpore vel minus
fieri nequit. hoc quoq; etiā in substantia demonstra-
tū est. homo nāq; alio homine non est magis homo
nec minus. idem quoq; euenit etiā in quātitate. Qd;
q; etiā in substantia est: proprium quantitatis hoc nō
est habet hoc quoq; quātitas vt in sequenti ordie ip̄e
mōstrauit. Quocirca qm̄ p̄i⁹ hoc de substātia dixer-
at: nunc vero idē de quātitate p̄posuit. Idcirco non
esse hoc propriū quātitatis cōmemorare neglerit.
Lui⁹ enī esset alterius non suscipere magis z minus
tunc dixit cum de substantia disputaret. At enim q;

substantie nunq; magis minusue susciperent: quocir-
ca ad maxie p̄p̄ia solita cōstituēdi rōne regressus ē.

Propriū autē maxime quātitatis ē. quod z equa-
le z inaequale dicitur. Singulum enim earum que
dicte sunt quantitatum equale dicitur z inaequale:
vt corpus equale z inaequale dicitur z temp⁹ equa-
le z inaequale dicitur. z numerus equalis z inequa-
lis dicitur. z oratio equalis z inequalis. Similiter
autem z in aliis que dicta sunt singulum equale z
inequale dicitur.

Quantitatis proprium apertissime designat esse: q;
secundum quantitatem equalitas z inequalitas nun-
cupantur. Singule enim quantitates equales atq; in-
equales dicuntur: vt equalis linea linee z rursus ineq;
lis z superficiēi superficies equalis atq; inequalis dī:
z corpus equale z inaequale dicitur. Numerus quoq;
z tempus z locus equalis atq; inequalis dicitur.

In ceteris vero que quantitates non sunt. non
multum videbitur equale z inaequale dici. nam af-
fectio z dispositio equalis z inequalis nō multuz
dicitur. sed magis similis z dissimilis. z album z
equale z inaequale non multum dicitur: sed simile.
quare quantitatis maxime est proprium equale z
inequale dici.

In aliis vō que quantitates non sunt: non est facile
vt equalitas vel inequalitas nominetur: dispositiones
ergo que affectiones appellantur: non dicuntur equa-
les z inaequales: sed magis similes z dissimiles. Disposi-
tio autem vel affectio est ad aliquam rem accomoda-
tio z applicatio: vt si quis grammaticas legens: quia
nondum perdidicit: habet ad eam aliquā dispositio-
nem. i. ea affectus est: z habet aliquid accomodatū z
quasi propinquum. Possunt autē similiter esse duo
dispositi z affecti: equaliter vō minime: vt duo simi-
liter esse albi: equaliter vō non. Nam si quis de duob;
bus similiter albis equaliter esse albos dicat: recta no-
minis nuncupatione non vtitur. Omne enim equale
z inaequale in mensura z in quantitate perficitur. Si-
mile vō z dissimile quemadmodum de quātitate nō
dicit: ita nec de alia qualibet re nisi de quātitate re-
cte equalitas z inequalitas nuncupant. Quare p̄p̄iū
ē quantitatis equale z inaequale notari: sed qm̄ de quā-
titate dictum est: ad relatiuorum ordinez transeam⁹

Post quātitatis tractatū tertiu predicamētū de re-
latiuis ingredī: quare relatiuis hoc modo diffinit.

Aliquid vō talia dicuntur: quecumq;
hoc ipsum q; sunt aliorum esse dicuntur
vel quolibet aliter ad aliud vt mai⁹ id qd;
est alterius dicitur aliquo enim maius di-
citur. z duplum alterius dicitur hoc ipsum q; est
alicuius enim duplum dicitur. Similiter autē z
alia quecumq; sunt huiusmodi.

Cur at de his que sunt ad aliqd differat omisso inte-
rim de qualitate tractatu: hec causa ē: q; posita quā-
titate magis minusq; esse necesse ē. Quare cū quāti-
tatē cōtinuo ad aliquid consequat: recte post quāti-
tē relatiuoz series ordinata est. Illud quoq; est i cau-
sa: q; superi⁹ cū de quātitate tractaret: relatiuoz mē-
tio facta ē cū de magno puoq; diceret: vt ergo cōti-
nēs z si eēt opis sterrupta distinctio q̄titate finita
z relatiōe p̄posuit: qd; at ait ad aliqd vō talia dicūē

Prima editio in predicamenta

hoc monstrat: quod non sicut quantitas per se et singulariter intelligi potest: eodem quoque modo substantia vel qualitas vel unumquodque aliorum predicamentorum: sicut per se constat: ita etiam per se et singulariter intelligitur: sic et ad aliquid per se et singulariter capi intellectu non potest: ut dicamus esse ad aliquid et singulariter. Quicquid enim in natura relationis agnoscitur: id cum alio necesse est consideretur: cum enim dico dominus per se ipsum nihil est si seruus desit. Quocirca cum unum relatiui nuncupatio mox secunda etiam aliud trahat: ad aliquid unum esse per se non potest: atque ideo non dixit Aristoteles. Ad aliquid vero tale dicitur: sed plurali numero talia dicuntur. inquit demonstrat relatiuorum intelligentiam non in simplicitate: sed in pluralitate consistere. non esse autem quadam per se relatiuorum naturam sine coniunctione aliqua alterius subsistentem ipse aristoteles monstrat. Qui dicit ea esse relatiua: quae cumque hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur. Docet. n. aliqua coniunctione alterius relatiua formari. hoc ipsum. n. quod sunt aliorum dicuntur. Quod enim est dominus hoc alteri dicitur. i. serui. Siue autem relatiua dicantur siue ad aliquid nihil interest. Ad aliquid enim dicitur quod ipsum quod est per se nihil sit: relatum tamen ad aliud constat: ut dominus: si desit ad id quod dicitur. i. seruus: non est: dicitur enim ad seruum. manifestus ergo est si seruus desit: dominum dici non posse. quare dominus ad aliquid dicitur. i. ad seruum. Relatiua quoque dicuntur: quia eorum nuncupatio semper ad aliquid refertur: ut dominus ad seruum: quare nihil interest quolibet modo dicatur. Inuicem autem diffinitio platonis esse creditur: quae ab aristotile paulo posterius emendatur. Relatiuorum autem alia eisdem casibus referuntur alia diuersis: alia vero omni casu sunt carentia. Quod. s. monstrans addidit. vel quolibet aliter ad aliud. quod autem est ipsum pene textus sermone monstratur. Cum enim dico dominus seruus dominus ad genitium casu reddidi notatiuum. et rursus ad eundem si conuerterero. Dico. enim seruus domini seruus: et hic quoque notatiuum ad genitium relatum est. Eodem quoque modo habet sese pater filij patris: et filij patris filij: et magister discipuli magister: et discipulus magistri discipulus. hec ergo id quod sunt: similiter aliorum dicuntur. Illa quoque aliorum dicuntur: secundum genitium reddit casus. alia vero non habet eundem casus consequentiam reddunt. Sensus. n. ad aliquid est. sensibilis. n. rei sensus est quod enim sentiri sentiri potest. quod sentiri potest sensibile est. et nunc quidem sensus sensibilis rei sensus genitiuo accommodatus est. Inuius. n. rei sensibilis dictum est. at si conuertatur: fiet. Sensibilis res sensu sensibilis est. Sed cum casu septimo reddit notatiuum in hac relatione que dicitur sensibile sensu sensibile est. non eodem casu quo superius dictus est conuertitur. Dicimus. n. sensus sensibilis rei sensus est: et hic notatiuum reddit ad genitium. Hec. n. relatio ad septimum casum se aptari non patitur. Scientia quoque scibilis rei scientia est: si quidem hoc sciri quod sciri potest: et quod sciri potest: scibile est. sed non eadem ratione nec ad eundem casum relatio ista conuertitur. Dicimus enim scibilis res scientia scibilis est. Est. n. propria relatio ad genitium. sed ad conuersio ad septimum. hec quoque relatio habet eisdem conuertitur casus: cum dicimus maius minore esse maius: et minus maiore esse minus. Duplum quoque et medietas relatiua sunt. sed et eisdem casibus conuertuntur. Duplum namque dimidij duplum est. dimidij vero dupli dimidij est. Sunt autem alia relatiua que ipse sic addidit.

At vero sunt etiam et haec ad aliquid. ut habitus. affectus. scientia. sensus positio. hec enim omnia que dicta sunt. hoc ipsum quod sunt aliorum esse dicuntur et non aliud aliud. habitus enim alicuius habitus dicitur. et di-

sciplina alicuius disciplina. et positio alicuius positio. sed et alia quidem similiter.

De sensu quidem et scientia dictum est superius. nunc vero de habitu disponere: et positione dicendum est. Dispositio est ad aliquam rem mobilis applicatio: ut si quisquam flammae propinqua caleat: ille dispositus dicitur ad calorem. i. habet aliquam applicationem coniunctionemque ad calorem. Idem vero est affectio quod dispositio: ne nouo nomine error oriat. et id dispositio cum sit quedam ad aliam rem coniunctio: vel ab alia affectio: tamen facile mobilis est: celerius etenim permutatur. Habitus autem est dispositionis vel affectiois firma et non facile permutabilis recessio: ut si quisquam in sole ambulans fuscior fiat: dispositus ad nigredinem dicitur et nigredine affectus. Si vero illa nigredo fortius et immutabiliter corpus in sece rit: habitus nominatur. quocirca habitus est inueterata affectio. Unum omnis habitus dispositio vel affectio est non autem omnis dispositio vel affectio habitus. Et ne multa dicenda sint hoc distat in habitu et dispositione: quia habitus immutabilis passio est: dispositio vero non fit: sed affectio quaedam est ad aliquam rem coniunctio: quae potest facile permutari. Positio vero est alicuius rei collocatio: ut est statio sessio inclinatio accubatio et alia huiusmodi. Illa et quae stat quodammodo positio esse dicitur et collocatio: et quae sedet: et quae accubit: et quae ceteras positiones est positio appellatur. Quocirca et statio et sessio et accubatio positiones erunt. Sed quoniam quaedam eorum dicitur esse: nunc si sunt ad aliquid videamus. habitum relatiue dici ea res probat: que alijs quoque rebus hoc documento facit esse relatiua: ut est in sensu atque in scientia. Quocirca. n. dictum est sensum sensibilis rei esse sensum: quia res sensibilis est quae sentiri potest. est ergo habitus habilis rei habitus. Habilis. n. res est que haberi potest. illi enim rei habitus est que haberi potest. Quocirca erit habitus habilis rei habitus: sed res quoque habilis habitu erit habilis. ipso. n. habitu res que haberi potest: habemus. Dispositio quoque eodem modo. Dispositio namque dispositio rei dispositio est: et disposita res dispositione disposita est. Caloris enim dispositio calens. i. ad calorem dispositio dispositio est. Eodem modo dispositus ad calorem caloris dispositione dispositus est: velut si hoc modo sit dictum omnis affectio affectio affectio est: et omne affectum affectione affectum est. Et calor calens fit calor: et calens calore fit calidum. Positio quoque relatiua est. nam positio positio rei positio est. et posita res positione posita est. et hoc intelligi conuenit secundum priorum habitus et dispositionis modum. Illa quoque res probat positionem esse ad aliquid: quia eius species relatiue sunt. Statio enim stantis rei statio est: et qui stat statione stat: et de sessione quidem et de accubitu idem dici potest. Quocirca et habitus et dispositio vel affectio: et positio relatiua sunt. et hec omnia vel similibus vel dissimilibus: conuenientibus tamen predicationis casibus conuertuntur. eorum autem que secundum casus conuertuntur. Alia sunt que eodem nomine predicantur: alia vero que dispari. cum. n. dico simile simili simile est: et eum le equali equale est. et dissimile dissimili dissimile est. eisdem uocabulis eisdemque nominibus tota fit predicatio Cum autem dico duplum medij duplum: vel maius minore maius. disparibus uocabulis facta est predicatio. quoniam vero relatiuorum diffinitionem ita proposuit: ut diceret. ad aliquid vero talia dicuntur quicquid hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur vel quomodolibet aliter ad aliud quia hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur: iam diximus: nunc quid sit: quod ait. vel quomodolibet aliter ad aliud. requirendum est quod ipse Aristoteles conuenientibus in ordine probat exemplis. ait enim.

Ad aliquid ergo sunt quæcūq; id quod sunt aliorum esse dicuntur: vel quolibet aliter ad aliud: ut mons magnus dicitur ad alium. Magnū enim ad aliquid dicitur. et simile alicui simile dicitur. et omnia talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt autem et accubitus et statio et sessio positiones quedam. positio vero ad aliquid dicitur. Accumbere autem vel stare vel sedere ipsa quidem non sunt positiones. denominatiue vero dicuntur ex his que dicte sunt positionibus.

Quoniam accubitus et statio et sessio positiones dicuntur: et quoniam omnis positio ad aliquid est: sufficienter superius comprehensus est. Nunc vero quid sit quod ait: vel quolibet aliter ad aliud. expediemus: in relatione per quam dicimus: filii patris filius: nulla coniunctio mixta est: nisi tantum sola casuum predictationis huius membra coniungit. cum enim dico montem magnū ad aliū referens paruū: ita propono: mons magnus ad montem paruū et mons paruus ad magnū. hic nullo casuum vis est quæ enim accusatiuus videtur esse permixtus: tamen ille huius relationis vim non tenet: sed per positionem que ad accusatiuum datur: cum enim dico: mons magnus ad paruū in ordine: prepositio sola est que vim huius continet relationis: ut si quis dicat: magnus mons paruū montem: nihil significet definitū. Quocirca quæuis accusatiuus casus in hac predicatōe fit: non tamen hic vim casus tenet: sed prepositio: atque hoc est quod ait. vel quolibet aliter ad aliud: ut quoniam superius secundum casus relationes fieri dixerat: erant autem quedam relationes que nullis casibus tenerent. Adicit hoc. vel quolibet aliter ad aliud ac si diceret. Omnis relatio autem casibus fit quod per hoc demonstrauit quod ait. quæcūq; id quod sunt aliorum dicuntur: aut propter casus sunt: quod hec sententia docet: vel quolibet aliter ad aliud atque hec hactenus. Sed cum positio sit ad aliquid et sint species eius relative (sessio. n. et statio relatiua sunt) sedere et stare nulla relatio est. Stare namque et sedere de statione et sessione denotatiue dicuntur. Omnis autem denominatio non est id quod est ea res de qua nominatur: ut grammaticus. non enim id est quod grammatica de qua nominatur est. Quo circa si sedere de sessione et stare de statione denominatiuum est: sessio vero et statio relatiua sunt: sedere et stare que relatiuis denominatiua sunt: relatiuorum genere non tenentur: et vniuersaliter quidem quicquid ex quibuslibet positionibus denominatur: illud non ad relatiuam sed ad predicatōem que situs dicitur reduci potest.

Ineff autem et contrarietas in relatione. ut virtus vitio contrarium cum sit utrumque ad aliquid. et scientia inscientie. Non autem omnibus relatiuis ineff contrarietas. duplici enim nihil est contrarium. neque autem triplici. nec vlli talium.

Quæadmodum in suba vel quantitate si eorum esset proprium contraria suscipere rimatur est: ita quoque nunc in relatiuis de contrarietate considerat: utque relatiuorum sit proprium contraria posse suscipere: et quoniam virtus et vitia utraque sunt habitus: virtus enim est mentis affectio in bonam partem difficile commutabilis. et vitium affectio in malam partem ipsa quoque difficile mobilis diuturnitate perdurans quoniam igitur et vitium et virtus habitus sunt: omnis autem habitus ad aliquid esse monstratus est: habilis enim rei habitus est: et virtus atque vitium relatiua. hec contraria sunt igitur relatiua contraria suscipere non recusant. Sed dicat quis quid cause est: ut virtutem atque vitium ipsiusque habitum paulopost inter quas

litates numeret: atque ut alia significatione vna res diuersis generibus supponatur: nihil prohibet. Socrates namque in eo quod est socrates substantia est in eo vero quod pater vel filius ad aliquid: ita ad aliud atque aliud ducta predicatōe eandem rem sub diuerso genere posui nihil prohibet. habitus quoque et virtus et vitium eodem modo. potest enim in qualitate poni habitus quod ex eo quales homines nuncupentur. habentes enim dicimus aliquos rei habitus retinentes. Virtus quoque qualitas est: ideo quod ex ea boni homines dicuntur: et secundum illam qualitatem. id est bonitatem quales homines. id est bonos homines nuncupamus. similiter autem et vitium. Ipse quoque habitus ad aliam predicatōem dicitur sit iterum relatiuus: quod enim habitus habilis rei habitus est ad aliquid est. et quod alicuius virtus est: ad aliquid virtus est et quod alicuius vitium est: ad aliquid quoque ipsius est ergo nihil impedit eandem rem ad aliud atque aliud versas diuersæ predicatōis constitui. Ipsius vero ad aliquid preter vllū aliud predicamentum intelligere non possumus: ut patrem et filium: vel dominum et seruū secundum substantiam consideramus. Nam et qui dominus et qui seruus est substantia est. Duplex et triplex secundum quantitatem: hec enim in quantitate consistunt. Scientia vero et inscientia secundum qualitatem. Secundum enim has quales dicimus scientes. id est atque inscienti quocirca quoniam propter aliud predicamentum per se relatiua nullus intelliget: secundum ea predicamenta de quibus intelligitur relatio: secundum ea dicitur contraria posse suscipere: ut socrates ipse quidem substantia est: sed substantia contrarium non recipit. Pater vero atque filius secundum substantiam predicantur. non enim pater atque filius nisi in substantia sit. Quocirca quoniam secundum substantiam dicitur contrarietate caret. Rursus duplex vel dimidium sed quæ quantitatem dicitur: quantitas vero contraria non habere monstrata est. igitur nec duplex atque dimidium contrariis pugnat: qualitas vero recipit contrarietatem bonum enim vel malum secundum qualitatem opponuntur. bonum igitur et malum contrariis non caret. Igitur secundum que predicamenta relatiua dicuntur: si illa suscipiunt contraria: et relatio suscipit. Sin vero illa prius repudiāt contrarietatem nec illud ad aliquid quod secundum ea dicitur: vlla vnquam contrarietate diuiditur. Quare habere contraria relationis proprium non est. nam neque in sola relatione est (hæc enim hoc quoque quantitas) nec in omnibus ad aliquid considerari potest. Que enim secundum talia predicamenta dicuntur ad aliquid que non recipiunt contrarietatem: ut secundum substantiam pater et filius: vel secundum quantitatem duplex et medium in talibus relatiuis contraria nullo modo recipiunt. Quod vero neque soli neque omnibus testis: hoc proprium non est non est igitur proprium relationis habere contraria

Videtur autem magis et minus relatiua suscipere simile enim et dissimile magis et minus dicitur. et equale et inequale magis et minus dicitur. cum utrumque sit relatiuum. simile enim alicui simile dicitur et in equale alicui inequale. non autem omnia relatiua suscipiunt magis et minus. duplex enim non dicitur magis et minus duplex. nec aliquid talium.

Queritur nunc an relationis sit proprium suscipere magis et minus. sed in hoc illa ratio seruatur quemadmodum in contrariis dictum est. Quoniam quæcūque secundum ea dicuntur: que contraria non recipiunt ipsa quoque contrariis carent. In hoc vero cum secundum qualitatem dicatur equale et inequale. suscipit et magis et minus. Dicitur enim magis equale et minus equale. Eodem modo et simile magis simile et minus simile dicitur

Prima editio in predicamenta

Sed si forte quis dicat cur cum quantitatis sit dici eque
le et inaequale: et quantitas magis atque minus non sus-
cipiat equele et inaequale et intensione crescat et remis-
sione minuatur. Dicendum est quoniam quemadmo-
dum substantia ipsa proprie in eo quod substantia est non est pro-
prium: ipsi tamen proprium est contraria posse suscipere: ita et in
quantitate consideratur. proprium enim est non hoc ipsum cuius
est proprium sed quedam alia extrinsecus qualitas passioque.
Passio enim quantitatis est: et quedam qualitas equele et inaequale
dici quoniam non est idem proprium quod est illud cuius est
proprium: et equele vel inaequale dici non est quantitas: cum est
proprium: sed quedam qualitas et passio quantitatis. Hoc autem
dicitur ad aliquid. ipsum enim quod est alterius dicitur. equele
enim equele dicimus: et similiter simile simili simile. sed non
capiunt omnia relatiua magis et minus. Nullus enim potest
dicere magis et minus duplum esse aliquid nam siue denarius
ad quinarium comparatur: siue quater narius ad binarium eque
vterque duplus est: eque vterque medietas. Qualitas quoque
recipit magis et minus dicimus enim magis album et minus
album: quare quoniam neque omni relationi neque soli inest suscipere
magis et minus. Et per relationem qualitas suscipit et magis
et minus: relationis proprium non est suscipere magis et minus.

Omnia autem relatiua ad conuertentia dicuntur: ut seruus domini
seruus dicitur: et dominus serui dominus et duplum dimidij
duplum. et dimidij dupli dimidium. et maius minore maius. et
minus maiore minus similiter autem et in alijs. Sed casu
aliquotiens differunt secundum locutionem: ut scientia scibilis
rei scientia dicitur. et scibile scientia scibile. et sensus sensati
sensus. et sensatum sensu sensatum.

Clara hec est: proponentis et non inuoluta sententia. Dicit enim
omnia relatiua ad conuertentia dici: quod ipse proprijs patefecit
exemplis. Omne enim ad aliquid ita ad aliud predicatur: ut
illud ad quod predicatur videatur posse conuerti. et hoc est
quod ait. Omnia relatiua ad conuertentia dicuntur. Conuerti
autem est ut si prima res dicitur ad secundam: secunda rursus
dicatur ad primam. Donatur enim primus pater secundus filius:
et dicatur hoc modo pater filij pater est id rursus conuerti
potest: ut prius ponamus filium: et talis sit predicatio. filius
patris filius. Ergo pater ad tale dicitur: id est ad filium
qui conuertitur: et filius qui dicitur ad patrem: ad talem
res dicitur: que ipsa quoque conuertitur: ut de filio
predicetur. Omniaque relatiua hoc modo sunt. omne enim
relatiuum ad tale aliquid predicatur quod ipsum in
predicatione conuertitur possit. sed nec omnia dicuntur
secundum eandem vocis relationem. Alia enim sunt que
eisdem casibus conuertuntur: ut dictum est. pater enim
filij pater est. et filius patris filius est. Alia vero que non
eisdem: ut scientia scibilis rei scientia est. Sic genitiuus
est medius. scibile autem scientia scibile est hic septimus
predicationem tenet alia vero nullo (ut supra dictum est)
casu coniuncta sibi conuertuntur: ut mons magnus ad
paruum dicitur et paruus ad magnum. Ergo omnia
relatiua ad conuertentia dicuntur quibus non eisdem
casibus conuertuntur: quod ipse ait dicens. Sed casu
aliquotiens differunt secundum locutionem: quod vo
addidit nimis diligenter adiectum est.

At vero non aliquotiens videbitur conuerti: nisi
conuenienter ad quod dicitur assignetur. Sed peccet
is qui assignat: ut ala si assignetur auis non conuertitur
auis ale. neque enim prius conuenienter assignatum est
ala auis. neque enim in eo quod auis est in eo auis
ala dicitur. sed in eo quod alata est. Adulterum enim
et aliorum ale sunt que non sunt aues. quare si
assignet conuenienter. conuertitur. ut ala alati ala.
et alatum ala alatum. Aliquotiens autem forte et no-
mina fingere necesse erit. si non fuerit positum no-
men. et ad quod conuenienter assignetur. ut remus
si nauis assignetur. non erit conueniens assignatio.
neque enim in eo quod est nauis in eo eius remus dicitur.
Sunt enim naues quarum remi non sunt. quare non
conuertitur. nauis enim non dicitur remi nauis. sed
forte conuenientior assignatio erit. si sic quodammodo
assignetur. remus remite rei remus. aut aliquo modo
aliter. nomen enim non est positum. conuertitur
autem si conuenienter assignetur. remitum enim
remo remitum est. Similiter autem et in alijs ut
caput conuenientius assignatur capiti quam si
animalis assignetur. neque enim in eo quod animal
est caput habet. multa enim sunt animalia ca-
pita non habentia.

Supra iam de relatiuorum conuersione proposuit: dixitque
quicquid est ad aliquid: vel eisdem casibus vel dissimili-
bus: tamen ad conuertentia dici. hoc vero iccirco
euenit quod omne ad aliquid esse suum ex alterius
habitudine et comparatione trahit. quod si vtraque
secundum aliquid sint opposita: ad aliquid nuncupantur
equa vix vocabuli nuncupationeque sortita. nam et si
pater et filius vtrique ad aliquid sunt si pater ad
filium predicatur quoniam ad aliquid est filius
quoque qui ad aliquid est: ad quoddam aliud
predicabitur: sed nullus est filius nisi patris. Ergo
hec vocabula ex alterutra nuncupatione principium
sumunt. Quocirca que sibi inuicem substantiam
donant: recte ad se inuicem predicantur: et hoc
quidem in omnibus relatiuis constat intelligi. sed
huiusmodi conuersio non vno modo nec quolibet
fieri potest: nisi enim conuenienter quilibet illa
res ad id quod dicitur predicetur: huiusmodi
conuersio nulla ratione conuertitur. Cum enim
dicatur caput animalis caput dici non potest: animal
capitis animal. Ergo ita redditum nulla ratione
conuertitur. Atque hoc est quod ait: non videri in
omnibus relatiuis posse conuerti: nisi conuenienter
ad quod dicitur assignetur. Si enim peccet is qui
assignat: ut non conuenientem predicationem
faciat: conuersio non procedit que tamen est
ipsa conuenientia qua possunt semper relatiua
conuerti: huiusmodi est. Cum enim dico ala auis
est ala: non conuertitur ut auis ale sit auis:
iccirco quod non est conuenienter facta predicatio:
non enim in eo quod auis est in eo habet alas.
multa enim sunt que habent alas: aues tamen
nullo modo nominantur: ut apes sunt et
vespertilio: et quicquid est aliud tale habere
quidem dicimus alas: eas tamen aues non
dicimus quare non in eo quod auis est in eo
est eius ala: sed in eo quod alata est. iccirco
enim alam habet quoniam alata est. et quicquid
fuerit alatum alas habebit. quare ita facta
predicatio illa conuersionem retinet atque
custodit. ala enim alati ala est: et alatum
ala alatum est. Eodem quoque modo de capite:
si quis dicat caput animalis est caput: non
conuenienter vim predicationis aptabit. non enim
in eo quod animal est in eo

in eo habet caput. multa enim sunt animalia que capite carent: ut ostrea: vel condium: vel conchilia: et cetera huiusmodi. Igitur dicendum est caput capitate rei esse caput: et capitatam rem capite esse capitatam. Cuides ne quemadmodum conueniens predicatio alteram in se vocabuli conuersionem reuersionemque reddiderit. Ita quoque speculandum est et de alio exemplo quod ipse proposuit. rem enim si nauis rem dicat: nullo modo conuertitur: ut nauis remi nauis esse nominetur. Sunt enim quedam naues que remis penitus non utuntur: ut litres quas solo subeunt conto: et ideo non conuertitur. Dicendum est igitur remum et remite rei esse remum: et remitam rem remo esse remitam. Necesse quoque erit nomen fingere si positum non sit: nam quemadmodum filius patris filius: et pater filii pater: reciproca conuersione predicantur: et utrumque nomen in usu est. Sic si defuerit nomen: ipse tibi ad aliquid debebis affingere: ut in eo quod est ala alatum. alatum enim nouiter factum est et nunquam ante dictum: quo autem modo possumus nomen ipsa conuersione: quoniam necessarium esse posuimus artem quoque componendi sequenti ordine demonstrare. Sed hoc faciendum est si prius illud purgauero: quod quidam contra aristotelem culpandi studio ponunt. Ait enim non esse soli relationis ad conuertentia dici. Si quis enim sic dicat: cum sol super terram est dies est: et cum dies est: super terram sol est. recipiant hec quoque conuersione: que confesse a relationis definitione segregata sunt. Illud igitur in solis relationis inquit cadit ista conuersione: sed iam blicus duas huius rei protulit solutiones: unam peruacuum: aliam vero perfortem. ait enim nihil officere ad aristotelis sententiam: si et alia conuertantur. non enim inquit aristoteles solis hoc relationis esse sed omnibus. namque hoc relationis inest: nec ulla ratione negari potest. quo circa quoniam non dixit aristoteles solis hoc inesse relationis. Illorum questio huius preclari philosophi sententiam non moratur. sed hoc potius accidentis est quam nature et ad aliud quodammodo refugium concurreret potius quam ex ipsa aristotelis auctoritate dictorum eius aliquid propugnaculum comparantis. Aliam vero attulit causam proorsus grauem. ait enim proprium esse hoc relationis non secundum suam nuncupationem sed secundum aliquam habitudinem eodem modo conuerti. quod n. dicit cum sol est super terram: dies est: et cum dies est: sol est super terram nullam habitudinem monstrat: sed tantummodo consequentiam ostendit. Consequitur enim super terram solem esse cum dies est: et cum sol super terram cursus agat diem esse: cum vero aliquis dicit filius patris filius: et pater filii pater habitudinem et comparisonem et quodammodo continentiam utrumque declarat. Atque hoc quoque in alia quavis relatione spectare licet. Quocirca quoniam omnia ad aliquid secundum quandam ad se inuicem habitudinem continentiamque dicuntur secundum continentiam quoque et habitudinem eorum conuersione facienda est. qua in re nos quoque grauius dicentis iam blicus auctoritati concedimus. Nunc vero que sit ars fingendi nomina sibi defunt dicendum videtur: quam ipse aristoteles bis verbis tradit.

Sic autem facilius fortasse sumetur: quibus nomen non est positum. si ab his que prima sunt: et ab his ad que conuertuntur. nomina ponantur. ut in his que dicta sunt ab ala alatum a remo remitum. Dia ergo que ad aliquid dicuntur. si conuenienter assignentur. ad conuertentia dicuntur.

Quoniam sunt que ita dicuntur ad aliquid: ut nisi conuenienter aptentur: conuersione nulla sit: in omnibus autem ad aliquid conuersiones expectari necesse est: que sit hec conuenientia: et quemadmodum assignari relationes oporteat: ipse demonstrat. Si quid enim dicitur ad aliquid quod conuerti non possit: ab ipso quod dicitur si denominatio sit mox conuertitur: ut ala dicitur auis et recta quidem est hec predicatio: sed ad naturam relationis incongrua. Nunc igitur quoniam dici non potest auis ala dicitur autem ala auis: ab ipsa predicatione: que ad aliud predicatur: si denominatio sit: mox redit consueta reuersione relationis. Nam cum dicitur ala auis: ut dicatur auis ala: inconueniens est. si vero vel ex ala fiat denominatio: ut dicatur ala alati: sic conuersione manet. Alatum enim ala alatum esse dicimus: sicut alam alati esse alam. et hoc idem in remo euenit. Nam quoniam remus nauis non dicitur et remi nauis ut sit nulla ratione conuertitur. si ex remo sit denominatio statim reddit ex more conuersione. Dicimus enim esse remum remite rei remum. et hoc illi conuertitur. Remita enim res remo remita est. Ergo ex eo quod prius dicitur nomen fingendum est: sicut ex eo quod est ala: quoniam id prius ad auem dicitur: que auis ad alam non conuertitur: denominatio facta est: ut diceretur alatum. Atque hoc est quod ait. si ab his que prima sunt et ab his ad que conuertuntur nomina ponantur. prima namque predicatio est ab ala. Dicimus enim alas auis et hoc querimus ut ad alam predicatio conuertatur: ergo ab eo quod prius dicitur: et ab eo ad quod conuertitur nomen fingendum est: ut ab ea que prius dicitur ala: atque ab eadem ala ad quam conuertitur: si conuenienter aptatur fingendum est nomen alatum: quod ipsum ex ala denominatum est atque hoc idem et in ceteris relationis licet intelligi.

Nam si ad quolibet aliud assignentur. et non ad illud ad quod dicitur non conuertuntur. Dico autem quoniam neque horum que indubitanter conuertibilia dicuntur. et nomina eis posita sunt. nihil conuertitur. si ad aliquid eorum que sunt accidentia assignentur. et non ad ea ad que dicuntur. ut seruus si domini non assignetur seruus. sed hominis vel bipedis aut alicuius talium non conuertitur. non enim erat conueniens assignatio.

Aliud quoque argumentum dedit: si relationes conuenienter non reddantur: non posse conuerti. fortasse enim dicat quis alam et caput non esse ad aliquid. quod si quis hoc quoque concedat: illud tamen nullus negare poterit: quin seruus aut filius semper ad aliud predicentur. Ergo in hac quoque re: que confesse relationis non erit relationis propria conuersione: si non conuenienter: et ad aliud ad quod proprie dicitur assignetur. nam cum sit ad aliquid seruus nisi domini reddat. id est ad id ad quod conuenienter dicitur: hac ratione nulla conuersione est. Dicatur ergo seruus hominis: vel seruus bipedis non conuertitur: ut dicat quis bipede esse serui: aut hominem esse serui. Eodem quoque modo de filio. ergo extrinsecus quecumque sunt: si ad ea id quod est ad aliquid predicetur nulla conuersione est. Quod autem ait accidentia: non quod homo sit accidens: aut bipes: differentia hominis accidenter inest. sed interdum consuetudinis aristotelice est: que secundo loco et extrinsecus predicetur: dicere secundum accens predicari. Seruus autem prius ad domini est: secundo vero loco ad boies. Iccirco enim quod dominus homo est: ideo seruus ad

Prima editio in predicamenta

dominē dicit. Et ideo quod dominus bipes est: ideo seruus bipedis dicitur. Ergo secundū accidens dicitur secundo loco: volens ostendere extraneam et non convenientem fieri predicationem: si quis ad hominem vel bipedem seruum et non ad dominū referat. Manifestum est igitur quoniam in his quoque que confesse sunt ad aliquid: et in quibus nomina sunt (Nomen enim et serui et domini in usu est: non quemadmodum in remo aut in alia: ubi neque alatum neque remitū nomen fuit nisi ipse fingeret aristoteles) Cum ergo hec ita sint manifestum est quoniam si non convenienter aptentur: conuersionem predicationis non teneret.

Amplius si convenienter assignetur ad id ad quod dicitur: omnibus aliis circūscriptis quecumque accidentia sunt: relicto solo illo ad quod assignatum est: semper ad ipsum dicitur: ut si seruus dicitur ad dominum: circūscriptis alijs omnibus que sunt accidentia domino ut esse bipede: vel scientie susceptibile. vel hoies. relicto vero solo domino semper seruus dicitur ad ipsum. seruus enim domini seruus dicitur: Si autem non convenienter reddat ad id quod dicitur: circūscriptis omnibus alijs: relicto illo solo ad quod redditum est non dicitur ad illud assignetur enim seruus hominis et ala auis. circūscribitur ab homine esse dominum: non iam seruus ad hominem dicitur. cum enim dominus non sit seruus non est. Si autem de aue adimat ab ea alata esse. et amplius non erit ala ad aliquid. cum enim non sit alatum. nec ala erit alius. Quare oportet assignari ad id ad quod convenienter dicitur. et si sit nomen positum. facilis erit assignatio. Si autem non sit. fortasse erit necessarius fingere nomen. si autem sic reddantur. manifestum est quoniam omnia relativa conuersim dicuntur.

Aliud quoque validum addidit argumentum in ostendendum ad aliquid predicatione solam esse assignationis convenientiam requirendam. quo enim permanente cunctis alijs pereuntibus relatiuorum predicationis constat: et quo pereunte cunctis alijs permanentibus ad aliquid predicationis non manet. Illud est: ad quod convenienter nominis relatio referat. Qui enim dominus est: idem et homo est idemque bipes: idem quoque scientie perceptibilis. ad quodlibet igitur horum seruus non predicabitur: si dominus non sit: quod si dominus sit quodlibet horum pereat: nihil impedit predicationem. Predicatur enim seruus ad dominum: et ab eo cetera perimatur. Pereant enim ab eo quod est homo ac bipes: quod scientie perceptibilis: his omnibus pereuntibus dominus solus permaneat. Ceteris igitur pereuntibus seruus tantum nihilominus dicitur ad dominum. ad hominem vero non dicitur: pereunt enim domini nomine: serui ad hominem nulla predicationis est. quod si ad dominum seruus non referatur: pereatque domini nomen: omnibus alijs manentibus non erit predicationis. Auferatur enim dominus et maneat homo et bipes et scientie perceptibilis: non potest dici seruus hominis vel seruus bipedis. Domino enim non manente seruus interijt. quare manente domino ad quod seruus convenienter aptatur: cunctis alijs pereuntibus predicationis manet: sublato vero domino: ad quem est conueniens predicationis: cunctis alijs manentibus predicationis non est. Eodem modo etiam de ala: nisi enim ad alatum referatur: cunctis alijs manentibus integra predicationis non est. Adeo non solum non conuertitur: sed nec predicationis vlla erit nisi relatio ei ad quod con-

uenienter dicitur assignetur. Simul etiam hec quoque ars est et via noscendi. cum in natura multa sunt: ad quod potissimum relatio predicetur. Nam cum in domino sit et homo et animal et discipline perceptibile et bipes: in seruo quoque idem: ad quod horum aut domini nomen aut serui referre possimus: sic ostendit. Qua enim re manente sublatis ceteris predicationis valet: et qua re sublata ceteris manentibus intercipitur predicationis: ad illud relatio rectissime predicatur. His igitur positis totius argumenti vim sententiamque concludit. ait enim. Omnia quecumque ad aliquid sunt equali predicatione conuertuntur. hec autem huiusmodi est. Quecumque enim ad sese inuicem equaliter predicantur: et conuersione facta retorquentur: illa equali natura et dimensione fundata sunt: ut sunt propria et species. Relatiua quoque ut conuertantur: equalia esse oportet. nam si una res amplior: alia fuerit minor: conuersionem non habent nam in eo quod est ala auis: minus est auis ala multa enim sunt que alas habent et aues non sunt. atque ideo conuersio non fit. Et in eo quod est remus nauis maior est nauis remo. multe enim naues sunt quarum remi non sunt. Quare in his nulla potest esse conuersio. si vero sint equalia ut filius atque pater. conuersio non fugit. Nunquam enim est filius nisi patris: et rursus nunquam pater est nisi filij. Quocirca equalia esse oportet: quecumque ad aliquid predicantur. Horum vero si nomen sit positum: positus nominibus uti oportet. Si vero nomen positum non sit: ex his que in prima predicatione sunt (ut superius dictum est) nomen oportet effingere. Quod si ita reddantur ut omne ad aliquid conuenienter ad quod dicitur predicetur: et equalis erit predicationis: et mox conuersionis reciproca natura subsequatur. Constat igitur omnia relativa ad conuertentia dici. His aliud proprium iungit.

Aidentur autem ad aliquid simul esse natura. et in pluribus quidem verum est. simul enim dupliciter est. et dimidium. et cum sit dimidium dupliciter est. et cum sit seruus. domino. similiter autem his et alia simul etiam auferunt sese inuicem. Si enim non sit duplex non est dimidium et si non est dimidium non est duplex. sicut autem et in alijs quecumque talia sunt.

Alla esse simul dicuntur quecumque talia sunt. ut vno posito quolibet aliud necessario subsequatur: et vnoquoque libet perempto aliud modis omnibus interimatur: ut pater et filius. Nam cum pater est: filium quoque esse necesse est: cum sit filius: pater est. Rursus si pereat filius: patrem quoque perire manifestum est: non quod pereat ipsa substantia: ut pereunte hectore priamus pereat: sed perit ipsa relatio. Ergo quoniam vel interempto patris nomine: filij nomen perit sublato quoque filij nomine nomen patris perit. Posito etiam patre in substantiaque constituto filij quoque nomen infertur et posito filij nomine sequitur patris et a patris nomine nunquam separatur: ideo pater et filius simul esse dicuntur. Ergo simul ea sunt que se inuicem vel iterimunt vel inferunt. et de his quidem ipse posterius tractat. Nunc autem hoc quoque inesse relatiuis exposuit dicens relatiuis quoque esse ut simul sint: nam cum duplex sit dimidium est: et cum dimidium duplex. huius autem argumentum est: quod interempto duplo dimidium perit. Rursus quoque duplo constituto dimidium constituitur. Igitur quoniam duplex atque dimidium relatiua sunt: et hec simul sunt natura: id est ipsa essentia: et hoc manifestum est quoque relatiuis accidere. ut simul natura

tura esse videantur. Idem quoque est in eo quod est seruus et dominus. Nam quoniam alterutris interemptis vterque deperit: alterutro constituto vterque subsistit. Constat seruum atque dominum cum sint ad aliquid simul esse natura. Sed hec ita sunt: ut sint quidem in rebus: sed omnibus his que sunt ad aliquid: non equeantur. Sunt enim quedam relatiua quorum vnus prius natura sit: quod ipse rursus adiecit.

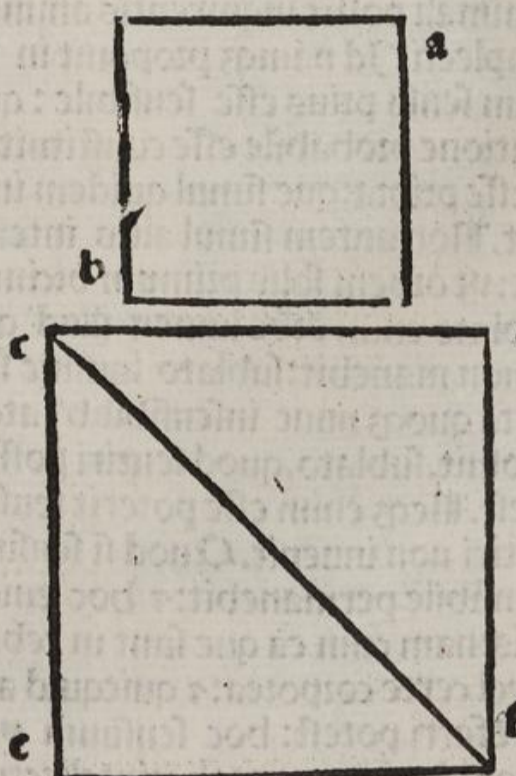
Non autem in omnibus relatiuis verum videtur esse simul esse natura. Scibile enim scientia prius naturaliter esse videtur. Namque in pluribus rebus subsistentibus scientias accipimus. In paucis vero vel nullis hoc quis reperiet simul cum scibili scientiam esse factam.

Proposuit non in omnibus relatiuis esse hoc vt videantur simul esse natura. hoc autem probat ex his: quod quoniam scientia ad aliquid est. Scibilis enim rei scientia dicitur non poterit esse scientia: nisi sit res aliqua que sciri possit. Hanc autem primam esse necesse est: vt in mathematicis disciplina. Scimus enim triangulum tres interiores angulos duobus rectis angulis equos habere. Unde necesse est prius fuisse quod sciri posset: postea vero ad hanc rem aptam fuisse noticiam: atque hoc est quod ait. Namque in pluribus subsistentibus rebus scientias accipimus. Prius enim rebus constitutis et quasi prepositis scientie ratio sequitur. Quare non est in omnibus relatiuis simul esse natura. Nam cum scientia et scibile relatiua sunt: antiquius est scibile quam scientia. Quod vero interposuit: in paucis enim vel nullis. hoc quis perspicet simul cum scibili scientiam factam tale est. Quasdam namque res animus sibi ipse conuenit: vt chimera vel cetura: vel alia huiusmodi: que tunc sciuntur: cum ea sibi animus fuerit. Tunc autem esse incipiunt quasi prius in opinione versant. Tunc igitur sciuntur: cum in opinione conuersata sint: et hec simul habent, esse et sciri. Nam quoniam in opinione nascuntur: mox esse incipiunt: sed cum in ratione sunt tunc eorum scientia capitur. Igitur mox vt fuerint: mox sciuntur et eorum scientia cum eorum essentia conuenit. Namque antequam chimera fingeretur: sicut ipsa in nulla opinione fuerat: ita quoque scientia eius non erat. Postquam vero in ipsa imaginatione constituta est: eius quoque cum ipsa imaginatione scientia consecuta est. atque ideo ait: in paucis hoc posse perspicere: vt simul cum scientia scibile sit: vt in hac eadem chimera: que cum sit scibilis cum scientia nata est. Sed quoniam nihil quod in substantia non permanet: neque in veritate consistit: sciri potest (scientia enim est rerum que sunt comprehensio veritatis) et quicquid sibi animus fingit: vel imaginatione reperit: cum in substantia atque veritate constitutum non sit: illud posse sciri non dicitur: atque ideo non est eorum scientia vlla: que sola imaginatione subsistunt. ideo itaque dubitans dicit: in paucis enim vel nullis. Hec enim ipsa pauca ita quisque reperiet: vt si ad veram rationem examinationemque contenderit: nulla esse perpendat. Quod si quisquam chimere aliquam esse scientiam dicat: que non est: quod hoc falsum sit: tamen hoc quoque concessio pauca erunt: in quibus scientia cum scibili simul natura sit. Multis enim rebus antepositis et constitutis scientia nascitur. Quocirca non in omnibus relatiuis verum est: vt simul esse dicantur natura: et sicut falsum illud est in nullis hoc esse relatiuis: ita falsum est rursus in omnibus. Sed hunc tractatum logice terit.

Amplius scibile sublatum simul aufert scientiam scientia vero simul non aufert scibile. Nam si scibile

non sit. non est scientia. scientia vero si non sit. nihil prohibet esse scibile. vt circuli quadratura si est scibilis. scientia quidem eius nondum est. illud vero scibile est

Diximus illa esse simul: quecumque alterutro constituto: vel alterutro interempto simul vtraque constitueretur: vel etiam perimerentur. Constituto enim vt sit pater: constituetur esse filius: et pater simul infert substantiam filii. Eodem quoque modo filius simul infert vocabulum patris. non est enim filius nisi patris. Eodem quoque modo altero interempto vtriusque perire necesse est. alterum autem altero prius pluribus dicitur modis: sed quod nunc querimus tale est. Nam priora illa esse dicuntur: que ipsa quidem perpetua res alias tollunt: ipsa vero illata atque constituta simul res alias non inferunt: vt est vnus atque duo. Interempto enim vno duo quoque percutit. Unde non est vnus in duobus geminatio: si vnus intereat. Constituto vero atque posito vt sit vnus: nondum duo sunt. Modum enim facta vnus geminatio. ergo dicuntur illa priora esse: que cumque alia simul quidem illata non inferunt: sed perimunt interempta. Scibile ergo et scientiam non esse simul illa res probat: quod si quis rem scibilem tollat: scientiam quoque sustulerit. Nulla potest enim scientia permanere si res que sciri possit intereat. Ac si scibile esse constituas: non omnino scientia consequitur: Infantibus enim ea nobis que nunc nouimus erant: et in sue nature substantia permanebant: sed eorum apud nos scientia non erat. Multe quoque sunt artes: quas esse quidem in sue nature ratione perspicimus: quare neglecta scientiam sustulit. Multumque ego ipse et iam metuo ne hoc verissime de omnibus studiis liberalibus dicatur. Quocirca si et scientiam sublatam scibile perimit: et illatum scibile scientiam si infert neque constituit: prius est id quod sciri potest quam illud quod comprehendere valet atque complecti noticia. Ipse autem ad hanc rem obscurissimum commodauit exemplum. Solet enim in geometria huiusmodi esse propositio. Iubeatur enim propositio quatuor laterum spatium equale triangulum constitutare: et facimus hoc modo. sit quatuor laterum spatium. a. b. oportet ergo. a. b. spatium equale triangulum constitutare. Sit duplici. a. b. spatium. c. d. e. f. spatium Ducatur angularis. c. f. dico quoniam. c. d. f. triangulum equale est. a. b. spatium: quoniam. c. d. e. f. spatium duplici est. a. b. spatium. a. b. igitur. c. d. e. f. spatium medietas est. Sed c. d. f. triangulum. c. d. e. f. spatium medietas est angularis. enim. f. c. totum. c. d. e. f. spatium medium diuidit que autem eiusdem sunt media et sibi equalia sunt. c. d. f. igitur et c. e. f. triangulum. a. b. spatium.

Prima editio in predicamenta

equale est. Posito igitur spacio. a. b. equum triangulum constitutum est. c. d. f. quod oportebat facere. Eodem quoque modo quesitum est: si sit proposito circulo equum fieri quadratum. Quadratum ergo est: quod equalibus lateribus omnes quatuor angulos equos habet. i. rectos. et aristotelis quidem temporibus non fuisse inventum videtur. Post vero repertum est: cuius quoniam longa demonstratio est pretermittenda est. Atque hoc est: quod ait circuli quadratura: sicut manente quadrato linea per obliquum ducta triangula figura producitur: ita circulo non mutato circumpositis angulis: qui et ipsius circuli lateribus equaliter diriguntur: quadrati forma consurgit: quod (ut potuimus) coniectura depinximus. Cum enim alicui circulo equum quadratum constituitur: in quadraturam circuli illius mensura redigitur. Illuc ergo hoc est quod dicitur hec circuli quadratura. id est equi quadrati ad circulum constitutio si fieri poterit: et si res que est sciri possit: scientia quidem eius nondum inventa est. Nondum enim quisquam sub aristotele equum quadratum circulo constituerat. Quod si est aliqua eius scientia: que nondum reperta est: certe prius est quod sciri possit: post vero scientia. Nam cum posset aristotele vius sciri circuli quadratura nulla tamen adhuc eius scientia reperta est atque id prius erat quod sciri posset: quod ipsi rei vlla notitia

Amplius animali quidem sublato non est scientia. scibilem vero plurima esse contingit. Similiter his habent sese et ea que de sensu sunt. Sensibile enim prius quam sensus videtur esse. Sublato enim sensibili simul aufertur sensus sensus vero scibile non simul aufertur. sensus enim circa corpus et in corpore sunt. sensibili autem perempto peremptum est et corpus. scibile enim est corpus. cum vero corpus non sit. sublatus est sensus. Quare simul aufertur scibile sensum. sensus vero scibile non animali enim perempto. sensus quidem peremptus est. scibile autem permanet. ut corpus calidum dulce amarum et alia omnia quecumque scibilia sunt.

Addit aliud validius argumentum prius esse scibile scientia. illud enim notum est si per desiderium disciplina deperat: interire quidem scientiam: sed scibile permanere. Scire autem dico quod sciri possit: quod si omnino animal non sit cum quis scire possit omnino non fuerit: scientia quidem ipsa funditus interibit: nihil tamen prohibet esse ea que permanente animali possit inquirentis animus scientie ratione complecti. Id namque proponit in sensibili ueniri dicit enim sensu prius esse scibile: quod compositorum diffinitione probabile esse constituit: dictum est namque illa esse priora: que simul quidem interempta perirent. Non autem simul alijs interemptis ipsa deperirent: ut orbem solis primum dicimus proprio lumine. sublato enim orbe lumen illud quod ab eo est penitus non manebit: sublato lumine solis orbis manebit. Ita quoque nunc insensibilibus atque in ipso sensu esse proposuit. sublato. quod sentiri possit: sensus omnino sublatus est. Neque enim esse poterit sensus: cum quod possit sentiri non inuenit. Quod si sensus omnino deperat. scibile permanebit: et hoc evidentibus firmat exemplis: nam cum ea que sunt in rebus: vel in corporea sint: vel certe corporea: et quicquid ad corporis materiam referri potest: hoc sensuum varietati subiaceat: quicquid ad incorporea intellectus ratione et speculatione teneatur. Cum sit sensus omnis in

corpore: si omnino corpus non sit quoniam que sunt in corporea sentiri non possunt: ergo si que sentiri poterant interempta sunt: omnino sensus evertitur. Sed si sensus auferatur scibilia permanebunt: et quoniam sensus animalium effectiuus est: equa est utroqueque perditio. siue enim sustuleris animal sensus peribit: siue sensus evertantur: animalia quoque sublata sunt. Si eversis atque interemptis animalibus cum proprijs sensibus permanet corpora que anima non utantur: quod si sublatis animalibus sensibusque deperditis: corpora inanimata subsistent: cum corpora sint que sentiri possunt. Animalia que sentire valeant si interempta sint. manente scibili sensus eversus est. Ad igitur sicut scibilis interemptio sensus interimit: sic sensuum perditionem extinctio scibilium comitatur. Id vero etiam hoc probabitur argumeto: ante enim quam actu ipso aliquid sentiamus sensus non est. Nam prius quam dulce aliquid degustemus: gustatio ipsa dulcedinis non est: quod autem gustari possit. i. mel vel quodlibet aliud proprie nature ratione consistit. Quocirca prius esse quod sentiri possit: post vero sensus aristotele auctore firmatur.

Amplius sensus quidem simul cum sensato fit simul enim animal fit et sensus. Scibile autem ante est quam sensus esset. Ignis enim et aqua et alia huiusmodi. ex quibus ipsum animal constat. ante sunt quam animal sit omnino vel sensus. quare prius scibile quam sensus esse videtur.

In compositis rebus atque ex alijs iunctis priora sunt hec res que componunt aliquid ipsa substantia quam componunt. Namque cum corpus animalis sit ex igni aere et aque vel terra: priora hec esse necesse est quam ipsum sit animal quod illa elementa coniungunt. Hoc quoque et in alijs patet. nam cum sit liber ex versibus: prior est versus suum natura quam libri. Licet versus consistat verbis atque nominibus et ceteris quas grammatici partes orationis vocant hec ex quibus ipse versus constat: versus ipso priora necesse est esse. Quocirca sensus quidem ipsis iam compositis superuenit. Nam cum animal constet ex quatuor elementis: et cum sensus semper naturam animalium comitetur: cum ipsis animalibus sensus fieri et nasci necesse est. Quod si cum animalibus. i. compositis rebus sensus nascitur: sicut animali priora sunt ea ex quibus ipsum animal constat: sic quoque sensu qui cum animali nascitur: illa priora sunt: ex quibus animalis natura coniungitur. Coniungitur autem animal atque componitur ex quatuor elementis. Quatuor igitur elementa sensu priora sunt: sed quatuor elementa corpora sunt: corpus vero omne scibile est. Prius igitur scibile quam sensus est. Sensus enim cum re composita nascitur: illa vero que componunt et scibilia sunt et priora ipso composito. Uniuersaliter enim si que due res sint simul: cum quelibet res una earum prior sit et altera prior erit ut animal atque sensus. cum utraque simul sunt simulque nascuntur: cum quatuor elementa que sunt scibilia priora sint quam animal: sensu quoque esse priora necesse est. quocirca conclusit dicens. Quare prius quam sensus scibile esse videtur. Sed quidam quorum porphyrius quoque unus est astruunt in omnibus verum esse relatiuis: ut simul natura sint: veluti ipsum quoque sensum et scientiam non precedere scibile atque scibile: sed simul esse. quam quoniam breuis est ratio non grauius opponere. Ait enim si cuiuslibet scientia non sit: ipsum quidem poterit per se permanere. Scibile vero esse non poterit: ut si formatus scientia pereat

pereat. ipse fortasse forme permaneant: atq; in prio-
re natura consistant: scibiles vō non sint. Cum enim
scientia que illd cōprehendere possit: non sit: ipsa quo-
q; sciri non potest res. Namq; omnis res scientia sci-
tur: que si non sit: sciri non possit. Porro autem res
que sciri non potest: scibilis non est. Hoc idem de sen-
su: si gustus enīz pereat. mel forsitan permanebit: gu-
stabile autem non erit. Ita quoq; omnino si sensus
pereat: res quidem que sentiri poterant sint: sensibi-
les vō non sint sensu pereunte. et fortasse neq; scien-
tia neq; sensus secundum sentientes speculandus est:
sed secundum ipsam naturam que sensu valeat com-
prehendi. Nam res quecunq; per naturam sensibilis
est eam quoq; in natura sua proprium sensus quo sen-
tiri possit: habere necesse ē. Et quodcūq; sciri potest
per naturam: nunq; possit addisci nisi quedam eius
in natura scientia versaretur. Hec porphyrius. Sed
nos ad aristotelis ordinem textumq; veniamus. Ma-
g; ille adiecit quoq; alias questiones.

Habet autem questionem. vtrum nulla substan-
tia ad aliquid dicatur: quemadmodum videtur.
an hoc contingat secundum quasdam secundas
substantias. nam in primis substantiis necessariuz
est. nam neq; tote neq; partes ad aliquid dicuntur
nam aliquis homo non dicitur alicuius aliquis ho-
mo neq; aliquis bos alicuius aliquis bos. Simili-
ter autem et partes: quedam enim manus non di-
citur alicuius quedā man⁹ alicui⁹ man⁹. et quod-
dam caput non dicitur alicuius quoddam caput:
sed alicuius caput. Similiter autem et in secundis
substantiis: atq; hoc quidem in pluribus. vt homo
non dicitur alicuius homo: nec bos alicuius bos:
nec lignum alicuius lignum: sed alicuius possessio
dicitur. In huiusmodi ergo manifestum est quo-
niam non est ad aliquid. In aliquibus vero secun-
dis substantiis habet aliquam dubitationem. vt
caput alicuius caput dicitur. et manus alicuius ma-
nus dicitur: et singula huiusmodi. quare hec fortas-
se ad aliquid esse videntur.

Contra ea que superius disputata sūt: huiusmodi no-
dum questionis opposuit: qm̄ enim prima diffinitio
relatiuorum fuerat. illa esse relatiua q̄cūq; hoc ipsuz
quod essent aliorum dicerentur. secundum hanc dif-
finitionem possunt quedam substantie videri esse re-
latiue. quod si sit: substantie in diffinitionem acciden-
tium transeunt. Nam cum sint accidentia relatiua: si
quas substantias relatiuas esse concedimus: in accidē-
tium numero ponendas esse censebimus sed hoc con-
trarium est. Si enim substantia in subiecto non est:
accidens autem in subiecto est: qui fieri potest. vt idē
et in subiecto sit et in subiecto non sit: vtrum autē pos-
sit quedam s̄ba accidentium suscipere rationem: hoc
modo querendum est. Prime namq; sube ipse quidē
ad aliquid non dicuntur. neq; partes primarum sub-
stantiarum: quas ipsas quoq; in primis substantiis
numeramus. socrates enim non dicitur alicuius ali-
quis socrates: nec homo alicuius aliquis homo: nec
bos alicuius aliquis bos. nec partes primarū substan-
tiarum que ipse quoq; sunt prime substantie. Caput
enim non dicitur alicuius aliquod caput: sed tantum
alicuius caput: et manus non dicitur alicuius aliqua
manus sed tantum alicuius manus. Quare neq; p̄te

substantie neq; primarum substantiarum partes ad
relationem dici poterunt. Quod si secundas substan-
tias speculemur: nec ipse quoq; ad aliquid dicuntur.
Neq; enim dī aīal alicuius esse aīal: aut hō alicuius
esse hō. Quod si quis dicat posse eē animal alicuius
vt equum meū vel quodlz aliud: non in eo q; animal
est: sed in eo q; est possessio dicitur alicuius et sic non
dicitur animal alicuius animal: sed animalis possessio
alicuius possessio. Ergo neq; prime substantie: neq;
partes primarum substantiarum: neq; secūde substā-
tie ad aliquid dicuntur. Partes autē secundaruz sub-
stantiarum ad aliquid hoc ipsum q; sunt dicuntur. ca-
put enim alicuius caput dicitur: siquidem capitati ca-
put dicemus: et manus alicuius manus. Siquidem ex
manu nomen fingere volumus ad quod manus refer-
ri possit: sicut caput ad capitatū: et in aliis quidē reb⁹
eodem modo. Quod si ptes secundarum substantiaz
accidentes sint: et ipse secūde sube accidentes erunt:
aut si hoc non placet: constabūt secunde substantie ex
partibus accidentibus. quod fieri nequit. Quid igit
dicendum est: aut enim diffinitio relatiuorum repe-
bendēda est: aut aliter soluenda dubietas. Sed posi-
ta atq; constituta priori diffinitione que dicit: illa esse
relatiua que id quod sunt aliorum dicunt: hic questio-
nis nodus solui non poterit. quod ipse aristoteles hac
adiunctione testatur.

Si igitur sufficienter eorum que sunt ad aliquid
diffinitio assignata est: aut nimis difficile: aut ipso-
sibile est soluere: quoniam nulla substantia eorum
que sunt ad aliquid dicitur. Si autem non sufficiē-
ter sed sunt ad aliquid. quibus hoc ipsum esse est
ad aliquid quodammodo se habere. fortasse aliqd
contra ista dicetur. Prior vō diffinitio sequitur
quidēz omnia relatiua: non tamen eis hoc ē esse q;
sint ad aliquid: q; ea ipsa que sunt aliorum dicuntur.

Proposita ergo atq; firmata prioze relatiuozū dif-
finitione difficile defendi poterit. aut fortasse nunq;
quasdam substantias non esse relatiuas. Nam si ad
aliquid illa sunt quecunq; id quod sunt aliorum dicun-
tur: vt id quod est caput capitati dicitur caput: habe-
bit igitur substantia que est caput ad aliquid relatio-
nem: et ita erit substantia relatiua atq; accidens: qd
est impossibile. Quare quoniam proposita atq; con-
stituta prioze diffinitione hec incommoditas in dis-
putatione consequitur: vt constet ratione nō integre
diffinitionis: assignatio permutetur. Ait enīz non eē
integrā diffinitionem que supra sit reddita: nec ma-
gis illa esse ad aliquid que id quod sunt aliorum dicitur
potius quā ea quibus ipsum esse ē ad aliquid quo-
dammodo se habere. Sed fortasse videat qbusdā scō-
sulte legentibus et minime cōsiderantibus: id qd dif-
finiri oportuerat: hoc in diffinitione esse sumptū. qd
est vitiosissimum. Si enim iccirco diffinitio sumitur
vt res de qua queritur assignetur: qui magis est ap-
tior diffinitio si re ipsa quam diffinit. in assignatione
diffinitionis vtatur. Diffinitio namq; iccirco reddit
vt res de cuius quidem esse dubitatur: diffinitione
pateat. Quod si rem ipsam quam diffinit in diffini-
tione protulerit: nihilo planior diffinitio sit: vt si quis
hominem diffinire volens dicat hoc ipsuz esse homi-
nem quod hominem. Ita quoq; non considerantibus
aristoteles relatiuorum diffinitiones reddidisse vide-
bitur. Ait enim esse ad aliquid: quibus hoc ipsuz esse

Prima editio In predicamenta

est ad aliquid quodammodo se habere. ac si diceret: ea sunt ad aliquid que se ad aliquid quodammodo habent. Sed minutius atque acutus considerantibus vis integre diffinitionis prompte atque veraciter apparet. non enim in eo quod est dici ad aliquid consideramus: sed in eo quod est esse. ea namque sunt relativa: que in quadam comparatione et relationis habitudine consideramus ut quaternarius numerus: et hoc ipsum quod est esse dicitur. i. quatuor: et aliud quoddam. i. duplex ut si ad binarium conferatur. Sed quod de quaternario numero dicimus quaternarius: hoc ad ipsum quaternarii numeri naturam refertur. Quod vero duplex non est hoc quaternarii sed duorum ad quod duplex dicitur: et ad quod propria relatione duplex est. Binarius quoque numerus et binarius est et medietas: binarius quidem secundum suam naturam. Medietas vero secundum quaternarii relationem. Quocirca in comparatione quadam atque in habitudine ea que sunt ad aliquid speculamur. quaternarius enim in eo quod quaternarius est ad aliquid non dicitur: in eo vero quod est duplex duorum: relatiuus est. scilicet ad binarium comparatus. Binarius quoque in eo quod sunt duo: ad aliquid non refertur: sed in eo quod est medietas scilicet ad quaternarium comparatus. Ergo ut sit duplex quaternarius non duobus: sed medietate eget: ut sit medietas binarius: non quaternario sed duplo opus est. Uides ne ut habitudine quadam et comparatione res aliud in natura retinentes: aliud tamen ad se inuicem sint: et hoc non ex propria sed ex inuicem natura mutuatur. nam quod est duplex numerus ex medio trahit. Quod est medietas ex duplo atque hoc bis que sunt ad aliquid extra euenit. et ideo nihil patientibus neque permutatis ipsis que ad aliquid referuntur ipsa ad aliquid sunt nihil enim permutato de quaternario duplex ipse est: si ad binarium referatur: et nihil de binario permutato medietas est binarius: si ad quaternarium dicitur. ergo relatiuorum hoc est esse. i. hec eorum natura atque substantia est: id quod sunt ad aliquid referantur. i. non solum referri dicantur. sed etiam referantur. Atque hoc est quod ait: sed sunt ad aliquid quibus hoc ipsum esse est ad aliquid quodammodo se habere. ac si diceret quorum substantia est ad aliquid aliud referri. et que ita sunt ut ipsa id quod sunt ad aliud referantur et esse eorum sit ad aliquid aliud referri. sed non omnia que dicuntur ad aliud: et esse de alio mutuatur. Illa namque diffinitio prior maior est. diffinitionem namque relatiuorum supergressa est includit enim ea quoque que relativa non sunt: et quemadmodum cum dico hominem: mortalem esse necesse est: cum vero dico mortalem: non necesse est esse hominem: ita quoque ea que hoc ipsum quod sunt ex altero trahunt et esse habent ad alterius relationem: et esse suum ad alterius referunt nuncupationem. Que vero ad aliud tamen dicuntur: non necesse est: ut esse suum ad aliquid habeant relatum quo posteriorem diffinitionem suscipiant. ista sententia breuiter includatur ut quecumque hanc diffinitionem susceperint: ut hoc ipsum esse sit ad aliquid quodammodo se habere: habeant eam quoque diffinitionem: que est relativa esse quecumque id quod sunt aliorum dicuntur: que vero hanc habuerint diffinitionem illam si necessario habeant: ut ea que sunt ad aliud: et ad aliquid dicantur. Sed ea que dicuntur ad aliquid: non omnino ad aliquid sint: quod si ista diffinitio posterior recipiatur: quod dicit ea esse ad aliud quibus hoc ipsum esse est ad aliquid quodammodo se habere: poterit superior

solui dubitatio. quo dicam id quod ipse posteriore diffinitione secutus est. quod autem ait. Prior vero diffinitio sequitur quidem omnia relativa non tamen hoc eis esse: quod sint ad aliquid. quod ea ipsa que sunt aliorum dicuntur. hoc est quod non ideo aliud relatiuum esse dicitur: quam alterius esse dicitur. Sed tunc merito res aliqua relationis nomine continetur: quotiens non solum ad aliquid dicitur: sed hoc ipsum esse eius ad aliquid est quodammodo se habere. Quare quid hanc diffinitionem propriam consequatur: ipse addidit.

¶ Ex his ergo manifestum est: quod si quis aliud eorum que sunt ad aliquid diffinito sciet. et illud ad quod diffinito sciturus est. Si enim quis nouit aliud quod eorum que sunt ad aliquid est (est autem esse eorum que sunt ad aliud. ad aliquid quodammodo se habere) et illud nouit: ad quod hoc quodammodo se habet.

¶ Proprium relationis secundum eam que superius dicta est diffinitionem hoc esse confirmat: quod si quis id quod est ad aliquid definite scit quam relatiuum est: et illud ad quod referri potest: definit sciturus est quod sit. nam relativa ea sunt quibus hoc esse ad aliquid quodammodo se habere: quam ut sit quaternarius duplex a binario trahit. si quis nouit esse quaternarium numerum duplex: et binarium necessario sciturus est esse dimidium ad quem quaternarius duplex est. fieri enim nullo modo potest: ut cum quis nouerit aliquam rem esse relatiuam definite: non illud quoque sciat ad quod illa res dicitur definite: huius autem rei una probatio est que ex diffinitione venit. Diffinita enim sunt illa esse ad aliquid quorum ea esse substantia ut quodammodo se ad aliud haberent quod si eo est quaternarium numerum esse duplex: quod ad binarium quodammodo coniungatur: nullus quaternarium duplex esse poterit scire: nisi qui sciet medietatem esse binarium: et hoc quod in omnibus consideratur. Nam si nesciat quod ad quod aliud referatur eorum que relativa sunt: illud quoque ignorabit: utrum omnino ad aliud referatur: quod bis vobis aristoteles ait

¶ Si enim non nouerit omnino ad quod hoc quodammodo se habet: nec si ad aliquid quodammodo se habet sciturus est. sed in singulis palam hoc est. ut hoc si quis nouit diffinito quod est duplex. et cuius duplex est. mox diffinito nouit. si vero nihil diffinito nouit ipsum cuius duplex sit neque si est duplex omnino nouit. Similiter autem et hoc aliud si nouit aliquis quod melius est diffinito. et quo melius est. necessarium est nosse. Indiffinito autem non sciet. quod hoc est peiore melius opinio enim id quid sit. non disciplina. non enim sciuit subtiliter quod est peiore melius. si enim sic contingit. nihil est peius eo propter hoc Quapp palam est. quod si nouerit quod aliud relatiuorum diffinito. necessarium est et illud ad quod dicitur diffinito nosse.

¶ Quibus quoque rei exempla persequitur dicens: si duplex ad aliquid esse nouimus: scimus quoque id cuius duplex est. quod si nescimus id cuius est duplex: duplex autem esse cuiuslibet rei ex hoc est: quod ei sit medietas. ipsam quoque rem que duplex sit: utrum duplex sit scire non possumus. Si igitur diffinito nouimus quamlibet illam rem esse duplex: et eam cuius duplex est diffinito nos scire necesse est. Ut si nouit quis archisem patrem diffinito esse enee: et eneam diffinito filium esse agnoscat. vel si indiffinito nouit: quoniam pater est: indiffinito etiam sciturus est: quoniam filii pater est. et rursus si eneam quis indiffinito nouit quoniam

niam

niam filius est: sciturus quoque est indiffinitus: quoniam patris est filius. Manifestum est ergo quoniam ea que sunt ad aliquid: si diffinita ad aliquid esse sciuntur: et illud diffinitum sciendum est: ad quod illa referuntur: Quod in substantiis non eodem modo esse Aristotele probamus auctore: qui huius questionis seriem ita concludit.

Caput vero et manus et horum singula que substantie sunt. hoc ipsum quod sunt est scire diffinitum. Ad quod autem dicantur: non est necessarium scire. Cuius enim caput hoc. vel cuius manus sit: non est scire diffinitum. quare non erunt hec ad aliquid. Si vero non sunt relatiuorum: verum erit dicere: quod nulla substantia relatiuorum est.

In capite inquit et in manu et in aliis substantiis non est verum: quoniam si quis aliquid horum alicuius esse no-uit et ad aliquid aliud referri: iccirco et ad quam referatur diffinitum sciaturus est. Si quis enim aperto capite atque omnibus membris manu foras ererat: manifestum est quoniam manus illa alicuius manus est. cuius autem manus sit: dici diffinitum non potest. Similiter quoque optis oculis facieque velata si cuiuslibet caput aspicias: illud quidem caput alicuius esse non dubitas cuius autem sit diffinitum non proferes. Quare quoniam hec huiusmodi sunt ut si quis ea diffinitum sciat esse alicuius: cuius sint diffinitum. sciri non poterint: a relatiuorum diffinitione: quorum si una res quelibet diffinitum sciatur esse ad aliquid: illa quoque res ad quam dicitur: diffinitum sciatur: substantie segregantur Subiiciendum tamen est illud quoque: quod non omnino verum est in diffinitionibus rem ipsam que diffinitum: sumi non oportere. Multa enim sunt que aliter proferuntur et diffiniuntur: et aliter accipiuntur. ut si quis dicat album esse colorem nigro contrarium: potest hoc et in corpore accipi. namque et color album dicitur et corpus quod albo participat: album nominatur. Quocirca ne quis putet tale album esse diffinitum: quod ad participationem albi et corporis referatur. ita dicendum est album esse quod cum in aliquibus est: cum est albi color nigro contrarium. Atque ita rem ipsam in sua diffinitione sumimus: quod. scilicet. aristoteles. i. rem ipsam que diffinitum in diffinitione sumi inter verisimilia topicorum posuit argumenta. Illuc autem post relatiuorum disputationem ad maiorem nos de his rebus tractatum studiosus doctor hortatur dicens.

Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare: nisi sepe pertractata. sint. dubitare autem de singulis non erit inutile.

Quod. scilicet. nunquam diceret: nisi nos ad maiorem acuminis exercitationem considerationemque reuocaret. Quod quoniam eius est adhortatio. nos quoque in aliis de his rebus dubitationes solutionesque proferere minime grauabimur

Onsueta in principio questio est: cur post relationis predicamentum disputationem qualitatis aggressus est: quod nimis curiosum est. Mirabile enim fuerat: cur post quam titatis ordinem non statim de qualitate cepisset: sed quoniam quantitati quedam relationis admiscuit: et disputationem de relatione continuauit: iccirco non est mirabile post expeditam relationis interpositionem ad qualitatis eum ordinem reuertisse. quod etiam ex hoc quoque recta sit series. Nam post magnum paruumque statim proportio et quedam ad aliud comparatio consequitur. ut sit aut maius aut minus:

aut equale vel inequale: que sunt ad aliquid. post hec autem innasce quasque necesse est passiones: que a qualitatis natura non discrepant: ut album: vel nigrum vel calidum: vel frigidum: vel quecumque bis sunt consimilia: que predicatio qualitatis includit. Sed est titulus huius propositi de quali et de qualitate. Queritur enim cur ei non aut de quali dixisse aut de qualitate suffecerit: quod hoc modo soluitur. Dicimus enim quale non uno modo: qualitatem vero simpliciter. Quale. n. dicimus et ipsam qualitatem: et illam rem que qualitate illa participat ut albedo quidem qualitas est. qui vero participat albedine albus dicitur: sed et albedinem ipsam communiter quale dicimus. i. ipsam proprie qualitatem: et album dicimus quale illud. scilicet. quod superius comprehensa qualitate participat. Ita ergo et ipsam qualitatem et rem que qualitate participat. qualia communiter appellamus: qualitas vero simpliciter dicitur. Res enim ipsa que participari potest: sola qualitas nominatur. Res vero que participat: qualitatis vocabulo non tenetur: ut albedo qualitas quidem est albus vero qualitas non est. Differunt ergo hoc quod dicimus quale et qualitas: quod illud dupliciter: illa simpliciter appellatur. Quocirca quod quidam negent hunc titulum Aristotelis esse: idemque confirmet posteriore adiectione signatum: nos tamen dicimus propter quandam nominum similitudinem demonstrandam vtrumque posuisse: ut nihil distare videatur: vtrum quale an qualitas id quod appositum est predicamentum dicatur. quale enim ipsam aliquotiens rem (ut diximus) qualitatemque significat. Sit ergo ex rebus sumpta diffinitio qualitatis. quod vero in quibus diffinitionibus. quodque superius in aliis quoque predicamentis: eodem sumus vbi vocabulo: nullus arbitretur generalem me diffinitionem voluisse signare: sed diffinitionis nomen in res descriptionis accipiat. In his enim que generalissima genera sunt: diffinitio queri non debet: sed descriptio: que dam nature. non est enim possibile inueniri diffinitionem eius rei: que genus ipsa sit: et que genus nullum habeat. Quocirca bis propositis atque antea constitutis incipiendum est de qualitate.

Qualitatem autem dico. secundum quas quales quidam dicuntur.

Quis querit cur omnium in disceptatione doctissimus tam culpabilis qualitate termino diffinitionis includerit. Volentibus enim nobis quid sit qualitas scire ita respondet. qualitas est secundum quam quales quidam dicuntur. Nihil enim minus erit obscurius atque ignorabilius: quod ait. secundum quam quales dicuntur: quod si de ipsa sola qualitate dixisset. Nam si illi sunt quales: qui qualitatem habent: ut sciatur quales prius qualitas cognoscenda est. Amplius quoque nihil differt dixisse eam qualitatem secundum quam quales quidem dicuntur: quod si diceret eam esse qualitatem que qualitas sit. Nam sic qualitatem diffinire volens ait. Secundum quam quales quidam sunt. Rursus si quis quales aliquos diffinire voluerit: eodem modo dicere poterit qui in se retinent aliquam qualitatem. quod si qualitas quidem quid sit per quale. quid autem sit quale: superiore qualitate monstratur: nihil intererit dicere qualitatem esse qualitatem: quam qualitatem esse: secundum quas quales dicuntur. si ordinata diffinitio generalis in hoc generalissimo genere poni potuisset: recte culpabilis determinatio videretur. Illuc autem frustra contendit. cum iam (ut sepe dictus est) descriptionis potius hunc locum terminum

Prima editio In predicamenta

Quod alicuius diffinitionis addiderit. Quocirca si designatio tantum quedam et quodammodo adumbratio rei eius de qua queritur et non diffinitio est: absurda calumnia est rebus notioribus res ignotiores probante non ante perspecta descriptionis ratione culpate. Illud autem quis dubitet notiores esse eos qui quales sunt illa ipsa ex qua quales dicuntur qualitate: ut qui libet albus notior est ipsa albedine. Nam si albedo qualitas est albus vero ab albedine. i. a qualitate denominatus est: albus erit qualis notatus ab albedine qualitate. Quod si ut dictum est notior albus est albedine qualis notior erit qualitate: sicut grammaticus quoque notior est grammatica. grammaticus quoque qualis est denominatus. s. a grammatica qualitate. Omnia enim que sensibus subiecta sunt: notiora sunt nobis quam ea que sensibus non tenentur. Quare nihil impedit describentem et quodammodo naturam rei eius de qua queritur designantem res ignotiores notioribus approbare.

Est autem qualitas eorum que multipliciter dicuntur. et una quidem species qualitatis habitus et dispositio dicitur. differt autem habitus a dispositione: quod permanentior et diuturnior est. Tales enim sunt scientie et virtutes. scientia enim videtur esse permanentium et eorum que difficilime moueantur. si quis vel mediocriter sumat scientias: nisi forte grandis permutatio facta sit vel ab egritudine vel ab aliquo huiusmodi. Similiter autem et virtutes ut iustitia et castitas: et singula talium non videntur posse moueri. neque facile permutari. Affectiones vero dicuntur que sunt facile mobiles et cito permutabiles: ut calor et frigiditas et sanitas et egritudo: et alia huiusmodi. Afficitur enim circa eas homo quodam modo: cito autem permutatur: et ex calido frigidus fit: et ex sanitate in egritudinem transit. similiter autem et in aliis nisi forte in his que contingit per temporis longitudinem in naturam cuiusque transferri. ut insanabilis. vel difficile mobilis existat affectus. quem iam quilibet habitum vocet.

Proponit qualitatem multipliciter dici. que res trahit aliquos: ut eis suspicio nasceretur aristotelem credere qualitatem equiuoce nominari. Nam si omnis equiuocatio multipliciter dicitur: qualitas autem secundum aristotelem ipsa quoque multipliciter appellatur. secundum aristotelem nomen qualitatis equiuocum est. nos vero defendimus multipliciter dici esse non una tantum significatione nominari. Dicitur enim aliquid multipliciter dici: cum et equiuoce dicitur: et diuerso modo cum de suis speciebus multipliciter predicatur. Et communis est multiplex appellatio etiam in his nominibus que veluti genera de speciebus dicuntur velut equiuoca de subiectis. Namque et animal multipliciter dicitur. Nam si multe sint species: que animali subiecte sunt: ipsum quoque multipliciter quodammodo nominatur. Istam autem multiplicationem non ad equiuocationem retulisse aristotelem: sed potius ut qualitatem genus esse proponeret: Illa res monstrat quod ait. et una quidem species qualitatis habitus affectioque dicitur. Nam qui speciem dicit esse qualitatis habitum et affectionem: quis eum dubitet ipsam qualitatem vim obtinere generis arbitrari. Cur vero dicit unam speciem esse qualitatis: cum geminas proposue-

rit habitum. s. et affectionem: queritur. Nam si unus idemque sit habitus et affectio: superflua est eiusdem rei repetita propositio: sin vero differat: quare differant inuestigandum est. Genere enim ne dissent illa res preuenit: quod utraque sub qualitate constituit. Restat ergo ut aut specie discrepent: aut numero. si specie discrepent: non ab aristotele pro una specie poneretur. Reliquum est igitur ea neque genere neque specie differre: sed numero. Habitum namque et dispositio idem est secundum speciem: sed numero tantum et propria quadam qualitate dissentiunt. dispositionem vero indiscrete idem quod affectionem voco. Nam sicut socrates a platone nil quidem secundum ipsam humanitatis speciem discrepat: sola tamen proprie persone qualitate disuncti sunt. Ita quoque dispositio atque habitus: nec potius hoc modo: sed quemadmodum ipse socrates dum esset paruulus: post vero pubescens a se ipso distabat. Eodem quoque modo habitus et dispositio. Namque habitus firma est dispositio: affectio infirmus est habitus: ut quemadmodum distat albus color ab albo colore: si in pictura hic quidem permaneat ille vero statim periturus sit: nisi quod is qui permanentior est. in habitu est: Ille vero qui facile periturus est: in affectione: ita nihil aliud interest inter habitum atque dispositionem. Nam quamuis permanentior sit habitus. facile vero mobilis dispositio: non nisi tantum diuturnitate differunt permanenti. Unde fit ut genere et specie habitus a dispositione non discrepet. Quocirca recte que numero solo distabant non specie: sub unius speciei nuncupatione utraque sunt ab aristotele proposita. sed est horum propria differentia quod habitus diutissime permanentes dispositiones sunt. Dispositio autem facile mobilis habitus. sed si horum exempla queramus: hec poterunt inueniri. Habitudines sunt ut artes: discipline: virtutes. Namque ars non facile mobilis videtur et diutissime permanet. Hoc enim ars ipsa meditatur. ut visu atque exercitatio non pereat. Quis enim est qui sciens recte grammaticas nulla vi interueniente validioris passionis amisit. fertur enim quidam summus orator egritudine febribusque decoctus omnem litterarum amisisse doctrinas: In aliis vero rebus sanus ac sibi constans et in omni re vegetus permansisse. Disciplina quoque etiam ipsa est in permutationem difficilis. Quis enim sciens triangulum duobus directis angulis tres interiores similes habere angulos: hanc scientiam preter vim (ut dicitur est) fortioris passionis amisit. Virtutes quoque in eodem genere ponende sunt. Virtus enim nisi difficile mutabilis non est: neque enim qui semel iuste iudicatur iustus est: neque qui semel adulterium facit est adulter: sed cum ista voluntas cogitatioque permanserit. Aristoteles enim virtutes non putat scientias: ut socrates: sed habitus in ethicis suis esse declarat. quo circa constat esse habitus stabiliter permanentes difficillimeque mutabiles: hoc tantum excepto: ut non eas vis aliqua maior alicuius permutationis impellat et destruat. Affectionis vero species sunt: ut calefactio atque perfrictio et egritudo atque sanitas: cum ad eas quodammodo sit homo dispositus atque affectus non tamen immutabiliter aut caloris qualitatem habeat aut frigoris: sicut nec perpetuo sanitatis aut perpetuo egritudinis: quin etiam si qua sunt que per longi temporis egritudinem corporibus immutabiliter indurantur: ut ea iam in naturam quodammodo corporis cuiusque transferunt: ut si quis percussus cicatricem faciat

cem faciat insanabilem: illi ex dispositione et affectio ne quidam factus est habitus. Quocirca recte dictus est dispositiones inueteratas habitus facere. Nam cum quelibet dispositio permanens et difficile mobilis facta sit: illa iam non dispositio aut affectio: sed habitus vocandus est.

Manifestum est autem quoniam hec volunt habitus nominari: que sunt diuturniora et difficile mobilia. Namque in disciplinis non multum retinentes sed facile mobiles non dicuntur habitum habere: quousque sint ad disciplinas peius vel melius dispositi. quare differt habitus a dispositione quod hoc quidem facile mobile est: illud vero diuturnius et difficile mobile.

Habitus esse qualitates difficile mobiles et diuturnissime permanentes hoc argumento confirmat: quod eos quibus quelibet scientia traditur: si ab eis non fortiter adiscatur: eius rei quam discunt habitum retinere non dicimus. Qui enim litteras discens nondum soluto cursu sermonis: sed syllabatim quodammodo atque inter cense per imperitiam legerit: eum quidem dispositum esse atque affectum dicimus ad scientiam litterarum: non tamen adhuc illum habitum retinere. Quare idem quoque est in aliis rebus. Omnes enim quicumque ad aliquam rem dispositi eius rei qua sunt aliquo modo affecti: non diuturnam in se receptionem habent: eos ad illam rem dispositos quidem esse arbitramur: habitum vero habere non dicimus. Recte igitur habitus diuturnior et permanentior: dispositio vero facile mobilis neque perdurabilis ab Aristotele proponitur.

Sunt autem habitus dispositiones: dispositiones vero non necesse est habitus esse: qui enim retinent habitus: et quodammodo dispositi sunt ad eos. qui autem dispositi sunt. non omnino retinent habitum.

Sensus quidem talis est: quod omnis quicumque habeat habitum: habet quoque in eodem habitu dispositionem. Si quis vero habeat dispositionem: non sit eum necesse etiam habitum retinere. Habitus ab habendo dictus est. Idcirco quod ab aliquo immutabiliter habetur: ut glauci oculi: vel adunce nares: vel alicuius artis scientia atque doctrina: que si quis habeat: etiam dispositus ad ea esse dicitur. Si quis autem dispositus ad aliquam rem sit non eum necesse est etiam habitum habere: ut sit quis negligenter opertus algore quietatur: dispositus quidem tunc ad frigus est: non tamen eius retinet habitum. Videtur autem eandem similitudinem seruare genus. Nam genus amplius predicatur: et ubicumque species sit: mor quoque nomen generis presto est. Ubi autem sit genus: non necessario speciei vocabulum consequitur: ut si quis est homo: eum animal esse necesse est. Si quis est animal: non statim homo dicitur. Quocirca cum quicquid est habitus: dispositio sit: quicquid dispositio non omnino sit habitus. Videtur genus esse quoddam habitus dispositio. sed illud verius: ubi intensio est atque remissio: genus intensiois remissionem esse non posse.

Nam sicut in eo quod est album et magis album genus album esse non potest idem namque est album et magis album: nisi forte quod sola discrepant intensioe quod magis album quadam quasi intensioe augmento crescit atque porrigitur. sic etiam habitus atque dis-

positio cum idem sint: utraque sola differunt intensioe: quod auctione quodammodo et cremento quodam et permanentior firmitiorque est habitus dispositione quocirca dispositio habitus genus non est: eodem quoque modo nec dispositiois species habitus. Sed nunc quodam ita est habitus: ut non per dispositionem creuerit: neque per aliquam nondum durabilem qualitatem ad perfectum venerit statum: ut est nasi curuitas: vel cecitas oculorum: si subita facta sit. Nec enim ab ipso habitu nulla precedente dispositione ceperunt. forte enim nunquam ad ea dispositus fuit aliquis qui adhuc non haberet. Alii vero habitus intensioe sunt atque inueteratione dispositionis: ut ea que in artibus doctrinisque versantur. Prius enim quis ad ea dispositus est: post vero habitus capit: alia vero non intensioe sed quadam permutatione ad habitum veniunt: ut lac quod ex liquido defigitur et constipatur in caseum: et vinum quod ex dulci atque suavi in acidum gustus saporemque conuertitur. neque enim plus tunc vinum est quam fuit ante cum esset suauis sed cum quadam permutatione in aliam qualitatem habitudinemque transgressum est: Et de prima quidem qualitatis specie sufficienter est dictum.

Aliud vero genus qualitatis est secundum quod pugillatores vel cursores vel salubres vel insalubres dicimus: et simpliciter quecumque secundum potentiam naturalem vel impotentiam dicuntur.

Non enim quoniam sunt dispositi aliquo modo unumquodque huiusmodi dicitur: sed quod habent potentiam naturalem vel impotentiam facere quiddam facile vel nihil pati. ut pugillatores vel cursores dicuntur. non quod sint dispositi aliquo modo. sed quod habeant potentiam naturalem hoc facile facienti. Sanatiui autem dicuntur. eo quod habeant potentiam naturalem. ut nihil a quibuslibet accidentibus facile patiantur. Egrotatiui vero eo quod habeant impotentiam naturalem nihil facile patiendi. Si militer autem his et molle et durum se habent durum enim dicitur. quia habeat potentiam non citius secari. Adolle vero quod habeat eiusdem ipsius impotentiam.

Secundam speciem qualitatis esse commemorat: que ex quadam naturali potentia impotentiaque proueniat. hoc autem bini est: ut cum aliquos validi corporis intuemur nondum pugiles: neque huius peritia artis imbutos: sed sic eos pugillatores dicimus: non in eo quod iam sint pugiles sed eo quod esse possint: et si quorum leue corpus aspiciamus: sarasque non magnas: eos facile moueri cursuque veloces existimamus: quousque nondum ad cursus certamen aspirent: nec sint cursores: eos tamen cursores secundum potentiam nominamus non quod iam currant: sed quod possint currere: non absurde vocabimus. Eodem quoque modo eos vocamus salubres vel insalubres: quos valenti corpore vel fragiliore vel ad sanitatem aptos vel ad egritudinem credimus. Unde fit ut quosdam egrotos possumus salubres vocare. quosdam vero sanos insalubres dicere: non enim quod iam actu vel sani vel egroti sint: salubres vel insalubres dicuntur: sed quod vel sani diutius esse possint vel egroti. Sed questio est cur cum de qualitatis speciebus propositum sit: secundum genus dixerit qualitatis et non speciem: ita enim ait.

Prima editio In predicamenta

Aliud vero genus qualitatis est secundum quod pugillatores vel cursores vel salubres et insalubres dicimus. Sed qui hoc querunt ignorare videntur illud esse solum genus: quod super se aliud genus non habeat. Illud vero solum species: quod sub se nulla species claudat. illa vero que inter genera generalissima speciesque specialissimas sunt: communi posse generis et speciei nomine nuncupari. Quocirca quoniam de ea specie qualitatis aristoteles tractat: que nondum sit species: specialissima: sed magis generis prima species: et huiusmodi species que possit esse et genus: nihil absurdum est eandem et speciei et generis loco ponere. Sicut ut sunt quedam qualitates: a quibus denominatione quadam facta quelibet illa res dicitur: ut ab albedine album: vel a luxuria luxuriosum: vel quicquid huiusmodi est. in his que secundum potentiam naturalem non ita est. Ars enim ipsa pugillatoria non est proposita: a qua pugillatores dicamus. Pugillatores enim non dicuntur ab eo quod usus pugillatorie artis exerceant sed ab eo quod ad eam secundum potentiam naturalem affecti sunt. quocirca quos dicimus pugillatores a pugillatoria dicti si sunt neque ab ea denominari possunt: sed magis a pugillatoria arte pugilles appellantur. Pugillalis enim est: qui pugillatoria arte utitur. atque hoc idem in ceteris licet videre. In his ergo nulla certa qualitas est: a qua cetera nominentur. Sed si qua tamen inuenienda atque exprimens sit: talis est quas ipse aristoteles hoc modo denunciat: que sit secundum potentiam aliquid faciendi: vel impotentiam aliquid patiendi. Pugillatores enim et cursores ideo dicimus: quod habeant potentiam faciendi: id est currere atque esse pugiles. Salubres vero denominamus: quod ipsi habeant aliquam quodammodo impotentiam aliquid patiendi. qui enim minus ab extrinsecus accidentibus patitur hic de sanitate securus est. et qui de sanitate securus est illum salubrem esse re vera possumus predicare. Alia vero est qualitas que secundum nihil patiendi impotentiam dicitur. ut eos quos insalubres vocamus. hi enim impotentiam habent nihil patiendi: ideo quod habeant potentiam aliquid cito patiendi. quod si quis est qui ab extrinsecus accidentibus aliquid facile patitur: ille potens est facillime egritudini subiacere: secundum quam potentiam insalubres dicimus. etiam si sint sani. Eodem quoque modo durum dicitur et molle. Durum enim est quod habet potentiam non citius secari. quod enim durum est: difficillime aliqua sectione diuiditur. Molle autem quod habeat impotentiam difficiliter secari. quod quoniam molle secatur facile: secundum impotentiam difficiliter secari molle dicimus. Et hec est secunda species qualitatis. nunc transeamus ad tertiam.

Tertia vero species qualitatis passibiles qualitates et passiones. sunt autem huiusmodi. ut dulcedo et amaritudo et austeritas et omnia his cognata. amplius et calor et frigus et albedo et nigredo. Et quoniam hec qualitates sunt. manifestum est. Quocirca quod si ista susceperint. qualia dicuntur secundum ea. ut mel quoniam dulcedinem suscipit. dulce dicitur. et corpus album eo quod albedinem suscipit. Similiter autem sese habent in ceteris.

Tertium genus qualitatis proponit. quod nos in parte qualitatis speciemque conuertimus passibiles qualitates et passiones. He autem a se plurimum distant: ta-

men cum utraque qualitates sint utraque prius docet post vero que eorum distantia esse videatur edisserit et prius eorum conuenientia proponit exempla. Nam quid sint passibiles qualitates dicens ait. ut dulcedo. vel amaritudo: calor et frigus: et nigredo et albedo: et alia his cognata. hec que superius comprehensa sunt qualitates esse illa ratione confirmat: quas in primordio de qualitate disputatoe ipsi qualitates esse reddiderat. Diffinitionem enim qualitatis esse prout dixerat. secundum quam quales vocamus. Quod si secundum qualitates quales vocamus. ab amaritudine vero vel a dulcedine amarus vel dulce dicitur: A nigredine atque albedine nigrum atque album: quis dubitet has esse qualitates in quibus qualitatis conuenit diffinitio. Illa enim semper eiusdem nature esse creduntur: quecumque eiusdem descriptionis finibus terminantur: ut si qua res diffinitionem hanc que est animal rationale mortale susceperit eam hominem manifestum esse est. quocirca si hec quas passibiles qualitates vel passiones dixerat: suscipiunt qualitatis diffinitionem eo quod qualia dicuntur que illa susceperint: has etiam constat esse qualitates.

Passibiles vero qualitates dicuntur non quod hec que illas susceperint qualitates. aliquid patiantur. neque enim mel quod aliquid passum sit. ideo dicitur dulce. nec aliquid aliud huiusmodi. similiter autem his et calor et frigus passibiles qualitates dicitur. non quod ipsa que eas suscipiunt. aliquid passa sint. sed quoniam singula eorum que dicta sunt. secundum sensuum qualitatem passionis perfectiua sunt. passibiles qualitates dicuntur. dulcedo enim quandam passionem secundum gustum efficit. et calor secundum tactum similiter autem et alia.

Passibilium qualitatum exempla constituerat dulcedinem vel amaritudinem: frigus atque calorem: albedinem atque nigredinem: que cum passibiles qualitates sint: non tamen uno eodemque modo passibiles qualitates dicuntur sed longe distant rationes: quibus hec omnia qualitates passibiles appellantur: ut prius dulcedo vel amaritudo: calor et frigus passibiles qualitates dicuntur: non quo ea que sunt dulcia: aliquid extrinsecus patiuntur: nec vero ea que sunt amara: ex aliqua passione saporem asperum amaritudinemque susceperint. Neque enim mel aliquid passum est: ut ei dulcedo esset in natura. nec vero absinthium ab ulla aliqua extrinsecus passione amaritudinis horroz infecit. quocirca hec et his similia non ideo dicitur esse passibiles qualitates: quod ipse aliquid passe sint sed quod ex his passiones quedam in sensibus dimittantur. Illamque ex melle quod dulce est dulcedo quedam in gustu relinquatur: simulque etiam calor et frigus passionem quandam sensibus faciunt. Datimur dulcedinem cum aliquid dulce gustamus: simulque secundum calorem et frigoris qualitatem talium sensuum passionem subimus. Quocirca calor et frigus amaritudo atque dulcedo: ideo passibiles qualitates dicuntur: quod secundum sensuum qualitatem quandam in nobis efficiantur passionem: non quod ipsa extrinsecus aliquid patiantur.

Albedo autem et nigredo et alii colores non similiter his que dicta sunt. passibiles qualitates dicitur sed hoc quod he ipse qualitates ab aliquibus passionibus innascuntur.

Quoniam vero passibiles qualitates etiam colores esse dicuntur.

esse dicuntur: id est albedo et nigredo. Non autem eodem modo passibiles qualitates dicuntur: quemadmodum amaritudo atque dulcedo calor et frigus: nunc que eorum distantie esse possunt exponit. Amaritudo enim atque dulcedo non quod ipsa aliquid extrinsecus paterentur sed quod ipse efficerent passionibus: passibiles quod qualitates vocabantur albedo vero et nigredo contrarie. Non enim quod ipse aliquas sensibus passiones importent: sed quod ex aliis quibusdam passionibus innascent. Hoc autem videtur. Aristoteles ex eo quodammodo considerasse: quod post ipse proposuit hoc modo.

Quoniam ergo sunt per aliquam passionem multe colorum mutationes manifestum est rubeo enim aliquis rubeus factus est et timens pallidus: et unumquodque talium.

Hoc autem ex non longi temporis passionibus ad passibiles qualitates et diutissime permanentes acutissima consideratione transfertur. fit enim rationis probabilitas hoc modo. Demonstrantur enim colorum qualitates ex passionibus nasci. quod cum verecundia passio quedam sit: ex ea rubor eroditur: et cum timore loco passionis habeatur: ab ea pallor metuentis vultum atque ora defigit. Quare quoniam hi colores ex quadam passione videntur innascent: etiam in naturali colore eandem verisimile est euenisse rationem. Nam quoniam cum verecundia sit. in os omnis sanguis egreditur: et velut delictum tecturus effunditur: ita quod sit rubor ex sanguinis progressionem atque in apertum effusione. Quocirca si hoc ex in naturali passione contigerit: naturali facies rubore perfunditur: Pallor vero sit quotiens a facie sanguis ad precordiorum interiora ingreditur. Quod si hoc quoque naturalis passio det verisimile est eodem infectum colore procreari: Quocirca siue per egritudines pallor sit: quod naturale non est: siue per aliquem naturalem euentum passionis accidat: ceteraque ad eundem modum: passibiles qualitates dicuntur: eo quod ex aliquibus passionibus sint. quod ipse aristoteles hac voce testatur

Quare vel si quis naturaliter aliquid talium passus est: similem colorem oportet esse habere. Quae enim affectio nunc ad verecundiam circa corpus facta est: et secundum naturalem passionem eadem fiet affectio: ut naturalis color sit similis.

Cum siue aliquis vel nondum natus aliquid patiantur quo faciem sanguis relinquat: siue quolibet alio modo sanguis ex infantis vultu ad interiora migravit: facies naturalis infecta pallor: et que nunc non naturales passionibus dispositionesque sunt: ut cum hi colores faciem vel totum corpus inficiunt: be si naturaliter contigerint eisdem: similibus signatus coloribus vultus aspicietur. Nunc enim cum estus in superficie vultus sanguineum impositum decorerit. nigredinis perusti sanguinis rubor reddit colorem. Quod si idem aliqua passione in faciem nondum geniti infantis acciderit: eandem verisimile est affectionem coloris corpus suscipientis inficere. Quare que in coloribus sunt iccirco passibiles qualitates dicuntur: si quod ipse aliquid patiantur: sed quod ex aliquibus passionibus in cuiuslibet corpus atque ora proueniunt.

Quecumque ergo talium casuum ab aliquibus passionibus difficile mobilibus et permanentibus precipium sumpserint: passibiles qualitates dicuntur siue enim secundum naturalem substantiam pal-

lor aut nigredo facta est: qualitates dicuntur: Quales enim et secundum eas dicuntur: siue propter egritudinem longam vel estum aliquid tale contingit: vel nigredo vel pallor: et non facile preterit: et in vita permanet. qualitates et iste dicuntur. Similiter enim quales et secundum eas dicuntur.

Dat quoddam signum quo perspecto valeamus agnoscere: quas harum omnium que supradicte sunt: qualitates oporteat appellari. Si enim ita vel casu aliquo vel natura hec qualitates euenierit: ut eorum sit tardus exitus permutatioque difficilis: qualitates vocantur. Si quis enim vel per egritudinem vel per naturam pallidus fiat: sitque in eius corpore permanens pallor: tunc qualitas appellatur. et hoc non in corporalibus solum vitis: sed etiam in animi quoque affectionibus inuenitur. Si quis enim vel per naturam vel quomodo dolibet alio postea casu assiduus commestationibus delectetur. et hoc illi quodammodo in ipsa mentis dissolutione permaneat: ab eoque difficile moueatur: passibilis qualitas effecta est: iccirco quod secundum eam quales dicuntur: quibus illa prouenerit. Illiger enim dicitur in quo nigredo permanerit. Commestator cui voluptas perpetua commestandi est. Est ergo signum in passibilibus qualitatibus hoc: eas esse immobiles et permanentes. que autem huiusmodi sunt que facillime permutantur et temporali statu sunt: de his talis aristotelis videtur esse sententia.

Quecumque vero ex his que facile soluuntur: et cito transeunt: sunt. passionibus dicuntur. qualitates vero minime. non enim dicuntur secundum eas quales. neque enim qui propter verecundiam rubeus factus est. rubeus dicitur. nec cui pallor propter timorem venit. pallidus est. sed magis quidem aliquid passus sit. quare passionibus huiusmodi dicuntur. qualitates vero minime. Similiter his. et secundum animam et passionibus et passibiles qualitates dicuntur. Quecumque enim mox in nascendo ab aliquibus passionibus difficile mobilibus sunt. qualitates dicuntur. ut dementia et ira et alia huiusmodi. quales enim secundum eas dicuntur. id est iracundi et dementes. Similiter autem et quecumque alienationes non naturaliter. sed aliquibus casibus facte sunt difficile pretereuntes et omnino immobiles. et huiusmodi qualitates sunt. quales enim et secundum eas dicuntur. Quecumque vero ex his que facile et citius pretereunt sunt. passionibus dicuntur. ut si quis contristatus iracundior sit. non enim iracundus dicitur. qui in huiusmodi passione iracundior est. sed magis aliquid passus. quare passionibus quidem huiusmodi dicuntur. qualitates vero minime.

Quid de his affectionibus iudicaret: que ad presens tempus atque ad momentum animis vel corporibus inhererent: ipse non obscura oratione vulgavit. Nam cum prius eas esse passibiles qualitates pronunciarerit que ex aliquibus passionibus gignerentur: et tamen si subiectis immutabiliter permanerent: nunc illas affectiones que ita sunt in subiectis: ut cito pretereant: non qualitates sed passionibus vocat. Si quis enim propter verecundiam rubore infectus est: quoniam rubor ille non permanet: rubeus non vocatur. Quod si rubeus

Prima editio In predicamenta

diceretur: esset quoque ipse rubor passibilis qualitas: quoniam in subiecto corpore diutissime permaneret. Illuc autem quoniam nullo modo rubeus dicitur: cui a verecundia rubor venit: qualitates autem sunt secundum quas quales vocamur: verecundie rubor non qualitas: sed quedam passio est: nam si esset qualitas: ab eo rubore rubei dicerentur: id est quales: sed hoc non ita est. Non igitur, huiusmodi affectiones que non multo durant tempore qualitates vocantur: sed potius passiones. Passus enim aliquid dicitur qui propter verecundiam rubeus fit. Eadem ratio est in anime passionibus: Nam si ad momentum quis iratus est, non ideo eum iure aliquis iracundum vocet: sed si huiusmodi vitium in cuiuslibet animo constanter inhererit. Nam si quis vel per naturam vel per egritudinem sit lesus corpore: ut vel perpetuam dementiam: vel immobilem incurrat iracundiam: ille vel demens vel iracundus dicitur. Et quecumque alienationes, (ut ipse ait) vel secundum naturam vel per casum permanentes fuerint ille in passibili qualitate numerantur: ideo quod secundum eas quales dicimur. Que autem, (ut dictus est) non permanent: sed facile trahuntur: eas non qualitates: sed solum vocamus passiones. Sed quoniam tres species qualitatis enumeravit: unam secundum quam habitus dispositionesque dicerentur, alteram secundum quam naturalis potentia vel impotentia ad aliquid faciendum vel patiendum subiectarum rerum naturas pararet, tertiam secundum quam passibiles qualitates dicerentur: et hanc tali duplicitate partitus est: ut alias ideo diceret passibiles esse qualitates: quod ipse aliquas generet passiones: alias vero quod ab aliquibus ipse passiones nascerentur. Queri potest quomodo hec quoque passibiles qualitates differant a prima illa specie qualitatis que secundum habitum dispositionemque preposita est. Nam si quis calorem frigusque persenserit: habet quidem qualitatem passibilem: sed tamen in eiusdem ipsius dispositione atque affectione versatur, dispositus namque est ad eundem calorem atque frigus: que sumpsit atque habuit: quod scilicet ipse aristoteles videns calorem frigusque in utraque specie numeravit, namque et dispositionem dixit calorem atque frigus: et passibilem qualitatem, huius questionis talis solutio est, nihil impedit secundum aliam scilicet atque aliam causam unam eandemque rem gemino generi specieque supponere: ut socrates in eo quod pater est ad aliquid dicitur, in eo vero quod homo substantia est, sic in calore atque frigore in eo quod quis secundum ea videtur esse dispositus: in dispositione numerata sunt. Secundum vero quod ex aliquibus passionibus innascentur passibiles qualitates dicte sunt. Ipse vero ab habitu distat id est passibiles qualitates: quod in plurimis ad habitus rebus per artes atque scientias peruenitur: ita ut ipse habitus ordine et filo quodam perficiatur. Passibiles vero qualitates eo modo minime. Quo vero differat hec passibiles qualitates a secunda specie: que secundum naturalem potentiam vel impotentiam dicitur: queritur. Per plana distantia est. Dicimus enim secundum potentie naturalis speciem aliquid dici: non secundum presentem actum: sed secundum id quod ad hoc esse potest, frigus vero caloremque et dulcedo vel amaritudo non secundum quod possit esse: sed secundum id quod iam sit: consideratur. Quocirca distat hec tertia species a secunda: quod hic secundum possibilitatem dicitur: tertia vero secundum actum.

Sed quod dudum promiscue passiones affectionum nomine vocabamus: hec quoque non longa questio est. Sic enim inueniemus quod passio ab affectionibus discerepare videatur. Si qua enim corpora ita calefacta sint: ut ex se quoque ipsa aliquem calorem emittere valeant: illa ad calorem affecta nuncupantur. Si quarero tantum calorem momento susceperint: passiones dicimus: et ab affectibus: segregamus: ut hoc sit integrum passionum affectio numquam ad habitus augmentum: ut amplificata passio in affectionem transeat: augmentata affectio in habitum permutetur. et hec quidem de tertia specie qualitatis pronuntiasse sufficiat: Illuc quarte speciei viz naturamque veracissima disputatione confirmat: usquequo progressa qualitatis distributio conquiescit. Nobis quoque disputationum prolixitas moderanda est. Providendum quoque est ut sufficiens breuitas ordini expositionis adhibeatur: ne aut breuitatem comitetur obscuritas: aut planitiem minus moderata oratio odioso fastidio et in longinquitate deformet.

Quartum vero genus qualitatis est figura, et circa unum quodque constans forma, amplius ad hec rectitudo et curuitas, et si quid simile est his, secundum enim unumquodque eorum quale quid dicitur, triangulum enim vel quadrangulum esse quale quid dicitur, et rectum aut curuum.

Quarta est species qualitatis que secundum unamquamque formam figuramque perspicitur. Est autem figura: ut triangulum vel quadratum, forma autem ipsius figure quedam qualitas est, ut figura quidem est triangulum vel quadratum, forma autem ipsius trianguli vel quadrati quedam qualitas, unde etiam formosos homines dicimus, figura enim quedam vel pulchrior: vel mediocris: vel alio quodammodo constituta qualitas formaque nominatur. Has autem esse qualitates nullus dubitat. Siquidem et a figura dicitur figuratur: et a forma formosus. Amplius quoque triangulum etiam a triangulatione denominatum est: et quadratum a quadratura. Quod si ille sunt qualitates: sed que quale aliquid appellatur non est quod dubitet formam figuramque esse qualitates: quoniam omnia que bis participant ex his ipsis qualia nominantur sed quoniam in continue quantitatibus species et triangulum et superficies enumerata est: ipsa quidem superficies quantitas est ipsius vero superficiem compositio qualitas, est enim figura (ut geometrici definiunt) que sub aliquo vel aliquibus terminis continetur. Sub aliquo quidem: ut circulus: sub aliquibus vero ut triangulum vel quadratum, quare spacium quidem ipsum: quod ex supradictis lineis continetur: superficies dicitur: que est quantitas. Superficies namque quoniam in dilatione quadam et spatio constat: quantitas est: sed compositio ipsius superficies qualitas. Nam quoniam tres linee convenienter in se iunctis terminis spacium concludere: quod tribus angulis et tribus lineis continetur: hoc ipsum spacium quod concludunt: ad quantitatem referri potest quod vero tribus lineis hoc est qualitas, figura enim est triangula, hoc idem quoque dici potest et in linea. Illa quoniam longitudo sine latitudine est: ad quantitatem dicitur quod recta siue curua est: redditur, rursus ad qualitatem.

Rarum vero et spissum et asperum et lene putabuntur quidem qualitatem significare, sed aliena hominibus putatur esse a divisione que circa qualitatem est, quadam enim positionem magis videtur utrumque partium significare, spissum quidem est eo quod partes sibi ipse propinque

pingue sint. rarum vero eo q̄ distent a se inuicem. & lene quidem quod in rectum sibi partes iaceant asperum vero quod hec quidem pars superet: illa vero sit inferior. Et fortasse alij quoq; apparebunt qualitatis modi: sed qui maxime dicuntur fere tot sunt. qualitates itaq; sunt que predicta sunt: qualia vero sunt: que secundum hec denominatiue dicuntur: vel quomodolibet aliter ab his.

Quaedam sunt que videntur esse qualitates: quonia et hijs aliqua denominatiue dicuntur: vt lene quonia dicitur a lenitate: & asperum quonia dicitur ab asperitate. spissum quoq; & rarum a raritate & spissitate nominantur. videntur ergo hec quoq; in qualitatis posse numerari. Sed rectam rationem perspicientibus nec solum auribus que dicuntur: sed etiam mente atq; animo iudicantibus in qualitatis hec poni non oportere manifestum est. Nam quod dicimus rarum: positio quedam partium est non qualitas. Nam quia ita partes a se separate distant: vt inter eas alij generis corpus possit admitti: ideo rarum vocatur vt spongie pumicesq;: quoniam in eorū cauernis furculus vel aliud quid immitti potest: ita vt inter rimas partium sit: iccirco rarum dicitur. Porro autem spissum: quoniam ita sibi partes vicine sunt atq; ad se inuicem stricte: vt inter eas nullum corpus possit incidere: atq; ideo spissum vocatur: vt est ferrum vel adamas. Positio ergo quedam partium his inest non qualitas. nec vero illud quoq; distat: quod dicitur lene. Nam quoniam partes ita sunt posite: vt neutra superet: neutra sit minor: sed equalibus extremitatib; iuncte sunt: iccirco quedam lenitas est: vt adducta manū illam que ex equalitate iunctis partibus nata est: sentiat lenitatem: vt est argentum. Asperitas vero ē partium non equalis positio: sed aliarum eminentium: aliarum vero depressarum vt cuius alie partes eminent: alie vero depresso sunt. Ergo secundum vnāquamq; partium positionem vel raritas vel spissitudo vel asperitas vel lenitas corporibus est. Non igitur hic secundum qualitatem dicuntur: sed potius secundum positionem. Positio autem in relationis genere nominata est. Non igitur hec qualitates: sed potius relative sunt. & enumerationes quidem specierum q̄ litatis aristoteles hic terminat. Non sunt tamen putande solum esse qualitates quas supra posuit. Ipse enim testatur esse quoq; alias qualitates: quas modo omnes nūerare neglexit. s; cur neglexerit multe sūt cause. Prima q̄ elementi vicem hic obtinet liber: nec perfectam scientiam tradit: sed tantummodo aditus atq; pons quidam in altiora philosophie introitū pandit. Quocirca si hoc ita est: tū dicere oportuit: quantum ingredientibus satis esset: ne eorū animos nondum ad scientiam firmos multiplici doctrine subtilitate confunderet que vero hic desunt in libris: qui tē rā τὰ φ̄σικὰ inscribuntur apposit. Perfectis namq; opus illud non ingredientibus preparatur. Est quoq; alia causa: vt nos ad exquirendas alias qualitates non solum propriorum dictorum: sed etiaz nostrorum aliquid inueniendi incitator admitteret. Quocirca concludit eas que maxime dicerentur: quas supra proposuit esse qualitates. Illa vero dici qualia que secundum predictas qualitates dicerent. sed quoniam addidit. vel quomodolibet ab his. que sit huiusce propositionis sententia prius appositis aristotelis verbis sequens expositionis ordo contexit.

In pluribus quidem & pene in omnibus denominatiue dicuntur: vt ab albedine albus & a grammatica grammaticus: & a iustitia iustus. sicut & in alijs. In aliquo vero eo q̄ nō sint posita qualitatis nomina nō contingit ab eis denominatiue dici: vt cursor: aut pugillator: qui secundum valitudinem naturalem dicuntur: a nulla qualitate denominatiue dicuntur. Non enim posita sunt nomina valitudinibus: secundum quas isti quales dicuntur. sicut in disciplinis. secundum quas vel pugillatores vel palestri ci secundum affectionem dicuntur. Pugillatoria enim & palestrica disciplina dicitur. quales vero ab his denominatiue hi qui ad eas afficiuntur dicuntur. Aliquando autem & posito nomine denominatiue non dicitur id quod secundum ipsum quale dicitur. vt a virtute studiosus dicitur. Virtutem enim habendo studiosus dicitur. sed non denominatiue dicitur a virtute. Non autem in pluribus hoc tale est. que autem dicuntur qualia. aut denominatiue a predictis qualitatis dicuntur. aut aliquo modo aliter ab his.

Multe inquit sunt qualitates: quibus positus & proprio nomine nuncupatis ab his alia denominatiue dicuntur: vt ea que ipse planissime adiecit exempla. Nam cum albedo cuiusdam nomen sit qualitatis: ab eo dicitur albus. Eodem quoq; modo & grammatica cui rei sit nomen ab ipso quales dicuntur. Grammatici enim a grammatica nominantur. atq; hoc est in pluribus vt posito nomine si quid secundum ipsas qualitates quale dicitur: ex his ipsis qualitatis appellatio deriuetur. Alie vero qualitates sunt: in quibus cū nomen positum non sit: tamen quales dicuntur. quales quidem quia alia qualitate participant: sed non secundum eam qualitatem quales dicuntur: ex qua si his esset qualitatis nomen positum: poterant appellari: vt in ea qualitate que secundum potentiam naturalem dicitur. Illi enim quales dicuntur: hi qui secundum ipsam potentiam nominantur: ipsi tamen (vt dictum est) nullo proprio nomine nuncupantur. Nam qui pugiles appellantur ab arte pugillatoria: iccirco ab ea pugiles dicuntur: quod ad eandem ipsam artem pugillatoriam quodammodo affecti sūt. Jam enim pugiles ab arte pugillatoria predicantur. Qui vero nondum pugiles sunt: sed esse possunt non secundum ipsam artem id est pugillatoriam: sed secundum potentiam pugillatorie artis pugillatores vocantur. Ipsi autem potentie nomen proprium positum non est. Nam quemadmodum a cursu cursores: a palestra palestri: a pugillatoria pugiles distinctis qualitatum vocabulis appellantur: non eodem modo est etiam in vniuscuiusq; rei potentia naturali. cursus enim potentia naturalis: secundum quam cursores vocamus: & rursus potentia pugillandi: vel potentia palestrizandi suo nomine distincta non est. Cur enim dicitur cursor si interrogemur de eo qui nondum est cursor: dicimus secundum potentiam naturalem. Cur palestricus: eodem quoq; modo naturalem potentiam respondemus. Quare pugillator qui nondum est pugilis: ab eadem quoq; potentia naturali nominat. Si igitur haberet hec naturalis potentia propriū nomen: ita distinctis vocabulis appellaret: vt in his qualitatis in quibus proprie nomen est positum: vt in

Prima editio in predicamenta

curfu vel palestra vel arte pugillatoria. et hoc quod ait. In aliquibus vero propterea quod qualitatibus nomina non sunt posita: impossibile est ab his aliquid denominatiue dici: Ut hoc scilicet demonstraret cursores quidem qui iam curreret a cursu esse dictum. cursores vero qui sunt in potentiam currendi: dicerent non vocari a cursu: sed tantum a potentia: cuius potentie nomen proprium non esset positum. Quare hec omnia que secundum potentiam naturalem dicuntur. a nulla qualitate denominatiua sunt. Idcirco quod hec qualitates a quibus denominari possunt: proprijs nominibus carent. que vero ita sunt: ut non ex potentia: sed ex affectione dicantur: ab his qualitatibus ad quas sese aliquo modo habent denominatiue dicuntur quod Aristoteles hoc protulit modo dicens. Non ita esse secundum potentiam naturalem: quemadmodum etiam in disciplinis secundum quas vel pugillatores vel palestrici secundum affectionem dicuntur. Pugillatoria enim disciplina dicitur et palestrica: quales vero ab his denominatiue: qui ad eas sunt continententes: dicuntur. Docuit igitur omnia que a quibusdam qualitatibus dici putarentur: vere quoque a qualitatibus non predicari: ut in his qualitatibus quibus nomen proprium non est. Illud quoque monstravit hoc in pluribus euenire: ut de propositis qualitatibus qualia denominatiue dicerentur. Restat ergo quod reliquum est: ut dicat esse quasdam qualitates quarum cum nomen sit positum: ab his ipsis tamen que illarum rerum participiant denominatiue non dici: ut virtus. Nam cum virtus qualitas sit (est enim habitus quidam: omnis vero habitus qualitas) Ergo quicumque virtute participat: non secundum eam denominatiue dicitur. In denominatione enim querendum est: ut semper idem permaneat nomen. In eo autem qui virtute participat. nulla virtutis denominatio est: ut qui bonitate participat: bonus dicitur: qui iustitia: iustus: et alia huiusmodi. Qui vero virtute participat: aut probus nominatur aut sapiens: sed neque probus neque sapiens a virtute: denominatiua sunt. Idcirco quod utrumque nomen a virtute longe dissimile est. quod ipse sic ait. Aliquando autem posito nomine denominatiue non dicitur quod secundum ipsum quale dicitur. Et eius rei proponere non omisit exemplum. sed hoc in multis non potest inueniri pauca enim sunt (ut ipse ait) in quibus posito qualitatibus nomine que his participiant: a superiori qualitate qualia non dicantur. Dat autem his qualitatibus pluralitatis calculum: ex quibus qualia nominantur ea que his participiant. Nam (ut ipse ait superius) in pluribus et pene in omnibus denominatiue dicuntur. Quocirca recta definitio est et proprio ordine constituta. Namque in principio hoc solum dictum est esse qualitatem secundum quam qualia dicerentur. Sed quoniam sunt quedam quorum qualitates ipse proprijs nominibus carent que vero his participiant: suis vocabulis appellantur: ut in naturali potentia. Et rursus sunt quedam: que in qualitatibus quidem habeant propria nomina. In his vero que ad eas ipsas qualitates essent affecta: nulla ex propositis qualitatibus denominatio fieret: hoc addidit. Ab omnibus qualitatibus aut denominatiue dici qualia: que illis qualitatibus participarent: aut quomodolibet. aliter. siue posito nomine qualitatibus de eo non dicerentur: que illa participarent: ut in eo quod est virtus: siue ipsi qualitati positum nomen non esset. ut in eo quod est potentia naturalis. Quare quoniam in his duabus qualitatibus:

in quibus vel posito nomine non secundum nomen que sunt qualia denominatiue dicuntur: vel cum ipsis qualitatibus nomen positum non sit: neutra ipsorum predicatio denominatiue fit. Ad concludendum omnem terminum qualitatibus ait: aut denominatiue qualia a qualitatibus appellari: aut quomodolibet aliter ab ipsis ut non denominatiue: sed aliquotiens quidem secundum potentiam: aliquotiens vero secundum eandem qualitatem virtutis eadem enim qualitas est virtutis et sapientie quocirca concludit ita qualia dici quecumque ex his qualitatibus denominatiue dicerentur: vel quomodolibet alio ab ipsis modo. Digestis in ordine prius omnibus qualitatibus ex eorum conclusione reperita: consueto ordine vnaqueque proprietates vestigatur.

Inest autem et contrarietas secundum quale. ut iustitia iniustitie contraria est. et albedo nigredini et alia similiter autem et ea que secundum eas qualia dicuntur. ut iustum iniusto. et album nigro. non autem in omnibus hoc est. rubro enim vel pallido aut medijs huiusmodi coloribus nihil contrarium est qualitatibus existentibus.

Dicit in qualitatibus quedam esse contraria: atque hoc probat exemplis. albedo namque et nigredo contraria sunt et quecumque albedine nigredineque participant. hoc est enim quod ait: et secundum eas qualia que dicuntur nam sicut albedo nigredini contraria est: ita quoque albus nigro. sed hoc qualitatibus proprium non est. nam cum rubrum et pallidum qualitates sint: alijque etiam colores huiusmodi in his contrarium non est. nullus. nam dicit aliquid rubro vel pallido esse contrarium quoniam album et nigrum extremitates quedam colorum sunt et longissime a se distant: contraria sunt. Medietates vero contraria non habent. Nam si quis ponat rubrum nigro esse contrarium longissimeque distant que sunt contraria. Longissime igitur nigredo a rubore distabit: et rursus albedo a nigredine plurimum distat. Est igitur nigredini rubor atque albedo contraria vniuersique rei duo contraria inueniuntur quod fieri non potest. Non est igitur nigredini contrarium rubor. Similiter autem monstrabimus et in alijs medijs coloribus contrarium non esse. Quocirca si huiusmodi coloribus contrarium nihil est: non in omni qualitate contrarietas reperitur. quod si ita est: suscipere contraria qualitatibus proprium non est. At vero nec in ipsis quoque formis que manifeste qualitates sunt contrarietas inuenitur. nam neque circulus quadrato: neque quadratus triangulo: nec vlla figura vlli figure potest esse contraria. Quocirca manifestum est suscipere contrarium non esse proprium qualitatibus. Sed quoniam sunt quedam in qualitate que sibi met videantur esse contraria: ut iustitia et iniustitia: hinc quedam questio solet oriri. Dicunt enim quidam iustitie iniustitiam non esse contrariam. putant enim quod dicitur iniustitia priuationem esse iustitie: non tamen contrarietatem. Contraria enim proprijs nominibus non contrarij priuatione nominari: ut album nigro. habere tamen iustitiam aliquam contrarietatem: cuius adhuc proprium nomen non sit inuentum: quod omnino falsum est. Multe enim habitudines priuationis vocabulo proferuntur: ut liberalitas et illiberalitas: prudentia et imprudentia. que nunquam virtutibus opponerentur: que sunt habitus: nisi ipse quoque habitus essent: et in animis habentium immutabiliter permanerent. At vero neque illud verum est omnes priuationes negatiue proferri

perri. **Surditas** enim cum sit auditus priuatio. sine negatione profertur: eodē quoq; modo cecitas: Nullus enim dicit inauditio: neq; inuisio: nec aliquid huiusmodi. sed tñ surditas cecitasq; nominantur proprijs nominibus: cum sint illa i habitu visus: auditus: illa in priuatione ponenda. Igitur iustitia iniustitie contraria est. Tradit ergo regulam ea que contraria sunt sub quo genere conuenienter aptentur: quam regulam his verbis ipse perscribit.

Amplius si ex contrarijs vnum fuerit quale: hoc palam est quoniam reliquum erit quale proponenti ex singulis alia predicamenta vt si est iustitia iniustitie contrarium quale autem est iustitia. quale igitur est iniustitia. nullum enim aliorum predicamentorum aptabitur iniustitie nec quantitas: nec ad aliquid: nec vbi: nec omnino aliud quicquid nisi quale. sic autem et in alijs que sunt secundum quale contraria.

Si ex duobus inquit contrarijs manifestum fuerit vnum eorum contrariorum sub qualitate poni: simul manifestum erit quod etiam eius contrariuz conuenienter qualitati supponatur: simulq; demonstrat iniustitiam esse qualitatem. Nam si iustitia apertissime qualitas est: circiter quod neq; quantitas: neq; ad aliquid: neq; vbi: nec quando: nec aliud vllum predicamentum est: nec sub vilo alio genere poni potest nisi sub sola qualitate: cum ei contraria sit iniustitia: non est dubium iniustitiam quoq; qualitati subnecti: qd ipse quoniam planius dixit: et ipsa exemplorū luce vulgavit: ad aliud nobis est transcendendum.

Suscipit autem qualitas magis et minus. albus enim magis et minus alterum altero dicitur. et iustum alterum altero magis et minus dicitur. sed et ipsa clementum suscipiunt. cum candidum namq; sit. amplius contingit candidum fieri. non tam oia sed plura. Iustitia namq; a iustitia si dicatur magis et minus potest quilibet ambigere. similiter et in alijs affectibus. quidam enim de talibus dubitant iustitiam namq; a iustitia non multū aiunt magis et minus dici. nec sanitatem a sanitate. Adinus autem alterum altero habere sanitatem aiunt. et iustitiam minus alterum altero habere sic autem et grammaticam. et alios affectus. Sed tñ ea que secundū eos affectus dicuntur qualia indubitatē recipiunt magis et minus. et grammaticior enim alter altero dicitur. et iustior. et sanior similiter et in alijs

Aliud quoq; proprium protulit: quod tracta ratione ab integra proprietate qualitatis exclusit. Ait enim qd litates posse vel intendi vel minui. posse enim dici alterum altero plus album: vt nix argento: et que candidiora sunt marmorā. et iustum alterum altero magis et minus dicimus. Namq; iustius aliquid factum: nec non iustissimum est. In quibus autem comparationes sunt: in his magis minusq; dici manifestum ē. hoc quoq; modo ipsum album vel alia qualitas nō solum contra alteram eiusdem speciei comparata et intensione crescit et relaxatione minuitur: sed etiam ad seipsam recipit comparationem. Dicitur enim nunc quidem argentum candidius esse q̄ antea cum fuerit detersum. Sed cum hic ita sit: non est magis minusq; suscipere proprium qualitatis. neq; enim sola

qualitas magis minusq; suscipit. hec enim intensio et relaxatio in his quoq; que sunt ad aliquid inuenitur: vt in eo quod est equale et inequale possumus dicere plus equale vel minus: et in ceteris huiusmodi. nec vō omnes qualitates suscipiunt magis et minus quod ipse sic ponit. Non autem in omnibus hoc est sed in pluribus. Dubitabit enim quis an iustitia magis esse iustitia dicatur: similiter autem et in alijs affectionibus.

quidam vero in hoc dubitant. dicunt enim iustitiam iustitia non magis vel minus dici: nec sanitatem sanitatem. minus autem habere alterum altero sanitatem dicunt: et iustitiam minus alterum altero habere. In hoc tres fuere sententie. Quedam namq; dicebant i omnibus secundum materie habitudinem reperiri posse magis et minus. Proprium namq; esse materie corporumq; intensione crescere et minus relaxatione: que quorundam platoniorum sententia fuit. Alia vō que secundum certissimas verissimasq; artes atq; virtutes non diceret esse magis et minus. Secundum autem medias dici posse: vt hec ipsa grammatica atq; iustitia non dicitur magis grammatica neq; magis iustitia. Esse autem quasdam alias mediocres artes in quibus idipsum posset euenire. Tertia est de qua aristoteles loquitur qd ipsas quidem habitudines nulla intensione crescere: nec diminutione decrescere putat: sed eorum participantes posse sub examine comparationis venire vt de his magis minusue dicatur. Sanitatem namq; ipsam et iustitiam alteram altera magis minusue non esse. Neq; enim quisq; dicit magis esse sanitatem alia sanitate. Sed hoc solum dicere possumus magis sanitatem habere aliquem. i. esse saniorē: et magis sanum et minus sanum. Dicimus ergo qd ipse quidem qualitates non suscipiunt magis et minus. Qui vero secundum eas quales dicuntur: ipsi sub comparatione cadūt: vt iustior et sanior et grammaticior. Namq; ipsa grammatica. i. litteratura non suscipit magis et minus. nullus enim dicit alteram altera magis esse grammaticam: sed eum qui grammatica ipsa participat. Dicimus litteratum quem a litteratura scilicet denominamus: litteratus autem suscipit magis et minus: vt datus grammaticus plerumq; erat etate iam proecta grammaticus. i. litteratus: quam cū primū ad huiusmodi studia deuenisset: et q̄q; se hec ita habeant: tamen inuenimus aliquas qualitates: in quibus indubitate comparatio inueniri non possit vt sunt quas ipse supposuit.

Triangulus vero et quadrangulus non videtur magis et minus suscipere. nec aliqua aliaz figuraz

Hec enim que ex quarta specie qualitatis dicta sunt: magis minusue nulla ratione suscipiunt: nullus enim dicit plus eē alium circulum q̄ alium: nec magis esse illud triangulum q̄ illud dicitq; fortasse maior ē: magis autem non dicit. Huius autem rei hec ratio est: vt cum sit trianguli diffinitio: figura que sub tribus rectis lineis continetur: si qua sunt que hanc diffinitionem in se suscipiant: vt et ipsa tribus rectis lineis contineat: pprie triangule forme sunt. eodē quoq; modo et circulus ita diffinitur. Circulus est figura plana. que sub vna linea cōtinet: ad quā ex vno puncto qui intra ipas ē oēs que exeūt linee eā sibi sunt. Rursus q̄drati diffinitio talis est. Quadratus est quod quatuor eā libus lineis et quatuor rectis angulis cōtinetur. Que cumq; igitur vel circuli diffinitionem suscipiunt: vel q̄drati: equaliter vel circuli vel quadrate forme sunt. si

Prima editio in predicamenta

qua vero non suscipiunt: nullo modo sunt. Si qua vero sunt: que neque quadrati suscipiunt definitionem: neque circuli: neque quadrati sunt neque circuli: ut est figura que parte altera longior dicitur. Illa enim ita definitur: parte altera longior figura est: que sub quatuor lineis continetur: rectisque angulis que quatuor linee eque sibi quidem non sunt: contra se vero posite bine sibi eque sunt ergo quia huiusmodi figura neque circuli definitionem capit: neque quadrati equaliter neque circulus neque quadratus est. Si qua enim cuiuslibet forme definitionem suscipiunt: omnino eadem sunt. Ut qui circuli circulus qui quadrati quadratus: qui trianguli triangulus: qui parte altera longioris parte altera longior: et in ceteris eodem modo. Si qua vero non suscipiunt: ut triangulum circuli definitionem non capit: neque omnino circulus est nec potest dici inter quadratum et triangulum: quoniam utraque circuli definitionem non capiunt. quadratum quidem plus esse circulum: triangulum vero minus. omnino enim utraque a circuli ratione disjuncta sunt quod bis verbis ab aristotele tractatur.

Quecumque enim definitionem trianguli suscipiunt et circuli omnia similiter trianguli vel circuli sunt. Eorum vero que non recipiunt: nihil magis alterum altero dicitur. nihil enim quadratum magis quam parte altera longior forma circulus est: nullum enim ipsorum recipit circuli rationem. Simpliciter autem si utraque non recipiunt propositi rationem non dicitur alterum altero magis. Ad ergo omnia qualia recipiunt magis et minus. horum itaque que predicta sunt. nihil est proprium qualitatis.

Nam et si hoc definitio facit: ut demonstrat rationem cuiusque substantie: quecumque definitione discrepant illa etiam ipsa nature substantia discrepabunt. Recte igitur si qua cuiuslibet rei propositae siue trianguli siue quadrati definitionem non capiunt: ab eiusdem ratione natura disjuncta sunt. Quocirca neque triangulum neque quadratum neque circulus: neque quicquid horum est: suscipiunt magis et minus. Sed cum hec qualitates sint: non omnes qualitates eque magis minus suscipiunt. Quod si neque in omni qualitate intensio diminutioque provenit: neque si sola: quod hec eadem in relatione reperias: non est magis minus suscipere proprium qualitatis. Quoniam igitur qualitatis proprium esse dicendum est: id ergo planissime ipse subterposuit.

Similia vero et dissimilia secundum solas dicuntur qualitates. Simile enim alterum alteri non est secundum aliud. nisi secundum illud quod quale est. quare proprium erit qualitatis secundum eam simile et dissimile dici.

Simile inquit et dissimile sole retinent qualitates. Nam quis simile ad aliquid sit tamen hoc ipsum quod dicimus simile non dicimus nisi quod quale est. Nam si eadem qualitas sit in duobus: illa in quibus est similia sunt. nec est aliud predicamentum: secundum quod simile et dissimile dici possit et de alijs quidem omnibus notum est quoniam de villo non dicitur. Quod si quis de quantitate affirmet dici posse secundum eam simile atque dissimile: monstratum est secundum quantitatem non simile et dissimile: sed equale et inequale predicari. Et quoniam per singula queque pergentibus et

omnibus idem qualitatibus inuenitur: et in nullo alio predicamento esse perspicitur: recte hoc proprium qualitatis esse firmavit. Sed quoniam cum de his que referuntur ad aliquid tractaretur: affectus atque habitus in his que sunt ad aliquid numeravit. Nunc vero eadem quoque qualitati supposuit: ipse sibi quandam obicit questionem: cur si prius sub his que ad aliquid referuntur: ista subiecerit: nunc sub qualitatibus eam posuerit. Superius namque monstravit ea que essent a se diversa: easdem species habere non posse: cum dicit diversorum generum et non subalternatim positorum diverse specie differentie sunt. Quocirca cum relatio atque qualitas diversa sint genera: easdem utriusque supponi species non oportet. hoc est enim quod dicit.

At vero non decet conturbari. ne quis nos dicat de qualitate propositionem facientes multa de relationis interposuisse. habitus enim et dispositiones horum que ad aliquid sunt. esse dicebamus. pene enim in omnibus talibus genera ad aliquid dicuntur. nihil autem eorum que singula sunt. Nam cum disciplina genus sit. hoc ipsum quod est alterius dicitur. alicuius enim disciplina dicitur. eorum vero que singula sunt. nihil ipsum quod est alterius dicitur. ut grammatica non dicitur alicuius grammatica. nec musica alicuius musica. sed forte secundum genus hec ad aliquid dicuntur. ut grammatica dicitur alicuius disciplina non alicuius grammatica et musica alicuius disciplina non alicuius musica. Quapropter que quidem singularia sunt. non sunt ad aliquid.

Qua questionem validissima argumentatione dissolvit bis scilicet verbis. Pene enim ea que sunt in omnibus his generibus ad aliquid dicuntur. Eorum vero que sunt singillatim id est species nihil huiusmodi sunt. Hec enim est argumentatio: quam greci ἐπιπέφωκα vocant. In huiusmodi affectionibus atque habitudinibus: que interea sunt genera: eas solas ad aliquid posse reduci. que vero species essent illorum generum: non posse in relationis: sed in qualitatibus numerari: ut scientia cum sit habitudo habet sub se alias habitudines grammaticam et geometricam. In hoc igitur scientia ipsa quod genus est ad aliquid semper refertur. dicimus enim scientiam alicuius scientiam. Grammaticam vero que eius species est nullus dicit alicuius esse grammaticam dicitur enim si fieri potest grammaticam aristarchi esse grammaticam. Sed omnia quecumque dicuntur ad aliquid convertuntur. Dicitur ergo et aristarchus grammaticam aristarchus: quod fieri non potest. Non igitur grammaticam aristarchi: ut ad aliquid dicitur. Est etiam hec argumentatio non species sed huiusmodi genera ad aliquid appellari: ut cum ipse quidem species ad aliquid non dicantur: ut grammatica non dicitur alicuius grammatica: si quando tamen est ut species ad aliquid referatur: id non secundum se sed secundum genus: ut grammaticam quoniam genus est scientia: que relatiua est. si quis grammaticam ad aliquid referre contendant: non potest secundum ipsam grammaticam eam ad aliquid predicare: sed secundum scientiam. id est secundum genus suum. Non enim dicit grammatica alicuius grammatica sed fortasse grammatica alicuius scientia. Non ergo grammatica secundum grammaticam ad aliquid dicitur. sed secundum scientiam. Et hoc est quod ait. ut grammatica non dicitur alicuius grammatica: nec musica: sed fortasse secundum genus

genus proprium iste dicuntur alicuius: vt grammatica alicuius dicitur scientia: non alicuius grammaticae. Ergo singularum. Specierum nihil est quod ali qua relatione predicetur. Genera vero harum specierum relatiua sunt que paulo superius dixi: quod. n. ait pene enim in omnibus talibus genera ad aliquid dicuntur. Eorum vero que sunt singularia nihil. hoc demonstrare voluit: genera ipsa habitudinum dispositionum esse relatiua: species vero generum quas singillatim esse dixi: ad aliquid nullomodo predicari. Quas iccirco esse singillatim vocauit quia grammatica vna est: et rursus musica vna: scientia vero non vna. Recte igitur species scientie singillatim esse nominauit. Constat igitur qd genera huiusmodi habitudinum dicantur ad aliquid: species vero ad nihil aliud propria predicatione referantur. Quocirca quonia huiusmodi species relatiuas non esse demonstrauit nunc qd reliquum est qualitates esse confirmat.

Dicimus autem secundum singula quales. Hec enim et habemus. Scientes enim dicimus: qd habemus singulas scientias aliquas. Quare hec erunt etiam qualitates: que singularia sunt: secundum quas etiam quales dicimus. Hec autem non erunt eorum: que sunt ad aliquid.

Cillam esse qualitates superius confirmatus est: ex quibus aliqui quales vocarentur. nos autem iccirco grammatici dicimus: non qd vniuersalem scientiam: sed qd ipsam grammaticam habeamus: et hoc vere dicitur. Iccirco nos dici scientes: quia grammatici sumus: potius qm iccirco grammaticos quod aliquam scientiam retinemus. Nullus enim a generali scientia grammaticus aut sciens: nisi a singillatim scientia sciens grammaticusq; perhibetur. Igitur quoniam ex his habitudinum speciebus quales vocamur: ipse species in qualitate numerande sunt. Sed cum quis grammatica participat: de ea etiam genus dicitur: et secundum eam non solum ad grammaticam. sed ad scientiam quoq; coniungitur. Dicitur enim iccirco sciens: ergo quoniam habens grammaticam: et sciens et grammaticus dicitur: non potest vlla scientia participare: qui singulas non habuerit. qui enim cunctis speciebus caret: illi quoq; genere ipso carendus est. Quare quoniam has species habemus: et secundum eas quales dicimus: vt a grammatica scientes et grammatici nuncupamur: has autem ipsas species monstratum est ad aliquid non referri. Recte igitur huiusmodi habitudines que in alterius relatiuis species sunt: in qualitate enumerate sunt. Quod si quis hoc quoq; inuitus: accipiat aliud addit quo totum questionis vinculum solueretur. ait enim.

Amplius si contingat hoc ipsam et quale et relatiuum esse. nihil est inconueniens in vtriusq; hec generibus enumerare.

Cillam cum sit verum vnam eandemq; rem duobus diuersis generibus non posse esse suppositas: illud tamen conuenit secundum aliud atq; aliud vnam eandemq; speciem duobus generibus posse. subnecti: vt in eo quod supra dictum est. cum socrates substantia sit pater vero ad aliquid: cumq; substantia discrepet atq; relatio: nihil tamen est inconueniens eundem ipsum socratem in eo qd homo est substantie supponi in eo qd habet filium relationi. quocirca si secundum aliam atq; aliam rem duobus generibus eadem res

quelibet diuersissimis supponatur: nihil inconueniens cadit. Ita quoq; et habitudines in eo qd alicuius rei habitudines sunt: in relatione ponuntur in eo qd secundum eas quales dicuntur: in qualitate numerantur. Quocirca nihil est inconueniens vnam atq; eandem rem secundum diuersas nature sue potentias geminis et si contingat pluribus adnumerare generibus: Quocirca quoniam de qualitate tractatum est nos quoq; orationis cursum ad reliqua predicamenta vertamus.

De facere et pati.

Recipit autem facere et pati contrarietatem et magis et minus. calefacere enim et frigidum facere contraria sunt. et calefieri et frigidum fieri. et delectari ac contristari. quare recipit contrarietatem et magis et minus calefacere enim dicitur magis et minus. et calefieri magis et minus. et contristari magis et minus. Recipit igitur magis et minus facere et pati. de his itaq; tanta dicantur. Dictum est autem et de situ et in his que ad aliquid sunt. qd denominatiue a positionibus dicitur. et de reliquis autem quando et vbi et habere eo qd manifesta sunt. nihil de his ultra dicitur. quia quod in principio dictum est. quia habere quidem significat calciatum esse armatum esse. vbi autem vt in lycio. quando vt heri. Et alia que de his dicta sunt. de propositis itaq; generibus sufficientiant dicta.

Decursis quatuor predicamentis que aliqua questione et consideratione egere videbantur: tenuiter cetera breuiterq; perstringit. Et de facere quidem et pati nihil in hoc libro: nisi qd tria suscipiant vel intensiorem immutationemq; ab aristotele est disputatum. Alijs vero eius operibus plene ab eo perfecteque tractata sunt: vt hoc ipsum de facere et pati in his libris quos πῆρις ἐπιστήμης καὶ φθόρας ἴσκριψίτ. de alijs quoq; predicamentis non illi minor in alijs operibus disputatio fuit: vt de eo quod est vbi et quando in phisicis: et de omnibus quidem altius subtiliusq; in libris quos μετὰ ταύτην vocauit: exquiritur. Ac de facere quidem et pati ipse plainissime posuit posse eas suscipere contrarietates. Dicimus enim calefacere et frigidum facere: quod scilicet ad faciendum refertur. Dicimus aquam calefieri et frigidam fieri: quod nihilominus ad patiendi ducitur predicamentum. Magis quoq; et minus suscipere apertissimis demonstrat exemplis. Sic enim magis calefacere et minus: et magis calefieri vel minus dicitur atq; hec baccen. ipse enim hec apertissime posuit. Est autem eorum descriptio talis. quod in faciendo quidem actus quidam a quolibet in aliam rem veniens consideratur. In patiendo autem in eo ille actus consideratur: in quem venit. Actus enim et passio simul in phisicis esse monstrata sunt. Et de facere quidem et pati ad presens tempus hec disputata sufficientiant.

De situ et positione.

Ictum est de situ in relatiuis quoniam denominatiue a positionibus dicitur. Positio quidem quoniam ipsa est alicuius. in his que sunt ad aliquid: numerata est: sed quoniam ois res que ab alio denotatur: aliud est qm idipsum a quo denotata est: vt aliquid est qd est grammaticum atq; grammatica. qm uis grammaticus a grammatica denominetur. Ita cum

Prima editio in predicamenta

fit positio relativa: quicquid denominatiue a positio-
nibus dicitur hec relatiuorum genere non tenetur.
Positio autem ipsa relatiua est. positum vero est a
positione denominatum. Statio enim cuiusdam sta-
tio est. Stare vero quoniam a statione denominatus
est: non ponitur in eo genere in quo statio fuit. Qua-
re sub relatione hoc predicamentum non inuenitur.
Sed quoniam nihil est ad quod hoc reducere genus
atque aptare possimus: dicendum est suum esse genus
Ut accumbere ab accubitu: stare a statione et cetera
quidem que: iccirco se aristoteles exequi denegat: quo-
niam planissima sunt ait enim. De reliquis vero .i.
quando et ubi et habere propterea quia manifesta sunt
nihil de his ultra dicitur quod in principio dictus
est et eorum predicta ponit exempla.

De ubi et quando.

Dicendum est autem breuiter de predica-
tione que est ubi et quando: sicut ipsum ad
aliquid per se esse non potest: nisi ex alio ali-
quo naturam trahat: ita: et quando vel ubi
esse non possit: nisi locus ac tempus fuerit.
Locus enim ubi: tempus vero quando comitatur. non
est autem idem tempus et quando: nec ubi et locus: sed
proposito prius loco si qua res in eo loco sit posita: ubi
esse dicitur. Rursus si certa res in tempore est: quan-
do esse perhibetur: ut appollina res ludi: cum sint in
tempore: quando eos esse dicimus. Habent autem hec
quoque proprias diuersitates: ubi quidem: quod aliquo-
tiens infinite dicitur. Alicubi enim esse dicimus ali-
quem: ut Socratem: aliquotiens autem diffinite: ut
in foro vel in academia. habet quoque ubi secundum
ipsum locum in quo est aliquas contrarietates. Sur-
sum enim esse et deorsum ubi esse dicitur. Temporum
quoque varietates in eo predicamento quod est quan-
do esse manifestum est. futura enim et presentia pre-
teritaque in quando predicamento veniunt. Dicimus
enim fuisse aliquando scipionem consulem romanum
nunc esse orientis imperatorem: qui nunc anastasius
appellatur. futurum autem esse aliquem: qui scilicet
secundum quando predicamentum dicuntur.

De habere.

Habere autem est quiddam extrinsecus ve-
niens neque innatum ei a quo habetur: aliud
quod est illud ipsum a quo habetur: in se re-
tinere: ut armatum esse vel vestitum esse.
Habere enim est vestes atque arma: que cum
eo nata non sunt neque aliqua cum eo qui habet com-
muni natura proprietateque iunguntur. sed quoniam
de his aristoteles tacuit nobis quoque nunc eorum lon-
gior tractatus omittendus est.

De oppositis.

Oppositis autem quotiens solent
opponi dicendum est dicitur autem
alterum alteri opponi quadruplici-
ter: aut ut ad aliquid aut ut contraria
aut ut habitus et priuatio. aut ut affir-
matio et negatio opponitur autem unumquodque isto-
rum ut sit figuratim dicere. ut relatiua. ut duplum
dimidio. ut contraria. ut malo bonum. ut secundum
priuationem et habitum. ut cecitas visui. ut affirma-
tio et negatio. ut sedet non sedet.

Expeditis omnibus predicamentis cur preter propo-
situm operis in hanc oppositarum disputationem sit
ingressus: a multis ante quesitum est: sed Andronicus

hanc esse adiectionem Aristotelis non putat: simulque
illud arbitratur: iccirco ab eo fortasse hanc adiectionem
nem de oppositis: et de his que simul sunt: et de priore
et de motu: et de equiuocatione habendi esse non fa-
ctam: quod hunc libellum ante topica scripsit: quodque
hec ad illud opus non necessaria esse putauerit: sicut
ipse categorice profuit ad scientiam topicorum: igno-
rans scilicet quod sufficienter in topicis quantum ad ar-
gumenta pertinebat et de his omnibus que adiecta
sunt et de predicamentis fuisse propositum. Sed hec
Andronicus Porphyrius vero hanc adiectionem va-
care et carere ratione non putat. Cuius hanc prodidit
causam. Ut enim multa sunt: quare quod communibus
conceptionibus non sese suggererent: in huius libri
principijs ab Aristotele predicta sunt: ut de equiuo-
cis et uniuocis: et denominatiuis: et de his omnibus:
quecumque usque ad substantie disputationem ad ipsorum
commentorum utilitate cognitionemque predicta sunt
et ita quedam fuisse: que essent quidem in communibus
sensibus: egerent tamen utilioris diuisionis mo-
do hec diligenter supposita sunt: ut quid essent prope-
tenteretur: ne falsis opinionibus traductus
animus luderetur. Docet autem hoc inquit etiam ipse
ordo congruus rationumque conueniens titulorum hanc
adijectionem fuisse perutilem atque necessariam. Quis
enim de oppositis: post vero de his que simul sunt
et de his que posteriora sunt. Post autem de motu:
ad postremum de huiusmodi equiuocatione sermonem
faciens series terminauit. Ecce quod in omnibus qui-
dem predicamentis ante quesitum: utrum possint ha-
bere contraria. In his vero que sunt ad aliquid. dixit
magnum paruo non posse esse contrarium sed oppo-
situm. Quod vero esset oppositum: dicere pretermis-
sit: ne ordo disputandi continuus rumpereetur. Hoc
igitur recte: quod illic pretermiserat: prius edocuit.
In relatiuis quoque de his que sunt prius: queque simul
natura gignuntur: strictim tetigit: quod nunc diligen-
ter explicat. faciendi vero patiendique predicamenta
sunt: in quibus quidam quasi motus agitatioque consi-
deratur. Neceesse igitur fuit de motu dicere: qui natu-
ram faciendi vellet ostendere. Quis autem dubitet
cuiuslibet illius sermonis equiuocationem monstra-
re esse perutile. Quare quoniam habere quoque predi-
camentum est: non fuit inconueniens neque superfluum
de habendi equiuocatione tractasse. Illud quoque que-
ritur: utrum oppositionis nomen equiuoce predicet.
Dicimus enim quatuor modis opponi. Aut ut contra-
ria aut ut ad aliquid: aut ut habitum et priuationem:
aut ut affirmationem et negationem. Hic ergo contem-
ditur: utrum equiuocatio quedam circa has quatuor
diuersitates sit: an id ipsum quod dicimus oppositum
generis vice predicetur: ut sit uniuocum. Sed in hoc
Stoicorum peripateticorumque diuersa sententia fuit:
ut ipsi inter se peripatetici diuersa sectati sunt. Stoi-
corum quoniam longa sententia est pretermittatur.
alijs autem peripateticis placet nomen hoc oppositi
de subiectis equiuoce predicari: ita affirmantibus:
quoniam aristoteles ita dixit. de oppositis quotiens
solent opponi dicendum est. hoc idem quotiens ad multi-
plicitatem pertinet equiuocationis. Sed qui melius
iudicauerunt: hi oppositionis nomen generis loco dicunt
debere predicari: iccirco quod cum nomen oppositionis
de subiectis quatuor oppositionibus predicetur: ab
his quoque diffinitio non oberret. Sunt enim oppo-
sita que in eodem secundum idem in eodem tempore circa
vnam

una eandem rem simul esse non possunt. quod per singula queque pergentibus in singulis oppositis inuenitur. Namque album et nigrum que sunt contraria uno eodemque tempore circa unum idemque corpus partemque corporis simul esse non possunt. nec seruus atque dominus eiusdem eodem tempore idem seruus idem dominus est. nec habitus et priuatio. quis enim dicat in eodem oculo uno eodemque tempore et visum posse esse et cecitatem. Ita vero affirmatio et negatio que repugnantes sunt: queque in eodem simul esse non possunt: nulli dubium est.

Quare si ea que sub oppositione ponuntur: oppositio nis nomine diffinitionemque suscipiant: quid est dubium oppositionem non equiuoce predicari. His igitur positis ad eorum distantias differentiasque veniamus.

Quecumque igitur ut relativa opponuntur: ea ipsa que sunt oppositorum dicuntur aut quomodolibet aliter ad ea: ut duplum ipsum quod est alteri dicitur duplum. sed et scientia scibili tanquam relativa opposita est: et dicitur scientia hoc ipsum quod est scibile et scibile hoc ipsum quod est ad oppositum dicitur id est ad scientiam. Scibile enim aliquo dicimus scibile. i. scientia. Quocumque ergo opposita sunt tanquam ad aliquid: ipsa que sunt aliorum dicuntur aut quomodocumque ad se inuicem.

Ea quidem huius oppositionis que secundum relationem dicuntur: et per se ipsa plana atque vulgata sunt: et superiori relationis disputatione iam cognita. Illa .n. sunt ad aliquid quecumque id quod sunt aliorum dicuntur vel quomodolibet aliter ad ea: ut seruus domini seruus: et dominus serui dominus: et magnum ad paruum dicitur: et rursus paruum refertur ad magnum. quod si hoc in rebus omnibus inuenitur nulla est dubitatio. quin etiam in his hoc deprehendi possit: que sunt ad aliquid opponuntur: ut ea ipsa id quod sunt oppositorum dicantur vel quomodolibet aliter ad opposita: ut si est seruus domino oppositus dominus serui dicitur: id est oppositi sui: et rursus si dominus seruo oppositus est domini seruus dicitur. Paruum vero ad magnum et magnum ad paruum id est ad oppositum sibi. Atque hoc quidem in omnibus sunt ad aliquid oppositionibus inueniri necesse est. Quocirca sit hec proprietas eorum que sunt ad aliquid opponuntur: que ea ipsa que sunt ad opposita referuntur: et ipsorum esse dicuntur. his ergo ante constitutis docet differentiam que inter se ea que sunt contrarietatem dicuntur: vel ea que sunt ad aliquid: discrepant et dissentiant aut enim.

Illa vero que ut contraria. ipsa quidem que sunt nullo modo ad se inuicem dicuntur. contraria vero sibi inuicem dicuntur. neque enim bonum mali dicitur bonum sed contrarium nec album nigri album sed contrarium. quare differunt a se inuicem he oppositiones.

Dictum est in his que secundum ad aliquid opponuntur: que ea ipsa id quod sunt ad id quod sibi est oppositum dicerentur. Contraria vero ipsa quidem opponuntur sibi: sed id quod sunt ad opposita non dicuntur. Contraria autem dicuntur. Hoc autem huiusmodi est. Bonum malo contrarium dicimus esse: et rursus malum bono. Nigrum quoque albo contrarium putamus nihilominus quoque album nigro. Sed cum hoc arbitramur: non tamen dicimus ea id quod sunt esse oppositorum. Si enim diceremus id quod est bonum esse oppositum sui non diceretur bonum malo esse contra-

rium: sed bonum esse mali bonum. Nec ita predicatio nem quis faceret nigrum albo esse contrarium: sed nigrum albo esse nigrum. Hoc est enim id quod est nigrum dici ad oppositum suum. Si quis dicat nigrum albo esse nigrum. quod quoniam non dicitur: ea ipsa que sunt non dicuntur oppositorum: ea que sibi scilicet ut contraria videntur opponi: Sed quoniam dicimus bonum malo contrarium: et nigrum albo contrarium: queque id quod sunt oppositorum non dicantur: tamen ad opposita ut contraria nominantur. Atque hoc est quod ait. Ipsa quidem que sunt nullo modo ad se inuicem dicuntur. Contraria vero sibi inuicem dicuntur. Illud .n. dicitur bonum mali bonum hoc est enim id quod est oppositi predicare. sed dicimus bonum malo contrarium. Quocirca differunt ea que simpliciter ut ad aliquid opponuntur: his que secundum contrarietatem sibi sunt opposita: que ea quidem que secundum relationem opposita sunt: id quod sunt oppositorum dicuntur. Illa vero que ut contraria: ipsa quidem quod sunt oppositorum nomine minime: sed tamen contraria predicantur: ut bonum contrarium esse dicatur oppositi sui non boni. Dicimus enim bonum malo contrarium: cum non dicamus bonum mali bonum. Sed quoniam differentiam secundum ad aliquid oppositionis contrariorumque monstrauit ipsorum inter se contrariorum differentiam discrepantiamque persequitur.

Quecumque vero contrariorum talia sunt. ut in quibus nata sunt fieri vel de quibus predicantur. necessarium sit alterum ipsorum inesse. nihil horum est medium. Quorum vero non necessarium est alterum inesse. horum omnium aliquid est medium omnino. ut languor et sanitas in corpore animalis natura habent fieri et necessarium est alterum esse animalis in corpore vel languorem vel sanitatem. Sed et par et impar de numero predicantur. et necessarium est alterum in numero esse aut abundans aut perfectum. et nihil est in medio eorum neque inter languorem et sanitatem. neque inter abundans et perfectum. Quorum vero non est necessarium alterum inesse. eorum est aliquid medium. ut nigrum et album in corpore natura habent fieri. et non est necessarium alterum horum inesse corpori. non enim omne corpus aut album aut nigrum est. sed prauum et studiosum predicantur quidem de homine et de alijs multis: sed non est necessarium alterum horum inesse illis de quibus predicantur. non enim omnia vel praua vel studiosa sunt. sed est horum medium aliquid. ut albi quidem et nigri fuscum et pallidum et quicumque alij sunt colores. prauum vero et studiosum quod neque prauum neque studiosum. In aliquibus itaque nomina posita sunt his que media sunt. ut albi et nigri fuscum et pallidum. In aliquibus autem nomina quidem medio assignare idoneum non est sed per utrorumque summorum negationem quod medium est determinatur. ut neque bonum neque malum neque iustum neque iniustum.

Breuis contrariorum partitio hoc modo facienda est. Contrariorum alia sunt habentia medietatem. Alia vero non habentia: et eorum quorum est aliquid medium: et alijs plures medietates: et alijs vero una tantum medietas inuenitur. Atque

Prima editio in predicamenta

horum alique medietates proprijs nominibus appellatur. In aliquibus vero ipse quidem medietates proprijs appellationibus carent: contrariorum vero negatione signantur. Sed hec que dicta sunt: a primordio repetentes proprijs probemus exemplis. Illa vero contraria que medio carent talia sunt. ut necesse sit alterum eorum proprio inesse subiecto: ut est egritudo et sanitas. Omne enim corpus in quo egritudo sanitasque versatur: aut egrum aut sanum est. Atque id quoniam egritudo et sanitas medietate carent: alterum eorum inheret ei subiecto: in quo utraque nata sunt fieri: et de quo predicantur. Illa quoniam in corpore animalis sanitas et egritudo fieri nata est: id est ita fieri solet: et ita omne natum est animal: ut aut sanum esse possit aut egrum. Et quoniam de animalis corpe aut sanum aut egrum predicatur: necesse est quoniam hoc medio caret in omni corpore animalis aut egritudinem aut sanitatem esse. Quocirca eorum que medio carent: necesse sit alterum interesse subiecto. et quecumque talia sunt ut alterum ipsorum subiecto inesse necesse sit: nulla inter ea medietas clauditur. Illa vero contraria in quibus aliqua medietas est non sunt talia: ut necesse sit alterum inesse subiecto. Illam in illis que medio carent: ideoque alterutrum subiecto inesse necesse est: quod eorum medietas nulla est que possit interea subiecte inesse substantie: ut in numero quoniam paritas et imparitas medium nihil habent. Omnis enim numerus aut par aut impar est: nec est quod preterea numero inesse possit. ideo numerus aut par aut impar est. In his vero que inter se medietatem aliquam complectuntur: non est necesse semper alterum contrariorum inesse. Potest namque inesse medietas: ut in colore: quoniam album atque nigrum contrarietatis vice diuersa sunt. habent autem medium quod est rubrum vel palidum: ideoque non omne corpus vel album vel nigrum est: quoniam potest aliquando in subiectis corporibus albi atque nigri medietas inueniri. Videmus namque rubrum corpus ut rosas multosque preterea flores: quos verni temporis clementia parturit. Recte igitur dictum est: eorum quorum non sunt alique medietates alterum semper inesse subiectis et in quibus necesse est alterum inesse: fieri non posse quoniam illic medietas vlla sit. Eodem quoque modo et que medietates habent: non necessario alterutra subiectis inesse: et que non est necesse alterutra subiectis inesse non est dubium: quin illic quedam possit esse medietas. sed in aliquibus quidem plures in aliquibus autem vna est medietas: ut in colore inter album atque nigrum plures medietates sunt. Est enim quidem (ut dictum est) rubrum et quodque palidum: eodem modo venetum et multa preterea huiusmodi. In calido vero atque frigido vna medietas est que dicitur tepor. Horum autem quibus vna medietas est in alijs nomen est positum: in alijs non. Et positum quidem nomen est ut inter calidum frigidumque hanc enim medietatem tepidum esse predicamus. Non est vero positum in eo quod aristoteles ipse sic dixit. Improbi vero et probi: quod neque probus est neque improbus. Illa quoniam bonum atque malum sibi sunt contraria: non autem necesse est omne quod boni malum susceptibile est: vel bonum esse vel malum. ideoque dicitur bonum malumque cum sint contraria: habere quadam medietatem: cui nomen positum quidem non sit: sed nihilominus eam quis inter has contrariorum naturas inueniet. Illa quod dictum est a posterioribus inter bonum malumque esse ea que dicuntur indifferentia: ut est inter virtutem atque turpitudinem: que utraque sibi sunt contraria. Diuitie et pulchritudo: que

(ut stoici putant) neque mala neque bona sunt: atque ideo circa indifferentia nominauerunt. sed hoc ipsum quod dicimus indifferens: apud priores nomen non erat: et a posterioribus inuentum est. Aristoteles autem qui hoc nomine usus nunquam est. ait probum atque improbum habere quidem aliquam medietatem: verumtamen eam nullo nomine nuncupari: sed eam utriusque contrarij negatione diffiniuit. Ait enim medietatem probi atque improbi esse quod neque probum esset neque improbum: ut iusti atque iniusti medietas est: quod neque iustum neque iniustum est. Sed ne videatur inconueniens aliquid negationibus diffiniri: ipse ait. In aliquibus vero non est nomine assignare medietatem: utriusque vero negatione diffinitur. Namque vbi est vna medietas: si utraque contraria sint remota: sola tantum medietas permanebit: ut in eo quod est bonum et malum: quoniam his medietas vna est sublato bono atque malo solus quod neque bonum neque malum est relinquitur. Quocirca tota rursus diuisio breuiter assumenda est. Eorum que sunt contraria quorum necesse est semper alterum in esse his in quibus ea habent propriam naturam inesse contingunt: ea nullam inter se retinent medietatem: ut in corpore sanitas et egritudo: in numero paritas atque imparitas. Quecumque vero in his in quibus esse possunt: non ita sunt: ut eorum necesse sit alterum inesse: hec aliquando inter se qualitatem medietatis amplectuntur: ut albedo atque nigredo: rubrum: frigidum atque calidum teporem. Horum autem alia sunt que vnam solam continent medietatem: alia vero que multas: et multas ut inter album atque nigrum pallidum venetum que medietates sunt. Inter calidum atque frigidum vna sola est medietas tepor. Horum autem que vnam retinent medietatem: in alijs nomina sunt posita ut in eo ipso calore ac frigore. Est enim tepor medietas caloris atque frigoris. In aliquibus vero nomen positum non est ut in eo quod est bonum atque malum: iustum atque iniustum. in his enim medietas nomen positum non habet. sed utrorumque contrariorum negationibus diffinitur: ut dicam eam esse boni atque mali medietatem: quod neque bonum est neque malum: eamque esse iusti et iniusti medietatem: que utraque contrarietate summota: utrorumque negatione relinquitur: ut est neque iustum neque iniustum.

¶ Priuatio autem et habitus dicitur quidem que habent fieri circa idem aliquid. ut visio et cecitas circa oculum. vniuersaliter autem dicere est: in quo natus est habitus fieri. circa hoc idem dicitur utrumque horum.

¶ Tertiam speciem propositae oppositionis exequitur eam que secundum habitum priuationemque dicitur. atque in ea vnam similitudinem posuit: que illi est cum contrarietate coniuncta. Nam sicut ea que sunt contraria circa idem sunt: ut album: quoniam semper in corpore est: nigrum quoque semper est in corpore: et iustitia: quoniam semper animo inserta est. In iustitia quoque mentis est vitium: ita quoque ea que secundum priuationem habitumque dicuntur: circa idem semper necesse est inueniri: ut quoniam visus habitus est (habemus enim visum) et visus est in oculo et circa oculum. Cecitas quoque que priuatio visus est preter oculum non est. auditus etiam qui habitus est: quoniam circa aures est: eius quoque priuatio que surditas dicitur: ab auribus non recedit. ita et circa quod fuerit habitus: circa idem ipsum illius habitus priuatio consideratur. Atque hinc regulam dat. Vniuersaliter enim dicit in quo sit habitus: in eo fieri priuationem. Quid vero sit priuari

continuata

continuata dispositione subiunxit.

Priuari autem tunc dicimus vnumquodq; susceptible habitus. quando id quod natum est habere: et quando natum est habere. nullo modo habet.

Quid sit priuatio hac aristoteles diffinitione concludit. Namque enim quecumque non habent visum: ceca dicuntur. nec vero surdum est omne quod non sentit auditum. neino enim neque parietem cecum dixerit: nec surdum lapides: nec quicquid huiusmodi est. Sed ea sola priuari dicimus habitu: quecumque aut habuere habitum eorum caruere: aut habere potuere et non habent. Parietem autem iccirco non dicimus cecum quod in eo visus naturaliter venire non potuit. Paruos vero catulos quibus visus non est: non satis digne aliquis cecos esse pronuntiet. Eo enim tempore nondum naturaliter visus habere possunt. Si vero exhaustis diebus quibus his oculi patefieri et lucem haurire naturaliter possunt: non habeant visum: eos cecos esse manifestum est. At vero neque ostrea dicuntur edentula: quam naturaliter non habent dentes. sed nec infantes quibus adhuc nondum huiusmodi etas est: ut habeant dentes vocamus edentulos: sed si aut is qui ante habuit dentes amiserit: aut quo iam tempore habere naturaliter debet: dentes non habet: ut si quis puerorum septimo anno omnino nullum creauerit: illos iure edentulos appellamus: atque hoc est: quod ait **E**dentulum enim dicimus non qui non habet dentes: nec cecum qui non habet visum sed quando qui debuit habere. non habet. quedam enim a generatione neque dentes neque visum habent. sed non dicuntur edentula neque ceca.

Hoc est non omne quod non videt cecum: nec quod dentes non habet: edentulum appellamus. Plura enim sunt que aut omnino aut certo tempore naturaliter habere non possunt: sed est illa priuatio quotiens is habitum non habet: qui habere naturaliter potest et eo tempore cum iam per naturam illius esse compos habitus possit: vel si habens quis retinensque habitum: illum cuiuslibet incurfione casus amiserit: ut in pueris iam adultis si non habeant dentes. Nam quoniam homines sunt possunt habere: quod si habentes amiserint. edentuli dicuntur. si vero omnino non creuerint dentes quoniam iam pueris atque adultis ut dentes haberent naturaliter poterat euenire: id quod casu aliquo vel egritudine officiente factum est: eos edentulos et habitu dentium priuatos esse nominamus.

Priuari vero et habere habitum non est habitus et priuatio. habitus enim est visus priuatio vero cecitas est. habere visum non est visus. nec cecum esse cecitas. priuatio enim quedam est cecitas. cecum vero esse priuari et non priuatio est.

Hic verissima ratione monstratur: vtrum ea que sub priuatione atque habitu cadant: priuationes sint atque habitus an minime. nam quoniam habitus est visus priuatio vero cecitas: sub habitu vero est habere visum: et sub priuatione esse cecum: vtrum habere visum idem sit quod ipse qui habetur visus: et vtrum idem sit cecum esse quod cecitas: perspicaciter intuentibus aliud quoddam est habere aliquid: aliud quod habetur. Tres namque res sunt in eo quod est habitus: is qui habet: ea res que habetur: et habere: ut est is qui videt: et ipse visus: et hoc ipsum quod ex vtrisque fit ex eo scilicet qui videt et visu: quod est videre. Distat au-

tem et videre ab eo qui videt: et hoc ipsum videre rursus a visu Aliud est enim id quod fit quod is qui facit. Videre autem videns operatur: aliud est igitur videre quod videns. Distat autem videre etiam a visu. aliud namque est id quod fit quod id per quod geritur. videre autem per visum fit. Distat ergo videre ab eo ipso (qui ipse videre efficit) visu. sed videre visum habere est: visum autem habere habitum retinere est et visus habitus est. Non est igitur idem habitus et quod est sub habitu. id est. quolibet habitum retinere. Eodem quoque modo etiam in priuatione. Illic quoque tres sunt res: is qui priuatur: hoc ipsum quod fit id est priuari. et ipsum quo quis priuatur. id est. ipsa priuatio: Quod si distat is qui habet eo ipso quod est habitum habere. Distat et is qui priuatur eo quod est priuari. Quod si etiam distat quod est habere habitum illo ipso habitu qui habetur: Distat necessario id quod est priuari illa ipsa. id est. priuatione qua quisque priuatur. Quare neque id quod sub habitu est habitus appellari potest: neque id quod sub priuatione priuatio. Recte igitur dictum est habitum habere non esse habitum priuarique non esse priuationem: cui rei alia quedam validior vis argumentationis adiungitur: quam aristoteles ita pronuntiat

Amplius si idem esset cecitas et cecum esse. vtrumque de eodem predicaretur. Sed cecus dicitur. homo cecitas vero nullo modo homo dicitur.

Si idem inquit esset cecitas quod est esse cecum: de quocumque cecum esse diceretur de eo quoque cecitas predicaretur. sed cecum esse dicimus hominem: cecitatem vero esse ipsum hominem nullus dicit. quare quoniam in vtrisque diuersa est predicatio: et de quo cecitas dicitur non de eodem dicitur cecum: rursusque de quo cecum esse predicatur: is cecitas esse non potest: non est dubium. quin aliud sit cecum esse quod cecitas. id est. priuationem esse aliud quod priuari. sed quibus distent: equali tamen oppositionis vice iunguntur: quod ipse loquitur sic.

Opposita vero etiam hec videntur esse id est priuari et habitum habere. tanquam priuatio et habitus. modus enim oppositionis idem est. nam sicut cecitas visui opposita est. sic cecum esse ad visum habere oppositum est.

Equa namque proportione sibi priuatio atque habitus opponuntur: et ea que sub priuatione habitusque clauduntur. Cur enim si priuatio atque habitus id est visus et cecitas sibi sunt opposita: non etiam videre atque esse cecum eodem modo inuicem sibi in se opponantur. Quare quibus distent tamen modus in his oppositionis equalis est.

Non est autem neque id quod sub affectione et negatione iacet. affectio et negatio. affirmatio namque oratio est affirmatiua. et negatio oratio negatiua horum vero que sub affirmatione et negatione sunt nullus est oratio. Dicuntur autem etiam hec esse opposita alterutris tanquam affirmatio et negatio. nam in his modis oppositionis est idem. Sicut enim affirmatio aduersus negationem opposita est ut quod sedet ei que non sedet. sic et res que sub vtroque possit sunt sedere et non sedere.

Ad quartam oppositionis speciem transitum fecit: que secundum affirmationem et negationem dicitur. Affirmatio autem est que aliquam rem alicui quadam

Prima editio In predicamenta

participatione coniungit. Negatio vero que aliquam rem ab aliqua re quadam separatione disiungit: ut est omnis homo est animal. animal enim ad hominem hec oratio iungit. Participat enim homo proprio genere. scilicet animali. Negatio vero homo lapis non est. Disiungit enim naturam lapidis ab humanitate: qui negat sed multa de his in libro de interpretatione dicenda sunt. Quare plenior horum disputatio in tempore alio differatur. Aristoteles vero simplicissime et pene incuriose propter eos qui instituuntur definitiones affirmationis negationisque signavit dicens negationem affirmationemque affirmativas esse negativasque orationes. Quod si examinatus ac subtiliter definisset: per affirmativam orationem diffiniret. Nam si dubium est quid sit affirmatio: nihilo magis clarum atque perspicuum est quid sit affirmativa oratio. ideo quod si quis nescit quid sit affirmatio: idem sine dubio nesciturus est quid oratio sit affirmativa. Sed ideo hic indulgentius terminavit: quod in libro *πρὸς Περικλέω* utriusque veram plenamque vim definitionis aptavit. Eadem quoque in his ratio est que sunt sub affirmatione et negatione: que in his que sub privatione atque habitu ponebantur. nam sicut non est idem habitus atque privatio: quod habere habitum atque privari ita non idem est affirmationem et negationem esse id quod est sub affirmatione et negatione. Affirmatio est verbi gratia: sedet socrates. negatio vero: non sedet socrates. Sub affirmatione autem hoc ipsum sedere socratem: id est hoc quod affirmatione dicitur facere. Sub negatione vero non sedere socratem: id est non facere id quod negatio submovet. hoc autem ita probatur: quod omnis affirmatio omnisque negatio orationes sunt sicut eorum supradicta definitio determinationisque modo stravit. Sedere autem et non sedere: id est facere et non facere orationes non sunt. quod si affirmatio atque negatio orationes sunt. dicitur id quod sub affirmatione et negatione est: ea ipsa affirmatione et negatione distare. Sed in hoc servant illam quoque similitudinem: quod ea ipsa sibi sunt opposita: que secundum affirmationes negationemque dicuntur. Sicut enim ipsa affirmatio que dicit sedet socrates: et que dicit non sedet socrates ita quoque id ipsum quod est sedere socratem et non sedere certa ratione similitudinis opponuntur. Sed quoniam quatuor species oppositionis dicte sunt: nunc aristotelis vestigia persequentes: earum differentias colligamus que sunt numero sex. nam si que res sunt quatuor: easque differre a se ac distare volumus: Sex solas differentias invenimus. Cum enim primam differre a secunda ac tertia atque quarta ponimus: tres sunt differentie. Item secundam rem a prima re differre ostendere atque demonstrare superfluum est. Cum enim prime rei ad secundam distantiam colligeremus: quod secunda distaret a prima docuimus. Relicta igitur prime ad secundam rem differentia: secunde et tertię. Item secunde quartęque differentie monstrabuntur: que sunt due: que tribus superioribus iuncte quinq; solas efficiunt. Restat tertię rei quartęque distantia. Nam prime ad secundam atque tertiam demonstrata est discrepantia: cum primam a secunda distare: atque eodem modo a tertia monstrabamus. Id his probat exemplis. Nam cum oppositio ea que est secundum ad aliquid ab his oppositionibus que sunt secundum contrarietatem privationem atque habitum: atque affirmationem et negationem distare proponitur: tres sunt differentie. Cum vero ea que secundum privationem atque habitum

oppositio est: a contrariis: et ab affirmatione negatio neque discrepat: due sunt differentie: que iuncte superioribus quinq; perficiunt. ideo enim quid distaret habitus atque privatio: ea oppositione que relativa est pretermisimus: quoniam prius monstravimus quid relativa oppositio habitu privationemque differret. non est enim dubium equam esse in utrisque differentiam cum una ab alia discrepaverit. Restat una sola differentia que est contrariorum ad affirmationem scilicet et negationem. pretermissa namque est contrariorum differentia de relativa. scilicet et secundum habitum privationemque oppositionem quid hec superius a contrarietate distaret: monstratum est. Quare quoniam quot sunt horum differentie cognitum est: ad sequentis operis ordinem veniamus.

¶ Quoniam autem privatio et habitus non sic opponuntur ut ad aliquid manifestum est. neque enim dicitur hoc ipsum quod est oppositum. visus enim non est cecitas visus: nec alio villo modo ad ipsum dicitur. similiter autem neque cecitas dicitur visionis cecitas sed privatio quidem visionis cecitas dicitur: cecitas vero visionis non dicitur. amplius ad aliquid omnia ad reciproca dicuntur. quare et cecitas si esset eorum que ad aliquid sunt. utique converteretur ad illud ad quod dicitur. sed non convertitur. neque enim visus dicitur cecitatis visus.

¶ Et cetera quidem de ea differentia perspicua: et superius in contrariorum differentia a relativa oppositione ante premissa sunt. Unam namque differentiam contrariorum relatiuorumque dixit esse quod contraria non ita ut ea que sunt ad aliquid converterentur. Neque enim quis pronunciat malitiam bonitatis esse malitiam: neque bonitatem malitie esse bonitatem. velut filium patris esse filium: rursusque patrem filii patrem. Eadem quoque et in his que sunt in privationem habitumque redduntur: dicit differentia. Nam sicut ea que sunt in ad aliquid opposita: adversum semetipsa redduntur: et omnia ad opposita predicantur. non eodem modo in habitu atque privatione est. Nullus enim dicit cecitatis esse visum nec rursus visus esse cecitatem. Quocirca si ea que sunt relativa ad opposita predicantur: converterimus dicuntur (cum sit enim oppositus filio pater: pater filii dicitur: scilicet ad oppositum: rursusque convertitur ut patris filius appelletur) quoniam hoc in his que sunt in privationem atque habitum: non dicitur (neque enim cum sit visus oppositus cecitati: in privationem atque habitum dicitur visus cecitatis. id est nunquam in oppositum aliquid oppositum predicatur neque convertitur: neque enim dicitur cecitas visus) recte privatio atque habitus non in eadem qua relativa: sed in alia specie numerata sunt.

¶ Quoniam autem neque ut contraria opponuntur ea que secundum privationem et habitum dicuntur: ex his manifestum est: quorum enim contrariorum nihil est medium necesse est in quibus nata sunt fieri: aut de quibus predicantur. alterum ipsorum inesse semper. horum enim nihil erat medium. quorum alterum necessarium erat inesse susceptibili. ut languorem et sanitatem et abundantem et perfectum. Quorum vero aliquid est medium. nunquam necessitas est omni susceptibili in esse alterum. neque enim necesse est omne susceptibile candidum vel nigrum esse. neque frigidum neque calidum. **horum. n.**

rum enim medium aliquid nihil prohibet esse. horum enim erat aliquid medium: quorum non erat necessarium alterum inesse susceptibili preter illa quibus naturaliter vnum inest: vt igni calidum esse et niui candidum. In his autem determinate necessarium est alterum inesse: et non alterutrum contingit. non enim possibile est ignem frigidum esse. neque niuem nigram. Quare omni quidem susceptibili non est necessarium alterum eorum inesse: sed solis quibus naturaliter vnum inest: et in his determinate vnum. non alterutrum contingit:

Conprolixitatem textus iccirco contrari: quod et eaipta que dicuntur: supra iam dicta sunt: ne longior ordo possit aliquod creare fastidium. quod nos hac textus diuisione seiuimus. et prius quidem proposuit ante pedes omnes inter se contrariorum differentias: quas ipse quantum potero breuissime commemorabo. ait enim: Contrariorum que mediis carent: semper alterum inesse ei quod illas contrarietates suscipere potest: vt egritudo et sanitas: quoniam semper in animalis corpore reperitur: et ea sine villo est aduersus suum contrarium medio. Iccirco omne corpus animalis semper aut egrotat aut sanum est: et semper alterum aut sanitatis aut egritudinis inest ei: quod has suscipit contrarietates. Eorum vero contrariorum que habent aliquam medietatem: non necesse est semper alterum inesse ei cui accidunt: vt album atque nigrum: cum sint vtraque contraria: quoniam habent aliquam medietatem vt rubrum. veniunt autem semper in corpora. non necesse est omne corpus fieri vt album aut nigrum. quoniam potest aliquando contingere: vt illa eorum medietas corpori cuiuslibet eueniat: atque hoc ita est in his que medio non carent: que ipsa mediata vocamus: exceptis his quibus vna contrarietas est insita per naturam: vt nix alba est: ignis calidus. In his enim vnam semper necesse est euenire non aliam: nec vtrumlibet sed diffinite vnam. id enim non venit in igne: vt aliquando sit calidum: aliquando frigidum: aliquando vero que horum medietas est tepidum: sed semper naturali calore succenditur. nec nix aliquando fit nigra: nec rursus rubea: nec vllis aliis coloribus permutatur: sed solum semper alba est. Cum hec ita sint ea que secundum habitum priuationemque opponuntur: si et ab his contrariis distare monstrata sint. que mediis carent et ab his que intra se quandam medietatem qualitate includunt: et ab his quoque que cum mediata sint: tamen diffinite alicui insunt. perfecte monstratum est ea que secundum habitum et priuationem sunt contrariis discrepare. quare quid distent aristotele testemur auctore.

In priuatione vero et habitu neutrum horum que dicta sunt: verum est: neque enim semper susceptibili necessarium est alterum inesse eorum. Quod enim nondum naturam habet ad videndum. neque cecum neque visum habens dicitur. Ideoque non erunt hec talium contrariorum: quorum nihil est medium. sed neque quorum est medium necessarium enim est omni susceptibili alterum istorum inesse. Quando enim iam natum fuerit ad habendum visionem. tunc aut cecum aut habens visionem dicitur. et horum non determinate alterum. sed alterutrum contingit. non enim necessarium est

vel cecum vel habens visum esse. sed quod contingit. In contrariis autem quibus medium est. nullo modo necessarium fuit omni susceptibili alterum inesse sed quibusdam et his determinate vnum. vnde palam est quod secundum neutrum modum tamquam contraria opposita sunt hec. que secundum priuationem et habitum opponuntur.

Dat primo differentias quibus ea que sunt secundum habitum priuationem et opposita: ab his que sunt immediata contrariis distent. In his enim contrariis que medium non habent: semper necesse est ipsorum alterum inesse ei quod his ipsis subiectus est. In habitu vero et priuatione non ita est: Non enim semper quelibet res aut habitum habet aut priuationem: sed est tempus quando vtrumque non habeat: vt catuli quibus nondum per naturam oculi parent. Illos enim nec habere habitum dicimus: quoniam non vident: nec priuationem visu: quoniam paruuli adhuc visum per naturam habere non possunt. Igitur eorum que sibi secundum priuationem habitumque sunt opposita: non semper alterum subiecto est eorum. Sed eorum que sunt contraria immediata. id est medio carentia: semper alterum susceptibili inest. Distat igitur ea que secundum habitum et priuationem est oppositio. his que secundum contraria putantur opponi. Sed quoniam sunt quedam contraria que insunt alicui per naturam: vt niui album igni calidum. coruo nigrum: etiam ab his discrepat oppositio priuationis et habitus. Ea enim que per naturam insunt: diffinitiva sunt: et nullo modo permutantur. vt est album niui: Non enim nix aut alba aut nigra est: sed tantum alba: et coruus non aut albus aut niger: sed solum niger. In priuatione vero et habitu vna res non potest esse diffinitiva: sed semper aut priuatio contingit aut habitus. et hoc est quod ait: et horum non diffinitive alterum: sed aut hoc aut illud. Neque enim necesse est aut cecum esse aut habentes visum diffinitive subaudiendum est. catulus enim qui per naturam nondum videt: aut habitum habiturus est. id est visum: aut eo priuandus est: vt sit cecus: sed non diffinitive vnum sed hoc aut illud indiffinitive contingit. distat igitur hec oppositio his contrariis que aliquibus per naturam immutabiliter accidunt. Restat igitur vt his contrariis que mediata sunt hanc oppositionem differre doceamus. In illis enim non semper necesse erat contraria inesse subiecto. Iccirco que eorum medietates possint subiectis euenire substantiis: vt album vel nigrum quod non est alicui per naturam: sed tantum secundum accidens. Possunt enim vtraque non esse in corporibus: quoniam his vel rubrum vel pallidum que sunt scilicet eorum medietates eueniunt. In priuatione vero id et habitu non est. Quando enim poterit per naturam habere habitum: vtrisque que ea suscipiunt carere non possunt. Catulus enim cum per naturam videre potuerit: aut habitum habere: dicitur et est videns: aut priuationem: si fuerit cecus. Ita semper ab eo tempore quo illi per naturam vtrumlibet habere concessum est: alterum retinebit. id est aut priuationem retinebit aut habitum. Quocirca si in his contrariis que medio non carent: potest fieri vt vtraque contraria in subiecto non sint: in priuatione vero et habitu ab eo tempore quo per naturam potest vtrumque retinere. fieri non potest nisi eorum habeat alterum: distant hec quoque mediata ab his que secundum vim priuationis atque habitus opponuntur. Sed ante monstratum est et his contrariis que per naturam essent: et his que me

Prima editio In predicamenta

dio carerent: hanc oppositionem esse dissimilem. Recte igitur: positum est priuationis atque habitus oppositionem ab his que opponuntur ut contraria discrepare.

Amplius in contrariis quidem existente susceptibili possibile est in alterutrum fieri mutationem nisi alterum alicui naturaliter insit: ut ignis calidum esse. namque possibile est quod sanum est languere: et candidum nigrum fieri. et ex studioso prauus. et ex prauo studiosum possibile est fieri. prauus enim ad meliores consuetudines deductus et ad doctrias: et si ad modicum aliquid proficiet ut melior sit. Si vero semper vel modicum clementus sumpserit. palam est quod aut perfecte mutabitur: aut satis multum clementum sumet. Semper enim bene mobilior ad virtutem fiet. vel quodcumque clementus sumpserit a principio. Quare etiam verisimile est amplius eum sumere clementum. et hoc duz semper fit. perfecte in contrarium habitus restituetur. nisi forte tempore suspensum sit. Verum in priuatione et habitu impossibile est mutationem in alterutrum fieri. sed ex habitu in priuationem fit mutatio a priuatione vero in habitum impossibile est. neque enim quis cecus factus rursus vidit. neque cum esset caluus rursus comatus est factus. nec cum esset sine dentibus. dentes iterum orti sunt.

Aliam rursus contrariorum et huius oppositionis que secundum habitum priuationemque dicitur discrepantiam ponit. Ea enim que contraria sunt: possunt in alterna variatis vicibus permutari. Quod enim calidum est potest effici frigidum: rursusque quod frigidum est: potest in caloris verti qualitatem. His tamen (ut dictum est) solis exceptis quibus una quelibet res contrariorum naturaliter insita est. in his enim solis fieri non potest alterna mutatio. In his vero que accidunt et non per naturam subiectis eueniunt: fit semper in contraria permutatio: ut ex sano egrum: ex egro rursus sanum corpus efficitur animalis. Jam vero illud verum est. ex bono procliuor semper semita videtur ad malum. et facillima esse ex probitate ad malitiam permutatio. Id Terentiano docetur exemplo. A labore procliuem ad libidinem. Sed quodque difficilis fit transitus ad virtutes a turpitudine vitiorum. Aristoteles tamen fieri hunc transitum confirmat. Huius enim philosophi sententia est: virtutes esse non scientias: ut. Socrates ait: neque ut stoici naturaliter eas esse: sed discibiles et per quandam boni consuetudinem hominum mentibus inseri. Atque ideo si quis sit quibuslibet prioribus vitijs obnoxius: si eum melior sermo susceperit. et sapientium consuetudine confabulationemque contra aliquid ex anteactis vitiorum illecebris emendabitur: et sese aliquantulum eruet: et paululum liberior ad meliora procedet. Ita ut si primo quidem minus malus: post vero non malus: deinde iam iamque aliquantulum bonus. Cui si huiusmodi intentio frequentissime fiat: nec paruitate temporis preueniat aut terminus mortis offecerit: non est dubium illum ex pessimo per probas consuetudines confabulationemque sapientium in perfectas virtutis habitudines permutari. Est igitur ex bono in malum: et ex malo in bonum rursus permutatio. atque hoc quidem fit in contrariis. In habitu vero et priuatione non fit. est namque permutatio: sed una tamen nulla ratione sese conuertens. ait. n.

Ab habitu ad priuationem permutatio: a priuatione vero ad habitum impossibile est. Et hoc planius docet exemplis. Quis enim unquam ex ceco factus est videns: quis aliquando caluus crinitus efficitur. cui amissis etate dentibus rursus alii procreantur. Quare si in contrariis fit alterna mutatio: in priuatione vero atque habitu non fit: distat hec oppositio ea scilicet oppositione que fit secundum contrarias qualitates.

Quecumque vero tanquam affirmatio et negatio opposita sunt. palam est. quod nullo predictorum modorum opposita sunt. In solis enim istis necessarius est semper aliud quidem eorum verum. aliud autem falsum esse neque enim in contrariis necessarius est semper altere verum esse. altere vero falsum. neque in his que sunt ad aliquid neque in habitu et priuatione. ut sanitas et languor contraria sunt. et neutrum neque verum neque falsum est. Similiter autem et duplum et dimidium tanquam relatiua opposita sunt. et non est eorum alterum nec verum neque falsum. sed neque ea que secundum priuationem et habitum dicuntur. sicut visio et cecitas. Omnino autem eorum que secundum complexionem nullam dicuntur. nihil neque verum neque falsum est. porro autem omnia que dicta sunt. sine complexione dicuntur.

Expositis his differentiis: quibus vel contrariis relatiua: vel priuatio et habitus relatiuis: vel rursus priuatio et habitus discrepant contrariis: nunc sequitur quid his omnibus secundum affirmationem negationemque opposita distent: et dat signum proprium affirmationis et negationis ut eas semper queamus agnoscere: ut si qua sint que hoc signo minime teneantur: illa ab affirmationis negationisque oppositione differre dicamus. In affirmatione enim et negatione fieri non potest. Si affirmatio vera est: quin sit statim falsa negatio: si negatio vera: affirmatio mendacii nota carere non possit: ut si quis dicat socrates ambulat: socrates non ambulat. Si verum est socrates ambulare: falsum est non ambulare. et rursus si falsum est non ambulare verum est ambulare: Hanc autem veri falsique diuisionem nullus unquam in aliis oppositionibus poterit inuenire. Illam in his que sunt ad aliquid non solum non est necesse oppositionem ipsam sibi verum falsumque diuidere: sed in his nulla omnino neque veritas neque falsitas inuenitur. Si quis enim dicat hoc tamen pater: vel rursus filius: neque verum aliquid neque falsum pronunciat. et in contrariis quoque idem est. nam cum bono malum sit contrarium: si quis nominet bonum et si quis rursus simpliciter pronunciet malum: nulla in hac predicatione neque falsitas neque veritas est. Eodem quoque modo habet etiam in his que sunt habitum priuationemque dicuntur. Similiter enim nihil neque verum neque falsum est: si quis visum nominet vel cecitatem. hoc autem ideo euenit: quia omnia quecumque sunt in quibus aut falsitas aut veritas inuenitur: secundum aliquam complexionem dicuntur. Eadem que simpliciter proferuntur veri atque falsi prolatione carent: ut ipse ait: cum in principio omnia predicamenta numeraret. Dixit singula eorum que essent dicta in nulla affirmatione dici: quadam vero complexione inter se horum predicamentorum veritatem falsitatemque gigni: de quibus Aristoteles edocuit preter complexionem aliquam in sermonibus veritatem falsitatemque inueniri non posse. Siquidem exemplo quoque hoc manifestum est. Si enim dixerit socrates homo est: aut verum aut falsum

aut falsum est. Quod si hoc tantum dicam socrates: aut rursus homo: nihil in eo neq; veritatis neq; falsitatis est. Quocirca quoniam ois affirmatio cum complexione profert: potest in ea aut veritas aut falsitas inueniri. Ea vero que sunt ad aliquid: simpliciter et sine ulla complexione dicuntur. Similiter autem et contraria: et ea que sunt secundum habitum priuationis et sibi met opposita: vt est pater filius: bonum: malum visus cecitas: que quoniam sine complexione dicuntur (vbi autem complexio non est: illic nec falsitas neq; veritas est. In affirmationibus vero solis et negationibus que secundum complexionem dicuntur: aut veritas aut falsitas reperitur. Secundum affirmationem et negationem oppositio a cunctis aliis superioribus distat.

Sed maxime videbitur hoc tale contingere in his que secundum complexionem contraria dicuntur. Sanum namq; esse socratem ad languere socratem contrarium est. sed neq; in his necessarium est alterum semper verum: alterum autem falsum esse. cum. n. socrates sit: erit illud quidem verum illud vero falsum. cum vero non sit: ambo falsa sunt neq; enim languere neq; sanum esse verum est: cum non sit ipse socrates omnino. In priuatione vero et habitu cum non sit: neutrum verum est: cum vero sit: non semper erit alterum verum alterum autem falsum. habere namq; visum socrates ad id quod est socratem cecum esse oppositum est sicut priuatio et habitus. et cum sit: necessarium non est alterum verum vel falsum esse. cum enim nondum natus est habere. vtraq; falsa sunt: et cum non sit oino socrates: et sic falsa sunt. vtraq; et visus eum habere et cecum esse.

Quoniam videntur quedam contraria secundum complexionem dici in quibus aut falsitas reperit aut veritas: sed neq; vt affirmatio sit neq; vt negatio: de his quoq; dicit quid distent his complexionibus: que secundum affirmationem negationemq; dicuntur. Nam sicut egritudo est contraria sanitati: ita quoq; egrotum esse socratem ei quod est sanum esse contrarium est. Oratio quoq; que dicit socrates sanus est: contraria est ei quo pronunciat socrates egrotat. in his ergo et veritas inuenitur et falsitas. Quod igitur hec distant ea oppositione: que secundum vim affirmationis aut negationis opponitur. hoc scilicet quod subsistente re: de qua vtraq; dicuntur: vtrumlibet eorum verum est: si tamen ea contraria predicantur: quod mediis carent. nam viuente et subsistente socrate quasi egritudo et sanitas immediata contraria sunt: si quis de socrate dicat socrates sanus est: rursusq; alius pronunciet. socrates egrotat vnam veram vnam falsam esse necesse est. Socrates enim viuens aut egrotat aut sanus est. et si verum est eum egrotare: sanum esse falsum est: et si falsum est egrotare: sanum esse verum est. si vero socrates ipse non subsistat neq; omnino sit vtrumq; de eo falsum est dicere. quoniam egrotat et sanus est. Qui enim omnino non est: neq; omnino poterit egrotus esse nec sanus. Ergo in contrariis subsistente re de qua predicantur: semper vna predicatio vera est alia falsa: in his scilicet contrariis que secundum complexionem dicuntur et carent medio. Non subsistente autem re contrarietates vtraq; sunt false. Illa vero que secundum priuationem habitumq; di-

cuntur: si cum complexione predicantur: et subsistat res non necesse est aliam veram esse: aliam falsam: et cum res omnino non sit: vtraq; sunt false. Socrates enim cum sit iam in sue matris aluo: et nondum sit editus: in lucem quidem editus non est: ipse tamen est atq; viuus. Sed tunc neq; videns est neq; cecus: et videns quidem non est: quoniam nondum in lucem est editus. Cecus vero idcirco non dicitur quoniam adhuc videre non poterat. Ergo cum sit atq; subsistat res de qua habitus et priuatio predicantur: potest fieri ut de ea falsa vtraq; predicentur si vero res de qua dicitur non sit omnino: vtraq; falsas esse necesse est: vt cum socrates omnino non est: falsum est eum dicere vel videntem esse vel cecum. In enim videt atq; cecus est qui viuus atq; subsistit. Cum vero de quo dicitur non sit omnino: vtraq; de eo falso dicuntur. In catulis quoq; idem est. nam cum iam sunt editi: subsistunt quidem: sed neq; ceci sunt neq; videntes: quia nondum per naturam visum habere potuerunt. Sin vero omnino non sint: rursus falsum est de his vtrumq; predicari. In affirmatione vero et negatione non ita est: vt ipse pronunciat.

In affirmatione vero et negatione semper siue sit siue non sit: aliud quidem verum erit aliud vero falsum languere namq; socratem et non languere socratem cum ipse sit. palam est quia alterum eorum verum: alterum vero falsum est. et cum non sit similiter. languere enim cum non sit: falsum est. non languere autem verum. Quare in his solis proprium erit semper alterum eorum verum. alterum falsum esse. quecumq; tanq; et affirmatio et negatio opposita sunt.

In affirmatione inquit et negatione siue res subiecta subsistat: siue non sit omnino: semper in vna veritas in alia falsitas inuenitur. Non est enim idem dicere egrotare aliquem quod non esse sanum. Mas si egrotat nisi subsistat non potest egrotare. Non esse autem sanum non ita est. nam etiam si non sit omnino aliq; potest de eo qui non est hec negatio predicari. Quod enim omnino non est: sanum esse non potest: quod sanum esse non potest: non est vtiq; sanum. Eodem modo est et de cecitate: et de visu. neq; enim idem est dicere cecum esse aliquem quod non videre. qui enim cecus est: subsistit viuusq;: vt sit cecus. non videre vero etiam de omnino non subsistente dici potest. Quod enim non subsistit omnino videre non potest: et quod videre non potest: non videt. Quocirca in affirmatione et negatione siue sit de quo dicitur. siue non sit vna semper vera est: altera falsa. Nam cum sit socrates et viuat: si de eo verum est dicere quoniam videt: falsum est dicere quoniam non videt: et si de eo verum est dicere quoniam sanus est: falsum est dicere quoniam non est sanus. Si negationes vere sunt: false sunt affirmationes. Si vero res subiecta non subsistat omnino: de eo quidem affirmatio falsa est: negatio semper vera. Nostro enim tempore cum socrates non est neq; subsistit: si quis dicat socrates videt: et alius dicat socrates non videt: falsum quidem est de eo dicere: quoniam videt. verum vero quoniam non videt. Qui enim omnino non est: videre non potest. qui videre non potest: non videt. Ita firmum immutabileq; semper manet in affirmationibus et negationibus alteram semper veram: alteram falsam in predicatione consti-

Prima editio In predicamenta

tui. Quocirca quoniam in contrariis et in his que secundum priuationes habitumque sunt: si cum completionem utraque dicantur de re non subsistente: falsa sunt utraque que predicantur. Cum hoc idem in affirmationibus et negationibus non sit. omnes ceterae oppositiones ab affirmatione et negatione dissentiunt: Monstrate sunt igitur oppositiones quatuor et sex differentie: una quidem contrariorum: et eius que est ad aliquid. Secunda contrariorum et eorum que sunt secundum habitum et priuationem. Tertia contrariorum et eius oppositionis que est secundum affirmationem et negationem. Quarta vero relatiuorum et eius que est secundum habitum et priuationem. Quinta relatiuorum et eius que est affirmationis et negationis. Sexta priuationis et habitus ad negationem et affirmationem: Sed post has oppositionum differentias quedam de contrariis ad multas proficientia questiones ab Aristotele traduntur

Contrarium autem est bono quidem ex necessitate malum. hoc autem palam est per singulorum inductionem: ut sanitati languor: et iustitie iniustitia: et fortitudini timiditas. similiter autem et in aliis. malo autem aliquando bonum quidem est contrarium aliquando autem malum. egestati enim cum sit malum: superabundantia contraria est: cum etiam ipsa sit malum. Similiter autem et mediocritas contraria utriusque cum sit bonum est: sed in paucis hoc tale quilibet inspiciet: in pluribus vero semper malo bonum contrarium est.

Hoc loco monstratur: quod omne bonum semper malo contrarium est. Non autem omni malo semper bonum. nam quodcumque fuerit bonum: solum illi malum contrarium: malo autem et bonum potest esse contrarium et malum. Sanitati enim que bona est: egritudo que est mala contraria est. Rursus felicitati que est bona: infelicitas que ipsa quoque est mala: contraria est: Est autem inuenire malum quod duas habet contrarietates. boni scilicet et alterius mali. Nam cum ea sunt contraria que a se plurimum distent: cum sit timiditas habitus animi pessimus: duas habet contrarietates: temeritatem scilicet et fortitudinem. nam qui omnia timet et est timidus: et qui nihil timet omnino in quo est temeritas: longe a sese distant et discrepant: quocirca sibi contraria sunt: cum utraque sint mala. Rursus quoniam bonum malo contrarium et fortitudo bona est: timiditas mala erit: et erit fortitudini contraria oppositaque timiditas. Due igitur contrarietates opponuntur timiditati: temeritas et fortitudo. sed temeritas contraria est secundum longissimam distantiam quantitatemque discrepantis habitus atque contrarii. Timiditas vero fortitudini videtur opposita secundum qualitatem bonitatis atque malitie. quare sufficienter est demonstratum bona semper malis esse contraria: mala vero etiam malis. Inductio est autem singulorum exemplorum collectio: et ad vniuersalem per eam cognitionem collectionemque reductio: ut si quis dicat qui musicam nouit musicus est: et ab ea denominatur: et medicus qui medicinas: rursus qui grammaticam grammaticus: et ex his singulis rebus colligat vniuersaliter: et quicumque aliquam artem nouit: eiusdem denominatione signatur: ut a grammatica grammaticus: a medicina medicus: et cetera huiusmodi. Quocirca hoc quod supra diximus de con-

trariis. Aristoteles exemplorum planissima inductione firmavit. Illud quoque addidit mala posse malis esse contraria: in paucissimis inueniri. semper autem mala bonis esse contraria. nam et in his ipsis in quibus mala malis contraria sunt: inest tamen ut etiam simul bonis contraria esse videantur: ut timiditas: quoniam temeritati contraria est: simul etiam fortitudini contraria est. Sed non necesse est ut quodcumque malum bono est contrarium mox etiam mali esse contrarium: ut egritudo sanitati quidem quod est bonum contraria est: alii vero malo contraria non est. Recte igitur dictum est malum malo contrarium in paucioribus inueniri.

Amplius contrarium non necessarium est si alterum sit et reliquum esse. Sanis namque omnibus sanitas quidem erit: languor vero non erit. similiter autem cum omnes albi sint. albedo quidem erit. nigredo vero non erit. Amplius si socratem esse sanum. ad id quod est socratem languere contrarium est cum non sit possibile utrumque eidem inesse simul. non erit possibile. cum alterum contrarium sit. et reliquum esse. cum enim sit socratem sanum esse. non erit languere socratem.

Dictum est in relatione quedam relatiua simul esse naturaliter: ut cum sit filius pater est: cum vero sit pater: sine filio esse non posse: Quocirca simul semper sunt pater et filius. hoc vero in contrariis non est. Ait enim. non necesse est simul semper esse contraria. Si enim nullus egrotet et sint omnes sani: cum sit sanitas non erit egritudo: et una contrarietate manente alia omnino non erit: ut si quis hoc idem dicat de cignis etenim omnes cigni sunt albi: in cignis nigredo non erit. Atque hoc idem ad vniuersalia referendum est. Nam si omnia que sunt: alba sunt: omnino nigredo non erit. Tractum hoc videtur esse singillatim a partibus. Nam quod duo contraria in eodem vno eodemque tempore esse non possunt: ut socrates cum sanus est egrotus non est: et cum sanus est manente sanitate non esse poterit egritudo. Et non erit necessarium vno contrario posito mox subsequi alterum. Nam si necesse esset vno contrario constituto mox aliud sequi: posset idem socrates vno eodemque tempore et sanus esse et eger. quod fieri non potest. Non igitur necesse est cum sit vna contrarietas: mox aliam sequi. Quocirca fieri potest ut cum vnum contrarium sit: aliud non sit. Idque in singularibus etiam necesse est: ut in eo quod est socratem esse sanum: non est socratem egrotare: quod socratis sanitati est contrarium. Socrates enim quantumque contrariorum susceptibilis sit quoniam substantia est: tamen vno eodemque tempore contraria utraque non suscipit.

Mala vero est et circa idem aut specie aut genere natura habet fieri contraria. languor namque et sanitas in corpore animalis natura habent fieri. albedo autem et nigredo simpliciter in corpore iustitia vero in anima hominis et iniustitia.

Docet circa que semper possint esse contraria. Ait enim circa eas res que aut genere eadem sint aut specie ut est corpus quidem animalis vnum secundum genus omnium enim animalium vnum genus est. et circa hoc egritudo vel sanitas inueniuntur. Similiter et circa corpus omnem indistincte vel animalis vel inanimati albedo et nigredo est: quod scilicet omne corpus et ipsum secundum genus est vnum. namque bis genus est substantia. Iustitia quoque

tia quoque et iniustitia in anima est. Omnis autem anima que iustitia iniustitiamque suscipit: rationalis est. id est hominis: sed omnes homines idem sunt secundum speciem. Omnes igitur anime eadem secundum speciem sunt. iustitia ergo et iniustitia circa easdem res secundum speciem reperiuntur. Quocirca recte iam conclusum est omnia contraria circa easdem res vel secundum genus vel secundum speciem inueniri.

Necessarium est autem omnia contraria vel in eodem genere esse: vel in contrariis generibus esse: vel ipsa genera esse: album enim et nigrum in eodem genere sunt. color enim genus eorum est. iustitia vero et iniustitia in contrariis generibus. huius enim virtus. huius autem nequitia genus est. bonum vero et malum non sunt in genere. sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

Monstrat id quod reliquum est. id est ubi possunt se per contraria vestigari. omnia enim que sunt contraria: aut sub eodem genere sunt: aut sub contrariis generibus: aut ipsa sunt genera. Sub eodem genere sunt contraria: ut album et nigrum sub vno sunt genere: id est colore. color enim albedinis et nigredinis est genus. Nec igitur sub vno sunt genere. Alia vero contraria in contrariis generibus inueniuntur: ut iustitia et iniustitia. Iustitie enim genus est bonum. iniustitie vero malum: malum vero bono contrarium est iustitia ergo et iniustitia sub contrariis generibus sunt. Rursus alia ipsa sunt genera: ut bonum et malum: utraque sunt genera sub se malorum bonorumque positum. et non hoc nunc dicitur: quod bonitas et malitas nulli alii generi subduntur. ponuntur enim sub qualitate. Sed particularium bonorum et malorum non esse alia genera: nisi ipsum bonum et malum generaliter. Recte igitur bonum et malum aliorum particularium bonorum malorumque genera sunt numerata. Quare rectissime dictum est: omnia contraria aut sub eodem esse genere: ut album et nigrum sub colore: aut in contrariis generibus: ut iustitia atque iniustitia sub bono et malo. aut ipsa esse genera: ut est ipsum bonum et malum: que genera iustitie atque iniustitie numerata sunt.

Prius autem alterum altero dicitur quadupliciter. primo quidem et maxime proprie secundum tempus secundum quod scilicet antiquius alterum altero et senius dicitur. in eo enim quod tempus amplius est. et antiquius et senius dicitur.

Postquam de oppositis disputationem quantum ad sensum tempus attinebat explicauit: nunc que priora dici possint que posteriora differit. Et ait: primo quidem et proprie et quod in usu est prius dicimus. hoc est: quando aliquam rem alia res tempore precedit: et superat et dum proprie loquimur secundum temporis precessionem: aliud antiquius dicimus aliud senius. Antiquius quidem in his que inanimata sunt: ut porphyrio placet. senius vero in his que anima non carent: ut si quis dicat antiquius fuisse bellum thebanorum atque grecorum troie excidio: iccirco quod tempore precedat. filii namque ducum qui thebano periere prelio: troie preliis interfuerunt. ut diomedes tydei filius: et steneilus filius capanei: Atque hoc quidem ita: quoniam est et in rebus inanimatis. Antiquius dicitur: ut cum dicimus antiquiorem esse dominationem regum in

ciuitate romana quam consulum magistratum. In rebus vero animatis: senius vocamus. Seniores namque dicimus pythagoram socrate socratem aristotele: iccirco quod se temporibus antecedant. Ergo prius alterum altero dicitur proprie secundum tempus. prioris autem quattuor fuerunt distantie. ut ipse aristoteles dicit: cum ait. Prius alterum altero dicitur quadupliciter. Easque singillatim breuiter enumerat: ad quas ipse addidit: quintam que prioris philosophis esset incognita. Et quoniam de primo prioris modo dictum est: de secundo dicamus.

Secundo autem quod non conuertitur secundum subsistendi consequentiam. ut vnum duobus prius est. duobus enim existentibus mox consequens est vnum esse. vno existente non est necessarium duo esse. Itcirco non conuertitur ab vno consequentia ut sit reliquum. prius autem videtur illud esse a quo non conuertitur in eo quod est esse consequentia

Secunda inquit significatio prioris est: que non tempore intelligitur: sed natura. et hoc ait a quo non conuertitur subsistendi consequentia. Nam si due res ita sint opposite: ut si vna sit necesse sit esse alia: et si alia sit non necesse esse aliam: illa prior est qua posita ut sit: non est aliam necesse esse: et hoc quidem vniuersaliter dictum est. Planius vero bis fiet exemplis. Binarius enim numerus et vnitates eam retinet naturam ut si quis duo esse proponat: vnus quoque esse monstrauerit. vnum enim in ipsis duobus concluditur. nec preter duas vnitates poterit esse binarius. Quocirca si quis binarium numerum esse posuerit. vnum quoque esse consequitur: iccirco quod binarius ut sit: indiget vnitatem. At vero si quis ponat esse vnitatem: nondum necesse est esse binarium. Ergo ab vnitatem subsistendi consequentia non conuertitur. Posita enim vnitatem necesse non fuit binarii numeri subsequi quantitatem: iccirco quod binario non indiget vnitatem: sicut indigens erat vnitatem binarius. Quare prior est vnitatem binario. quod si ita est: et quicquid ita fuerit ut ab eo subsistendi consequentia non conuertatur. Prius aristotele auctore probabitur: ut in eo quod est homo et animal. Cum dico hominem mox dixi animal. cum animal dixerem. nihil adhuc de homine dictum est. Omnis enim homo animal est. non omne animal homo.

Tertio vero secundum ordinem quendam prius dicitur. quemadmodum et in disciplinis et in orationibus. nam et in demonstratiuis disciplinis est prius et posterius per ordinem. elementa enim in geometria priora sunt his que describuntur per ordinem. Principia enim priora sunt theorematibus ordine. Et in grammatica elementa priora sunt syllabis. et in orationibus similiter proemium prius est narratione per ordinem.

Non tertiam prioris significationem: ut in geometria: priora sunt inquit elementa descriptionibus. Elementa vero ait quos terminos appellamus. id est ubi quid punctum sit: quid linea: quid figura predicentur. His enim cognitis et fideliter animo apprehensis: postea omnes geometrie descriptiones fiunt: que problemata et theoremata nuncupantur. Ergo quoniam prius discuntur elementa. post ad descriptiones est transitus priora sunt elementa. descriptionibus

Prima editio In predicamenta

ordine scilicet: quoniam vt descriptio possit intelligi: prius elementa traduntur: et in grammatica quoque prius singule traduntur littere quam que ex his syllabe coniunguntur. quocirca ipse quoque ordine prior res sunt syllabis: Rhetores vero non sepe a narratione: sed ab exordio agere causas incipiunt ideo quod exordia narrationibus priora sunt ordine. quare tertius modus prioris iste est: qui secundum nexum cuiusdam ordinis in qualibet arte est constitutus.

Amplius supra ea que dicta sunt: quod melius est et honorabilius prius naturaliter esse videtur. conueniunt enim et plurimi honorabiliores et magis a se dilectos prioris dicere apud se. Est quidem et pene alienissimus hic modus. modi itaque qui dicti sunt de prioribus isti sunt.

Dicitur prius videri: quod neque secundum tempus aliquotiens: neque secundum subsistendi consequentiam: nec secundum ordinem sit: sed quodcumque preciosius fuerit: prius esse videatur: vt sol luna prior est: et anima corpore: et animus anima. Hoc vero tali argumento probatur: quod hi qui aliquos venerantur et honorabiliores res existimant: dicant eos se esse prioris: et hi qui in rebus publicis plurimum possunt: prioris dicuntur ab his qui eos maxime venerantur. Sed ut ipse ait: alienissimus modus est a significatione prioris hic quartus qui nunc est dictus modus. etenim de his melius dici potest: vt dicantur venerabiles et honorabiles: vt vero prioris dicantur. abusio potius quam vlla proprietatis est. Quintus modus quem ipse addidit huiusmodi est.

Videtur autem preter eos qui dicti sunt altera esse prioris modus eorum enim que conuertuntur secundum essentie consequentiam quod alterum alterius quolibet modo causa est digne prius natura dicitur: quia vero sunt quedam huiusmodi palam est. esse namque hominem conuertitur secundum essentie consequentiam ad veram orationem de se. nam si est homo: vera est oratio qua dicitur quia homo est et si vera est oratio qua dicitur quia homo est consequitur esse hominem. Est autem quidem vera oratio nequaquam causa vt sit res: verum tamen videtur quodammodo res causa. vt sit oratio vera. dum enim res est vel non est vera oratio aut falsa dicatur. necesse est. Ideoque secundum quinque modos prius alterum altero dicitur.

Mouimus quasdam res in predicatione posse conuerti. Quod si vna earum que conuertuntur: alteri causa est: et veluti naturalem subsistentiam subministrat illa naturaliter prius esse perhibetur. Ipse autem apertissimo quod proposuit firmavit exemplo. Nam si est aliqua res: verum est de ea dicere quoniam est. Rursus si de ea verum est dicere quoniam est: illam ipsam rem esse necesse est: vt quoniam est: homo verum est dicere quoniam est homo. Quod si verum est dicere quoniam est homo: nulla est dubitatio quin homo sit. Ergo quoniam due hec sibi conuertuntur respiciamus nunc que sit harum causa alteri: vt subsistere valeat: atque vt esse possit. Video autem rem dicto vero subsistentie dare principium. nam quia homo est: ideo verum est dicere quoniam est: sed non ideo homo est: quoniam de eo vere dici potest quoniam est. Res enim vt veritas adsit dicto principium

est: sed non vt res subsistat: vero efficitur dicto. quocirca prius est esse hominem: posterius verum de eo esse dictum. Idcirco quoniam quauis conuertantur tamen vna harum rerum alteri subsistendi causa est. Ait enim id esse prius inter ea que conuertuntur secundum essentie consequentiam: quod alterius quomodolibet causa est. Ut in hoc ipso sermone de homine. conuertuntur vtraque quidem. sed homo vt sit sermo verus causa est atque principium. Quod Aristoteles ita ait. Est autem verus sermo nullo modo causa subsistendi rei. Res autem videtur quodammodo causa esse vt sermo verus sit. Neque enim ideo res est: quoniam sermo est: sed ideo verus est sermo: quoniam res ipsa subsistit. Quocirca quinque hi prioris modi sunt: quorum superius quattuor dixit: secundum tempus scilicet: secundum id quod non conuertitur ad subsistendi consequentiam: secundum ordinem: secundum reuerentiam et secundum conuersionem: cum altera res alteri subsistendi causa est. Sed quoniam de prioribus dictus est. Nunc de his que simul sunt incipit.

De his que simul sunt.

Simul autem dicuntur simpliciter et proprie quidem quorum generatio est in eodem tempore. neutrum enim neque prius neque posterius est eorum. Simul itaque hec dicuntur secundum tempus. et sunt.

Cum de prioribus disputaret illa proprie priora esse contenderat: que secundum vim precedentis temporis dicerentur. Quare cum de his que simul sunt disputat: idem reuocat et recte. Nam si maximum modum prioris solum efficit tempus: cur non quoque simul editam naturam tempus efficit. Ait ergo et simpliciter et proprie dici simul esse ea que vnius temporis ortu prolata sunt. vt si illa sint antiquiora atque priora quecumque non equali sed precedenti tempore proferuntur: que se temporibus non precedunt: rectissime simul esse ponuntur. Cum enim vno tempore edita atque prolata sint: illa secundum tempus simul esse dicuntur: id est simul naturale principium substantiamque sortita sunt. atque hic quidem secundum tempus simul esse dicuntur. Secundum naturam vero simul esse perhibentur. quecumque inuicem ad se conuertuntur: cum altera res alteri subsistendi neque causa sit neque principium: vt sunt huiusmodi duplum et medium. nam cum sit duplum medium est: cum rursus sit medium duplum est. Seruus quoque et dominus eodem modo sunt: filius quoque et pater. Nec enim quecumque illata quidem inferunt alia: sublata vero aufertur simul: sibi semper inuicem conuertuntur. nam si dicam patrem: filium quoque intelligi necesse est: si dixerero filium: pater mox sub intelligentiam cadit. Quod si alterum sustulero: vtraque perimo. nam si tollam filium: pater non est: si patrem abstulero: filium quoque perire necesse est. Atque hec ita sibi conuertuntur: vt tamen altera res alteri causa penitus non sit. nam quoniam pater filio in predicatione conuertitur manifestum est: sed neque pater filio causa est vt sit: nec filius patri: hoc autem huiusmodi est. Si enee habuit ascanium filium: non dicimus: quoniam non fuit enee causa vt esset ascanius: sed non fuit pater causa vt esset filius. Nam cum dico ascanius: quedam propria substantia est. cum dico filius esse non potest: nisi ad aliquid

quid referat: et cum eam nomine substantiam dixi: si patrem appello: nulla ratione constat: nisi ad filium referatur. Igitur causa fuit eneas ut esset ascanus: sed non est causa pater ut esset filius. Pater namque tunc fit cum filius fuerit. nam si hoc tempore ipso priora non sunt. causa autem cuiuslibet rei prior est quam illa cuius causa est: oritur nulla dubitatio est: quin pater atque filius: que utroque predicatioes equales sunt tempore: neutra neutri causa fit. cum tamen substantie ipse ut sint: causa non fit predicationis. et nullo modo simile debet videri ei quod paulo ante dictum est de homine. esse verum de eo sermonem scilicet quoniam est. Illic enim cum res esset: tunc poterat esse verus de ea sermo. Prius enim est ut sit aliquid: post vero ut de eo verum aliquid esse dicatur. Nunc vero non ita est ut prius aliquis sit pater: post vero filius. Non enim ut pater est: filium esse necesse est: mox ut est filius: patris sine dubio predicatio consequitur. quemadmodum iste modus sit. qui scilicet simul secundum naturam est Aristoteles ita pronuntiat.

Naturaliter autem simul sunt: quecumque convertuntur quidem secundum quod est esse consequentiam. Sed nequaquam causa est alterum alteri ut sit: ut in duplo et dimidio convertuntur etenim hec. nam cum sit duplum est dimidium: et cum sit dimidium est duplum sed neutrum alteri causa est ut sit.

In his que ita priora esse dicebantur: ut converterentur. quavis secundum essentiam eorum consequentia est: tamen quia in his alia res alij causa atque principium est: hoc erat quod una prior esse videretur ea quidem cuius causa erat. Quod distat ab his que convertuntur: et se invicem auferunt que cum neutra neutri causa sit: et tamen convertuntur digne simul naturaliter esse perhibentur.

Dicuntur autem simul naturaliter et que ex eodem genere et diverso dividuntur a se invicem. Et diverso autem dividuntur: que secundum eandem divisionem sunt: ut gressibile: volatile. et aquatile. hec enim et diverso dividuntur que sunt ex eodem genere secundum divisionem. animal namque dividitur in hec in volatile et gressibile et in aquatile. et nihil horum prius vel posterius est. sed simul per naturam hec esse videntur.

Tertium modum eorum que simul sunt hunc addidit: illa quoque simul esse: que equali divisione sub genere ponantur: ut si ponat quis animal genus hominis et equi: hominem vero et equum a genere. id est ab animali dividat: homo et equus quoniam sub eodem genere sunt simul esse natura dicuntur: et conveniens regula est in omnibus quibuscumque generibus: cum enim specierum divisiones fiunt. illic species natura simul sunt. et si sub his ipsis speciebus quedam alia ponantur: etiam ipsa simul natura esse dicuntur. Dividatur enim genus id est animal in volatile atque gressibile: et quoniam sunt sub eodem genere: simul natura sunt. Et si quid horum in subiectas partes speciesque solvat ut volatile quidem in his avibus que seminibus vescuntur: et in his que carnibus: et in his que herbis. He tres species rursus: que sub volatili sunt: simul esse naturaliter appellantur: quod Aristoteles ita dicit.

Dividitur autem et singulum horum in speciem rursus ut gressibile animal et volatile et aquatile: et rursus ergo et illa simul naturaliter quecumque ex eo-

dem genere secundum eandem divisionem sunt. genera vero semper speciebus priora sunt. neque enim. convertuntur secundum quod est esse consequentiam. ut cum sit aliquid aquatile quidem est animal. cum vero sit animal non est necesse ut sit aquatile. Simul ergo per naturam dicuntur. quecumque convertuntur quidem secundum quod est esse consequentiam. sed nequaquam quidem causa est alterum alteri ut sit. et ea que ex eodem genere et diverso dividuntur ab invicem. et simpliciter simul sunt quorum generatio in eodem tempore est.

Cumque igitur fieri non potest ut genus habeat unam speciem. Nam si quecumque sub genere sunt: simul sunt. Simul autem nisi plura esse non possunt: genus igitur sub se unam speciem habere non potest. Si enim una fuerit: fieri non potest ut simul esse dicatur: quia illud est: quod sub eodem genere res quedam solent que simul sint naturaliter: inveniri. Sed hec de speciebus. Genera autem semper priora sunt. non enim convertuntur secundum subsistentie consequentiam. Prioris unus modus est secundum que illa priora esse dicentur: quecumque ad subsistendum nullo modo converterentur. quod hoc idem in generibus cadit. Genera enim non convertuntur ad subsistentie consequentiam hoc modo. Sit enim animal genus: homo vero species. Cum vero dico hominem esse: animal quoque esse consequitur. Si animal dixerim: ad hominem subsistentie consequentia non convertitur. Potest enim esse animal: non tamen homo. Quocirca ab animali ad hominem non convertitur subsistentie consequentia. Quod si posito homine anima constat: animalis vero nominato non est necesse hominem esse. Animal est prius homine. Illa quoque priorum descriptio est: quod ea que sunt priora sublata quidem auferunt: illata non inferunt. Animal enim sublatum secum quoque hominem tollet: illatum vero ut dicatur esse animal: non secum statim hominem infert. Posteriora vero et diverso sunt. Illata enim simul inferunt: sublata non auferunt. Dicitur quidem homo: simul secum animal infert: omnis namque homo: animal est. Quod si homo substantialiter auferatur: non est necesse animal quoque auferri. Quod hoc nomen animalis in pluribus speciebus valet aptari. Quod si ita contingit: sublato homine permanebit animal. Quocirca concludit tres esse species eorum que simul sunt secundum tempus: secundum naturam cum utraque ita convertuntur: ut neutra neutri causa sit. Tertium genus est secundum eandem sub genere divisionem

De motu.

Quoniam in faciendo atque patiendo inerat quidam motus: facere autem et pati predicamentis adiunxerat: igitur nunc de motibus tractat: et sex numero esse pronuntiat.

Motus autem species sunt sex generatio. corruptio. augmentum. et diminutio. alteratio. secundum locum: mutatio. alij itaque motus palam est quod alij ab invicem sunt. non est enim generatio. corruptio. neque augmentum. diminutio: neque secundum locum mutatio. similiter autem et in alijs.

In physicis Aristoteles motus species alia ratione paratus est. Ait enim aliud esse permutationem: aliud mo-

Prima editio in predicamenta

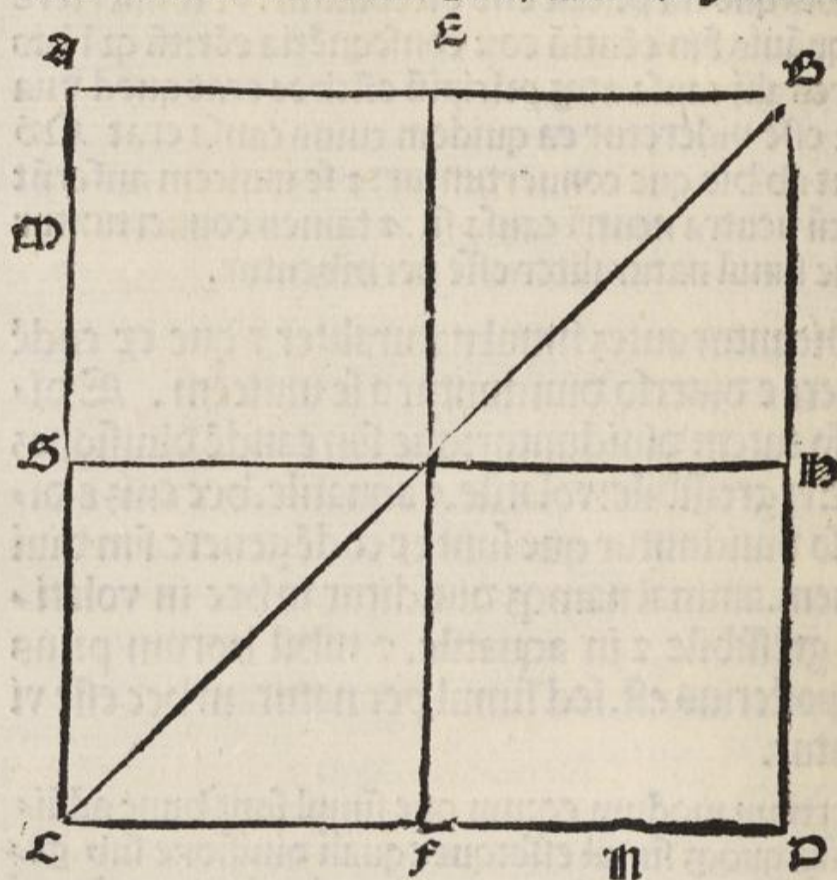
tum. et permutationis quidem duas esse species ait generationem et corruptionem. Motus vero. iij. secundum quantitatem: secundum qualitatem: secundum locum: igitur quoniam hic liber ad introductionem factus est quodammodo: noluit nimis diuisionis attenuare rationes: ne ingredientium animos subtiliori diuisione confunderet. facit igitur diuisiones motus hoc modo. Est enim una species motus secundum substantiam alia secundum quantitatem: alia secundum qualitatem: alia secundum locum. Et secundum substantiam quidem est generatio et corruptio. hec enim utraque in substantia sunt. Illa et secundum substantiam generatur aliquid: et secundum substantiam corrumpitur. Secundum quantitatem vero: ut incrementum et diminutio. etenim secundum quantitatem vel aucta creuisse: vel detracta diminuta esse dicuntur. Secundum qualitatem vero que dicitur commutatio. secundum aliquas scilicet passiones: quas qualitates esse manifestum est. Secundum locum vero: ut itus in longitudinem: vel in curuaturam flexus: et itus quidem in longitudines: est ut a sursum in deorsum: a prioribus retrorsum: a dextra in sinistra et rursus si hec conuertas et directum pergentes idem motus erunt. Illud quoque verum est has esse omnes species motus: nullo namque sibi participant: nisi solo generis nomine: quod motus dicuntur. nam neque generatio idem est quod corruptio: namque generatio est in substantia ingressus: corruptio vero ex substantia egressus. Nec diminutio idem quod incrementum. nec secundum locum translatio alicui superiorum commensilis est. Commutatio autem habet forte aliquam dubitationem: quod non videatur a superioribus discrepare: quam questionem ita proposuit.

CIn alteratione vero habet quandam questionem. ne forte necessarium sit id quod alteratur. per aliquam reliquarum motionum alterari. hoc autem non est verum. Nam pene secundum omnes passiones aut plures alterari accidit nulla aliarum motionum communicante. Neque enim augeri necessarium est. quod per passiones mouetur neque minui. Similiter autem in alijs. Ideoque erit alia preter illos motus alteratio. Nam si eadem esset. oporteret id quod alteratur mox vel augeri vel minui. vel aliquem aliorum motuum consequi. Sed non est necesse. Similiter autem et quod augetur. aut alia aliqua motione mouetur. alterari oportebat.

CIn commutatione vero est aliqua dubitatio: ne forte necesse sit quod commutatur secundum aliquem reliquorum motuum commutari. Nam si omne quod commutatur aut generatur: aut corrumpitur: aut minuitur: aut crescit: aut id secundum locum transferri necesse est. dubium non est nihil superioribus ceteris hanc differre species: que secundum commutationem dicitur. hoc autem non est verum. Sed quoniam quod commutatur non omnino neque generatur neque corrumpitur: ut qui in sole diutius stetit: si ex eadem dido niger est factus commutatus quidem secundum colorem deum non tamen generatus est aut corruptus: nec vero illi aliquid vel incrementum factum est vel diminutio. sed nec loci translatio ulla est. potest enim aliquis vno eodemque loco consistens aliquibus extrinsecus venientibus passionibus permutari. potest quoque et crescere et decrescere preter qualitatis commutationem. quod ipse Aristoteles ita pronunciat.

CSed sunt quedam crescentia que non alterantur. ut quadratum circumposito gnomone creuit quidem. alteratum vero nihil factum est sic et in alijs huiusmodi quare alij sunt motus a se inuicem.

Quod dicit tale est. Si quadrato inquit addatur gnomone: crescit quidem quadratus: non tamen commutatur. Ideoque sublato gnomone quadratus diminuitur: sed non commutatur. Sit enim quadratus. a. b. c. d. et ducatur ei angularis. b. c. et diuidatur quattuor latera. a. c. a. b. b. d. d. c. in equalia. g. e. b. f. punctis. et ducatur. g. b. f. e. linee. Diuisus igitur quadratus. a. d. in quattuor quadratos qui sunt. e. g. f. g. e. b. b. f. quorumlibet tres quod circa eadem angularis sunt si dematur: figura ipsa gnomone vocatur: ut si quis tollat hos tres. e. g. g. f. f. b. inuenitur. m. n. gnomone. qui. m. n. gnomone separatur ab. e. b. quadrato. Totus quidem. a. d. quadratus imminutus est: quod ex tam magno factus est paruus: non tamen formam tetragoni commutauit. Quod si. e. b. tetragonus solus sit: et ei circumponatur gnomone: qui est. m. n. creuit quidem tetragonus: et maior factus est: sed non commutatus est. Omnes. n. tetragoni sibi sunt propria qualitate consimiles. Quod si commutatio huiusmodi esset ut non omnino a superioribus separaretur: nulla esset dubitatio: quoniam semper oporteret quicquid commutatur secundum aliquam priorum motuum modum commutari. Ita ut aut nasceretur: aut corrumpere: aut minueretur: aut cresceret aut secundum locum fieret aliqua permutatio. Quod quoniam non est: ab omnibus superioribus motibus hec motus species distat. Sed monstratum superius est quinquem superiores motus species a se omni ratione substantie discrepare. Quos circa distat a se similiter hi sex motus atque diuersi sunt.

Est autem simpliciter quidem motui quies contrarium. Singulis vero singuli generationi quod corruptio. augmentationi quidem diminutio. secundum locum vero mutationi. secundum locum quod maxime autem videtur oppositum esse in contrarium locum mutatio ut que est inferius ei que est superius. et ea que est superius ei que est inferius.

Cum iam motuum contrarietates exequitur: et ipsi quidem generi. i. motui dicit quietem esse contrariam. hinc enim motus quietem contrariatur. Singulis vero speciebus motuum motus ipsi contrarii sunt: ut generati et corruptio. et cum generatio sit motus atque corruptio: utraque tamen sibi met contraria sunt. incremento quoque diminutio contraria est. Quare diuerso modo. hec species motus contrarietatem habent: quam genus dudum habere monstrauimus. Motus. n. ipse hinc quietem contrariam. Specierum vero motibus non quies sed alij motus contrar

trarij sunt: vt generationi corruptio: et cremento diminutio. Scdm vero locum translationis contrarietas simul est generis. Nam et ipsa habet contraria scdm locū quietē: contrarius namq; est moueri de loco in locū: et non moueri. et est nō moueri quidē scdm locum quies: moueri vō secundū locū trāslatio. Maxime autem inquit scdm locum mutationi contraria est in contrariū locū permutatio. Ut si qua res sursum sit: atq; ibi maneat: et sit quietā: postea sit ei motus talis: vt deorsum moueatur q̄q; ipsi superiori motui quies cōtraria sit: multo magis quidē huiusmodi motus qui in contrariū sit locus illi superiori motui contrarius est. Atq; hoc quidem et in alijs motibus accidit: vt si quis sit ad dexterā: si ei in sinistra motus sit: in contrariū locum factus dicitur motus atq; hoc idem in alijs motib; licet videre. Sed aristoteles dubitat si reliquo motui. i. cōmutatiōi aliquid possit eē contrariū: quā questionē ita proponit.

Reliquo vero assignatorum motuum non facile ē assignare quid sit contrarium. videtur autem neq; aliquid ei rei contrarium: nisi quis et in hoc secundum qualitatem quietem opponat. aut in contrarium qualitatis mutationem. sicut et in mutatione secundum locum quietem secundum locum. aut in contrarium locum mutationem. Est enim alteratio secundum qualitatem mutatio.

Ex similitudine motuum contrarietates quoq; colligimus. Nam quoniam superius motui secundū locum contrariam reperit secundū locū quietē: et quoniam cōmutatio que scdm aliquā passionē fit: scdm qualitatem cōmutatur: motus eius contrarietatem posuit scdm qualitatem quietē: vt si lapis cum frigidus est si ita permaneat: qualitas illa mansit: et quieuit. quod si tepeat: q̄litas illa cōmutata est: et est ipsa cōmutatio contraria: et factus est quidem motus: sed in tepore lapidis scdm qualitatem facta est permutatio. fuit at in frigore quies scdm eandem qualitatem. Quocirca licet videatur hic motus qdē oīno contrariū non habere: et tamen sicut superius dictum est scdm locum trāslationi contraria esse scdm locū quietem: cur nō quoq; scdm qualitatem cōmutationi dicatur quies scdm q̄litate esse cōtraria. Definitio namq; cōmutationis est trāslatio secundū qualitatem. cū enī qualitas cuiuslibet rei mouetur: fit trāslatio. s. scdm qualitates. Quod si maxie videat scdm locū translationi eē contraria nō solū scdm locū quies sed etiam in contrarium locū trāslatio: s. in qualitatem quoq; mutationi non solū erit cōtraria s. in qualitatem quies. sed maxime in cōtrariā qualitatem cōmutatio: vt si quid cū est album: si rubrum fiat: quieti quidem ei que in albo colore poterat permanere: contraria fuit qualitatis ipsa mutatio: vt ex albo in rubrum mutaretur. Si quid enim ex albo vertatur in nigrū: illud maxime permutatur: et illud superiori mutationi contrarium est: quoniam pmutatū est in cōtrariā qualitatem. Atq; hoc est quod ait.

Quapropter opposita erit secundū qualitatem mutationi s; qualitatem quies: aut in contrarium mutatio qualitatis. vt album fieri ad id quod est nigrum fieri alteratur enim in contrarium qualitatis mutatione facta.

Id quoq; apertissimum vulgatur exēplo. Quare quid de motibus expeditum est: habendi equiuocationem que sequitur explicemus.

De habere.

Habere autem multis modis dicitur. aut enim tanq; habitum et affectum. aut aliam quālibet qualitatem. dicimur enim disciplinā aliquā habere atq; virtutem. Aut tanq; quantitatem. vt contingit ei qui habet magnitudinem. dicitur enim tricubitam magnitudinem habere vel quadricubitā. Aut tanq; ea que circa corpus sunt. vt vestimentum vel tunicam. Aut tanq; in parte. vt in manu annulum. Aut tanq; partes. vt manū vel pedem. Aut tanq; in vase. vt in modio grana tritici. aut in lagena vinum. vinum enim habere lagena dicitur. et modius grana tritici. hec ergo omnia haberi dicuntur. vt in vase. Aut tanq; possessionem. habere enim domum aut agrū dicimur. Dicitur etiam vir vxorem habere. et vxor virum. Sed videtur alienissimus qui nunc dictus est modus esse in eo quod est habere. nihil enim aliud per vxorē habere significamus nisi quia cohabitāt. forte tamen et aliquid apparet modi de eo quod est habere. Sed qui cōsueuerūt dici: pene omnes numerati sunt.

Equiuocū esse habendi modū manifestum est. habere. n. ita multis dicitur modis: vt tamen equiuoce predicetur. Dicimur enim habere aliquam qualitatem: vt habitum vel dispositionem. Dicimur quoq; habere scientiam vel virtutem: quantitatem quoq; habere perhibemur dicimur enim mensura habere quinque vel quatuor pedes. Necnō etiam in ipsis partibus corporis aliquid: et ipsas partes habere predicamur. dicimur enim et habere digitos et in digito annulos. Circa corpus quoq; aliquid habere dicimur: vt tunicam vel quodlibet aliud vestimentum. Necnō. etiā in vase haberi aliquid dicitur vt triticū in modio: et vinū in dolio. hec. s. ita haberi dicuntur vt in vase. Dicitur etiam quis habere vxorē: que scilicet significatio nulli supra dicte communis est: sed (vt ipsi Aristoteli videtur) longe diuersa est hec significatio ab habendi predicamento nō. n. pprie habem; vxores: s; qd habere qd dicitur vxorē. hoc significat habitare cū eo vxorē: habere. n. habitare dicimus vt ē exēplū socratis: hñt. i. habitāt atq; colūt. Quare ipse quoq; Aristoteles sequit eē alios fortasse preter eos qui dicant habendi modos. hortat quoq; nos ad vltiorē aliquā inquisitionē: vt nos quoq; q̄ram; p quos pter priores dictos modos alios possit habere predicari. Et de hac equiuocatione quidem hñdi sufficēter dictū est. **S**ed forte quis dubitet: cur cum habere superius in genere nominaverit: nūc idipsū equiuocū ponat. S; hec questio ita soluitur. Non absurdū ē idē pdicamentū nūc vniuoce nūc equoocē pdicari. vniuoce: vt supi; qdē eiusdē speciez exēpla pposuit: vt est calciatū esse vel armatū. hoz. n. talium gen; ē. Equoocē vō vt in his modis quos superius exposuimus. Qd si et h; aliquas ppas spēs habēdi pdicatio: dicitur aut et ip; nomē multipliciter: nihil ē icōgruū i genere numerari. Sufficit. n. ad demonstrandū genus esse et habendi predicationem: qd sub se aliquas partes speciezq; contineat.

FINIS

Finis libri predicamentorum Aristotelis cu; A. M. S. M. commentarijs feliciter.